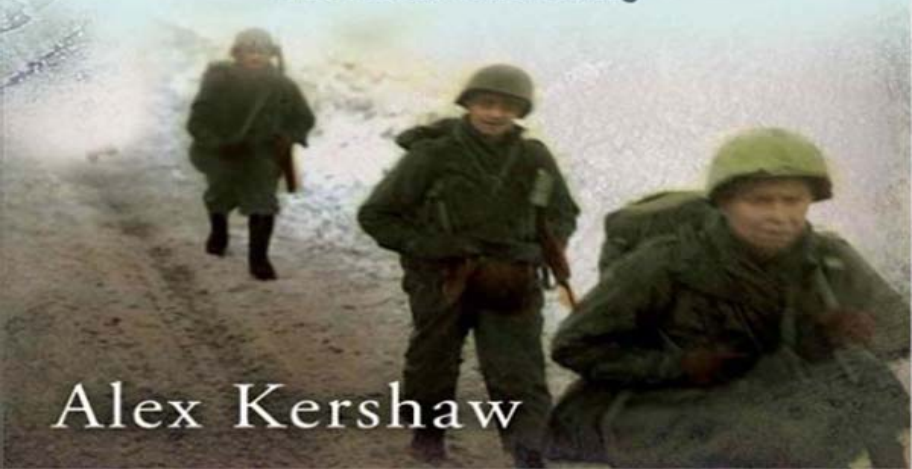

HET

ARDENNEN OFFENSIEF

Het heroïsche verhaal van het meest onderscheiden peloton
in de Tweede Wereldoorlog

Alex Kershaw

Alex Kershaw

Het Ardennenoffensief

*Het heroïsche verhaal van het meest onderscheiden
peloton in de Tweede Wereldoorlog*

BBNC uitgevers
Rotterdam, 2011

Eerste druk: december 2004

Tweede druk: april 2005

Derde druk: maart 2009

Vierde druk: juni 2011

The author asserts the moral right to be identified as the author of this work

Oorspronkelijke titel: The Longest Winter

Copyright © Alex Kershaw 2004

© Copyright Nederlandse vertaling, BBNC uitgevers bv, Rotterdam

Vertaling: Studio Imago, Jeroen Roovers

Inhoudelijke beoordeling militaire begrippen: Studio Imago, J.H.J. Andriessen

Opmaak: TAT Zetwerk

Foto voorzijde omslag, bovenaan: gemaakt door majoor Robert Kriz, met toestemming van Barbara Anderson

Foto voorzijde omslag, onderaan: © Corbis/TCS

Ontwerp omslag: Studio Imago, Amersfoort

ISBN 978 90 453 1303 0

www.bbnc.nl

Voor veteranen van de Ardennen en allen die vielen in de strijd tegen het Derde Rijk

Inhoud

Dankbetuiging

Deel I. Wacht am Rhein

1. De Wolfenschanze
2. Camp Maxey
3. Wacht am Rhein
4. Het Spookfront
5. Schimsoldaten

Deel II. De slag bij Lanzerath

6. Sturm!
7. De laatste zonsondergang
8. Café Scholzen
9. Kerstmis

Deel III. Oorlog achter prikkeldraad

10. Gasten van het Derde Rijk
11. De stalags
12. De rivier
13. Taakgroep Baum
14. De nadagen van het Derde Rijk

Deel IV. De laatste slagen

15. Moosberg
16. De zomer van '45
17. Gerechtigheid
18. De laatste slagen

Noten

Bijlagen

Plattegronden

Bibliografie

Dankbetuiging

Mijn dank gaat bovenal uit naar mijn scherpzinnige en ongelofelijk behulpzame redacteur bij Da Capo Press, Robert L. Pigeon, die zich afvroeg of ik zin had om een boek te schrijven dat zich concentreerde op een kleine eenheid, maar dat een breed overzicht zou geven van het gehele Ardennenoffensief – de grootste slag in de militaire geschiedenis van de VS. Een telefoontje met Michael Edwards van het Eisenhower Center leidde tot de ontdekking van het Intelligence and Reconnaissance-peloton van het 394e infanterieregiment van de 99e divisie. Edwards zette een fantastische verhaallijn neer en zei dat de bevelvoerende officier nog steeds in leven was, evenals een aantal andere leden van wat moest worden beschouwd als het meest onderscheiden peloton van de volledige Tweede Wereldoorlog.

De bevelvoerende officier, Lyle Bouck jr., verkeerde inderdaad nog in goede gezondheid. Een auteur kan zich geen betere relatie wensen met de hoofdpersoon in zijn boek. Ik wil Lyle, een echte Amerikaanse officier en een echte heer, dan ook hartelijk bedanken, en ook zijn vrouw Lucy voor haar gastvrijheid. Zonder de hulp van Lyle Bouck had dit boek niet geschreven kunnen worden. Ik had vooral ook veel geluk met de over vele jaren nauwlettend verzamelde documentatie, de krantenknipsels en de vele prachtige geschreven verslagen van de inmiddels overleden leden van het peloton.

De volgende leden van het peloton hebben ook veel hulp geboden, en sommigen moesten urenlang ondervragingen ondergaan: Vernon Leopold, die dagen doorbracht met het nakijken van het manuscript en mij allerlei nieuwe informatie verschaftte, James Fort, Louis Kalil, Risto Milosevich, Samuel L. Jenkins, Robert Lambert, die helaas overleed

terwijl dit boek nog in wording was, Joseph McConnell, James Silvola en Robert Preston.

Helga Druxes, docent aan het Williams College, heeft voortreffelijk werk geleverd met het vertalen naar vloeiend Engels van het alledaagse Duitse spraakgebruik uit de jaren 1940. Opnieuw bood Lindsay Sterling geweldig adviezen en hulp bij het manuscript. Zij kent haar gelijke niet.

De volgende familieleden, experts en veteranen zijn ook geweldig behulpzaam geweest: John Creger Jr., Delfina Fernandez, de familie Silvola, Kurt Vonnegut, James Fort Jr., Bill Meyer, Will Cavanagh, Peter Gacki, Emma Sue Creger, luitenant Warren Springer, Hans J. Wijers, Bob Thompson, William H. Merricken, Paul Tsakanikas, Larry McBreyer, Abe Baum, William Nutto, Barbara Anderson, Bill Slape Jr., Mike Slape, John Lambert Jr., Ward Silvola, Roberta Catlett, Jean Silvola, Jim Price, Agnes Mc-Gehee en Anna Tsakanikas.

Mijn vrouw Robin Loerch verzorgde onderzoek, grafische redactie, technische ondersteuning en transcripties. Zonder haar wonderlijk goedmoedige bijstand zou het twee keer zo lang hebben geduurd voor dit boek af was. Zij en mijn zoon Felix hebben het mogelijk gemaakt dat ik het onderwerp veel verder kon uitdiepen dan veel schrijvers ooit durven hopen.

Mijn impresario Derek Johns en zijn collega's bij AP Watt hebben opnieuw alle mogelijke hulp geboden. Het was weer heerlijk om te werken met het uitstekende team bij Da Capo Press. En zonder wijlen Peter Burchard zouden de eindeloze weken literatuuronderzoek in Williams College nooit zo aangenaam zijn geweest.

*Es geht alles vorüber
Es geht alles vorbei
Auf jeden Dezember
Folgt wieder ein Mai.*⁰

– Populair Duits lied dat gedurende het voorjaar van 1945 op de radio werd gedraaid

Deel I. Wacht am Rhein

Hoofdstuk 1. De Wolfenschanze

De Wolfenschanze, Oost-Pruisen, nazi-Duitsland – 20 juli 1944

Graaf Klaus von Stauffenberg, de stafchef van generaal Fromm, bevelhebber van het binnenlandse leger, probeerde uit alle macht kalm te blijven terwijl hij alleen in een badkamer stond, diep binnen Adolf Hitlers Pruisische hoofdkwartier (de zogeheten Wolfenschanze, het ‘leger van de wolf’). Von Stauffenberg pakte voorzichtig de ontsteking vast met de overgebleven drie vingers aan zijn enige hand en begon die in een bom aan te brengen. Zijn andere twee vingers, een oog en een arm was hij kwijtgeraakt bij hevige gevechten bij de Kasserine-pas in Tunesië in 1942.^[1]

Von Stauffenberg plaatste de bom zorgvuldig in de geopende aktetas en activeerde deze: een kleine glazen capsule in de ontsteking brak, zodat etsend zuur op een dunne draad begon te druppelen. Het was 12.26 uur. Hij had precies vijftien minuten voordat de draad doorbrandde en de bom explodeerde. Snel verliet Von Stauffenberg de badkamer en liep door een lange gang naar de vergaderruimte. Als hij erin zou slagen om Hitler op te blazen, zou het Duitsland waarvan hij ooit had gehouden gered zijn en zouden miljoenen mensenlevens worden gespaard: de hel van het Derde Rijk zou snel tot het verleden gaan behoren.¹

De vergadering met hooggeplaatste generaals was al begonnen toen Von Stauffenberg onopgemerkt binnenglipte in Hitlers ‘theehuis’, dat was gemaakt van hout in plaats van gewapend beton zoals de reguliere vergaderruimte in een bunker vlakbij. De ramen van de bedompte kamer waren opengezet; buiten was het een broeierige zomerdag.

De generaals bestudeerden kaarten die waren uitgespreid over een

lange eiken tafel. Hitler zat aan het uiteinde te spelen met een krachtig vergrootglas. Zijn bril lag op een kaart van het Russische front. Zijn gezicht was broedmager en diep gegroefd: volgens de geruchten schreef zijn nieuwste lijfarts hem te veel cocaïne en andere stimulerende middelen voor.

Andere generaals keken ingespannen naar gebieden waar miljoenen soldaten van het Rode Leger verschillende Duitse divisies dreigden te overspoelen als een enorme rode vloedgolf. Sinds begin juni waren de Russen door min of meer het gehele oostfront gebroken, terwijl meer dan dertig Duitse divisies verkommerden in Stalins krijgsgevangenenkampen.

Von Stauffenberg naderde Hitler terwijl generaal Adolf Heusinger een deprimerende samenvatting voorlas van de situatie aan zowel het oostelijk als het westelijk front. In Frankrijk waren de geallieerden na enkele weken van felle gevechten eindelijk weggekomen uit Normandië en ze waren nu bezig tienduizenden van Hitlers beste militairen uit te schakelen in de omsingeling bij Falaise.

Van de bijeengekomen groep geloofde alleen de Führer dat ze de oorlog nog konden winnen. De wonderwapens waarop hij zo vaak pochte, konden nu niet worden ontwikkeld of in afdoende aantallen in stelling worden gebracht om de geallieerde aanvallen vanuit het westen en oosten te stoppen.

Von Stauffenberg plaatste zijn bruine leren aktetas onder de tafel, niet meer dan twee meter van Hitler verwijderd.^[2] Hij excuseerde zich vervolgens, mompelend dat hij een belangrijk telefoontje moest plegen, glipte onopgemerkt de kamer uit en haastte zich de gang door om te ontsnappen.

12.41 uur. Heusinger praatte nog steeds: ‘Tenzij eindelijk de legergroep uit Peipus wordt teruggetrokken, zal een ramp...’^[3]

Om 12.42 uur vond een grote explosie plaats. Rook vulde de ruimte en

splinters en pleisterwerk vlogen in het rond. Von Stauffenberg hoorde de explosie terwijl hij een beveiligingspost passeerde. Ditmaal moest het toch zeker allemaal voorbij zijn.

In de Wolfenschanze klauterde een generaal de vergaderruimte uit en bleef bloedend liggen in de gang. Plotseling zag hij een spookachtige figuur opdoemen uit het stof van het pleister en de rook. Het gezicht van de man was zwartgeblakerd door de rook en zijn broek was aan flarden gereten.

De spookachtige figuur was Adolf Hitler. Wonderwel leefde de Führer nog. Versuft strompelde hij de verwoeste theekamer uit. De kracht van de explosie was verzwakt door de open ramen en door de aangrenzende gang, die als vacuüm had gediend en de explosie had weggezogen.

Bedienden spoedden zich naar de Führer en leidden hem naar een bunker.

‘Was ist los?’ [Wat is er aan de hand?] vroegen ze Hitler.^[4]

Iemand suggereerde dat het een bom van de Sovjets was die uit een passerend vliegtuig was geworpen. Het werd echter al snel duidelijk dat Hitler geen aanval van Stalins luchtmacht had overleefd maar een moordaanslag door hoge officieren van zijn eigen strijdkrachten.

Toen hij weer een beetje was bijgekomen, liet Hitler zich behandelen door zijn lijfarts. Dr. Hanskarl von Hasselbach verbond de wonden van de Führer en bracht een mitella aan om zijn arm. Hitler had een lelijke snee in zijn hoofd en was zijn gehoor in één oor kwijt. Maar hij keek extatisch uit zijn ogen. ‘Nu heb ik die kerels!’ riep hij. ‘Nu kan ik stappen ondernemen!’ Hij had lange tijd een samenzwering vermoed onder hooggeplaatste officieren. Nu zou hij hen wegvagen, de Duitse samenleving zuiveren van andere rebellen en zijn macht opnieuw vestigen.

Een andere arts arriveerde, gaf Hitler een injectie en onderzocht zijn

hartslag.

Hitlers polsslag was normaal.

‘Denk er eens over na,’ zei Hitler. ‘Er is niets met mij gebeurd. Denk daar eens over na!’

Hitlers drie secretaresses snelden naar de bunker. Zijn haar zat vol pleisterwerk en stond overeind. Hij stak zijn linkerhand uit. Een van de vrouwen pakte die voorzichtig vast.

‘Wel, dames,’ zei Hitler grijnzend, ‘opnieuw is alles voor mij goed uitgekapt. Nog meer bewijs dat het lot mij voor mijn roeping heeft gekozen. Anders zou ik nu niet meer in leven zijn.’^[5]

Intussen zat Von Stauffenberg in een vliegtuig op weg naar Berlijn. Hij kwam later die middag aan en begon onmiddellijk zijn medesamenzweerders opdracht te geven om Berlijn te beveiligen. De geruchten gingen heel Duitsland door: sommigen beweerden dat Hitler dood was en anderen dat hij het had overleefd.

Von Stauffenberg bemande een telefoon op zijn kantoor in het hoofdkwartier van het binnenlandse leger aan de Bendlerstrasse en beantwoordde telefoongesprekken van medesamenzweerders die om bevestiging vroegen dat de moordaanslag inderdaad was geslaagd.

Bij toeval was ook de 36-jarige SS-majoor Otto Skorzeny die middag in Berlijn. Hij was een 1.90 meter lange, blonde Wener die een groot litteken over zijn hele gezicht had overgehouden aan een duel om een ballerina. Skorzeny had het air en het zelfvertrouwen van een man die mislukking en verslagenheid nog niet had geproefd, en de Britse inlichtingendienst beschouwde hem als de gevaarlijkste van alle elitecommando's van Hitlers SS. Eind 1943 had hij, gesteund door een kleine eenheid van parachutisten, een van de meest gedurfde aanvallen van de oorlog uitgevoerd – Mussolini redden, vlak voor de ogen van de geallieerden.

‘Op 20 juli maakte ik mij klaar voor vertrek naar Wenen,’ herinnerde

Skorzeny zich. ‘Om zes uur kwam ik aan op het station Anhalt, ging ik zitten in een gereserveerde coupé en maakte ik mij klaar voor de nacht. Maar bij Lichterfelde, het laatste station binnen de stadsgrenzen, hoorde ik iemand mijn naam roepen: “Majoor Skorzeny! Majoor Skorzeny!” Op het perron rende een officier met de trein mee en riep zo hard als hij kon. Ik opende het raam en wenkte naar hem en buiten adem haastte hij zich naar voren: “Majoor, u moet onmiddellijk terugkeren. Bevel van hogerhand. De aanslag op de Führer was bedoeld om een putsch te beginnen!”’^[6]

De jonge officier vervoerde Skorzeny terug Berlijn in en naar het Centrale Bureau van de Waffen-SS, waar hij te weten kwam dat de belangrijkste samenzweerdere zich hadden verschanst aan de Bendlerstrasse. Niet lang daarna kreeg hij telefoon vanuit de Wolfenschanze: ‘Orders voor majoor Skorzeny om zich met al zijn beschikbare troepen te melden aan de Bendlerstrasse om de actie van majoor Remer te steunen, de commandant van het bewakingsbataljon Grossdeutschland. Majoor Remer is al begonnen aan de omsingeling van het ministerie.’^[7]

In zijn kantoor werd Von Stauffenberg plotseling aangehouden door enkele met lugers zwaaiende loyalisten die hadden besloten om zichzelf te redden door zich tegen de samenzweerdere te keren. Von Stauffenberg werd snel onder bewaking gesteld, samen met andere samenzweerdere. Zijn superieur, de zwaarlijvige generaal Friedrich Fromm, kwam er snel bij en haalde zijn luger tevoorschijn: ‘Ik ga je nu behandelen zoals je mij hebt behandeld.’^[8] (Eerder die dag was Fromm gevangengezet door enkele medestanders van Von Stauffenberg toen zij dachten dat de moordaanslag was geslaagd, en later weer vrijgelaten toen het nieuws rondging dat de poging was mislukt.)

Een van Von Stauffenbergs medesamenzweerdere, generaal Ludwig

Beck, vroeg of hij zichzelf mocht doodschieten. Fromm knikte instemmend.

Beck plaatste zijn pistool tegen zijn hoofd en drukte af, maar de kogel verwondde hem alleen maar. Hij zakte onderuit in zijn stoel en het bloed gutste uit zijn hoofd.

Fromm keek met verachting naar Beck en richtte zich vervolgens tot Von Stauffenberg en de anderen. ‘Welnu, heren... als u nog brieven wilt schrijven, heeft u daar een paar minuten de tijd voor.’^[9]

Fromm keerde na vijf minuten terug. In naam van de Führer, zo kondigde hij aan, zouden ze worden geëxecuteerd.

Een Duitse sergeant sleepte de bewusteloze Beck de kamer uit. Er klonk een schot. Beck was nu dood – gedood door een schot in zijn nek. Enkele minuten later werden Von Stauffenberg en zijn medesamenzweerders op een binnenplaats opgesteld in een rij voor een berg zand. Het was middernacht, minder dan twaalf uur nadat zijn bom was geëxplodeerd in de theekamer van Hitler.

‘Lang leve ons heilige Duitsland!’^[10] riep Von Stauffenberg terwijl het vuurpeloton aanlegde. Seconden later stortte Von Stauffenbergs doorzeefde lichaam tegen de vlakte.

Fromm nam het vuurpeloton in ogenschouw. Tevreden met het werk riep hij ‘Heil Hitler!’ en verliet hij de binnenplaats.

Dertig minuten later arriveerde Otto Skorzeny met zijn manschappen en hij bepaalde samen met functionarissen van de Gestapo dat het hoofdkwartier aan de Bendlerstrasse veilig was.

Een paar seconden voor 1.00 uur op 21 juli 1944 onderbrak een luide uitbarsting van militaire muziek alle uitzendingen van de Duitse radio.

‘Mij is een lot bespaard gebleven dat mij geen angst inboezemde, maar dat verschrikkelijke gevolgen zou hebben gehad voor het Duitse volk,’ verklaarde Hitler plechtig. ‘Ik zie het als een teken van de voorzienigheid

dat ik mijn werk moet voortzetten, en dat daarom ook zal doen.’^[11]

Op 25 juli 1944 kondigde de BBC aan dat alleen Duitslands totale en onvoorwaardelijke overgave de oorlog zou beëindigen. Voor Hitler was er geen andere mogelijkheid dan te blijven vechten, zelfs tot het bittere einde. En zo, terwijl hij laat die maand herstelde van de aanslag, begon Hitler het meest gedurfde militaire plan van zijn carrière te ontwikkelen – een laatste, wanhopige poging om de geallieerden in het westen te verslaan.

Hoofdstuk 2. Camp Maxey

Camp Maxey, Texas – juli 1944

Terwijl Hitler herstelde van de moordaanslag, begon enkele duizenden kilometers verderop in Camp Maxey in Texas net de zoveelste bloedhete zomerdag. De luchtvochtigheid werkte al drukkend en de zon brandde op de eindeloze rijen van de witte barakken van twee verdiepingen hoog, op de nieuwe laag verf en op de groene dakpannen. Buiten een van de barakken van het hoofdkwartier liep Robert Kriz, een lange, 27-jarige majoor, kwiek naar een jeep toe, lichtelijk mank van een wond aan zijn been die hij in Noord-Afrika had opgelopen. Aan zijn zijde liep de twintig jaar oude eerste luitenant Lyle Bouck met zijn zandkleurige haar en blauwe ogen; een van de jongste officieren in de Amerikaanse landmacht.

De epauletten van de twee officieren waren gedecoreerd met een blauw-en-wit ruitpatroon op een zwarte ondergrond, wat aangaf dat ze deel uitmaakten van de 99e divisie die twee jaar daarvoor was gemobiliseerd en nog niet in de strijd betrokken was geweest. Kriz was de hoogste inlichtingenofficier – S-2 – van het 394e infanterieregiment van de 99e, één van de drie regimentscommando's van de divisie.

Majoor Kriz en luitenant Bouck sprongen in de jeep en zochten een weg door de doolhof van barakken. Ze kwamen langs de stormbaan waar menig onvolwassen soldaat was vernederd door sadistische pelotonsergeanten, langs een namaak Duits dorpje waar straatgevechten werden geoefend, langs de paradeplaats waar sergeant Joe Louis, de wereldkampioen boksen, in december nog een demonstratie had gegeven.

Kriz had de jongensachtige Bouck uitgekozen om de gereorganiseerde dienst Intelligence and Reconnaissance van het 394e infanterieregiment te

gaan leiden, vol vertrouwen dat de vroegrijpe jongeman uit Missouri er een prima team van zou maken dat de ‘ogen en oren’ van het regiment zou worden wanneer het over enkele maanden in de strijd zou worden betrokken.

Luitenant Lyle Bouck genoot van de uitdaging en wilde zijn eerste leidende functie graag zo goed mogelijk vervullen – een hoogtepunt na vijf jaar dienst in de Amerikaanse landmacht. Hoewel hij eruitzag als een tiener was hij verstandiger en taaier dan zijn leeftijd deed vermoeden, en dankbaar dat het leger een alternatief bood voor de wanhoop en vertwijfeling die het kenmerk van zijn jeugd waren geweest. ‘We waren een erg arme familie uit de depressiejaren,’ herinnerde Bouck zich. ‘Mijn vader was timmerman maar er was geen werk in de bouw. We trokken veel rond toen ik klein was en woonden in huizen zonder water, gas en elektriciteit. We waren met vijf kinderen en we woonden in huizen met maar één slaapkamer. We hadden niet altijd genoeg te eten; we plukten bessen, aten paardebloemen. We stonden daar niet bij stil. We dachten dat iedereen zo leefde.’^[12]

Majoor Kriz wist dat Bouck geen *ninety-day wonder*² was die pas uit de officiersopleiding kwam. Hij was op zijn vijftiende bij de National Guard in Missouri gegaan en zat al vijf jaar bij de landmacht. Hij had waardevolle ervaring opgedaan op de officiersopleiding in Fort Benning, waar hij zijn diploma haalde met zulke goede resultaten dat hij direct werd aangesteld als instructeur. Uiteindelijk was hij in maart toegetreden tot de 99e divisie, samen met enkele honderden ontstemde ASTP-studenten [Advanced Specialized Training Program]³ voor wie de universitaire opleiding abrupt was komen te vervallen.^[13] De sterk gestegen aantallen doden en gewonden in de Stille Oceaan en de grootse opbouw voor D-day zorgden ervoor dat de landmacht alle potentiële infanteristen inlijfde

die men kon vinden.

‘Ik wil dat jij de nieuwe I&R-pelotoncommandant wordt,’ had Kriz tegen Bouck gezegd. ‘Eerst neem je het archief door en zoek je de mensen eruit die de middelbare school hebben afgemaakt, maar het liefst vooral mensen die hebben gestudeerd. Er is een groep ASTP’ers die hoge IQ’s hebben en die tot voor kort nog op de campussen rondliepen. Ze zijn niet erg gelukkig, maar je kunt ze trainen. We gaan een trainingsprogramma beginnen. Ik zal je het tijdschema geven. We hebben hier nog de hele zomer voor. Ik denk dat we ergens vroeg in de herfst de strijd aan zullen gaan.’^[14]

Bij de selectie van de zesentwintig manschappen voor het peloton hadden Bouck en Kriz sportprestaties vooropgesteld. Lange, moeilijke patrouilles in vijandelijk gebied vereisten een uitstekend uithoudingsvermogen en een goede conditie. Alle manschappen moesten het M-1-geweer door en door kennen. En iedereen moest een IQ van ten minste 110 hebben. Het peloton zou een elite-eenheid worden – de belangrijkste bron van informatie over vijandelijke activiteiten waarover Kriz zou beschikken wanneer ze eenmaal aan het front zouden zijn. Het zou bestaan uit de beste manschappen van het eerder nog onderbemande peloton, uit de beste soldaten uit infanteriecompagnies en uit verschillende ASTP’ers.

Het was ongeveer 5.00 uur toen pelotonsergeant William Slape – een zwijgzaam man uit Oklahoma met donker haar – het opnieuw gevormde I&R-peloton bevel gaf om zich op te stellen buiten de barak.

Bouck en Kriz waren onder de indruk geweest van Slape toen ze manschappen selecteerden om het peloton op volle sterkte te brengen. Bot en vurig patriottistisch, met een leeftijd van vijfentwintig jaar gehard en onbuigzaam maar eerlijk tegenover de manschappen, in tegenstelling tot anderen van zijn rang die er plezier in hadden om de betweterige ‘quiz

kids' uit het ASTP te vernederen, die hun eigen wrok koesterden omdat er plotseling met hen werd gesold als gewone soldaten terwijl ze hoger hadden moeten scoren in de toetsen van de landmacht dan de cadetten om alleen al bij het ASTP te kunnen komen.

Als bescheiden jongen van het platteland was Slape net als Bouck opgegroeid in een gemeenschap in het hart van het tijdens de Depressie door droogte geteisterde gebied, waar een dubbeltje voor de bioscoop net zo schaars was als een baan. Werkloosheid en armoede hadden hun sporen achtergelaten: een wankel humeur, een volledig gebrek aan sentimentaliteit, de bereidheid om zijn vuisten te gebruiken en een welhaast religieus geloof in de karaktervormende voordelen van zwaar, fysiek werk. Hij was er immens trots op dat hij probeerde om van elke eenheid waarover hij het bevel kreeg het beste van het regiment te maken, waarbij hij zijn manschappen altijd weer wist te overreden met zijn vreemd klinkende scheldwoorden uit Oklahoma en zijn slome 'bullsheeet' wanneer ze hun opdrachten verknoeiden.

Slape deed een aantal van de jonge ASTP'ers onder zijn bevel denken aan een footballcoach van de middelbare school die uitzonderlijk grof in de mond was, zo iemand die respect afdwong door zijn ervaring en door de trots die hij voelde voor zijn team. In de ogen van het meest intellectuele lid van het peloton, soldaat Vernon Leopold, een Duits-joodse immigrant, was Slape zeker geen 'blaffende exercitiemeester' zoals de types die de nieuw aangekomen ASTP'ers binnenhaalden door hun de geruite epauletten te overhandigen en te schreeuwen: 'Haal die verdomde pispotten⁴ van je schouders!'^[16] Hij was hard maar rechtvaardig, een man van weinig woorden die er 'precies als Gary Cooper'^[17] uitzag. Een strenge blik van Slape was meer dan genoeg om Leopold en de andere 'quiz kids' te laten werken zoals hij dat wilde – volgens het boekje, zoals dat hoorde in de 99e divisie, of helemaal niet.^[18]

Op die morgen in juli liet majoor Kriz Slapes manschappen op de plaats rusten en deed een stap vooruit. Van dichtbij was hij een imposante verschijning: 1.85 meter, een ideale 84 kilogram, met felle alerte ogen en een puntige neus.

‘Jullie zijn speciaal geselecteerd voor dit peloton,’ zei hij. ‘Ik heb luitenant Bouck verkozen tot jullie leider. Dit is geen normaal peloton en ik verwacht dat jullie je best doen.’

Kriz salueerde Bouck, sprong in zijn jeep en scheurde weg.

‘Met de tijd zullen wij een prima peloton zijn,’ zei Bouck. ‘Als jullie nog vragen hebben, ga je naar pelotonsergeant Slape en hoor ik het wel. We gaan nu eerst zorgen dat jullie fysiek in staat zijn om te doen wat wij moeten doen. We gaan de stormbaan lopen.’

De manschappen marcheerden naar de beruchte stormbaan van het kamp waar veel nieuwe rekruten al een arm of een been hadden gebroken, hun huid hadden verbrand aan de wrijving van de touwen of zichzelf lelijk hadden verward in de vele dichte rollen prikkeldraad.

De eerste uitdaging vormde een drie meter hoge wand. Eenmaal over die wand geklommen wachtten zes meter lange stammen van 35 centimeter doorsnede waar de manschappen overheen moesten lopen. Als ze vielen, zouden ze in diepe modder en water landen. Als ze de boomstammen hadden overbrugd, moesten ze aan een touw over water zwaaien. Het lastigste onderdeel vormden de tunnels van prikkeldraad die maar net breed genoeg waren voor één man.

‘Elke ochtend,’ zei Bouck tegen de manschappen, ‘komen we hier bij elkaar en leid ik jullie door de stormbaan. Wie het niet aankan mag vertrekken. Sterker nog: wie dit soort training niet wil doorlopen mag onmiddellijk vertrekken.’

Geen van de manschappen nam het aanbod aan.

Soldaat Vernon Leopold nam met de anderen zijn positie in voor het

eerste obstakel. Van alle manschappen in het peloton was hij het minst atletisch – hij was lang, wat onhandig en 22 jaar oud met krullend haar en een donkere teint.⁵

Leopold was met zijn familie in de Verenigde Staten aangekomen in 1938, toen ze hadden moeten wegvluchten uit het nazi-Duitsland van Hitler. ‘Mijn vader had in de Eerste Wereldoorlog gediend in de Duitse luchtmacht, was neergeschoten door een Fransman en vanaf dat moment krijgsgevangene,’ herinnert Leopold zich. ‘Nadat Hitler in 1933 aan de macht kwam, werden joodse kinderen uit de scholen geweerd, maar ik werd vrijgesteld vanwege mijn vaders staat van dienst. Maar daarmee stopten de pesterijen nog niet. In maart 1936 was het zo erg geworden dat zelfs onze gymleraar een joodse klasgenoot eruit pikte die niet over een horde kon springen en hem een ‘lamme jood’ noemde. Voor mij was dat de druppel; ik kon het niet langer aan. Ik stopte met school en ging de rest van die lente naar een niet officieel erkende school die haastig was opgezet door de joodse gemeenschap in Düsseldorf. Die school bezocht ik tot ik me in juli 1938 weer bij mijn ouders en mijn jongere broer voegde voor onze ontsnapping uit Düsseldorf. Na onze aankomst in New York en een kort verblijf aldaar vestigden we ons eind augustus aan de oostkant van Detroit. In het voorjaar van 1939 verhuisden we opnieuw, ditmaal naar de westkant van Detroit. Ik wilde het leger in maar dat kon niet omdat ik officieel een buitenlander was. Of ik nu een vijandelijke buitenlander was of niet; uiteindelijk slaagde ik erin de militaire dienst in te gaan.’^[19] Meer dan enig ander lid van het peloton haatte Leopold de nazi's en begreep hij dat de asmogendheden moesten worden verslagen om te zorgen dat de Verenigde Staten een vrije en rechtvaardige samenleving zouden blijven. ‘Ik hoefde niet naar de indoctrinatiefilms te kijken zoals de anderen. Ik wist waarom ik de oorlog in ging.’^[20]

Op die ene morgen in juli in Camp Maxey maakte het echter geen zier

uit hoe erg Leopold de nazi's haatte. Was hij ook een 'lamme jood' of kon hij zich meten met de andere schoolse ASTP'ers die ook tot de 99e divisie waren toegetreden?

Soldaat Leopold maakte zijn aanloop naar de wand.

Lyle Bouck zag meteen dat zijn coördinatie slecht was, alleen al aan de manier waarop hij liep.

Leopold probeerde omhoog te springen en over de wand te komen maar slaagde er niet in.

Ach, hij kan Duits spreken en lezen, bedacht Bouck. Dat is het belangrijkste. Maar verdomme, wat moet ik nu verder met hem? We kunnen hem duidelijk niet fysiek gebruiken.^[21]

De anderen in het peloton volgden Leopold.

Al snel was duidelijk welke manschappen van het sportieve soort waren en daarmee hun sporen hadden verdiend:

- ASTP'er korporaal Aubrey 'Schnoz' McGehee, een man uit Mississippi van 104 kilo met een opvallende neus en sterk krullend haar, die in de verdediging had gespeeld bij het footballteam van de Louisiana State University.
- Soldaat Robert 'Siv' Silvola: een snelle basketbalspeler van Scandinavische afkomst en de bijbehorende uiterlijke kenmerken: groene ogen, blond haar en een bleke huidskleur.
- Korporaal Sam Jenkins: een gemoedelijke Texaan uit El Paso, die eruitzag als 'een klassieke WASP⁶ uit New England'^[22] totdat je hem hoorde praten, en die op de middelbare school uitblonk in football.
- Sergeant George 'Pappy' Redmond, 1.85 meter lang, zandkleurig haar, een traag en ontspannen voorkomen (vandaar ook de bijnaam die zijn teamgenoten hem gaven – een afkorting van 'grandpa' ofwel grootvader)^[23] behalve in het footballteam op de middelbare school in Danville, Virginia, waar hij in 1941 werd uitgeroepen tot Meest Waardevolle Speler.
- En dan was er nog een ASTP'er, soldaat eerste klasse Carlos Fernandez, ook uit El Paso in Texas: een sarcastische, knappe jongeman wiens ouders in Mexico

waren geboren, en die van plan was om na de oorlog arts te worden.

De snelste op het parcours was de atletisch gebouwde, blonde zoon van een Servische immigrant, de 23 jaar oude soldaat eerste klasse Risto Milosevich: nog een ASTP'er die bij de 99e divisie was gekomen vanaf het Tarleton State College, waar hij machinebouw had gestudeerd.

Die eerste morgen rende Risto naar de wand en zette zich af naar boven, klom er bedreven overheen en begon de anderen in het peloton stuk voor stuk in te halen terwijl hij schijnbaar zonder moeite de hindernissen nam. In tegenstelling tot de sportieve types had Risto op de middelbare school niet in het footballteam gezeten. Dat kwam niet omdat hij niet sportief genoeg was, maar omdat hij eruit was gezet nadat hij 'iemand's T-shirt had gescheurd'. Hij was ook een van de weinige getrouwde mannen in het peloton. Op 3 november 1943 was hij in het huwelijk getreden met zijn vriendin van de Garfield High School in het oosten van Los Angeles, waar hij was opgegroeid als zoon van een veel van zijn werknemers eisende aannemer in de bouw. Pas op de lagere school leerde hij Engels spreken in plaats van Servo-Kroatisch.⁷

Die maand kwamen de manschappen elke ochtend om 6.00 uur bijeen. Risto startte altijd als een van de laatsten maar was zonder uitzondering als een van de eersten klaar. Het duurde niet lang voor de anderen in het peloton besloten dat hij wel een toentje lager mocht zingen. Op een morgen sprintte Risto naar de houten wand. Er klonk luid gelach toen hij er tegenaan smakte en het uitschreeuwde van de pijn. 'De smeerlappen hadden de wand natgemaakt,' herinnerde Risto zich. 'Ik rende op volle snelheid, en zette af op een van de planken toen mijn voet uitgleden – ik knalde met beide knieën tegen de wand aan. Ik kon iets van vijf of zes dagen niet meedoen met de hindernisloop en moest daarom van alle anderen de spullen dragen.'^[24]

Na een week van dit zware trainingsregime presteerden drie van de manschappen niet naar behoren. Bouck nam hen terzijde: ‘Luister eens. Voor jullie bestwil en voor de mijne vraag ik jullie of je wilt terugkeren naar je vroegere eenheid, zodat wij drie anderen kunnen gaan zoeken.’^[25]

De overgebleven mannen begrepen dat Bouck het nu meende. ‘Hij zei dat we moesten stoppen met aanklooien,’ herinnerde een van hen zich. ‘Onze vorige officier, een man die Thomas heette, was een echte cowboy, droeg zijn .45 laag op zijn heup, had een klein zwart snorretje en dacht alleen maar aan zichzelf. Een van de jongens dwong hem met alle geweld om bier te drinken op zijn huwelijksfeest – zo weinig respect hadden we voor hem. Toen we Lyle voor het eerst zagen, dachten we: wie is dat *ninety-day wonder*, dat jongetje? Maar hij maakte al snel duidelijk dat we niet langer onze gang konden gaan. Hij was het type waar je op kon bouwen als het erop aankwam. En dat heeft hij later dubbel en dwars bewezen.’^[26]

Ook al had Leopold weinig verbetering laten zien, hij werd niet gevraagd het peloton te verlaten, tot ongenoegen van zijn groepsleider, sergeant George Redmond. Redmond wilde niet dat pelotonsergeant Slape hem het leven moeilijk zou maken omdat Leopold het weer eens verprutste op de stormbaan. Maar zelfs hij erkende dat Leopolds spreekvaardigheid in het Duits en zijn vakkundigheid op radiogebied hem onvervangbaar maakten.

Leopold werd al snel het mikpunt van vele van de practical jokes van het peloton. Hij stond ook boven aan Slapes ‘shit-list’ toen de pelotonsergeant ontdekte dat Leopold had geprobeerd om zich over te laten plaatsen naar een andere eenheid waar zijn vloeiende Duits en zijn radiovaardigheden beter uit de verf zouden komen. In Slapes ogen was Leopold aan zijn directe meerderen voorbijgegaan toen hij het hoofdkwartier van de divisie om overplaatsing had verzocht, en hij wilde

Leopold daaraan blijven herinneren. Geen enkele man was te goed voor zijn peloton, en zeker niet een slungelige, schoolse jood met een zwaar Duits accent.

Zowel Slake als Risto, de meest discriminerende van de manschappen, had er veel plezier in om een grap uit te halen met Leopolds lakens zodat hij zijn bed niet in kon zonder het opnieuw op te maken. Een andere poets bestond erin om het gewerenrek in het midden van de barak zo te verplaatsen dat Leopold er in het donker over zou struikelen, vooral wanneer hij een paar biertjes op had. (Officieren mochten gedistilleerd drinken terwijl de manschappen alleen slap, waterig bier kregen.) Dweilen en geweren werden tussen de bedden gelegd zodat de weinige meters naar Leopolds bed een ware ‘stormbaan’^[27] werden. Zelfs wanneer hij met zijn radio achter op een jeep zat, was Leopold niet veilig. Om een grap die ‘rabbit-jumping’ heette – de jeep starten en dan abrupt weggrijden – lachte Slake luid terwijl Leopold op zijn rug in het stof of de modder tuimelde.

Leopold werd echter niet met de nek aangekeken door de ASTP’ers en ook anderen, en maakte snel goede vrienden in het peloton, bijvoorbeeld met een andere radiotelegrafist, technicus vierde klasse James (Jim) Fort, een tenger gebouwde man van 21 jaar uit Memphis in Tennessee, die tijdens de Depressie vaak op de boerderij van zijn grootmoeder in Mississippi had gewerkt voordat hij in 1942 werd opgeroepen voor de militaire dienst.

James Fort had uitzonderlijk fel rood haar en was een geboren soldaat: hij genoot zo van de discipline en van het gestructureerde leven in het leger dat hij uiteindelijk 27 jaar zou dienen. Hij had zich net zoals Bouck al snel gerealiseerd dat Leopold heel belangrijk zou zijn bij het ontcijferen en vertalen van Duitse radio-uitzendingen, en hij bewonderde net zoals de anderen Leopolds goedmoedige reactie op de aanhoudende pesterijen.

Terwijl de weken verstreken kreeg Fort ook veel respect voor de jonge commandant van het peloton die altijd voor een goede stemming wist te zorgen. In tegenstelling tot andere jonge luitenants in de divisie strafte hij het peloton niet voor de eerste de beste overtreding door hen de officiersmess te laten schoonmaken met tandenborstels of door ontelbare sigarettenpeukjes op te laten rapen. ‘Vergeleken met andere officieren was hij uit de kunst,’ herinnerde Fort zich. ‘Hij dacht na over mensen. Hij zorgde ervoor dat we alles kregen wat we nodig hadden, voor zover dat redelijk was – we waren goed gehuisvest, goed gekleed, we kregen goed te eten.’^[28]

Technicus vijfde klasse Robert Lambert was nog iemand in het peloton die niet bepaald sportief was; een terughoudende en welbespraakte man uit Minnesota en een talentvolle communicatiespecialist. ‘We vertegenwoordigden het hele land omdat we uit achttien verschillende staten kwamen,’ herinnerde hij zich later over zijn kameraden in het peloton, ‘en we weerspiegelden zo de regionale verschillen tussen het oosten, westen, midden-westen en het zuiden. Omdat kennis van een van de Europese talen een van de selectiecriteria was voor het peloton, vormden de leden van het peloton bovendien een multi-etnische groep.’^[29]

Het duurde echter een aantal weken voordat deze heterogene groep vorm begon te krijgen. De manschappen waren in het begin verdeeld tussen de leden van het oorspronkelijke peloton en de nieuw aangekomen dienstplichtigen en ASTP’ers. Veel van de ASTP’ers vonden dat hun onderofficieren, plattelandsjongens zoals Slape, zich stoorden aan hun opleidingsniveau en veronderstelden dat ze soft en lui waren. De situatie werd er niet beter op door de divisiecommandant, generaal Walter E. Lauer, die de toon al had gezet toen hij de ASTP’ers in het peloton verwelkomde met de woorden: ‘Jongemannen, jullie zijn het neusje van de

zalm, maar de zalm is bedorven.’^[30] Dit verergerde alleen maar de vijandelijkheden tussen de dienstplichtigen en de nieuwelingen, ‘eikels die dachten dat ze bijzonder waren en op ons neerkeken... en die grappen maakten, bijvoorbeeld dat mannen [zoals Slake] hun eerste paar schoenen kregen toen ze het leger in gingen.’^[31]

De 21 jaar oude soldaat Louis Kalil bezag de nieuwe ‘quiz kids’ met wie hij een barak deelde niet met dezelfde minachting. Hij zat al lang in de 99e en was bij de divisie gekomen kort nadat deze was gemobiliseerd, op 15 november in Camp Van Dorn in Mississippi. Hij had bij het oorspronkelijke I&R-peloton van het 394e gezeten voordat het in het voorjaar was gereorganiseerd.⁸ Voor hem was het duidelijk dat de studenten net zo geschikt waren en zich even goed aan het dienstleven konden aanpassen als de oude rotten in de divisie die niet in aanmerking waren gekomen voor het ASTP-programma.

Kalil kwam uit Mishawaka in Indiana en was een Amerikaans burger van Libanese afkomst, en haalde zijn schouders op over de luchthartige schimpscheuten van sommige manschappen dat hij een ‘camel-jockey’^[32] was. Hij kon goed opschieten met iedereen in het peloton – met iedereen behalve soldaat Victor Adams, ‘een schriel mannetje uit Buffalo in New York.’ Adams was een van de vier soldaten in het peloton die het Duits machtig was.^[33] ‘Ik ben geboren in een immigrantenwijk met Duitse en Ierse mensen,’ legde Adams uit. ‘Ik kwam in dienst in 1939 toen de Duitsers Polen binnenvielen. Onze mensen vonden dat de militaire dienst een soort schuldvereffening was voor het feit dat we burgers van de Republiek mochten zijn.’^[34]

Kalil had een hekel aan Adams omdat die opschepte over zijn lange staat van dienst, waarmee hij wilde suggereren dat hij op de een of andere manier vaderlandslievender was en een ‘betere soldaat’.

‘Niemand gaf om hem,’ herinnerde Kalil zich. ‘Hij zette bij iedereen kwaad bloed. Hij dacht dat hij beter was dan wij omdat hij beroeps was.’^[35] Kalil vermoedde ook dat wanneer het er hard aan toe zou gaan, Adams een *gold-bricker* zou zijn – in de infanterie de benaming voor iemand die de kantjes eraf liep, een lijntrekker is.^[36] Voordat ze zelfs maar naar een oorlogsgebied waren uitgezonden, had Adams altijd wel iets te zeuren of wist hij het beter.⁹

Luitenant Bouck verkoos al snel de agressieve en felle Griekse immigrant soldaat Bill ‘Tsak’ James¹⁰ tot zijn rechterhand: een negentienjarige met een plat gezicht en een gedrongen figuur die later advocaat wilde worden en tot het ASTP-programma was toegetreden op het John Tarleton State College in Texas, samen met soldaat eerste klasse Risto Milosevich. Hij was een uitstekende verkenner en kon erg goed schieten maar was vooral bekwaam met een *grease gun* (machinepistool). Hij ontwikkelde al snel een effectieve werkrelatie met Bouck.^[37] ‘Bill behoefde weinig aansporing en stond vooraan als er moest worden aangepakt,’ herinnerde Bouck zich. ‘Hij zat altijd verlegen om een klusje. Ik dacht: nou, dat is precies het type dat ik nodig heb. Want er zijn waarschijnlijk heel veel dingen die ik zelf niet wil doen en ik hoef het hem maar te zeggen en hij staat al voor me klaar.’^[38]

De anderen in het peloton vonden James aardig, en ze beschouwden hem veelal als een altijd enthousiaste, macho mascotte. ‘Ik kan gewoon niet wachten tot ik er ben en die smeerlappen kan geven wat hun toekomt,’ zei James vaak.^[39]

‘Als we James voorbij zagen komen,’ herinnerde Louis Kalil zich, ‘riepen we altijd: “Daar komt Boucks schoothondje!” Maar James leek het niet te deren. Hij had gevoel voor humor. Hij was niet het type dat zich om zoiets gekwetst voelde.’^[40]

Terwijl James en de andere ASTP'ers zich die zomer van hun beste kant lieten zien tijdens marsen waarin 'je soms voortdurend in de modder liep en het zand in je gezicht bleef waaien',^[41] en tijdens de eindeloos lijkende nachtelijke patrouilles, begon het peloton echt als een team te werken. 'Ze raakten vanzelf gestructureerd,' herinnerde Kriz zich. 'Ze ontwikkelden een soort liefde voor elkaar – een soort respect voor elkaar.'^[42]

In het begin beschouwde pelotonsergeant Slape de vrije dagen na de nachtelijke patrouilles van het IR&-peloton met minachting en vertelde hij aan het detachement van Louis Kalil dat ze 'zich ervan afmaakten' – maar wat luierden.^[43] Inderdaad leken deze rustperioden sterk op lijntrekkerij voor de collega-pelotonsergeanten in de reguliere infanteriecompagnies waaruit het peloton grotendeels was samengesteld. Maar toen Slape zelf het urenlange rondkruipen tussen de prikkende struiken ervoer in de hitte waardoor de manschappen zich voelden alsof 'een hete, natte spons boven ons leeg werd gewrongen door een kwaadwillende god',^[44] veranderde hij al snel van mening. Zijn twijfels aan Boucks kunde verdwenen ook al snel, hoewel Slape toch op subtiële wijze duidelijk bleef maken dat hij met zijn ettelijke jaren van dienst een meer ervaren soldaat was dan Bouck.

Het werd ook al snel duidelijk voor iedereen in het peloton dat Bouck een beschermeling van Kriz was. Ze konden het ongewoon goed met elkaar vinden, gezien hun verschillen in rang en ervaring. In Boucks ogen was Kriz zoiets als een vaderfiguur, ook al was hij nog geen tien jaar ouder. Boucks eigen vader was een oneerlijke 'loser',^[45] geweest in tegenstelling tot Kriz – 'de beste officier, soldaat en leider' die hij ooit had gezien.^[46]

Kriz was direct, hoffelijk en altijd sympathiek, maar het was moeilijk

om hem te leren kennen. Hoewel hij nooit op zijn strepen stond, was zijn houding ten opzichte van de meeste andere jonge officieren tamelijk gereserveerd omdat hij had geleerd om niet al te hecht te worden met de manschappen omdat hun dood anders moeilijker te verwerken zou zijn. Hij praatte niet over zijn verleden want hij had al genoeg gezien van de onrechtvaardigheid en de gruwel van oorlogen (hij was in 1943 betrokken geweest bij de felle gevechten rond de Kasserine-pas) om te weten dat goede officieren niet opscheppen en dat de waarlijk moedige mannen meestal geen erkenning krijgen. Hij vertelde zelfs niet aan Bouck hoe hij gewond was geraakt.¹¹

Begin augustus 1944 kwam een nieuwe regimentscommandant aan op het hoofdkwartier van het 394e – kolonel Donald Riley. In tegenstelling tot generaal Lauer was de nieuwe commandant geen ‘borstklopper’ die ‘op warme dagen winderige toespraken’ gaf of clichés aanhaalde zoals ‘Doe het nu, doe het goed, en doe het met een glimlach’ – waarop de manschappen minachtend reageerden met de grap dat hij met ‘het’ seks bedoelde.^[47] Riley had voor het eerst gevochten in 1918 en had sindsdien bij zeven verschillende infanterieregimenten gediend. Hij was rechtdoorzee, bescheiden en al snel populair bij de overige ervaren veteranen zoals majoor Kriz. Nog voordat het jaar om was, zou zijn vermogen om kalm en onder immense druk beslissingen te nemen het regiment behoeden voor een verpletterende nederlaag en gevangenneming.

Niet lang na Rileys toetreding werd aangekondigd dat de divisie weldra zou opbreken en richting Europa zou vertrekken. Het peloton gebruikte het laatste weekeinde om het nabijgelegen stadje Paris te bezoeken op twaalf kilometer afstand, of Dallas, op ongeveer twee uur rijden van Camp Maxey. De manschappen stopten vaak eerst bij een Mom and Pop-restaurant als goedmakertje voor het eten van Camp Maxey, dat

bestond uit eierpoeder dat eruitzag als gele lijm, uit gedroogde peulvruchten die smaakten als gekookt hooi, en uit gort die volgens een van de 99'ers niets meer was dan een 'smakeloze berg afgekeurd graan waarvoor zelfs een varken zijn neus zou ophalen.'^[48]

In Paris deden Lyle Bouck en een vriend uit Compagnie C zich te goed aan watermeloenen die de inwoners verkochten in snel opgezette kraampjes in hun voortuinen. Hoewel het stadje van achttienduizend inwoners een flink aantal prostituees tot haar inwoners mocht rekenen die zo 'mooi waren als de blauwe Texaanse hemel',^[49] liet Bouck zich daar niet mee in. Het leger had hem een groot deel van zijn tienerjaren ontnomen en hij moest nog veel van de typisch mannelijke volwassenwordingsrituelen leren kennen. Hij dronk en rookte niet en hij schreef alleen met meisjes bij wie hij op de lagere school in de klas had gezeten – de middelbare school had hij na het brugjaar al verlaten.

Velen in het peloton betaalden gretig de vijf dollar voor een buskaartje naar Dallas. De oorspronkelijke leden van het peloton – soldaat Louis Kalil en drie maten – huurden een hotelkamer, bedronken zich, maakten plezier met inschikkelijke meisjes en lieten een flinke ravage achter.

Pelotonsergeant Bill Slape en soldaat eerste klasse Risto Milosevich ontsnapten die maand ook uit Camp Maxey. 'Slape was nergens bang voor,' herinnerde Risto zich later. 'Geen angst – voor de dood of wat dan ook.' Allebei dronken ze graag en maakten ruzie in ordinare kroegen en rekenden er wederzijds op dat er terug in de barakken niet zou worden opgeschept over hun escapades. 'In een zekere bar,' vertelde Milosevich, 'sprongen drie kerels boven op Slape en wilden hem helemaal tot moes slaan. Enkele van de lui uit het peloton kwamen erbij en pakten die lui en ramden ze tegen de muur Dat is hij nooit vergeten. "Risto!" zei hij dan.

"Je hebt mijn leven gered. Die lui wilden me vermoorden."'^[50]

Eind augustus werd de complete 99e divisie bijeengebracht voor een

laatste parade voordat ze de trein namen en later de oceaan zouden oversteken. Velen vielen flauw tijdens het urenlange wachten in de verzengende Texaanse zon op de aankomst van generaal Lauer, die vervolgens weer een van zijn 'winderige' toespraken gaf. Lauer vertelde de manschappen dat zij eindelijk 'klaar voor de strijd' waren en: 'Jullie zijn de beste gevechtseenheid ter wereld.' Sommige van de mannen moesten hierom lachen omdat ze heel goed wisten dat ze dat niet waren. Voor de meesten weerspiegelden Lauers woorden echter hun eigen zelfvertrouwen, nadat ze immers die lange zomer van oefeningen hadden overleefd. De aanblik van duizenden in het gelid marcherende mannen vervulde velen met een hernieuwd gevoel van trots op de 99e divisie.

De laatste dagen in Camp Maxey bracht men door met opruimen en met het inpakken van uitrusting. Er zouden geen uitputtende marsen en oervervelende exercities meer komen om de ASTP'ers het gevoel te geven dat ze in kaki gehulde robots met een serienummer waren in plaats van mensen. De spanningen tussen de ASTP'ers en de soldaten van de oude garde en de onderofficieren waren uiteindelijk verminderd. Maar weinig manschappen namen nog het aanbod aan om te worden overgeplaatst naar niet-strijdende eenheden: hun detachementen en pelotons hadden voor hen de plaats van het gezin ingenomen en het zou aanvoelen als desertie en verraad om die nu te verlaten.

Op 10 september 1944 ontruimden de manschappen van het I&R-peloton van het 394e hun barakken, legden de loodzware plunjebalen op de schouders en marcheerden Camp Maxey uit. Tot hun verbazing gingen ze aan boord van treinen die waren uitgerust met opvouwbaar bedden; een hele verbetering in vergelijking met de oeroude, slecht geventileerde wagons waarin ze naar Camp Maxey toe waren gereden. Nu vroegen zij zich af waar ze heen zouden gaan. Naar het noorden of het westen? Als ze naar het westen zouden gaan, waren ze op weg naar de eilanden des

doods in het zuidelijke deel van de Stille Oceaan, waar ze tegen de genadeloze Japanners zouden vechten. Velen hadden zich al neergelegd bij dat lot: de training in de intense hitte en vochtigheid was toch zeker hun voorbereiding geweest op een oorlog in de jungle? Maar tot hun opluchting trok de trein noordwaarts, met als bestemming Camp Miles Standish, Massachusetts, de haven bij Boston voor de inscheeping naar het Europese strijdtoneel.

‘De reis duurde enkele dagen,’ herinnerde een infanterist van het 394e zich. ‘Terwijl we overdag door allerlei stadjes reisden, kwamen de mensen langs het spoor staan om ons uit te zwaaïen. Het was goed om te weten dat het volk van Amerika ons steunde. In een stadje in Ohio brachten de mensen ons cadeautjes. De hele stad stond langs het spoor en iedereen probeerde onze handen vast te pakken; ze wisten waar we heen gingen en diep van binnen wisten zij, net als wij, dat velen van ons nooit zouden terugkeren.’^{12[51]}

Ten slotte reed de troepentrein, nu gevuld met sigarettenrook en met de geur van ongewassen, zweterige jongemannen, een emplacement vlak bij Camp Miles Standish op, halverwege Boston en Rhode Island. Het haastig opgezette kamp, dat uit ‘geteerde kartonnen hutten’ bestond, leek in niets op Camp Maxey. De mannen kregen echter te veel te doen om daarover te klagen: er waren nieuwe medische onderzoeken, injecties en psychologische tests waarmee werd gekeken of zij potentiële ‘zenuwzwakken’ waren die bij de pakken neer zouden zitten zodra ze de eerste vijandelijke granaat over hoorden komen. De avonden waren minder druk en het peloton praatte over de zeereis die ze zouden gaan maken – voor iedereen behalve soldaat Vernon Leopold zou dit de eerste reis over de Atlantische Oceaan worden. En ze schreven brieven naar huis, hoewel ze voorzichtig moesten zijn met wat ze schreven omdat Bouck en de andere lagere officieren de post vanaf nu zouden censureren

opdat ze geen militaire informatie zouden doorgeven. Wie dorst had zocht de militaire kantine op voor een biertje om onmiddellijk weer aan te sluiten in de lange rij terwijl ze het opdronken zodat ze nog voor sluitingstijd een tweede konden halen.^[52]

Op woensdag 20 september 1944 woonden de mannen een laatste oriëntatielesing bij. De dag daarna kregen ze instructies over chemische oorlogvoering, over hoe ze het schip moesten verlaten in geval van nood, en hoe ze zichzelf schoon moesten houden en de latrines moesten gebruiken wanneer ze eenmaal in Europa waren aangekomen – bij het Amerikaanse front, dat op dat moment tot aan de zwaar verdedigde Duitse grensstad Aken reikte, ten noorden van een heuvelachtig en dichtbebost gebied dat de Ardennen heet.

Voor hun inscheping kreeg iedereen een laatste keer verlof. Luitenant Lyle Bouck gebruikte zijn verlof om de ouders op te zoeken van een vriend uit Compagnie C die hij had leren kennen voordat hij pelotoncommandant was geworden: luitenant Matthew Reid. Hij dineerde met Reid en zijn ouders bij hen thuis in Providence, Rhode Island en bracht zijn laatste uren in Amerika buiten een kazerne door. Terwijl ze hun laatste goede maaltijd op Amerikaanse bodem aten, konden ze niet weten dat ze over maar drie maanden een paar harde kruimels zouden moeten delen en zouden moeten vechten voor elkaars leven.

Tijdens de avond van 28 september werd de hele divisie opnieuw bijeengebracht om naar een laatste opbeurende toespraak van generaal Lauer te luisteren. Terwijl ze opnieuw wachtten tot hij zijn entree zou maken, deze keer in een atletiekstadion in de open lucht, haalden sommige mannen hun door het leger verstrekte condooms tevoorschijn, bliezen ze op en sloegen ze dan van rij naar rij door de lucht. ‘De soldaten bulderden van het lachen en sprongen omhoog om de ‘ballonnen’ in beweging te houden,’ herinnerde een 99’er. zich ‘Officieren renden de trappen op en

af en schreeuwden bevelen die volledig werden genegeerd. De aalmoezeniers zonken op hun knieën om te bidden; ook genegeerd.’^[53]

De ‘kapotjes’, die waren bedoeld om een pandemie van geslachtsziekten te voorkomen die de troepen in Europa buiten gevecht zou stellen, zweefden het stadion uit, landden op passerende auto’s en werden stukgeprikt door mensen die op hun bus stonden te wachten of in de buurt wandelden. Lauer was zeker niet onder de indruk. Het gedrag van zijn mannen, vond hij, was gewoonweg ‘kinderachtig’.^[54]

De volgende ochtend ging het peloton aan boord van bussen en ze liepen het laatste stuk over de pier in de Charles River waaraan hun schip, de *Excelsior*, lag afgemeerd. De zon kwam net op toen ze in de rij aansloten op een lange, smalle valreep met een slappe reling van touw die hen voor een val in het koude diepe water moest behoeden. Sommigen wankelden een beetje terwijl ze de laatste verbinding tussen hen en Amerika overstaken. Ze bevonden zich letterlijk en figuurlijk op de valreep. Een 99’er was zo nerveus dat hij zijn houvast verloor, overboord viel en er snel uit moest worden gevist door havenpatrouilles die opdracht hadden gekregen om gevallen 99’ers uit het water te halen.

De *Excelsior* maakte deel uit van een konvooi van passagiersschepen en voormalige vrachtschepen die als bestemming allerlei Britse havens hadden. Luitenant Lyle Bouck begaf zich naar de relatief ruime en comfortabele officierskwartieren vlak bij het bovendek. Zijn manschappen daalden af naar een lager gelegen dek waar ze een rokerig ruim betrokken dat dicht bij de machinekamer was gelegen en dat was volgepakt met smalle canvas kooien die maar 45 centimeter ruimte tussen de manschappen lieten.

Rond middernacht gooiden de *Excelsior* de trossen los en voer door het onrustige water de haven van Boston uit. Veel manschappen, met name Lyle Bouck, werden snel zeeziek toen het schip de nog wildere zee

opging. Ze kregen onderweg maar twee maaltijden per dag, maar er waren er niet veel die deze maaltijden langer dan een paar minuten binnen konden houden.

Het ruim van het peloton was niet geventileerd en stonk hoe dan ook naar de uitlaatgassen van de stampende motoren, maar al snel stonk het bovendien naar de lichaamsgeuren en sigarettenrook. Soldaat Louis Kalil herinnerde zich de overtocht als een windstille nachtmerrie: de mannen wedijverden om de wachtdiensten zodat ze zich naar het dek konden begeven om hun longen te vullen met de koele zeelucht. Anderen probeerden benedendeks het beste van de reis te maken door paperbacks van *Reader's Digest* te lezen of te gokken.

‘We keken dan of we genoeg spelers bij elkaar konden krijgen voor een goed potje,’ herinnerde Kalil zich. ‘We gokten allemaal behalve Leopold... Ik moest hem eerst leren poker spelen. En weet je wat? Hij kreeg alleen goede kaarten en nam ons allemaal iets van driehonderd dollar af. Hij stuurde het de volgende dag naar huis voor het geval dat we het van hem terug zouden winnen.’^[55]

Een andere 99'er op de *Excelsior* herinnerde zich: ‘Ze hadden een film moeten maken, “Ellende op de *Excelsior*”! Een douche van koud zeewater was nog zo’n “extraatje” waarvoor onze “reisgidsen” ons niet hadden gewaarschuwd. Wat een angstwekkende gewaarwording was het om je toch behoorlijk grote “Liberty-schip” onder in een golfdal te zien met uitzicht op een hele bergketen van golven... zeker zes meter hoog! Als dit het strijdperk is waarin de marine moet vechten, heb ik grote waardering voor hun inspanningen... Het oude schip kreunde en knarste wel wat, en dat was niet echt geruststellend terwijl je een aantal dekken lager rondslingerde in een hangmat.’^[56]

In zijn kooi ver daarboven in een omgebouwde hut kreunde en steunde luitenant Bouck door zijn acute zeeziekte. Hij probeerde zijn

werkzaamheden voort te zetten, zoals de manschappen leren hoe ze buitenlandse kaarten moesten lezen, maar de golven van misselijkheid onderbraken de lessen en hij stond voortdurend over de rand van het schip te braken of in de latrines die onder het braaksel zaten. ‘Dat was de enige tijd in mijn leven dat ik dood wilde,’ herinnerde hij zich. ‘Ik was zo ongelofelijk ziek.’^[57]

Boven op Boucks ongemak volgde na enkele dagen reizen een waarschuwing voor onderzeeërs. De *Excelsior* was bijzonder kwetsbaar op zijn positie aan de buitenkant van het konvooi, en hij hoorde een officier zeggen: ‘Wij worden het [het doel].’

‘De pot op met die torpedo’s!’ kreunde Bouck.^[58] ‘Laat ze maar komen.’

Het waarschuwen voor onderzeeërs gingen enkele dagen door. Op een middag toen de manschappen aan dek kwamen voor een onderzeeëroefening, zag soldaat Vernon Leopold dat dieptebommen werden uitgeworpen en hij vroeg zich daarbij af of het konvooi misschien al werd aangevallen. Toen vervolgde de *Excelsior* haar weg naar Liverpool door de Ierse Zee. Terwijl het konvooi van de divisie zich opsplijtte om koers te zetten naar verschillende havens, stond Leopold somber aan de reling uit te kijken over de grijze zee. Net zoals de anderen in zijn peloton was hij bedrukt, uitgeput en bezorgd over het snel naderende moment dat ze de strijd in zouden gaan.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich kwam naast hem bij de reling staan.

‘Waar maak je je in godsnaam zorgen over?’ vroeg Milosevich. ‘Je bent op weg naar huis!’^[59]

Kort voordat ze aanmeerden in Liverpool kwam Milosevich erachter dat hij vader was geworden: via het omroepsysteem van het schip werd

aangekondigd dat hij nu een dochtertje had, Carol-Ann.^[60]

Iemand anders in het peloton, de 24 jaar oude soldaat John B. Creger, had al een zoon. Hij was een pezige boerenzoon uit Virginia van 75 kilo die nauwelijks kon lezen en schrijven. Hij was in 1942 opgeroepen en was een van de luchthartigste manschappen in het peloton, altijd bereid tot streken. Drie van zijn broers – hij was één van veertien kinderen – waren ook in dienst, maar hij maakte zich vooral zorgen over zijn achttien jaar oude Ierse vrouw, een feeërieke schoonheid met schitterende groene ogen die nu zwanger was van hun tweede kind en bij haar ouders in Virginia woonde.^[61]

De *Excelsior* kwam op 10 oktober 1944 in Liverpool aan onder een sombere grijze hemel. De mannen sleepten afgemat hun bepakking naar buiten en stelden zich op de kade op waar de *Scousers* – inwoners van Liverpool – grappen maakten over hoe jong deze nieuwste lichting ‘yankees’ eruitzag. Terwijl ze aan boord gingen van een trein richting Londen kregen de mannen een papieren zak met daarin boterhammen, een appel en een sinaasappel. ‘Doe de ramen niet open,’ werd hen bevolen, ‘en maak geen contact met de kinderen want dan komen ze erachter dat je appels en sinaasappels hebt en gaan er dan om bedelen.’^[62]

Terwijl de treinen de stations passeerden, bezetten zwakke, uitgemergelde kinderen de perrons en bedelden om eten in de wetenschap dat de groene soldaten snel medelijden zouden krijgen en hun alles zouden geven wat ze konden missen. De appels en sinaasappels verdwenen al snel in de magen van de kinderen. Een 99’er haalde ook een pakje biscuitjes uit zijn gevechtsrantsoen en gooide het uit een raam. Een meisje met een engelachtig gezicht vocht mee om de buit en wist het pakketje te bemachtigen maar keek toen teleurgesteld op.

‘Geef ons wat anders!’ riep ze naar de trein terwijl ze de biscuitjes

terugwierp naar de verblufte soldaat. ‘Deze dingen zijn verdomde smerig.’^[63]

Laat op de dag van 10 oktober 1944 arriveerde het peloton in een kamp ter grootte van een compagnie vlak bij het stadje Beaminster aan de zuidkust van Engeland. De mannen marcheerden in stilte naar hun nieuwe, tijdelijke thuis: een koude en tochtende quonsethut op het erf van een majestueus oud huis dat Parnham House heette. De mannen werden gewaarschuwd dat wanneer ze van plan waren om de lokale stranden te bezoeken, ze dat beter konden laten. Elke vierkante meter strand langs het hele Kanaal was voorzien van mijnen. Ze waren nu te gast in een moegestreden maar onverminderd terugvechtend land dat al sinds 1939 in oorlog was.

Hoofdstuk 3. Wacht am Rhein

De Wolfenschanze – 16 september 1944

Op de zestiende september 1944 hield Hitler zijn gebruikelijke dagelijkse bijeenkomst met zijn generaals en riep toen enkele van de hoogsten in rang en grootste vertrouwelingen bij zich in een privé-vertrek: Wilhelm Keitel, Alfred Jodl, stafchef Heinz Guderain en generaal Kreipe, die aanwezig was namens rijksmaarschalk Hermann Göring. Hitler zag er moe uit, zijn mond hing slap, alsof hij nog steeds leed aan de nawerkingen van de ontploffing op 20 juli 1944.

Hitler gaf aan dat generaal Jodl moest beginnen. Jodl somde de sombere situatie op: het Duitse leger had meer dan negen miljoen manschappen paraat maar alleen al gedurende de afgelopen drie maanden waren er meer dan een miljoen gevallen in de strijd, waarvan de helft in het westen. En nu stond de Wehrmacht onder hoge druk in de Ardennen, het heuvelachtige gebied in België en Luxemburg dat de Duitsers eerst met succes hadden veroverd in de Eerste Wereldoorlog en opnieuw in de lente van 1940.

Het noemen van de Ardennen leek Hitler te doen opleven.

‘Stop!’ beval hij Jodl.^[64]

Er viel een lange stilte.

‘Ik heb een belangrijke beslissing genomen,’ verklaarde Hitler ten slotte. ‘Ik kies het offensief. Hier – vanuit de Ardennen! Over de Maas en door naar Antwerpen!’^[65]

Hitler sloeg met zijn vuist op een kaart die voor hem was uitgespreid, waarop het betreffende gebied was weergegeven. De Hitler van weleer, de bijzonder zelfverzekerde leider, was plotseling weergekeerd: de man

die hen naar de overwinning had geleid in 1940, zonder de afhagende schouders; het vuur glinsterde weer in zijn ogen.

Op 25 september beval Hitler Jodl om specifieke plannen op te stellen voor een Ardennenoffensief. Vijf pantserdivisies werden teruggetrokken van het oostfront terwijl een massale logistieke operatie in gang werd gezet, een die met D-day wedijverde in complexiteit en durf en, nog belangrijker, haar uiterst geheime karakter. De Duitsers wisten dat de geallieerden nu hun telegrafie en radiocommunicatie ontcijferden omdat zij Ultra, het Duitse codeersysteem, hadden gekraakt, en daarom werden alle Duitse bevelen persoonlijk overgebracht door officieren die geheimhouding hadden gezworen.

Op 11 oktober leverde Jodl zijn plan af aan Hitler. ‘Operatie Christrose’ omvatte de inzet van twaalf pantser- en achttien infanteriedivisies. Twee aspecten waren van essentieel belang: de totale verrassing en slecht weer, zodat de geallieerden hun overwicht in de lucht niet zouden kunnen uitbuiten. De Maas moest worden overgestoken in slechts 48 uur en Antwerpen moest binnen een week worden bereikt. Snelheid was van vitaal belang.

Een al even gedurfde afleidingsmanoeuvre werd uitgevoerd. Geruchten en on-ware rapporten werden verspreid en generaal Keitel gaf een algemeen bevel dat geen offensieve actie moest worden ondernomen aan het westelijk front; alle legers moesten zich concentreren op de verdediging van de vaderlandse grenzen.

Op 21 oktober 1944 hadden Hitler en Jodl een codenaam gekozen voor de operatie: *Wacht am Rhein* (wacht aan de Rijn). Het was een doortrapte benaming. Als de inlichtingendiensten van de geallieerden deze tegen zouden komen, zouden ze veronderstellen dat de concentratie van troepen was bedoeld als een defensieve manoeuvre als voorbereiding op een felle verdediging van de Rijn, het laatste grote natuurlijke obstakel dat

de geallieerden vonden op hun weg naar het hart van het Derde Rijk.

Diezelfde dag keerde Otto Skorzeny in de Wolfenschanze terug om verslag uit brengen over zijn nieuwste escapade: de gevangenneming van de zoon van de Hongaarse dictator admiraal Horthy en de inname van de Citadel, de zetel van de Hongaarse regering.

‘Ga zitten en vertel me erover – deze operatie “Mickey Mouse”.’^[66]

Skorzeny ging kort in op de details van de ontvoering. Hitler moest enkele malen lachen.

Skorzeny besloot zijn verhaal en stond op om weg te gaan.

‘Wacht, Skorzeny,’ zei Hitler. ‘Ik ga u een nieuwe missie opdragen, misschien wel de belangrijkste missie van uw leven. Tot nu toe weten maar weinig mensen dat wij in het grootste geheim een missie voorbereiden waarin u een voorname rol gaat spelen. In december begint het Duitse leger een groot offensief, waarvan de uitkomst bepalend zal zijn voor het lot van ons land.’^[67]

Hitler nam vervolgens de details met hem door: de geallieerde leiders, die al snel heel ver in Frankrijk en België waren doorgedrongen tot aan de grens met Duitsland zelf, langs de Siegfriedlinie, voorspelden vol vertrouwen dat de oorlog tegen Kerstmis voorbij zou zijn. Als de nieuwsberichten van de geallieerden klopten, kon generaal Eisenhower een willekeurig moment kiezen om het Duitse ‘lijk’ te begraven. De vijand was zelfgenoegzaam en overmoedig, zijn aanvoerroutes waren te lang, en hij negeerde een belangrijke zwakke sector, de Ardennen; met name bij de Losheim Gap, een 14,5 kilometer brede bres in de linie in een koud en onherbergzaam gebergte dat de Schnee-Eiffel heet.

‘Volgens Hitlers,’ herinnerde Skorzeny zich, ‘wilde noch het Britse noch het Amerikaanse volk deze oorlog meer. Als het “Duitse lijk” dus uit de dood zou opstaan en in het westen een grote slag zou winnen, zouden de geallieerden misschien wel een wapenstilstand sluiten met dat zo

levendige lijk, onder druk van de publieke woede over die misleiding van het volk. Dan zouden we al onze divisies, al onze legers in de strijd storten aan het oostfront en binnen enkele maanden die bedreiging voor Europa uitschakelen. Bovendien had Duitsland al bijna duizend jaar lang de wacht betrokken tegen de Aziatische troepen en zou het land niet falen in die heilige taak.’^[68]

Toen legde Hitler uit wat Skorzeny’s missie in detail inhield. Hij wilde dat Skorzeny de beste manschappen zou selecteren en hen zou trainen om Amerikanen te imiteren. Zijn eliteteam zou in vijandelijk gebied gaan opereren, Amerikaanse uniformen dragen, in Amerikaanse jeeps rondrijden, belangrijke bruggen over de rivier de Maas innemen en valse bevelen geven aan de Amerikanen om een zo groot mogelijke chaos en paniek te veroorzaken. Skorzeny’s missie zou de codenaam ‘Greif’ krijgen, naar de naam van een mythische Duitse vogel.

‘Uw voorbereidingen moeten zijn voltooid op 1 december,’ benadrukte Hitler. ‘Ik weet dat ik u maar weinig tijd geef, maar ik reken erop dat u het onmogelijke verwezenlijkt. Natuurlijk zult u zelf aan het front zijn als de tijd is gekomen dat uw troepen tot actie overgaan. Ik verbied u echter om uzelf in vijandelijk gebied te begeven; we kunnen ons niet veroorloven u te verliezen...’^[69]

Skorzeny was niet blij met deze opdracht. Hij had zijn manschappen nog nooit in de steek gelaten terwijl ze zijn opdrachten uitvoerden. Maar hij zweeg erover en besloot dat hij zijn bataljonscommandanten zou vertellen dat hij zich bij hen zou voegen wanneer de situatie kritiek werd.

‘Ik ga u onbeperkte bevoegdheid geven om uw brigade op te zetten,’ zei Hitler. ‘Gebruik die, kolonel!’

Hitler stond op en stak zijn hand uit.

‘Gegroet, Skorzeny. Ik verwacht dat ik niets dan goeds zal horen over Operatie “Greif”.’^[70]

De volgende morgen, op 22 oktober 1944, stuurde Hitler kopieën van zijn plan ‘Wacht am Rhein’ naar veldmaarschalk Walter Model, Hitlers eerste keus voor de leiding over de aanval, en naar veldmaarschalk Gerd von Rundstedt, opperbevelhebber van alle grondtroepen in het westen.

Von Rundstedt was ouder en conservatief en werd alom gerespecteerd door de troepen van de Wehrmacht, en hij beschouwde het plan als veel te ambitieus. Model had meer moed maar besloot ook al snel dat Hitlers plan ‘geen poot had om op te staan’.^[71] De twee waren het eens dat ze meer troepen nodig zouden hebben en dat de aanval op een smaller front zou moeten worden uitgevoerd om nog enige kans te hebben om door de geallieerde linies heen te breken en Antwerpen in te nemen. Ze schetsten beiden hun alternatieve plannen terwijl Hitler ongeduldig door het vertrek ijsbeerde.

‘Herinnert u zich Frederik de Grote niet?’ barstte Hitler uiteindelijk uit. ‘Bij Rossbach en Leuten versloeg hij vijanden die tweemaal zo sterk waren. Hoe? Met een vermetele aanval... Waarom kent u de geschiedenis toch niet?’

De les was simpel: Frederik had stoutmoedig gehandeld, het geluk was op zijn hand geweest en zijn moed was beloond. De alliantie tussen zijn vijanden was verbroken en Frederik had vervolgens de Frans-Pruisische oorlog gewonnen.

‘De geschiedenis zal zich herhalen,’ hield Hitler vol. ‘De Ardennen zullen mijn Rossbach en Leuten zijn. En het resultaat zal zijn dat nog een onvoorspelbare historische gebeurtenis zal plaatsvinden: de Alliantie tegen het Derde Rijk zal plotseling uiteenvallen!’^[72]

Model en Von Rundstedt wisten dat het zinloos was om dit nog te betwisten. De beste strategie was nu te proberen om het succes van Hitlers plan te garanderen door zich zo goed mogelijk voor te bereiden in de korte tijd – ongeveer zes weken – die ze nog hadden. En zo

verzamelden ze in november zorgvuldig meer dan tweehonderdduizend militairen en ontelbare tonnen uitrusting.

Vijfentwintig nieuwe divisies werden opgebouwd uit personeel van de marine en luchtmacht, mannen op middelbare leeftijd die uit de fabrieken werden gehaald, en duizenden uit de Hitler-Jugend waarvan sommigen pas vijftien jaar oud waren.

Omdat Hitler twijfelde aan de trouw van zijn Wehrmacht-generaals, vertrouwde hij de cruciale aanval bij de Losheim Gap toe aan een oude nazivriend, SS-generaal Sepp Dietrich; een zwaargebouwde voormalige sergeant uit de Eerste Wereldoorlog die zwaar aan de drank was, een trouwe volgeling sinds de jaren twintig en nu bevelhebber van het Zesde Pantserleger. De geplande aanval zou een overwinning voor de SS zijn. Alle SS-eenheden in het westen zouden worden teruggetrokken, opnieuw worden uitgerust en worden versterkt voor hun nieuwe missie. In het grootste geheim zouden honderden Panzer- en Tiger-tanks en duizenden mobiele artilleriestukken vervolgens worden teruggestuurd en achter de linies worden geplaatst, waar ze werden gecamoufleerd zodat geallieerde vliegtuigen de opbouw niet zouden waarnemen.

Parnham House, Engeland – oktober 1944

De maand oktober van 1944 was in Engeland zoals gewoonlijk koud en regenachtig. Toen het peloton van Lyle Bouck eenmaal was neergestreken in zijn nieuwe kwartier, begon het met dagelijkse marsen in de plattelandsomgeving en oefende verkenningspatrouilles. De nabijgelegen dorpen leken scènes uit een Holly-wood-film: de karakteristieke huisjes met rieten daken, de klinkerwegen en brinken waarop Engelse jongens tegen leren voetballen traptten, met blozende wangen en in korte broeken die niet pasten bij het kille weer.

Elk van de manschappen wist dat hij plotseling naar het front kon worden gestuurd en maakte dus het beste van het korte verblijf in Engeland. Beaminster was het dichtstbijzijnde grotere stadje met een USO¹³, waar Engelse ‘grietjes’ thee met koekjes serveerden.

In de pubs in de stad dronk het peloton cider en halve liters warm, zwaar bier, at het ontelbare porties *steak and kidney puddings* en *shepherd's pie*, en *fish and chips* die op krantenpapier werden geserveerd, probeerde het de meisjes van het British Land Army te versieren, speelde het darts en puzzelde het over de verwarrende Britse valuta met de *bobs*, *sixpences* en *half-crowns* voordat de rekening werd betaald aan de bar.

Bouck had dat najaar geld in overvloed. Hij was een groot fan van het honkbal en had als jongen in dezelfde wijk in St. Louis gespeeld als de legendarische Yogi Berra. Bouck had met een hoge officier in het 394e om vijftig dollar gewed dat St. Louis dat najaar de World Series zou winnen. De inzetten van de beide mannen werden gedeponereerd bij de kapelaan van het regiment. Toen kondigde *Stars and Stripes*, het overzeese nieuwsblad, aan dat zowel de St. Louis Cardinals als de St. Louis Browns in de finale zouden spelen. De officier probeerde de weddenschap te annuleren maar de kapelaan weigerde hem zijn geld terug te geven en koos de kant van Bouck, die niet precies had aangegeven welk team uit St. Louis zou winnen.^[73]

Op veel avonden keerden de leden van het peloton dronken terug in hun quonsethut. De Britten dronken langzaam en leken een enkele pint urenlang te koesteren. Maar de jongste manschappen in het peloton, in veel opzichten eigenlijk nog schooljongens, sloegen de naar hop smakende lokale brouwsels in een paar seconden achterover met alle voorspelbare gevolgen van dien – een pint van het Britse bier was vier keer zo sterk als het ‘pisswater’ dat ze hadden gekregen in Camp Maxey.

Tot de stevige drinkers behoorde soldaat James Silvola, die extra drinkgeld verdiende door de kapper van het peloton te worden. Hij ging op een avond bijna op de vuist met soldaat eerste klasse Carlos Fernandez toen hij in Fernandez' bed urineerde omdat hij het voor de latrine aanzag. 'Zeg, als je je bier niet eens kan binnenhouden,' schreeuwde soldaat Louis Kalil, 'ga dan gewoon niet drinken 's avonds.'^[74]

Het peloton ging elke ochtend voor het appel door met streken uithalen. Sergeant George Redmond legde bijvoorbeeld zijn penis op het kussen van een slapende maat, maakte hem dan wakker en lachte dan hard om de geschokte reactie van de man.^[75] In Camp Maxey had Redmond het peloton ook al vermaakt door een gitaar te pakken en bekende volksliedjes te spelen met aangepaste teksten en een overdreven zuidelijk accent: 'I've got a big fat dong... it's big and strong and twelve inches long...'^[76]

Het was onvermijdelijk dat het uitgelaten gedrag ook kwaad bloed zou zetten, vooral bij de lokale bevolking die de 'Amerikaanse bezetting' door militairen al had getolereerd sinds het najaar van 1943, toen miljoenen 'overbetaalde en oversekste' yanks in Engeland verbleven tijdens de troepenconcentratie voor D-day. Gevechten tussen dronken 99'ers en Britten waren dat najaar heel gebruikelijk. De Amerikaanse manschappen ontladden hun bezorgdheid en agressie in opstootjes in de binnensteden, waaraan de militaire politie meestal snel een einde maakte.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich herinnerde zich de avond dat soldaat Bill James, die net als hijzelf Grieks-orthodox was opgevoed, 'onder het bloed'^[77] terugkeerde nadat hij in elkaar was geslagen door 'tommy's', zoals Engelse soldaten werden genoemd. 'We klommen allemaal in jeeps en begonnen naar hen te zoeken. Uiteindelijk vonden we ze en sloegen we ze volledig in elkaar. We dachten dat James

waarschijnlijk wel had gekregen wat hem toekwam: hij probeerde waarschijnlijk een van hun meisjes te schaken of zo. Maar het kon ons niet schelen. We sloegen ze gewoon tot moes.’^[78]

Naast Beaminster was Londen tijdens het weekendverlof de favoriete bestemming van het peloton, en vooral Leicester Square en Piccadilly Circus, berucht om de ‘Piccadilly Commandos’ – prostituees – die rondzwierven in het hart van het zwaar gebombardeerde West End van de stad.¹⁴

Eind oktober vertrokken soldaat Vernon Leopold en radiotelegrafist Jim Fort samen voor een driedaags verlof naar Londen. Leopold had halverwege de jaren dertig op een kostschool in Londen gezeten en wilde Fort graag zijn voormalige buurt laten zien en ook zijn vaders neef bezoeken die voor de oorlog de Europese directeur van Scholl Footwear was geweest.

Het stel kwam op een middag per trein in Londen aan, zwierf door de straten die hier en daar waren bezaaid met vers puin van de inslagen van V-1-bommen, en namen een kamer in het Regent Carlton Hotel in Piccadilly waar Leopolds vader voor de oorlog had gelogeed tijdens zijn bezoeken aan Londen. Ze doolden door Soho en gingen eten in een deftig restaurant. In de metrogangen onder hen – de ‘London Underground’ – kropen duizenden families bij elkaar op dekens, naast de kartonnen dozen met hun persoonlijke bezittingen; het huilen van geschrokken baby’s en kinderen echode over de vuile perrons die hun om allerlei redenen een nachtelijk onderkomen hadden geboden sinds in 1940 de blitzkrieg begon.

Het menu van het restaurant was opmerkelijk verfijnd gezien de Britse rantsoenering. Terwijl ze aten viel hen een elegant geklede jonge vrouw op die alleen aan een tafeltje vlakbij zat. Het duurde niet lang of ze zat vrolijk te kletsen met de twee wereldvreemde 99’ers. Toen keek ze op haar horloge.

‘Weet je,’ zei de charmante Piccadilly Commando. ‘Ik heb maar ongeveer een halfuur de tijd.’

‘Een halfuur de tijd waarvoor?’ vroeg Leopold.

‘Om iemand te vinden om mee naar bed te gaan.’

‘Waar gaat het om?’ vroeg Fort, de hogere in rang.

‘Nou,’ antwoordde ze, ‘ik krijg een guinea van elk van jullie.’

Leopold en Ford wezen het aanbod af en keerden terug naar hun hotel waar ze verzochten of ze ’s ochtends gewekt konden worden. De volgende ochtend klonk er geklop op de deur. Een mooie kamermeid kwam binnen en liep naar Forts bed. Hij sliep heel vast. Ze begon hem zachtjes wakker te schudden.

‘Het is tijd om op te staan.’

Fort opende zijn ogen.

‘Ik moet in de hemel zijn,’ zei hij slaperig.^[79]

De meid was inderdaad opvallend mooi: na de oorlog zou ze een grote Hollywood-ster worden. Ze heette Angela Lansbury.

Voordat hij Londen verliet, slaagde Leopold erin zijn vaders neef te bezoeken. Toen hij hoorde dat Leopold op weg was naar het front, gaf Dr. Scholls voormalige directeur hem een cadeautje mee, talkpoeder. Dat hielp hem misschien om een loopgravenvoet te voorkomen die al menige infanteriedivisie had gedecimeerd in de koude en natte omstandigheden op het Europese continent.^[80]

Toen Leopold en Fort in hun kampement terugkeerden, hoorden zij dat de 99e divisie opnieuw zou worden verscheept, ditmaal richting het front. De plezierige tijden waren voorbij. Op 24 oktober 1944, maar twee weken na de aankomst in Engeland, werden alle manschappen binnen het kamp gehouden terwijl de militaire politie de omgeving afzocht op deserteurs die hun verloftijd van drie dagen in dorpen en steden in de omgeving hadden overschreden. Op 3 november ging het 394e regiment aan boord van

vrachtwagens en werd het vervoerd naar een verlaten treinstation. Het was zo koud dat sommige manschappen de banken gebruikten als brandhout om zichzelf te verwarmen.^[81]

Net na het ochtendgloren de volgende dag gingen luitenant Lyle Bouck en zijn manschappen in Southampton aan boord van een veerboot. ‘Ik denk dat voor mij toen hetzelfde gold als voor de anderen,’ herinnerde soldaat Louis Kalil zich. ‘Op dat moment dacht ik dat ik ongeveer vijftig procent kans had dat ik weer thuis zou komen.’^[82]

Hoofdstuk 4. Het Spookfront

Le Havre, Frankrijk – 5 november 1944

Het 394e infanterieregiment stak 's nachts het Kanaal over en arriveerde op 5 november in Le Havre, waar het de eerste stille getuigen zag van de felle gevechten die de meeste plaatsen in Normandië in ruïnes hadden veranderd. Halfgezonken schepen lagen overal in de haven. De kaden van Le Havre waren met de grond gelijk gemaakt door geallieerde bombardementen en de manschappen moesten de kust zien te bereiken in LCI's [Landing Craft Infantry].

Veel infanteriecompagnies kregen bevel om door de verwoeste straten van Le Havre te marcheren, maar luitenant Lyle Bouck en zijn manschappen scheurden door de stad in jeeps, tussen de uitgebrande tanks en andere voertuigen door. Laat in de middag stopten ze in een modderig veld net buiten de stad. Het was hun eerste taak om het veld van mijnen te ontdoen voordat ze hun tweepersoonstentjes opzetten en zich klaarmaakten voor de nacht. Er hing al een bittere winterkou in de lucht en die nacht zakte de temperatuur bijna tot het vriespunt.

De volgende ochtend klom het peloton opnieuw in de jeeps en reed noordwaarts richting België. In tegenstelling tot de nieuwsberichten kwamen ze geen juichende menigten tegen met schone mademoiselles die hun bevrijders met kussen wilden overladen en wijn in hun kelen wilden gieten. Er waren al enkele weken verlopen sinds de eerste yanks waren aangekomen en de lokale bevolking was lang niet meer zo gastvrij nu men de grootste moeite had om de noodzakelijke voorzieningen te herstellen en voedsel te vinden. Bovendien kon het peloton niet stoppen om kennis te maken. De jeeps spoedden verder, 's nachts zonder koplampen,

hobbelend over weggetjes vol groeven op weg naar de Belgische grens. In één dorpje hield een bewoner een fles cognac omhoog. Soldaat Vernon Leopold nam de fles verheugd aan en nam een grote slok, maar de jeep reed verder voor hij de fles kon teruggeven.

Volgens verschillende bronnen was dit tijdens de reis van het 99e door Frankrijk een zeldzaam geval van goedgeefsheid. Een 99'er uit het 395e regiment herinnerde zich: 'Terwijl we eens 's nachts door de smalle straten van een klein dorpje reden, dachten we dat het regende. Het waren echter de dorpelingen die hun po over ons leegden, en het was niet eens alleen maar vloeibaar.'^[83]

Het eerste oponthoud was in het Belgische stadje Aubel, het gebied waar het 99e zich zou verzamelen, net over de Franse grens. Hier zouden ze specifieke bevelen afwachten voordat ze verder zouden oprukken naar de zwaar versterkte Siegfriedlinie, die in Duitsland beter bekend is als de Westwall.

Op 7 november 1944 zette het peloton opnieuw zijn tenten op en gaf zich over aan een volgende ellendige nacht, ditmaal op een modderig veld buiten Aubel.

Soldaat Vernon Leopold sprak een mondje Frans en begon een gesprek met de boer die eigenaar was van het veld. Het duurde niet lang of de boer bood het peloton zijn schuur aan. 'Natuurlijk accepteerde Lyle Bouck het aanbod van de boer onmiddellijk,' herinnerde Leopold zich. 'En dat was nog niet alles, want binnen het uur had het hele I&R-peloton warm water voor het scheren, echte verse melk om te drinken en andere verversingen. Ik ontdekte zo tot mijn grote plezier dat het heel nuttig zou blijken dat ik de lokale taal sprak.'^[84]

Leopolds status binnen het peloton verbeterde nog meer toen de boer hen de volgende ochtend in zijn keuken uitnodigde voor een ontbijt.

Maar Leopolds taalkundige vermogens 'hadden ook hun nadelen'.^[85]

Binnen enkele uren kreeg kolonel Riley, de commandant van het 394e, lucht van Leopolds diplomatieke vaardigheden en beval hem om hem, drie lijfwachten en majoor Kriz te vergezellen op bezoeken aan andere eenheden die in de buurt hun kamp hadden opgeslagen.

De volgende dag stelden de compagnies van het 394e zich in rijen op bij commandoposten en doorzochten stapels overschoenen. Leopold had grote voeten – maat 47 – en kon geen paar overschoenen vinden in zijn maat. Pas later kwam hij erachter dat Kriz, die even grote voeten had, dezelfde stapel al eerder had doorzocht.

En zo stond Leopold buiten tenten en boerderijen te rillen in de natte en ook droge sneeuw. Al snel veranderden de lanen en velden in een ijskoude, modderige sneeuwbruij. Toen hij terugkeerde bij het peloton trok Leopold zijn doorweekte schoenen uit en ontdekte hij dat zijn tenen gevoelloos waren geworden. Zonder overschoenen maakte het nu niet meer uit hoeveel hij van het talkpoeder van Dr. Scholl opbracht: tenzij hij zijn voeten droog en warm kon houden, zou de lichte bevriezing snel veranderen in een ernstig geval van loopgravenvoet.^[86]

Op 10 november 1944 ontving het 394e van het commando van de divisie het eerste operatiebevel: ‘De gevechtseenheid van het regiment moest op 14 november 1944 gevechtseenheid 60 van de 9e divisie aflossen en plannen voorbereiden om tegenaanvallen te kunnen uitvoeren in de sector van de divisie.’^[87]

De manschappen sprongen opnieuw in hun jeeps en zetten koers naar het hart van industrieel België. Daar was de lokale bevolking veel gastvrijer. Vrouwen met donker haar, een olijfbruine huid en zijden kousen begroetten de soldaten met een vriendelijke glimlach; ze waren de Amerikanen dankbaar die hen pas enkele weken daarvoor hadden bevrijd. Op het platteland zagen de mannen het eerste bewijs van Hitlers tactiek van de verschroeide aarde, toegepast voor zijn terugtrekkende

legers: in sommige dorpen waren alle gebouwen verwoest, elke schuur tot de grond toe afgebrand, alle dieren gedood, de gewassen bespoten met zuur, bronnen vergiftigd, huizen geplunderd en zelfs matrassen doorstoken met bajonetten.

Het begon hevig te sneeuwen toen het peloton begon aan de lange klim naar de Losheim Gap, waar ze zich zouden installeren in het gehucht Hünningen, een troosteloze groep stenen boerderijen en huisjes op zestien kilometer afstand van de Siegfriedlinie. De winteruitrusting voor soldaten in Europa bestond uit een wollen overjas, een hemd, een gevechtsjas en -broek, een wollen muts en lang ondergoed. Die was echter nog niet verstrekt en zo kreeg het peloton door de bijtende wind en de wervelende sneeuw een harde voorbereiding op de snel naderende winter, terwijl het over de Ardennen trok. Het was onmogelijk om warm of droog te blijven in het najaarsgevechtstenu.

Toen het konvooi halt hield, staken de manschappen vuren aan die omwille van de veiligheid weer moesten gedoofd toen het donker werd, en dat was al verrassend vroeg, om 5.00 uur 's middags. Het peloton lag te bibberen in doorweekte slaapzakken en vervloekte het weer en deze godvergeten uithoek van Europa.

Toen de mannen de volgende ochtend nog voor de dageraad ontwaakten, ontdekten ze dat zich ijs had afgezet op de binnenkant van hun tenten. Buiten bedekte een laag van dertig centimeter sneeuw alles wat geen bibberende soldaat bevatte: jeeps, mobiele veldkeukens, halfrupsvoertuigen en artilleriestukken. Eén majoor van het 394e vond de dikke laag ijs tegen een achtergrond van in perfecte rijen geplante hoge dennen prachtig. Bij de meeste *dog-faces* – gewone soldaten – onder zijn commando wekte het kerstkaartachtige vergezicht alleen een ellendig gevoel op terwijl ze op hun halfbevoren gevechtsrantsoenen en surrogaatchocoladeren kauwden.

Toen het peloton zich opnieuw in beweging zette, slipten en glibberden de jeeps door dertig centimeter verse sneeuw die de nacht ervoor in maar één uur tijd was gevallen.

‘Denk je dat je nog iemand van de 9e divisie kent?’ vroeg luitenant Bouck aan majoor Kriz terwijl ze aan de laatste etappe van de reis begonnen.

‘Ik betwijfel het.’^[88]

Inderdaad was het zeer onwaarschijnlijk dat er nog officieren en manschappen bij het 60e regiment van de 9e divisie zaten die Kriz had gekend toen hij zelf nog bij die divisie zat. Nadat het zijn weg door het noorden van Afrika had gevochten en vervolgens een beslissende rol had gespeeld in de invasie van Sicilië, had de 9e divisie – met de bijnaam ‘Go-Devils’ – die zomer meer dan zeshonderd kilometer afgelegd door Frankrijk. Op 13 september was het tien kilometer achter de Siegfriedlinie een dichtbebost gebied van 130 vierkante kilometer binnengedrongen even ten noorden van de Losheim Gap. Het heette Hürtgenwald en was gelegen tussen de steden Monschau, Düren en Aken. Binnen enkele dagen was Kriz’ voormalige regiment de omgeving een ‘groene hel’ gaan noemen, waar de dennenbomen zo dicht op elkaar stonden dat de manschappen er dagenlang in rond dwaalden. Op 24 oktober 1944 werd de 9e divisie afgelost. In zes uitputtende weken was de divisie ongeveer 2.700 meter vooruitgekomen op een front dat bijna vijf kilometer breed was en dat was ten koste gegaan van 3.826 levens – voor elke bloedige meter was een Amerikaan gestorven. Het oude regiment van majoor Kriz, het 60e, was nagenoeg weggevaagd met een verlies van bijna honderd procent van alle manschappen.^[89]

De Ardennen bossen – 11 november 1944

Het peloton kwam dichter en dichter bij de Siegfriedlinie. Vanuit hun jeeps staarden de mannen nors naar het landschap terwijl ze langzaam de Schnee-Eiffel naderden: ondoordringbare bossen zoals Hürtgenwald, omgeven door hellende velden waar hooibalen patronen in de sneeuw vormden en de gewassen hier en daar niet waren geoogst vanwege de felle gevechten van die herfst. Ze waren in het deel van België dat voor het vredesverdrag van Versailles aan Duitsland had toebehoord en waar vijf op elke zes geharde en terughoudende inwoners enkel Duits sprak.

Toen ze in de buurt van Hünningen kwamen, kwamen ze door het kleine stadje Malmedy, een wat onheilspellende plaats met beroete middeleeuwse bouwsels en beijzelde klinkerstraten. Terwijl ze tussen de besneeuwde hagen de laatste kilometers naar Hünningen aflegden, werden ze door dichte mist overvallen. Op 11 november stopten de jeeps in de schemering buiten een stenen huis met drie etages naast een tweede gebouw dat het 394e regiment in gebruik had genomen als commandopost.

Godzijdank zouden zij de nacht niet gaan doorbrengen in een tent of schuttersput, zoals de infanteriecompagnies van het 394e. Tijdens de verkenning van hun nieuwe kwartier ontdekten de leden van het peloton tot hun vreugde dat de kelders van het gebouw gevuld waren met aardappels. Iemand ritselde snel een blok bakvet bij de mess-sergeant, bouwde een primitief fornuis en begon de aardappels te bakken. Misschien zou het leven aan het front toch niet zo erg worden. Zolang de mannen zich elke avond konden verwarmen bij het fornuis, zou de dalende buitentemperatuur lang niet zo ondraaglijk zijn. En hun was bovendien beloofd dat een dezer dagen ruim voldoende winterkleden zouden aankomen.

De volgende ochtend begon het peloton Hünningen te verkennen. Hoewel het dorp in België lag, leek het eerder Duits. Alle borden waren

in het Duits. Vergeelde restanten van de propaganda-affiches van Goebbels zaten nog steeds tegen de muren van sommige huizen geplakt.

Luitenant Lyle Bouck zag een oude vrouw die was gekleed in wat voddën leken en enkele ‘gevolmachtigde’ inwoners die waren achtergebleven om de vele kudde melkvee in het gebied te verzorgen, maar verder waren er geen Belgen in het dorp. In oktober was de gehele sector die het 99e bezette zelfs geëvacueerd: een gebied dat zich over een breedte van 24 kilometer uitstrekte van het dorpje Monschau aan de noordkant van de Losheim Gap tot aan het afgelegen gehucht Lanzerath in het zuiden. En dat was niet alleen gedaan om de burgerbevolking te beschermen tegen de verwoesting die de oorlog veroorzaakte.

Het gebied was een broeinest van nazisymphathisanten en partizanen: veel van de verdwenen mensen waren in feite geïnterneerd om de 99e te beschermen tegen guerrilla-aanvallen. Maar niet iedereen was uit het gebied verwijderd. De hele regio wemelde eigenlijk van de potentiële spionnen en Bouck en zijn manschappen zouden dat al snel ontdekken.

In huizen die sommige 99'ers doorzochten vonden ze foto's van jonge, Arisch uitziende mannen in Duitse uniformen die de Hitlergroet maakten. Natuurlijk begonnen de 99'ers zich af te vragen aan wiens kant die bevrijde ‘Belgen’ nu eigenlijk stonden.

De loyaliteit van de lokale bevolking was inderdaad net zo vaag als de ochtendmist die de verlaten Duitse uitrusting zo snel deed roesten. Soldaat Vernon Leopold had het gebied in het begin van de jaren dertig bezocht en kende de lokale geschiedenis. Het complete oostelijke deel van België was Duits geweest voor het vredesverdrag van Versailles van 1919, waarbij het was overgedragen aan België als schadeloosstelling voor keizer Wilhelms invasie van het neutrale land in 1914. In 1940 had het Belgische leger het land fel verdedigd maar was snel overrompeld door Hitlers pantserdivisies, die een nieuwe vorm van mobiele oorlogvoering in

de praktijk brachten: de blitzkrieg ofwel bliksemoorlog. Toen had Hitler het oostelijke gedeelte van België teruggevorderd als deel van het Derde Rijk en werd de bevolking van het gebied hernieuwd uitgeroepen tot ‘Volkdeutsch’ – etnisch Duits. De jonge mannen uit het gebied – de glimlachende Ariërs die op de foto’s ‘Heil Hitler!’ riepen – waren toen snel opgeroepen voor de dienst in de Wehrmacht en werden naar het oostfront uitgezonden. Er waren er maar weinig teruggekeerd.

Tijdens de eerste dagen in Hünningen waren er nauwelijks tekenen van vijandelijke activiteit, hoewel het peloton zich nu aan het front bevond. Het leek erop dat de geruchten klopten dat deze sector een inactief ‘spookfront’ was: de Duitsers en de Amerikanen ontliepen elkaar, likten hun wonden en overwinterden totdat het alom verwachte lenteoffensief een einde zou maken aan Hitlers Derde Rijk.

De twintig jaar oude korporaal Sam Jenkins, de jongste man in het peloton met een verschil van zes maanden, herinnerde zich dat er aanvankelijk weinig was om zich zorgen over te maken, behalve de Duitse *buzz bombs* (vliegende bommen) die angstaanjagend laag en langzaam kwamen overvliegen op weg naar Luik – het peloton bevond zich midden in de baan van de bommen. De lelijke raketten, die een tergend pruttelend geluid voortbrachten, vlogen zo laag over de grond dat sommige manschappen er zelfs op schoten met hun M-1’s.

Radiotelegrafist James Fort bezag met verbazing de schade die was aangericht door een vliegende bom die vlakbij was geland: ‘Er was een plek op een van de wegen rond onze stellingen waar volgens sommigen een vliegende bom was neergestort. Ik herinner me dat de bommen over enkele honderden meters waren geveld, alsof een wervelstorm door het bos was gegaan.’^[90]

Het weer verslechterde snel. Voor leden van het peloton zoals Jenkins en anderen die waren opgegroeid in het Zuiden van de Verenigde Staten,

zoals Texas of Californië, leek de winter de enige echte vijand te zijn. Jenkins was een lange ASTP'er met een zachte stem die nu een goede maat had gevonden in soldaat eerste klasse Carlos Fernandez, ook uit Texas, en hij had een oudere broer die op Hawaï was gestationeerd, een geschenk uit de hemel in vergelijking met België.¹⁵ Terwijl hij en de anderen hun handen warm wreven bij een provisorisch kacheltje praatten ze over thuis en over al die dingen die ze nu moesten missen; vooral het weer.

Voor een ander deel van de manschappen was het weer en ook het terrein verrassend gewoon, en zij pasten zich veel beter aan de snijdende kou aan. Soldaat James Silvola was sinds zijn vroege jeugd mee op jacht gegaan in de dennenbossen rond het kleine stadje Virginia in Minnesota, vlak bij de grens met Canada. De Schnee-Eiffel deed hem sterk aan het ruwe grensgebied denken dat hij had verkend in zijn jeugd: 'Ik kon mij beter redden met de sneeuw en de kou dan de meeste andere manschappen. Het noorden van Minnesota had min of meer hetzelfde klimaat.'^[91] De temperatuur was in Virginia vaak zelfs nog tien graden lager.

Technicus vijfde klasse Robert Lambert ging het ook prima af. 'De kans op bevriezing en loopgravenvoeten vormde een serieus probleem voor ons allemaal en werd groter naarmate het weer slechter werd,' herinnerde hij zich. 'Gedurende die [eerste] dagen dacht ik er vaak aan hoe nuttig het was dat ik afstamde van Noord-Europese immigranten en dat ik was opgegroeid in Minnesota.'^[92]

Op 12 november betreurde de 99e divisie haar eerste twee slachtoffers – beide veroorzaakt door bevriezing. De meeste manschappen namen daarom altijd een extra paar wintersokken mee. Elke ochtend en elke avond zouden ze ritueel droge sokken aantrekken en hun voeten onderzoeken op de welbekende symptomen van loopgravenvoet: een

donkere zwelling van de huid rond hun tenen.

De Siegfriedlinie – tot december 1944

Vlak nadat de winter was ingetreden, droeg majoor Kriz het peloton de eerste missie op. Bouck moest zich met een van zijn detachementen naar een van de observatieposten van het regiment begeven om de omgeving en het strijdtoneel beter te leren kennen. Toen dat was gebeurd kon Boucks peloton beginnen met twee of drie keer per week een verkenningspatrouille achter de vijandelijke linies.

Kriz wees op een leemte van ongeveer acht kilometer breedte in de Amerikaanse linies tussen de sectorgrens van het 99e en die van het 102e. ‘Zoek die plek op en kijk of je iets over de vijand kunt ontdekken. En onthoud dat je niet dezelfde weg terug neemt. Als de vijand je daarbuiten ziet, kunnen ze een hinderlaag opzetten voor als je langs dezelfde route terugkeert.’

Bouck keerde terug naar het kwartier van het peloton, riep pelotonsergeant Slape bij zich en vroeg hem vier manschappen te selecteren voor de patrouille. Bouck zou de verkenning zelf aanvoeren.

Het was belangrijk dat ze zich zo geluidloos en zo snel mogelijk konden verplaatsen, vooral in de diepe sneeuw. Bouck droeg alleen zijn gevechtsgeweer tegen de kou en bewapende zichzelf met een lichte .30-karabijn en een colt .45. Hij had zijn karabijn aangepast door twee magazijnen aan elkaar te lassen zodat hij zestien patronen in het ene magazijn had, nog zestien patronen in het andere en ook een patroon in de kamer. Ook had hij de nok van de grendel laten afzagen. ‘Als je de trekker overhaalde klikte het en moest je nogmaals overhalen om nog een patroon af te vuren,’ legde hij later uit. ‘Als je de nok afzaagde en dan de trekker overhaalde, bleef het geweer gewoon vuren. Als ik de vuurkracht

nodig heb, wil ik niet steeds de trekker over blijven halen.’^[93]

Bouck, Slape en vier anderen, onder wie soldaat Vernon Leopold, klommen in twee jeeps en reden anderhalve kilometer naar een commandopost dicht bij het front. De zware maandenlange exercities en de eindeloze nachtelijke oefeningen moesten nu hun nut gaan bewijzen. Vanwege de Duitse mijnen en boobytraps waarmee de Siegfriedlinie was bezaaid, moesten ze nu letten op elke stap die ze zetten: S-mijnen, de tien kilogram zware antitankmijn Riegel en misschien wel de meest angstaanjagende – de ‘Bouncing Betty’ die, eenmaal in gang gezet, op borsthoogte explodeerde en honderden lagerkogels afvuurde in de richting van het bovenlichaam en de testikels.

Boucks patrouille kwam aan op de stelling aan het front. Ze keken jaloers naar de infanteristen die in elkaar gedoken in de schuttersputten zaten. ‘Hoe ben je toch in vredesnaam aan dit werk gekomen?’ vroeg Bouck zich af toen ze het duistere niemandsland betraden: de enkele honderden meters tussen hen en de bunkers, drakentanden en mijnevelden van de Siegfriedlinie. Het was meteen duidelijk dat patrouilleren onder zulke afschuwelijke omstandigheden dodelijk vermoeiend en zenuwslopend zou zijn, zeker met het minimale zicht. Het was al lastig genoeg om te zien waar ze hun voeten neerzetten, laat staan een kaart te lezen of afstanden te schatten.

Het duister was zo inktzwart, zo ondoordringbaar, dat Bouck en zijn mannen nauwelijks meer dan enkele meters ver konden kijken in de laagten waarin een dichte mist was ontstaan. De dennenbossen langs de bergweiden hadden regelrecht uit een negentiende-eeuws horrorverhaal kunnen komen. Ze riepen oerangsten op; de bomen stonden zo dicht op elkaar in Germaanse, ordelijke rijen dat de manschappen zeker zouden verdwalen in deze helse doolhof wanneer ze er enkele honderden meters binnen zouden treden zonder kompas.

Voor soldaat Vernon Leopold was de angst voor gevangenneming angstaanjagend. Hij verwachtte dat hij als Duitse jood in een Amerikaans uniform ter plekke zou worden doodgeschoten. Om het nog erger te maken leed hij al enige tijd aan een flinke verkoudheid en een ‘astma-achtige hoest’ die een deel van het peloton wakker had gehouden sinds het in Hünningen was aangekomen. ‘[Dit] had de anderen al zorgen gebaard en sommigen twijfelden of het verstandig was om mij erbij te houden, aangezien absolute stilte van levensbelang was,’ herinnerde Leopold zich. ‘Na wat discussie en wat overpeinzingen had de “leiding” besloten dat mijn aanwezigheid noodzakelijk was... Ik vermoed dat ze redeneerden dat ik hoestte met een Duits accent en dat mijn blaffende keelklanken misschien zouden helpen om verdwaalde Duitse cavaleristen te vangen, die we dan trots mee terug konden nemen voor verhoor als krijgsgevangenen.’^[94]

Verse sneeuw bedekte de grond. Op sommige plekken was de sneeuw geelgekleurd door de urine van mensen en van wilde dieren.

De groep kroop naar voren in de richting van de Duitse linies.

Plotseling begon Leopold te hoesten.

Bouck krabbelde op handen en voeten terug.

‘Verdomme,’ siste Bouck. ‘Wees stil! Zuig op wat sneeuw!’^[95]

‘Maar niet op het gele spul,’ grapte iemand.^[96]

Leopold verzekerde zichzelf ervan dat het wit was: ‘Een mondje sneeuw was als “manna” uit de hemel – heel even was de vreselijke kriebel in mijn keel weg en daarmee ook de druk op mijn borst en de neiging om te hoesten. Terwijl we een weg naar voren zochten, in ganzenmars door het dichte, met sneeuw bedekte bos, schepte ik telkens een handvol puur witte, zachte sneeuw op en schoof het zo snel ik kon in mijn kriebelende keel. Ik bleef dat steeds doen tijdens de pakweg vier uur

durende patrouille – zonder ook nog maar één keer te hoesten.’^[97]

Leopold en de anderen keerden uiteindelijk terug naar de Amerikaanse linies, uitgeput en opgelucht, gaven het wachtwoord voor hun terugkeer door aan een voorpost en gingen terug naar Hünningen voor wat gebakken aardappels en een welverdiende nachtrust.

De eerste patrouille van het peloton was zeer ontnuchterend. De zware, maandenlange training had de manschappen niet voorbereid op de zenuwslopende realiteit van het muisstille en ongeziene bewegen onder zulke barre omstandigheden en over een zo moeilijk terrein. Ze wisten nu dat ze elk laatste beetje uithoudingsvermogen en kracht nodig zouden hebben en zoveel mogelijk rust en fatsoenlijk voedsel als ze maar te pakken konden krijgen. Elke stap tijdens een patrouille kon de laatste zijn en ze konden hun overlevingskansen alleen verbeteren door te zorgen dat ze zo alert en gezond mogelijk bleven.

Twee manschappen waren genoeg voor de volgende patrouille en Bouck nam dus zijn eigen ordonnans soldaat Bill James mee. Niet ver van de eigen linies was het lichaam van een Duitser gesignaleerd. ‘Kijk of je het lijk kunt onderzoeken op mogelijk belangrijke informatie,’ luidde het bevel van Kriz. ‘Neem wat draad mee dat je aan een been kunt vastmaken, zodat je aan de draad kunt trekken en het lijk kunt verplaatsen. Zo kun je kijken of het een boobytrap is.’^[98]

Bouck en soldaat James vonden het lijk, wonden een draad om een van de benen en trokken eraan. Er volgde geen ontploffing. Toen kropen ze naar het lijk toe en trokken een kleine portefeuille uit de jas van de Duitser. Er zat een identiteitskaart in, die de eerste belangrijke informatie kon verschaffen. De man had toebehoord aan de zwakke en onervaren Duitse 347e infanteriedivisie die sinds eind oktober de Siegfriedlinie bemande.

Niet lang nadat Bouck zijn eerste dode Duitser zag, kwam hij ook

levende Duitsers tegen: twee tieners die gevangen waren genomen door de E-compagnie van het 394e, die hen voor verhoor terugbracht naar het hoofdkwartier van het regiment naast het kwartier van het peloton. Bouck was verbaasd over hun jonge leeftijd – ze waren nog jonger dan de jongste mannen in zijn eigen peloton.^[99]

Bouck begaf zich vervolgens naar de commandopost van de C-compagnie: een van zijn groepen zou die nacht een patrouille uitvoeren vanaf die positie. In de schemering vond Bouck kapitein James A. Graham jr., een gespierde Texaan die zijn compagniecommandant was geweest in Camp Maxey. Terwijl Bouck en Graham onder een zeil vlak bij de loopgraven overlegden, barstte dicht bij hen geweervuur los. Een Duitse patrouille was door de linies gekomen. Het regende kogels. Bouck schoot onmiddellijk terug met zijn aangepaste karabijn. Drie Duitsers werden gedood. Bouck en kapitein Graham waren ongedeerd. ‘Wat me opviel aan dit incident was hoe snel het weer voorbij was,’ herinnerde Bouck zich. ‘Er was geen tijd om na te denken, alleen om te handelen. Ik had nooit gedacht dat echte gevechten zo snel gingen.’^[100] Het was een waardevolle les voor een nog zo jonge officier, die niet lang daarna in voortdurend veranderende situaties en in fracties van seconden zou moeten beslissen over leven en dood.

Soldaat Vernon Leopold herinnerde zich de patrouille van die nacht levendig: ‘Een korte expeditie naar de Losheim Gap die de hele nacht duurde en als doel had om reacties uit te lokken bij de vijandelijke voorposten om de kaart met doelen van het regiment in te vullen, of zoiets. Nadat ik ontdekt had dat sneeuw een beter verdovende middel was dan hoestsnoepjes, was ik een soort held geworden, een mascotte die altijd maar mee moest op patrouille. Dus ondernamen we opnieuw een nachtelijke worsteling in het donker, door vreemde bossen waarin naar het leek overal boze geesten in grijs uniform rondspookten.’

‘Toen we uiteindelijk iets naderden dat leek op een Duitse loopgraaf of voorpost aan de rand van een veld buiten Losheim, zei Lyle tegen me: ‘Ga erheen, richt je M-1 in het schietgat en zeg dat ze naar buiten komen. En maak je geen zorgen; we dekken je wel,’ waarbij hij naar zes of acht maten naast hem wees die hun geweren en karabijnen in mijn richting lieten wijzen en die net zo bang als ik waren voor wie er op mijn commando uit dat gat zouden komen. Getraind om in een reflex te gehoorzamen liep ik op mijn tenen naar het gat en riep, fluisterde of zei (ik weet niet meer welk van de drie) ik: “*Raus*” wat “eruit” betekent.’

‘Toen er niets gebeurde, dacht ik eerst dat de Duitsers op deze voorpost niet zulke goede, gehoorzame soldaten waren als ik gedacht had, maar uiteindelijk ontdekte ik dat het gat verlaten was. Toen probeerden we wat artillerievuur in het gebied te krijgen. Ik riep op de SCR 300 ons artilleriedetachement op. Een slaperige stem antwoordde en ik zei: ‘Salvo op doel X.’ Hij reageerde met: ‘Een momentje, alstublieft!’ (Alsof hij een telefonist was.) Terug aan de lijn zei hij: ‘Ik kan jullie drie schoten geven – aansturen graag!’ Welnu, het eerste schot ging zeventig meter over het doel en het tweede schoot zeventig meter tekort. Lyle beseftte meteen welke gevolgen een volgende poging zou hebben om het vuur van deze broddelaars te richten. Toen bezetten we de Duitse voorpost maar voor het resterende deel van de nacht, met de verwachting dat de gebruikelijke bewoners rond de dageraad zouden terugkeren zodat wij ze gevangen konden nemen. Dat gebeurde echter niet, zodat we met legen handen teruggingen, maar wel op tijd waren voor het ontbijt.’^[101]

Enkele dagen later kreeg Bouck te horen dat zijn peloton een vervanger zou krijgen, soldaat Clifford Fansher, een boerenzoon uit Boise in Idaho.

Fansher was een van de honderdduizenden jonge Amerikanen die die winter werden onderworpen aan het abominabele versterkingssysteem en

hij verscheen eenzaam en angstig aan het front om zich bij pelotons zoals dat van Bouck te voegen, die al sinds de opleiding bij elkaar waren geweest en die weinig energie en tijd over hadden voor *wet-mouths*, zoals de groentjes werden genoemd. Aanvankelijk was Bouck niet onder de indruk: ‘Hij zag eruit als een kleine wezel – zijn gezicht was uitgehold. Ik vond dat hij niet paste tussen de andere mannen. Maar we maakten er het beste van.’^[102]

Soldaat Fanshers aankomst viel samen met de aanloop naar *Thanksgiving*, waarop iedereen met smart zat te wachten omdat Eisenhower had aangekondigd dat alle manschappen op het Europese strijdtoneel recht hadden op een stevige Thanksgiving-maaltijd, om het moreel op te vijzelen. Het peloton hoopte eigenlijk dat er op de dag zelf geen patrouilles zouden zijn – een veel mooier geschenk dan Eisenhowers maaltijd – maar één dag ervoor had Kriz orders gegeven voor een patrouille. ‘Jullie eenheid zal er morgen op uit moeten gaan,’ zei Bouck tegen sergeant ‘Red’ Redmond. ‘Majoor Kriz belde op. We moeten eropuit. Wanneer jullie terugkomen hebben we een echte maaltijd voor jullie.’^[103]

Ondanks zijn imposante 1.87 meter was Redmond ‘zo mak als een lammetje’ tenzij hij opzettelijk werd geprovoceerd, en dan versomberde zijn ronde blozende gezicht en liet hij een felle woede zien. Hij was niet al te blij met het nieuws, maar ging zonder klagen op weg om zijn manschappen in te lichten. De volgende nacht ging zijn eenheid, waartoe ook de soldaten Leopold en Kalil behoorden, eropuit in erbarmelijke weersomstandigheden en ze waren al snel doorweekt tot op het bot. ‘Zelfs de Duitsers waren slim genoeg om binnen te blijven – waar ze dan ook uithingen,’ herinnerde Kalil zich. ‘Desondanks wisten we dat elke keer dat we eropuit trokken misschien onze laatste keer kon zijn. Die angst was er – elke keer en de hele tijd.’

Uiteindelijk slenterde de eenheid van sergeant Redmond weer terug naar het kwartier in Hünningen. ‘We voelden ons ellendig – met een rode kop, verkleumd – en er was geen speciale maaltijd!’ voegde Kalil toe. ‘We waren er allemaal behoorlijk pissig over. Er werd flink gevloekt en ik vertelde Bouck waar hij dat diner in kon gaan steken. Uiteindelijk aten we helemaal niet die avond: we waren zo moe dat we ons gewoon omkleedden en naar bed gingen.’^[104]

Het begon de manschappen allemaal op de zenuwen te werken. Ze noemden hun uitstapjes nu koeltjes een ‘beetje jagen en schieten’ maar dat was alleen om te bagatelliseren dat ze meededen aan een dodelijke sport die ‘stalen zenuwen’ vereisten, zoals majoor Kriz het zei.^[105]

Voldoende rust krijgen was van het grootste belang om zo alert mogelijk te zijn.

Op een avond, terwijl het peloton bezig was de ‘scheetzakken’ (slaapzakken) neer te leggen om een paar uurtjes de ogen te sluiten voor de volgende patrouille midden in de nacht, hoorde Bouck dronken geschreeuw van een adjudant van het 394e die Montgomery heette. Geërgerd door deze ongevoeligheid en het gebrek aan professionalisme van zijn medeofficier sprong hij op en ging boven aan de trap staan die naar de begane grond van het huis leidde.

‘Ben jij dat, Montgomery?... Zeg, wij proberen hier wat te slapen – we moeten er straks uit op patrouille.’

Montgomery vloekte naar Bouck.

‘Luister, als je niet je kop houdt, kom ik naar beneden en om je daar even bij te helpen.’

‘Nee, ik kom wel naar boven toe,’ dreigde Montgomery.

‘Kom maar op, dan.’

Bouck begon de trap af te dalen. Hij zag dat het iele figuur van Montgomery een overloop naderde. Hij keek bij het weinige licht naar

beneden naar de treden. Bouck raakte hem vol op de kaak zodat die op twee plaatsen brak en Montgomery buiten bewustzijn raakte.

‘Laat iemand die vent hier vandaan halen,’ beval Bouck.^[106]

Montgomery werd weggebracht naar een eerstehulppost. De mannen sliepen geen moment meer tot ze die nacht naar buiten gingen, maar de patrouille zelf verliep gelukkig rustig.

Bij de volgende tocht van het peloton door vijandelijk gebied stond er meer op het spel. Deze keer mocht er geen kuch, geen piep, geen enkele misstap zijn. Kriz had Bouck opdracht gegeven om een route te verkennen die later zou kunnen worden gebruikt om de eerste grote aanval achter de vijandelijke linies te lanceren. Onder een door de maan verlichte hemel kwamen Bouck, sergeant Slape, soldaat eerste klasse Milosevich en soldaat Fort bij een verlaten Duitse voorpost vlak bij het dorp Losheim op de Siegfriedlinie.^[107] De post bestond uit een paar blokhutten en een observatiepost hoog in een dennenboom. Soldaat eerste klasse Milosevich keek uit over het veld in de richting van Losheim: balen tarwe lagen opgestapeld in bevroren piramides. Plotseling zag hij tussen de piramides op bijna driehonderd meter afstand twee gestalten rennen.

‘Ik zag twee mensen,’ fluisterde Milosevich.

‘Ach, je verbeeldt het je,’ zei iemand.

De sector van het 394e was al uitgeroepen tot ‘Creepy Corner’ omdat iedereen er schrok van de minste beweging. Maar Milosevich schrok niet snel. Hij had heel zeker twee Duitsers gezien en die zetten het op dit moment natuurlijk op een lopen om achter de eigen linies te komen en hun eigen regiment te waarschuwen dat de *Amerikaner* rondslopen in niemandsland.

‘Ze zullen terugkomen met versterkingen,’ fluisterde Milosevich tegen Bouck. ‘We moeten maken dat we hier weggkomen.’^[108]

Terugkeren naar hun eigen posities was zenuwslopend werk. ‘Op

diezelfde patrouille moesten we langs een mijnenveld dat de Duitsers daar hadden gelegd,' legde James Fort uit. 'We verplaatsten ons tussen de mijnen in ganzenmars, waarbij de voorste man de mijnen aanwees voor de mannen erachter.'^[109]

Bouck sloot de rij. Plotseling struikelde hij met zijn voet over een draad. Tot zijn oneindige opluchting ging er geen mijn af.^[110]

Toen de patrouille veilig terug in Hünningen was, ging soldaat eerste klasse Carlos Fernandez aan de slag om een gedetailleerde verkenningkaart op te stellen op basis van de observaties van de patrouille. Sinds de aankomst in Hünningen was zijn grote waarde voor het peloton gebleken omdat hij zulke kaarten met een ongekennde precisie kon tekenen.

Soldaat eerste klasse Carlos Fernandez had op dezelfde middelbare school in El Paso gezeten als korporaal Sam Jenkins en was daar populair geweest om zijn humor en zijn aanstekelijke optimisme, en populair was hij nu ook binnen het peloton. Hij was overduidelijk geboren voor grootse daden, want voor de oorlog was hij van plan geweest om arts te worden en nu was hij een van de meest vaderlandslievende leden van het peloton. In tegenstelling tot zijn maten had hij de mogelijkheid gehad om de dienst te ontduiken, maar hij had daar geen gebruik van gemaakt: zijn in Mexico geboren moeder had hem na Pearl Harbor gesmeekt om de Rio Grande over te steken naar Ciudad Juarez om onder de oproep voor militaire dienst uit te komen. Omdat hij zichzelf gevoelsmatig beschouwde als een Amerikaan, had Fernandez dat herhaaldelijk geweigerd.^[111]

Vroeg in de morgen van 18 november 1944 ging majoor Kriz er met veertig manschappen van het 1e bataljon van het 394e op uit, waarbij hij de kaart van Fernandez gebruikte om naar Losheim te komen. Diezelfde ochtend verloor het regiment in vuurgevechten op een andere plek de eerste manschappen. Eerste luitenant Charles M. Allen, S-2 van het 3e

bataljon, werd van kruin tot kruis doorzeefd met een MG42 machinegeweer. Nog twee manschappen werden gedood toen ze Allens lichaam probeerden te bergen. Kriz' aanval was daarentegen een groot succes. Uit het dossier van het 99e: 'De patrouille leed geen verliezen en doodde twee vijanden. Verder slaagde de patrouille in haar missie door twee gevangenen te maken in een vijandelijke voorpost die was gevestigd in een huis aan de westelijke rand van het dorp.'^[112]

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich zag Kriz terugkeren van de aanval. Wat op hem de meeste indruk maakte was dat Kriz erin slaagde om al zijn manschappen levend terug te brengen.

Tijdens de verhoren bleek dat de gevangenen behoorden tot de 3e compagnie van het 989e grenadiersregiment van de 277e volksgrenadiersdivisie. Pas een etmaal eerder was hun regiment aangekomen in de sector na een lange reis per spoor vanuit Hongarije.

De gevangenen wisten niet waarom zij met zoveel haast over meer dan 1.600 kilometer door Europa naar de Ardennen waren getransporteerd. Dat was het best bewaarde geheim van het Derde Rijk. Pas enkele uren voordat ze de sector van de 99e aanvielen, zouden alleen de hoogste officieren van de 277e divisie te weten komen waarom ze daar waren. De mannen die Kriz had gevangengenomen maakten natuurlijk deel uit van de enorme opbouw van Duitse troepen die al spoedig de grootste slag zouden beginnen die de Amerikaanse strijdkrachten ooit hadden gezien.

Düren, Duitsland – 3 december 1944

Terwijl het 394e begin december aan het Spookfront patrouilleerde, ontving vijftig kilometer naar het noorden de 28-jarige luitenant-kolonel¹⁵⁰ van de SS, Jochen Peiper, het bevel om zijn *Kampfgruppe* te verplaatsen

naar een klein stadje aan de Rijn, Düren, dat was verwoest door een bombardement bij daglicht door de U.S. Eighth Air Force.

Peiper had in vier jaar oorlogstijd flink bijgedragen aan het zaaien van dood en verderf, maar toen hij zijn manschappen bevel gaf om de burgers te helpen op te ruimen in Düren was hij geschokt door de omvang van de slachting. Overal in de rokende ruïnes vonden ze de lichamen van vrouwen en kinderen: ‘We moesten ze van de muren schrapen – zo erg was het! ... Ik had de schoft wel willen castreren die de onschuldige mensen in Düren dit had aangedaan – met een stomp stuk glas.’^[113]

In december 1944 was Jochen Peiper dé exponent geworden van de Schutz Staffel, de SS. Hij was van gemiddelde lengte en had lang achterovergekamd haar, heldere blauwe ogen en de glimlach van een winnaar met glanzende witte tanden. Hij was in 1933 tot de Hitler-Jugend toegetreden en was op zijn negentiende opgenomen in het elitekader van de SS. Nadat hij zijn naam van Joachim, een bijbelse naam, in Jochen had veranderd omdat de SS de bijbel niet als een heilig boek beschouwde, had hij de officiersopleiding van de SS in Dachau overleefd; de plaats waar het Derde Rijk het eerste concentratiekamp bouwde. Om de jonge Übermensen van het Derde Rijk te harden, plaatsten de instructeurs handgranaten op de hoofden van rekruten – als ze maar een beetje bewogen, zou de granaat op de grond vallen en ontploffen.

Peiper had zich al snel weten te onderscheiden als een zeer intelligente, arrogante, egocentrische en impulsieve SS-fanatiekeling. Hij trad echter niet toe tot de nazipartij en gaf daarvoor later als reden op dat hij wilde dat zijn eigen talent en niet het lidmaatschap van een partij hem hogerop zou brengen. Hij was echter een fanatieke aanhanger van Adolf Hitler en zijn kostbaarste bezit was een gesigneerd exemplaar van Mein Kampf.

Kouwend op de beste Cubaanse sigaren was Peiper in het voorjaar van 1940 het verslagen Polen rondgetrokken met SS-leider Heinrich

Himmler en was hij getuige geweest van een van de eerste massaslachtingen door middel van gas. Nadat hij als trouwe adjudant had gediend in Hitlers Poolse hoofdkwartier was hij lid geworden van Hitlers Pretoriaanse Garde – de ‘Leibstandarte Adolf Hitler’, van de 1e SS-pantserdivisie, en tijdens de invasie van Frankrijk in het voorjaar van 1940 was hij onderscheiden met het IJzeren Kruis Eerste Klasse en Tweede Klasse.

De 1e SS-pantserdivisie was oorspronkelijk de Totenkopf-eenheid die verantwoordelijk was voor het bestuur van de concentratiekampen, maar was na het begin van de oorlog gereorganiseerd tot een gevechtseenheid die aan het front vocht. De insignes die Peiper en zijn manschappen droegen, pasten perfect bij hun rol als de meest genadeloze en beste troepen van het Derde Rijk: het doodshoofd, een zilveren schedel.

Dankzij Peipers wapenfeiten in Rusland werd hij een van Hitlers favorieten en maakte hij met zijn durf en wreedheid naam in het hele Derde Rijk. Onder het commando van Sepp Dietrich van de 1e SS-pantserdivisie had hij met een briljante en gewaagde tankmanoeuvre een complete infanteriedivisie gered.

Gewoonlijk maakten noch de SS noch het Rode Leger krijgsgevangenen wanneer zij tegen elkaar streden en het was in de zomer van 1943 gebruikelijk om hele dorpen te verwoesten tijdens de terugtocht van de Duitsers vanwege de grootscheeps en meedogenloos oprukkende sovjetlegers. ‘Bij verschillende gelegenheden,’ herinnerde een van Peipers manschappen zich, ‘brandden we hele dorpen af met vlammenwerpers.’ Vlak bij Kharkov had Peiper een eenheid geleid die bevel hadden gekregen om ‘alle inwoners koud te maken, inclusief vrouwen en kinderen. Het was binnen de eenheid algemeen bekend dat Peiper actief had deelgenomen aan deze actie.’^[114]

Nadat Peiper Eikenbladeren had toegevoegd aan zijn Ridderkruis door

in Rusland eigenhandig een tank te verwoesten, stoomde hij door naar Italië om aanvallen door partizanen te stoppen, waarbij hij naam maakte door zijn manschappen te bevelen om het verzet in een dorpje in Piedmont neer te slaan: 33 burgers kwamen daarbij om het leven.

Eind 1944 zouden dat er heel veel meer zijn.

Maar begin december van dat jaar, terwijl zijn manschappen de ledematen van kinderen uit bomgaten schraapten, was ‘Vlammenwerper Peiper’ zich niet bewust van de centrale rol die hij zou gaan vervullen in Hitlers laatste waagstuk. In de wetenschap dat de oorlog nu niet meer kon worden gewonnen, berustte hij in zijn voornemen om vechtend met zijn geliefde Leibstandarte Adolf Hitler te sterven. Hij kon zich geen andere toekomst voorstellen. Nu hij in Düren de uiteengereten lichamen van de inwoners over de muren uitgespreid zag, was hij net zo vastbesloten om zo veel mogelijk *Amerikaner* mee in het graf te nemen.

Hoofdstuk 5. Schimsoldaten

Hünningen, Duitsland – 10 december 1944

Net na de dageraad stopte de jeep van majoor Kriz buiten het kwartier van het peloton. ‘Je hebt iets belangrijks te doen,’ zei hij tegen Bouck. ‘Kom met me mee.’ Bouck stapte bij hem in de jeep en ze reden de heuvels in over een weg die naar de Duitse grens voerde. Ze kwamen door een dicht bos dat in tweeën werd gedeeld door een steile afgraving voor een treinspoor, hobbelden over weggetjes vol groeven en stopten bij een boomgrens waar ze uitzicht hadden over een gehucht op anderhalve kilometer van de Siegfriedlinie dat Lanzerath heette.

Lanzerath was niet meer dan een groepje van tien tot vijftien onbeduidende houten huisjes rond een kleine kerk en een stenen gebouw dat café Scholzen heette, waarin de dorpelings zich hadden verzameld voordat ze in oktober door het Amerikaanse eerste leger uit het gebied werden geëvacueerd. Het dorpje had echter wel een strategisch belang: het lag op een weg die van het noorden naar het zuiden liep, met een splitsing die naar het westen leidde naar het rustgebied van de 99e divisie in Honsfeld. Als een aanvallende strijdmacht het dorp zou veroveren, zou het toegang hebben tot een uitstekende, voor tanks toegankelijke weg naar een zwaar onderbemande sector van het Amerikaanse front.

Op korte afstand van de boomgrens waren verschillende tweepersoonsloopgraven aangelegd, die tot voor kort waren bemand door de 2e divisie. De loopgraven keken uit over een open weide ter grootte van ongeveer twee voetbalvelden dat afliep naar een zandweg die naar het centrum van het gehucht leidde. De weide was in tweeën gedeeld door een hekwerk van prikkeldraad. Zodra de ochtendmist eenmaal was

opgetrokken, vormde de positie een prima observatiepost voor een weg die van de Siegfriedlinie naar Lanzerath leidde en voor het dichtstbijzijnde dorp Losheim aan de Duitse grens.

Die ochtend legde majoor Kriz de algemene strategische positie uit aan zijn jonge luitenant. Vier Amerikaanse infanteriedivisies van om en nabij 65.000 manschappen verdedigden het Spookfront, met de 99e divisie in de meest noordelijke positie. Tussen de 99e divisie in het noorden en de 2e divisie in het zuiden bestond een hiaat van ongeveer acht kilometer. Dit hiaat werd uitsluitend verdedigd door taakgroep X van de 14e cavaleriegroep en in Lanzerath door vier 3-inch-kanonbemanningen van het 2e peloton van compagnie A van het 820e tankjagerbataljon, dat een kleine boerderij aan de rand van het dorp bezette.

Langs de acht kilometer lange bres hadden dergelijke cavalerie-eenheden ondersteuning van de infanterie nodig. Omdat delen van de 99e divisie binnenkort zouden beginnen met aanvallen door de linies van de 2e divisie om de dammen in de Roer in te nemen, was de kans groot dat Duitse tegenaanvallen roet in het eten zouden gooien. Het was daarom van het grootste belang dat het hiaat in de verdediging tijdelijk werd versterkt met eenheden zoals Boucks peloton, totdat nieuwe reguliere infanteriecompagnies konden worden ingeschakeld om de linie te versterken.

Om de zaken nog ingewikkelder te maken, zou die dag de 2e divisie worden afgelost – ook om te worden ingezet bij de aanval op de dammen in de Roer – door de meest onervaren divisie op het Europese strijdtoneel, de 106e divisie. De 106e, die zojuist uit de Verenigde Staten was aangekomen, nog niet op volle sterkte was en niet van de volledige uitrusting was voorzien, zou niet naar de stelling Lanzerath gaan die eerder werd bezet door de 2e divisie. ‘De stelling ligt buiten de grens van onze divisie, buiten die van het regiment en die van het corps,’ legde Kriz

uit. ‘Maar we hebben toch iemand nodig om het gebied tijdelijk te bezetten.’^[115]

Bouck was niet bepaald gelukkig met majoor Kriz’ nieuwe opdracht. I&R-pelotons waren niet bedoeld om aan het front als schutters te dienen. Gewoonlijk hadden ze zelfs het expliciete bevel om de vijand niet te confronteren, maar om in de schaduw te blijven en op heimelijke patrouilles informatie te verzamelen. Het zeer mobiele peloton had niet genoeg vuurkracht om een dergelijke positie te houden in het geval van een sterke Duitse aanval. En Bouck wist dat zijn manschappen niet blij zouden zijn om de taken van reguliere infanteristen opgelegd te krijgen na hun langdurige training voor een heel andere functie. Maar bevel was bevel en bovendien was de majoor een man van zijn woord: het zou niet lang duren voor het peloton zich weer met de gebruikelijke taken bezig ging houden.

‘Jullie hebben een paar man bij het regimentscommando zitten en een paar bij het regimentshoofdkwartier,’ vertelde Kriz. ‘Neem de rest van je peloton mee naar deze loopgraven. Ze zien eruit alsof ze nog wat verbeterd kunnen worden.’^[116]

Het peloton zou tijdelijk gaan dienen als de ‘ogen en oren’ van het 99e aan de kwetsbare rechterflank. Luitenant Bouck moest voortdurend in contact blijven met de 14e cavalerie (taakgroep X) in Lanzerath en met het 1e bataljon van het 394e regiment dat vlakbij in Losheimergraben was gestationeerd. Het 3e bataljon van het 394e regiment werd in mobiele reserve gehouden op Buchholz Station, zo’n drie kilometer ten noordwesten van Lanzerath.^[117]

Bouck en Kriz keerden terug naar Hünningen. Bouck zocht pelotonsergeant Slake op en ging met hem terug naar de stelling boven Lanzerath, waar ze elke loopgraaf bekeken. De 2e divisie had goed werk geleverd. De gaten waren zo diep dat twee mannen er rechtop in konden

staan en op ongeveer honderd meter afstand aan de achterkant van het bos was zelfs een blokhut ingericht waar de manschappen vuur konden maken om zich bij te verwarmen wanneer het echt koud zou worden.

‘Ik ga de situatie nog eens beter bekijken,’ zei Bouck. ‘Ga terug, haal de rest van het peloton op en voertuigen, radio’s en alle andere uitrusting en breng alles en iedereen hier.’

Twee uur later arriveerde het peloton in zeven jeeps.

‘Dit zijn onze nieuwe adressen,’ vertelde Bouck zijn manschappen terwijl hij naar de loopgraven wees. ‘We hebben bijlen en zagen. Zaag een paar bomen om zodat we deze gaten kunnen afdekken.’

De twee groepscommandanten, korporaal Sam Jenkins en Aubrey McGehee, gingen met de manschappen aan de slag. Ze verplaatsten en verbeterden de schuttersputten, maakten er met schuin geplaatste rijen van 25 tot 30 centimeter dikke dennenstammen een dak boven en stelden iets van 125 scherfhandgranaten op langs de rand van de stelling, die ze met behulp van draden met de schuttersputten verbonden. Als een Duitse aanval zou plaatsvinden, zouden de granaten de laatste verdedigingslinie vormen.

Terwijl de mannen bomen begonnen te kappen, installeerden Slape en radiotelegrafist James Fort telefoon- en radioverbindingen met de 14e cavalerie in Lanzerath, het 1e bataljon in Losheimergraben en het hoofdkwartier van het 394e regiment in Hünningen. Toen deze essentiële verbindingslijnen eenmaal klaar waren, werkten sergeant Slape en Bouck samen met de groepsleiders van het peloton bij het opzoeken van het optimale schootveld.

Bouck was nog steeds niet tevreden. Ze hadden een uitstekende vaste positie opgezet maar het ontbrak nog aan voldoende vuurkracht om een gerichte Duitse aanval te weerstaan. De afgelopen weken was Bouck in gesprek geweest met een officier bij de afdeling bevoorrading op het

hoofdkwartier van de divisie in Murringen, in de hoop dat die hem extra munitie en wapens kon leveren. De 57-mm-antitank-artilleristen hadden de pantsering van de zijanten van hun kanonnen gehaald om ze gemakkelijker verplaatsbaar te maken in de barre omstandigheden. Sommige eenheden hadden die gelegenheid aangegrepen om enkele genisten zo ver te krijgen dat ze de pantsers als extra bescherming op jeeps lasten, die vervolgens werden uitgerust met machinegeweren. Bouck had geprobeerd om aan een van die jeeps te komen via de gebruikelijke kanalen, maar had daar geen succes mee gehad.

Bouck wist dat de foerier geïnteresseerd was in op de Duitsers buitgemaakte uitrusting – Duitse insignes, alles waarop een swastika of het zilveren bliksemsymbool van de SS stond, maar vooral de Duitse wapens, zoals de veelgeprezen luger. Het peloton had op patrouille inmiddels een behoorlijke hoeveelheid identiteitskaarten en andere minder interessante buit gevonden.

Bouck overhandigde de Duitse souvenirs.

‘Kom met me mee,’ lachte de officier.

Ze liepen naar de achterkant van een gebouw. Daarachter stond een bepantserde jeep met een .50-kaliber machinegeweer. Bouck sprong erin en reed zo snel als hij kon terug naar zijn positie, zonder een moment te stoppen uit angst dat een hogere officier de jeep zou vorderen.

‘Jezus Christus,’ zei een verheugde sergeant Slape. ‘Waar heb je die vandaan gehaald?’

‘Dat gaat je niets aan. Stel het ding op, graaf er een gat omheen en camoufleer het. Zorg dat het schootsveld zo effectief mogelijk is.’

Het .50-machinegeweer was in tegenstelling tot de Duitse MG-42 groot en moeilijk te hanteren. Het was echter een geducht wapen. De .50-patronen waren ongelooflijk effectief: op middellange afstand kon het licht pantser doorboren en gaten in de vijand slaan zo groot als het blad

van een schop.

Bouck ging de stelling opnieuw na. Alleen de linkerflank was nog kwetsbaar in het geval dat de Duitsers door Lanzerath zouden aankomen in plaats van met een flankerende verplaatsing door de omringende bossen. Bouck en Slape liepen door de weide en vonden tot hun vreugde een stapel stammen en enkele stronken in het onbeschutte gebied. ‘Graaf hier een schuttersput voor drie manschappen en zo dat je deze hele linkerkant kunt zien,’ droeg Bouck al gauw op aan korporaal McGehee, soldaat James Silvola en soldaat eerste klasse Jordan ‘Pop’

Robinson.^[118]

Omdat de gespierde McGehee het graafwerk verrichtte, duurde het niet lang of de nieuwe loopgraaf was af: zijn armen waren zo dik als de boomstammen die ze hadden gekapt om de andere loopgraven te versterken. Vanwege zijn vooruitstekende neus hadden zijn vele vrienden op de middelbare school hem zijn bijnaam ‘Schnoz’ gegeven. Hij miste zijn jonge vrouw Agnes al snel met heel zijn ziel. Ze was cheerleader geweest op dezelfde middelbare school in McComb in Mississippi en ze waren in 1943 getrouwd nadat hij haar hart had veroverd door een oude T-Ford-cabriolet te verkopen om voor haar een houten muziekdoos te kunnen aanschaffen die voortdurend ‘I love you’ speelde.^[119]

Toen de nieuwe schuttersput eenmaal was voltooid, was Bouck wat meer gerust: hij had nu de klassieke verdedigingsstelling opgezet die hij in Fort Benning had leren bouwen. Hij wees de manschappen specifieke plekken toe. McGehee, Jordan ‘Pop’ Robinson en James Silvola zouden de nieuw gegraven loopgraaf links voor de stelling bezetten. Sergeant George Redmond en soldaat Louis Kalil kregen de loopgraaf helemaal aan de linkerkant, naast die van soldaat eerste klasse Risto Milosevich en soldaat eerste klasse Carlos Fernandez. Korporaal Sam Jenkins zou zich naar de volgende loopgraaf in het midden vooraan begeven met sergeant

Slape en soldaat John Creger uit Virginia. Soldaat Vernon Leopold en radiotelegrafist James Fort zouden een schuttersput bezetten die zich vlak bij een commandopost bevond die Bouck zou delen met soldaat Bill James.^[120]

Jenkins deelde een schuttersput met de 22-jarige soldaat eerste klasse Robert ‘Mop’ Preston, een 1.83 meter lange, blonde en in Maryland geboren veteraan van het oorspronkelijke I&R-peloton. Preston had tijdens zijn jeugd een zwervend en rusteloos bestaan geleid en had als arbeider op een bouwplaats gewerkt voordat hij in 1942 werd opgeroepen voor de dienst. ‘Mijn ouwe was de sheriff altijd te slim af,’ herinnerde hij zich. ‘Ik was één van zeven kinderen en ging min of meer op in de massa. We verhuisden vaak. Het leger en ik konden het ook niet al te goed met elkaar vinden. Ze zeiden dat ik een verkeerde instelling had – te luchthartig.’^[121]

Wanneer een aanval zou plaatsvinden, zouden soldaat eerste klasse Preston en korporaal Jenkins een .30 Browning automatisch geweer bedienen, het standaard lichte machinegeweer voor infanteriepelotons. ‘Preston was een stille vent en heel populair bij de andere manschappen,’ herinnerde Jenkins zich. ‘Hij was blond en had een grote bos haar en daarom was zijn bijnaam Mop. Pas toen we samen in die schuttersput terechtkwamen, leerden we elkaar beter kennen.’^[122]

Terwijl hij begin december zijn stelling klaarmaakte, had soldaat eerste klasse Robert Preston last van hetzelfde vermoeide cynisme als de meeste andere troepen aan het front. Iedereen wist dat de oorlog nog lang niet voorbij was, ondanks de voorspellingen van de overmoedige Amerikaanse generaals, van wie nog niemand ook maar een enkele stelling aan het front in de Ardennen had bezocht om met eigen ogen te zien hoe miserabel en genadeloos het leven in de loopgraven bij

temperaturen onder nul kon zijn.¹⁶ Tijdens sommige nachten was het zo koud dat de manschappen bang waren om zelfs maar te sluimeren in hun loopgraven – misschien zouden ze niet meer wakker worden en doodvriezen in hun slaap.

Soldaat eerste klasse Preston en het peloton hoopten dat ze zich rond nieuwjaar weer met hun normale taken bezig zouden mogen houden en tussen de patrouilles door in de kelder in Hünningen mochten schuilen en gebakken aardappels konden eten. Bovendien had het allemaal nog veel erger kunnen zijn – ze zaten in een relatief rustig gebied, in tegenstelling tot enkele van de gevechtseenheden van de 99e, die maar vijf kilometer noordelijker een bloedige strijd voerden in vastgelopen stellingen terwijl ze probeerden de Siegfriedlinie te doorbreken en de dammen in de Roer te bereiken.

Kasteel Ziegenberg – 11 december 1944

Terwijl het I&R-peloton zich op het nieuwe adres boven Lanzerath nestelde, arriveerden de eersten van de driehonderdduizend Duitsers die aan het Ardennenoffensief zouden deelnemen op hun tactische posities op enkele kilometers afstand van de geallieerde linies. Alle spoorverbindingen in Duitsland werden nu in maar één richting gebruikt: richting de Ardennen. 's Nachts waren ongeveer 2.800 nieuwe pantservoertuigen bij elkaar gebracht langs het Spookfront, waarbij onverharde wegen en wegen bedekt met stro werden gebruikt om het lawaai van de voertuigen te dempen. Om ontdekking vanuit de lucht te voorkomen, waren deze voertuigen en andere uitrusting zwaar gecamoufleerd met dennentakken, en geparkeerd onder de hoge dennen van de Schnee-Eiffel.

De geallieerde inlichtingendiensten hadden op opvallende wijze gefaald

bij het vaststellen van de omvang van de troepenopbouw. Zelfoverschatting, een te sterk vertrouwen in Ultra en het af luisteren van de Duitse communicatie in plaats van in de verslagen van ooggetuigen in het gebied zelf, Hitlers briljante afleidingscampagne 'Wacht am Rhein' en simpelweg onbekwaamheid hadden samen het ergste geval van onwetendheid in de geschiedenis van de Amerikaanse strijdkrachten tot gevolg. Aan de vooravond van Hitlers laatste grootste waagstuk wist geen enkele geallieerde soldaat of generaal wat de Duitsers werkelijk van plan waren. Waar nieuwe troepenmachten waren gesignaleerd, nam men aan dat ze deel uitmaakten van een algemene opbouw om een tegenaanval bij Aken te weerstaan of simpelweg om de Siegfriedlinie te versterken in afwachting van een geallieerd offensief in de lente.

Hoewel generaal Bradley, de bevelhebbende generaal van alle grondtroepen in de sector, en Eisenhower, de opperbevelhebber van de geallieerden, zich zorgen maakten over de zwakte van hun positie in de Ardennen, geloofden zij dat de Duitsers te zeer verzwakt waren en onvoldoende mankracht en voorraden hadden om een effectieve aanval te beginnen in dat gebied. Natuurlijk waren de pantserlegers van Erwin Rommel in 1940 met gemak door datzelfde gebied geraasd, maar toen was hun weinig weerstand geboden en hadden zij voordeel gehad van het prachtige weer en de goed begaanbare wegen. Met de 99e divisie zouden drie andere divisies, waarvan er een (de 106e) pas net klaar was met de opleiding en de andere twee flink waren toegetakeld in de Hürtgen (de 28e en de 4e), volstaan totdat nieuwe divisies bijeen konden worden gebracht voor het breed uitgemeten lenteoffensief.

Op 11 december 1944 was de Duitse opbouw voltooid. Die ochtend betrok Adolf Hitler een nieuw hoofdkwartier achter de Siegfriedlinie, vlak bij kasteel Ziegenberg, van waaruit hij de operaties zelf zou leiden. De datum van de aanval werd aangekondigd: 16 december 1944. Toen riep

Hitler zijn gevechtscommandanten bijeen. Toen ze Hitlers hoofdkwartier betraden, werd hun gezegd dat ze hun wapens moesten afleggen: Hitler was steeds achterdochtiger en vreesde voor zijn eigen veiligheid. Na het complot van 20 juli 1944 wantrouwde hij bijna alle hogere stafleden van de Wehrmacht. De binnenkomende gevechtscommandanten moesten ook op hun eigen leven zweren dat ze geheim zouden houden wat Hitler hun zou gaan zeggen.

Een uur lang trakteerde Hitler hen op de geschiedenis van Frederik de Grote en de gloriën van het nationaal-socialisme. Toen kwam hij ter zake: op 5.30 uur op 16 december, het 'Uur Nul', zouden drie legers aanvallen via de Ardennen, een bres slaan in de geallieerde linies en dan doorstoten naar Antwerpen. Sepp Dietrichs zesde pantserleger zou door de Losheim Gap oprukken naar de Maas. Ten zuiden van de Losheim Gap zou het vijfde pantserleger van generaal Von Manteuffel de strategisch belangrijke stadjes St. Vith en Bastogne aanvallen, waar verschillende goed begaanbare wegen bij elkaar kwamen, om dan naar het noorden op te rukken om Dietrichs zuidelijke flank te dekken. Het zevende leger van Erich Brandenberger zou nog verder naar het zuiden gaan kijken en pogingen van de Amerikanen blokkeren om versterkingen te verplaatsen. Als alles volgens plan zou verlopen, zouden de geallieerden een duizelingwekkende klap te verwerken krijgen en zouden ze snel met vredesonderhandelingen beginnen, waarbij ze de eis van onvoorwaardelijke overgave zouden laten vallen.

Van de drie legers die Hitler ter beschikking stonden, zou het zesde pantserleger de belangrijkste rol spelen en de Duitse mars naar Antwerpen leiden. Het succes van dit leger zou de afloop van de oorlog bepalen.

'Deze slag,' benadrukte Hitler tot besluit, 'zal bepalen of we blijven leven of sterven. Ik wil dat al mijn soldaten hard en zonder genade

vechten. De strijd moet worden gestreden met geweld en alle weerstand moet worden gebroken in een golf van verschrikking. Op dit belangrijkste uur voor het vaderland verwacht ik van al mijn soldaten dat ze moedig zijn en moediger dan ooit. De vijand moet worden verslagen – nu of nooit! Zo kan Duitsland voortbestaan!’^[123]

Lanzerath, aan het Spookfront – 13 december 1944

De sneeuw viel in grote donzige vlokken, die al snel de loopgraven van het peloton met een perfecte camouflage bedekten. Man, dit is fantastisch, dacht Lyle Bouck terwijl hij de stelling boven Lanzerath zag verdwijnen onder een dikke laag verse sneeuw. ‘Niemand zal ons daaronder weten te ontdekken.’^[124]

Het peloton had nu drie dagen doorgebracht op deze geïsoleerde positie. ‘We vonden allemaal dat de situatie waarin we waren geplaatst bijzonder gevaarlijk was vanwege het kleine aantal manschappen en het terrein,’ herinnerde korporaal Sam Jenkins zich. ‘Ook hadden we niet al te veel zware wapens.’^[125]

De andere Texaan, soldaat eerste klasse Carlos Fernandez, had gedurende de nacht wachtdienst gehad. ‘Die nachten waren zo donker en griezelig,’ herinnerde hij zich. ‘Je stond in de koude, besneeuwde nacht, je keek uit naar alle richtingen tegelijk en je hoorde het artillerievuur ver naar links [in het Hürtgenwald] – uiteindelijk werd ik daar zo kierewiet van dat ik echt dacht dat ik een boom naar een andere boom zag lopen en de twee zo bij elkaar zag staan alsof ze een praatje maakten!’^[126]

‘Creepy Corner’ was ook volgens anderen gaan spoken. ‘Je verkeerde steeds in angst,’ herinnerde Bouck zich. ‘Je fantasie speelde spelletjes met je ogen terwijl je nachtenlang naar de vorm van een boom tegen de achtergrond van de sneeuw staarde. Zo nu en dan leek die boom te

bewegen en je plotseling “aan te vallen”. De dagen en nachten gingen in elkaar over. Alleen aan een troepenverversing kon je merken welke datum het was of dat het dinsdag of zondag was.’^[127]

Toen ze hun positie betrokken, had soldaat Vic Adams drie handgranaten op stokjes voor zijn loopgraaf geplaatst en daaraan draden verbonden. In de nacht van de 13e, toen hij meende plotseling Duitsers over het open veld te zien lopen, trok hij aan de draden en maakte zo het hele peloton wakker.^[128]

Van een ander incident moesten sergeant Slape en soldaat Creger nog lang bekomen. ‘We bemanden een observatiepost in de torenspits van de kerk in Lanzerath,’ herinnerde James Fort zich, de radiospecialist van het peloton. ‘Slape en Creger zaten in de torenspits toen een Duitse patrouille de kerk eronder binnenging. Gelukkig voor die Duitsers keken ze niet in de torenspits en ontdekten ze ook de communicatielijnen niet die vanuit de kerk naar buiten liepen.’

Het was nu zo koud geworden, herinnerde Fort zich verder, dat hij in het bos achter de stelling twijgjes en takken kon horen knappen door het gewicht van het ijs. De wind was zo bijtend dat de manschappen een canvasschermdak rond de latrine moesten bouwen – een sleuf in de grond in de open lucht. Hoewel ze een badkuip hadden, een zeldzame luxe aan het front, moest je wel heel dapper zijn om je daarin te wassen.^[129] Natuurlijk had de training in de vochtige hitte van Texas de manschappen slecht voorbereid op winterse gevechtssituaties.

Eén hoop hield de mannen gaande: ze zouden misschien het beroemdste paar benen uit de hele geschiedenis te zien krijgen, van niemand minder dan Marlene Dietrich, dat was verzekerd voor meer dan een miljoen dollar. Op 17 december – Boucks 22e verjaardag – zou Dietrich optreden in een USO-show in het rustgebied van de 99e divisie in Honsfeld, dat inmiddels de bijnaam Camp Maxey had gekregen. Een van

de manschappen zou worden verkozen om daarbij aanwezig te zijn.

Dietrichs gebruikelijke programma bestond uit het bespelen van een zingende zaag, flirten en grappen maken met de troepen en dan een serenade zingen, waarbij ze de teksten van haar bekendste liedjes vaak aanpaste: 'When we are marching in the mud and cold, and when my pack seems more than I can hold, My love for you renews my might, I'm warm again, my pack is light...' ^[130]

Wie moest Bouck uitkiezen? Om te voorkomen dat hij zou worden beschuldigd van vriendjespolitiek besloot Bouck dat ze strootjes zouden trekken, of eigenlijk dennennaalden, die hij tot verschillende lengten bijstneed. ^[131] Soldaat eerste klasse Jordan 'Pop' Robinson, met 37 jaar de oudste man in het peloton en tien jaar ouder dan de op een na oudste, trok het langste strootje.

Voor de oorlog had de gerimpelde Robinson gewerkt in de mijnen in het oostelijke deel van landelijk Tennessee. 'Hij kon dingen doen met een geweer die niemand anders kon,' herinnerde Bouck zich. 'De manschappen gooiden bierblikjes omhoog en hij raakte ze stuk voor stuk.' Bouck had Robinson voor het peloton geselecteerd vanwege zijn kennis van het buitenleven. 'Hij was een fantastisch buitensportman. Niets was te ruig voor hem. Hij voelde zich echt op zijn gemak in die omgeving, misschien zelfs beter dan wanneer hij thuis was.' ^[132]

Net zoals elke andere soldaat die in die maand zat de bibberen in een schuttersput, had Robinson de in Duitsland geboren cabaret- en filmster 'Lili Marlene' horen zingen op de radio. Langs het hele Spookfront, in Duitse bunkers en in stinkende loopgraven waren de regels van haar lieflied bijzonder toepasselijk: 'Resting in a billet just behind the line, Even tho' we're parted your lips are close to mine; You wait where that lantern gently gleams, Your sweet face seems to haunt my dreams, My Lili of

the lamplight...'[133]

Niet lang nadat het peloton de stelling had betrokken en terwijl de temperatuur gestaag bleef dalen tot het flink vroom, bezocht Lyle Bouck het dorpje Lanzerath in het dal. Daar sprak hij met manschappen van het 820e tankjagerbataljon die Lanzerath gebruikten als uitvalsbasis. Bouck vroeg hun of ze hem een waarschuwing konden geven als er een aanval op het dorp werd uitgevoerd. Ze stemden daarmee in en een verbindingslijn werd aangelegd van die eenheid naar de stelling van het peloton.

De tankjagers bezetten het huis van de familie Schur. In ruil voor sigaretten en chocolade kookte mevrouw Schur warme maaltijden voor de mannen. Hun dochter Suzanne, een aantrekkelijke vijftienjarige, bediende de soldaten en maakte grapjes met hen. 's Nachts sliep ze echter tussen haar ouders in, mocht een van de yanks een verkeerd idee krijgen.^[134] Suzannes zestien jaar oude neef, Adolf, kwam bijna elke dag op bezoek. Al snel hadden de tankjagers hem uitgeroepen tot mascotte, leerden ze hem schelden als een echte 'dog face' en gaven ze hem klusjes. Adolf, zijn oudere broer en hun ouders woonden in een huis aan de noordelijke rand van Lanzerath, op ongeveer vierhonderd meter van de positie van het I&R-peloton.

In Lanzerath was ook een artillerieobservatievoorpost van batterij C van de 371e veldartillerie gestationeerd, die de opdracht hadden om het derde bataljon van het 394e bij Buchholz Station te ondersteunen. De eenheid van vier manschappen werd geleid door de gevatte luitenant Warren Springer. Net zoals de meeste ASTP'ers van het I&R-peloton had hij nooit verwacht dat hij aan het front terecht zou komen, rond zou kruipen tussen de drakentanden, door een observatieperiscoop zou turen, of zich na het vallen van de duisternis zou terugtrekken in zijn met zandzakken versterkte observatiepost op de tweede verdieping van een

van Lanzeraths stenen boerderijen.

‘Ik was aangewezen om naar de veldartillerieschool te gaan en gelukkig kwam het zo uit dat ik achttien maanden later aan de faculteit werkte,’ herinnerde Springer zich. ‘Het was een goed leventje. Je kon je schoenen buiten de deur zetten en die werden dan gepoetst door een bode. Toen kreeg ik opdracht om me bij de 99e divisie te voegen. Dat was een kwade dag. Ik herinner me dat een maat zei: “Goh, ik zou weleens eindelijk de strijd in willen.” Ik dacht het tegenovergestelde: Er zullen zes MP’s nodig zijn om mij hier vandaan te krijgen!’^[135]

De tweede commandant van Springers eenheid was sergeant Peter Gacki, een stilzwijgende indiaan uit South Bend in Indiana. Hij was getrouwd op 7 december 1941, nota bene de dag dat Pearl Harbor werd gebombardeerd. Toen zijn oproepbericht arriveerde, had Gacki opschorting kunnen aanvragen omdat hij toen werkte in een fabriek die vliegtuigonderdelen leverde. Hij gaf echter gehoor aan de oproep en kwam bij de 99e divisie in Camp Van Dorn, net na de mobilisatie ervan.^[136]

De andere leden van de veldartillerie-eenheid waren technicus vierde graad Willard Wibben en technicus vijfde graad Billy S. Queen, een korte, dikke jongeman met een bril die eruitzag alsof hij achter een bureau in het kantoor van een kwartiermeester hoorde te zitten en zeker niet aan het front, hoewel hij in werkelijkheid een vaardige waarnemer was.^[137]

De mannen hadden maar weinig activiteit waargenomen sinds ze naar Lanzerath waren verplaatst. Maar toen, op 13 december, signaleerde luitenant Springer een Belg uit de omgeving die zich verdacht gedroeg en hij sprak de man aan. De man zei dat hij bij een familielid in het dorp een paar schoenen ging ophalen; Springer vermoedde dat hij een spion was en droeg hem voor verhoor over aan het derde bataljon.

Diezelfde dag leed het I&R-peloton zijn eerste verliezen. Soldaat Vic

Adams trok die ochtend in zijn loopgraaf zijn sokken uit en zag dat zijn voeten zwart begonnen te worden.^[138] Adams kreeg toestemming van Lyle Bouck om terug te keren naar Hünningen om naar zijn voeten te laten kijken. Tot zijn ontsteltenis ging het slechter en slechter met zijn voeten.^{17[139]} Hij werd al spoedig van het front geëvacueerd als een van de meer dan duizend manschappen van de 99e die nog voor het Ardennenoffensief was begonnen in het ziekenhuis terechtkwamen met loopgravenvoet, longontsteking of bevroeringsverschijnselen.^[140]

De volgende dag kwam majoor Kriz in de jeep met proviand mee naar de positie van het peloton. Hij was tevreden met de versterkingen van de stelling. Een infanteriepeloton zou de manschappen vervangen zodra dat mogelijk was. Diezelfde nacht was het de beurt aan radiotelegrafist Jim Fort om met een ander lid van het peloton de wacht te houden bij het .50-machinegeweer. Er klonken vreemde geluiden; een gerammel op enige afstand dat het peloton niet eerder had gehoord. En plotseling klonk er een geluid als van twee lopende mannen en van de bevroren bovenlaag van de sneeuw die brak. '[Lyle Bouck] of sergeant Slape gaf bevel om het vuur te openen,' herinnerde Fort zich. Het .50-machinegeweer gaf een salvo. 'Een paar minuten lang klonk het alsof het Ardennenoffensief al was begonnen.'

De volgende ochtend net na zonsopgang vond Fort de bron van de geluiden. Het was een Duitse speurhond, een van de vele Duitse herders die waren getraind om vijandelijke stellingen op te sporen. Fort staarde naar het verstijfde, met kogels doorzeefde lichaam in de sneeuw.^[141]

Voor majoor Kriz was de hond een zoveelste teken dat de Duitsers iets van plan waren. 'Vanaf enkele dagen voordat het Ardennenoffensief begon,' herinnerde hij zich, 'zagen we skisporen door onze linies en sporen van sneeuwschoenen. Op een patrouille zagen we hoe de Duitsers

probeerden de honden naar binnen te smokkelen. Ons verkenningpeloton doodde er een stuk of wat voor ons en ik nam ze mee naar het divisiehoofdkwartier maar ik heb er nooit meer iets over gehoord.’^[142]

De Duitsers waren om een speciale reden honden gaan gebruiken. Uit angst dat de geallieerden enkele van de aanvalstroepen die zich in de Schnee-Eiffel verzamelden, gevangen zouden nemen en ondervragen, had Hitler bevel gegeven dat tijdens de laatste dagen voor de totale aanval geen menselijke patrouilles mochten plaatsvinden. Voor één keer was hij overdreven voorzichtig. Het Amerikaanse inlichtingenapparaat vermoedde nog minder dan hij ooit had durven dromen.

Duitse front, Schnee-Eiffel – 14 december 1944

Lichte sneeuw viel die donderdagochtend op zestien kilometer ten oosten van Lanzerath. Stafauto's stopten buiten een boswachtershuis en de hoogste gevechtscommandanten van de 1e SS-pantserdivisie stapten uit: de speerpunt van Sepp Dietrichs 6e pantserleger. Het was net na elfven toen ze zich presenteerden voor divisiecommandant SS-kolonel Wilhelm Mohnke. Onder de dennen rondom hen stonden honderden tanks en pantservoertuigen stil te wachten.

Een van Mohnkes officieren kwam die ochtend te laat door de lange files van vrachtwagens die de smalle bergwegen van de Schnee-Eiffel vulden. Jochen Peiper was vijf jaar jonger dan de andere verzamelde SS-veteranen en liep het boswachtershuis binnen in een coltrui en een zwarte leren jas; zijn baret, met het vervaagde insigne, gedragen onder een karakteristieke zwierige hoek.

Volgens Otto Skorzeny was Peiper die ochtend ‘gespannen op zijn eigen cynische manier, hij wist dat er iets groots te gebeuren stond – hoe groot had ik al van de Führer zelf gehoord maar hij had mij geheimhouding

opgelegd – maar hij probeerde te verbergen hoe graag hij te weten wilde komen waarom hij bij de vergadering was geroepen... Hij was een goed afgerichte, nerveuze hond die smeekte van zijn riem te worden ontdaan.’^[143]

Mohnke legde het algemene Duitse aanvalsplan uit zoals Hitler zich dat had voorgesteld. ‘Ik moet toegeven dat het een operatie is die van een extreme moed getuigt,’ concludeerde hij. ‘In ieder geval wordt tegenspraak niet geduld, mijne heren: dit is het bevel van de Führer.’^[144]

Mohnke vertelde Peiper dat zijn *Kampfgruppe* de uitgestippelde ‘route C’ zou nemen, die van de grensplaats Losheim naar Honsfeld liep en door een serie van kleine dorpjes naar een stadje leidde dat Trois-Ponts heette, waar hij de Belgische N-23 zou bereiken en verder zou doorstoten naar de Maas. Terwijl Peiper op een kaart de route bestudeerde, merkte hij zuur op dat de route ‘niet voor tanks maar voor fietsen’ was.^[145] Mohnke ging echter niet in op Peipers tegenwerping. De Führer had bevolen dat Peiper deze route nam. Punt, uit.^[146]

Mohnke ging verder met zijn instructie aan de arrogante maar uiterst competente jonge kolonel: Peipers 1e pantserregiment zou worden versterkt met speciale genisten, Royal Tiger-tanks van de 501e zware tankcompagnie en een bataljon pantsergrenadiers – met elkaar zouden vijfduizend troepen bij *Kampfgruppe* Peiper behoren. Enkele van Skorzeny’s Engels sprekende commando’s zouden voor de strijdmacht uitgaan en chaos en verwarring zaaien door wegwijzers te verplaatsen, nepbevelen te geven en verbindingslijnen te saboteren.

Peiper had behalve de moeilijke wegen nog een belangrijke zorg. Waar zou hij extra voorraden brandstof vandaan halen? Er was lang niet voldoende toegewezen aan zijn *Kampfgruppe* om volgens Hitlers plan binnen een etmaal de Maas te bereiken.

Mohnke zei dat Peiper die extra brandstof onderweg zou kunnen buitmaken, in het bijzonder van een gigantisch Amerikaans bevoorradingsdepot bij Murringen met de codenaam ‘Dauntless’ waar het hoofdkwartier van de 99e divisie was gevestigd.

Mohnke besloot de vergadering door een gedeelte van een toespraak te herhalen die Hitler voor zijn hoogste generaals had gegeven: ‘Deze strijd zal bepalen of Duitsland moet leven of sterven. Uw soldaten moeten hard en genadeloos vechten. Er mag geen medelijden zijn. De vijand moet worden verslagen, nu of nooit. Zo kan Duitsland voortbestaan!

Voorwaarts naar en over de Maas!’^[147]

Bijna niemand onder de toehoorders was onder de indruk van Hitlers redekunst. ‘[Het] was de gebruikelijke retoriek, eigenlijk meer bedoeld om de manschappen te imponeren en dat waren voornamelijk jonge, gemakkelijk te beïnvloeden rekruten en niet de door de strijd geharde, wat cynisch geworden commandanten,’ herinnerde Skorzeny zich. ‘Ik denk dat de “oude hazen” zoals wij maar half luisterden naar Mohnke, terwijl de man rood aanliep van de inspanning.’^[148]

Jochen Peiper hoorde Mohnke echter maar al te goed. Hij zou de verantwoordelijkheid hebben voor het succes van het 6e pantserleger. Hij moest al het mogelijke doen om ‘maximale snelheid en kracht te leveren’.

Peiper herinnerde zich later: ‘Ik besloot dat mijn gepantserde halfrupsvoertuigen zo snel mogelijk vooruit zouden rijden tot ze weerstand ondervonden, waarna de tanks zouden oprukken om de weerstand te vernietigen, waarop de halfrupsvoertuigen opnieuw zouden oprukken. Ik verwachtte dat als alles goed ging, ik alleen de Mark IV’s en de Panthers nodig zou hebben om door de bergen te komen en de rivier de Maas te bereiken, met een enkele pantsercompagnie. Later zou ik de zware Tiger-tanks laten oprukken.’^[149]

Peiper lichtte zijn manschappen in. Er zou niet worden geplunderd.

Ook zou er niet worden gevuurd op kleine groepjes Amerikaanse verdedigers: ze konden het zich niet veroorloven om zelfs een enkele minuut te verspillen als het erom ging het Derde Rijk te redden.

Lanzerath – 15 december 1944

‘Radiotelegrafist James Fort tuurde door de smalle sleuf aan de voorzijde van zijn loopgraaf. Plotseling begaf een dapper hert zich tot dicht bij de stelling van het peloton.^[150] Het kwam over het veld voor ons aanlopen en Robinson schoot erop met een M-1,’ herinnerde Fort zich. ‘Hij doodde het niet. Hij pakte dus zijn Browning automatisch geweer en schoot opnieuw – deze keer viel het dier wel. We maakten het hert schoon, hingen het op in een boom, en natuurlijk bevroor het. We namen ons voor het de volgende dag te slachten en op te eten.’^[151] Het verse wild vormde een welkome afwisseling op de rantsoenen en vooral op de surrogaatchocola in de ‘D-repen’, die door vele soldaten ‘Hitlers Geheime Wapen’ werden genoemd.

Het incident met het hert bood slechts tijdelijk wat afleiding. De mannen waren gespannen. De cynici onder hen beviel het niet dat de avond ervoor een rantsoen sterke drank was verstrekt. Dat was altijd een teken dat er iets ging gebeuren. Niemand had zin om over de snel naderende Kerstmis te praten of over luitenant Lyle Boucks 21e verjaardag over twee dagen.

Zoals gewoonlijk inspecteerde Lyle Bouck die dag de voeten van enkele manschappen. Het was nu meer dan een maand geleden dat bij soldaat Leopold voor het eerst bevrozing was geconstateerd en sindsdien had hij zich weten te redden door voortdurend zijn sokken te verschonen en door zijn voeten droog te houden. De laatste dagen had het stilstaan in de loopgraaf zijn gesteldheid echter behoorlijk verslechterd. Leopold

protesteerde dat alles wel in orde zou komen, maar Bouck wilde er niets van weten. ‘Je gaat terug met de proviandwagen,’ beval hij.

De jeep die de post en de proviand bracht kwam die dag na het vallen van de duisternis om 16.00 uur. Nadat de mannen hun warme maaltijd hadden gegeten, begeleidde soldaat eerste klasse Carlos Fernandez soldaat Leopold naar Hünningen. ‘Blijkbaar was de man die patrouillekaarten tekende voor compagnies aan het front ziek geworden,’ herinnerde Fernandez zich. ‘Ik moest die avond patrouillekaarten tekenen en zou de volgende ochtend terugkeren met de ontbijtjeep.’^[152]

Na het avondeten vertelde Bouck aan de overige achttien leden van het peloton dat ze die nacht wakker zouden blijven. Majoor Kriz wilde dat ze uiterst waakzaam zouden zijn: de 99e divisie zou een nieuwe aanval uitvoeren om door te stoten naar de dammen in de Roer. De manschappen zouden alert moeten zijn op de een of andere soort tegenaanval.^[153] De inlichtingen die Kriz had, gaven aan dat het een tegenaanval op flinke schaal zou kunnen zijn.

Na middernacht daalde een dichte mist over de stelling. Wachtposten losten elkaar af tussen de loopgraven en de hut in het bos. De wachtwoordvraag luidde die nacht ‘sunset’. Het antwoord daarop zou ‘rain’ zijn. Een aantal malen hoorde het peloton activiteit in de omgeving van Losheim, maar deze keer waren de geluiden veel sterker dan voorheen. Het klonk als het rammelen en verplaatsen van zware uitrusting en voertuigen.

James Fort stuurde via de radio een bericht naar het regimentshoofdkwartier in Hünningen over de ongewoon harde geluiden. In het hoofdkwartier ontving Robert Lambert Forts bericht: ‘De leden van mijn peloton meldden dat ze geluiden van vijandelijke voertuigen hoorden. Ze dachten dat de geluiden van de verplaatsingen van zware rupsvoertuigen zoals tanks kwamen, op een grote weg in vijandelijk

gebied. Natuurlijk werd deze informatie naar behoren genoteerd en verspreid.’^[154]

Beneden in Lanzerath meldde de artillerieobservatiegroep de geluiden ook aan de eigen artilleriebatterij. ‘We vertelden hun dat we allerlei lichten en geluiden uit Losheim waarnamen,’ herinnerde sergeant Peter Gacki zich, ‘maar niemand schonk er aandacht aan.’^[155]

In het hoofdkwartier van het 394e in Hünningen bracht majoor Kriz de nacht rusteloos door, nu hij ervan overtuigd was dat de Duitsers zich op een massieve aanval voorbereidden. ‘Het was overduidelijk voor mij, en voor vele anderen ook, dat er iets te gebeuren stond. Je kon de verplaatsingen van pantservoertuigen horen. Alles wees erop dat er iets aan de hand was en ik wist dat hogere hoofdkwartieren dit ook wisten. Ik handelde verschillende keren buiten de divisieleiding om, om te kijken of iemand naar mij wilde luisteren.’^[156]

Maar niemand luisterde. En met zonsopgang zou het te laat zijn.

Deel II. De slag bij Lanzerath

Hoofdstuk 6. Sturm!

De Ardenner bossen – 16 december 1944

In de kleine uurtjes van 16 december 1944 deed sergeant Vinz Kuhlbach, een blonde 25-jarige Duitse soldaat en een veteraan van Normandië en Monte Cassino, zijn zaklantaarn aan. In de felle lichtbundel zag hij de angstige, bleke gezichten van pakweg tachtig manschappen van de 1e compagnie, 9e regiment, 3e parachutistendivisie. Veel van de jonge Duitse para's huiverden en sommige stampten met hun voeten tegen de bevroering.

Kuhlbachs compagniecommandant had hem eerder een verzegelde envelop gegeven. In de envelop zaten misschien wel de belangrijkste bevelen in de geschiedenis van het Derde Rijk.

Kuhlbach opende de envelop en begon hardop te lezen.^[157] ‘Regimentsbevel nummer 54, datum 16 december 1944. Het dagelijkse bevel van de opperbevelhebber west. Soldaten, het is zover! Op dit moment trekken sterke aanvalshegers op tegen de Amerikanen. Meer hoef ik u niet te zeggen. U kunt het zelf voelen. We zetten alles in. Aan u de heilige taak om u volledig te geven, om maximaal te presteren, voor ons vaderland en onze Führer!’ Het bevel kwam van generaal Von Rundstedt, bevelvoerder over alle Duitse troepen in het westen.

Het was 5.30 uur toen plotseling de stilte in het diepe bos werd verbroken door enorme explosies. De Duitse parachutisten legden hun handen op hun oren en keken naar boven om de lichtflitsen aan de horizon te zien. Over een front van bijna 130 kilometer vuurden alle grote kanonnen naar het leek onophoudelijk. De hemel leek zo helder als de dag. De beschieting was het felst in de sector waar de parachutisten zich

bevonden: deze sector was het aanvalsdoel voor het 6e pantserleger onder Sepp Dietrich.

De spookachtige stilte van ‘Creepy Corner’ was voorbij. ‘Het was allemaal zo vredig geweest als het maar kon zijn in de heuvels waar de naaldbossen zachtjes fluisteren en hier en daar wat sneeuw van de takken op de grond glijdt,’ herinnerde een Duitse artillerieofficier zich. ‘Een paar sterren waren zichtbaar aan de zwarte hemel; een laag wolkendek hing over het westen. En toen barstten de mortieren los en zonden hun vuurkegels de hoogte in. De donder vulde de lucht en de aarde schokte door het geweld van de inslagen. Eerst was ik er stil van, maar toen kon ik mij niet langer inhouden... ik schreeuwde en danste en lachte.’^[158]

Het I&R-peloton dook als één man naar de bodem van de loopgraven. Rondom hen regende het granaten, waarvan de meeste ontploften in de boomtoppen; het bos versplinterde en een dodelijke regen van stukken hout en heet metaal vloog in het rond. De herinnering aan de verschrikkingen van die ochtend zou het peloton voor de rest van hun leven bijblijven.

Plotseling werd de commandopost van het peloton op de helling die uitkeek op Lanzerath direct getroffen. Bouck dook ineen. Het spervuur klonk alsof het heen en weer golfde over de hele Siegfriedlinie. Als dit de voorbode was van een Duitse tegenaanval, zoals Kriz had gevreesd, zou het zeker geen kleinschalige schermutseling zijn.

Bouck probeerde zijn zenuwen de baas te blijven. Voor hem was dat gemakkelijker dan voor de anderen. Anders dan de andere doodsbenauwde mannen op die heuvel had hij zwaar artillerievuur al eens van dichtbij meegemaakt. In Camp Maxey was hij tijdens een oefening in het open veld onder vuur gekomen. Hij was ervan overtuigd dat hij het niet zou overleven maar had toch ongedeerd de vuurlinie verlaten.

Bouck hoopte nu maar dat de versterkte loopgraven van het peloton de

manschappen voldoende zouden beschermen tegen de exploderende bommen. Alleen een voltreffer zou hem en zijn mannen kunnen doden. Terwijl de minuten zich aaneenregen tot een uur, begonnen zij zich allen af te vragen of dit helse bombardement nog ooit zou stoppen. ‘We dachten dat het nooit zou ophouden,’ herinnerde een van de manschappen zich. ‘Er viel gewoon geen pauze of stilte. De bommen in de omgeving werden totaal verwoest.’^[159]

Acht kilometer ten noordwesten van Lanzerath in het hoofdkwartier van het 394e regiment in Hünningen wachtte ook Robert Lambert uit Minnesota met zijn handen tegen zijn oren gedrukt het einde van de zware beschieting af. ‘Het duurde niet lang of de meeste van onze telefoonlijnen naar het front waren door de granaatscherven afgesneden, zodat ze onbruikbaar werden,’ herinnerde hij zich. ‘Vanaf dat moment onderhield ik alleen via de radio het contact met de leden van mijn peloton bij Lanzerath.’^[160]

Zodra de artilleriebarrage voorbij was, sprintte Lambert vanaf de trap uit de kelder onder het hoofdkwartier omhoog naar de controlekamer. Die werd al snel overspoeld met berichten van vijandelijke activiteit tegen het gehele front van de 99e divisie. De Duitsers vielen met een grote macht aan, donkere figuren in sneeuwkleiding stroomden door de mistige bossen om verrassingsaanvallen uit te voeren op geïsoleerde voorposten en de compagnies aan het front. In de sector van het 394e zag de situatie er bijzonder ernstig uit: Lambert wist dat het regiment sterk was verspreid en bovendien was er geen bataljon in reserve gehouden voor een tegenaanval op de plek waar de vijand zou doorbreken.^[161]

De beschieting van het Spookfront duurde anderhalf uur. Na een uur was het al het zwaarste voortdurende bombardement dat het Amerikaanse leger in Europa te verduren had. Majoor Gunther Holz, commandant van het tankjagerbataljon van de Duitse 12e

volksgrenadiersdivisie, keek met ontzag toe hoe de kanonniërs delen van het Amerikaanse front eruit lichtten en hun beschietingen verhevigden. ‘De aarde leek zich te openen. Een orkaan van ijzer en vuur kwam met een oorverdovend kabaal neer op de vijandelijke posities. Wij, ervaren soldaten, hadden al menig zwaar bombardement gezien, maar nog nooit zoiets als dit.’^[162]

Deze Duitsers was verzekerd dat de groene Amerikaanse verdedigers – de 99e en 106e divisie – zo verlamd zouden zijn door angst dat ze ofwel zouden vluchten ofwel hun armen in de lucht zouden gooien als ze de eerste Duitse parachutisten zouden zien. Slechts enkelen zouden het lef hebben om stand te houden. De typische *Ami* in de Ardennen, zoals de nazipropaganda de Amerikanen noemde, was een kauwgom kauwende, verwerende snotjongen die niet tegen een echte oorlog kon – een ongedisciplineerde bastaard.

In hun loopgraven op de helling boven Lanzerath zweetten sergeant George Redmond en soldaat Louis Kalil van angst en ze voelden de kou niet langer. Toen ze door het schietgat aan de voorkant van de loopgraaf durfden te kijken, zagen ze dat Lanzerath en de omgeving oplichtten alsof er schijnwerpers op schenen. ‘We wisten dat het geen kleinigheid zou zijn,’ herinnerde Redmond zich. ‘Maar ik bedacht dat nu ik toch zo ver was gekomen, ik het zou afmaken ook. Je gaat toch pas als je tijd is gekomen.’^[163]

De granaten bleven neerdalen. Op een commandopost van de 99e divisie achter het peloton had een stafofficier eerder opgevangen dat de Duitsers slechts twee door paarden getrokken artilleriestukken in de buurt hadden, en hij zei nu: ‘Jezus, ze drijven die twee arme paarden zo nog de dood in!’^[164]

Op zijn observatiepost in een stenen huis beneden in Lanzerath hoorde artillerieobservator sergeant Peter Gacki granaten vallen aan de

achterkant van het huis. Het dorp kreeg echter nauwelijks andere directe beschietingen te verduren. Gacki redeneerde dat de Duitsers, die het dorpje sinds 1940 hadden bezet, wisten dat het dorp hen niet vijandelijk gezind zou zijn en dat ze het daarom niet ‘aan gort’ wilden schieten.^[165]

Gacki's meerdere, luitenant Warren Springer, die een meter verder schuilde, was er nu van overtuigd dat de burger uit de omgeving die hij eerder had overgedragen werkelijk een spion was. Waarom waren maar zo weinig granaten op Lanzerath gevallen, behalve dan dicht bij zijn eigen artillerieobservatiepost?

Toen kwam de stilte. Het bombardement was voorbij. Het was 7.00 uur.

Springer klom de stenen trap van de kelder van het observatiehuis op en ging naar buiten. Tot zijn verrassing zag hij daar enkele van de 55 manschappen van het tankjagerbataljon, taakgroep X. Ze maakten zich klaar om te evacueren en hadden bevel om zich in het nabijge dorpje Manderfeld te hergroeperen.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg Springer aan een van de mannen.

‘De Duitsers zitten een eindje verderop in de straat. Je kunt maar beter maken dat je hier snel wegkomt.’^[166]

Zonder de tankjagers zou Lanzerath bijzonder kwetsbaar zijn voor pantseraanvallen. Springer keerde naar zijn plek terug en zei tegen zijn manschappen dat zij het dorp ook zouden verlaten, maar niet de omgeving. Ze zouden naar een positie gaan waar ze het vuur beter op eventueel oprukkende Duitsers konden richten. Snel pakten zijn mannen hun bedrollen bij elkaar en laadden hun uitrusting in een jeep.

Een van de laatste tankjagers die vertrok wees naar de stelling van het I&R-peloton boven het dorp. Als Springer en zijn mannen in de omgeving wilden blijven, zou dat waarschijnlijk een van de geschiktste plekken zijn vanaf waar ze het vuur van hun batterij konden richten.

Springer kende de positie van het peloton al: het was inderdaad een uitstekend uitkijkpunt. Hij beval zijn chauffeur, technicus vierde klasse Willard Wibben, om een pad te nemen dat door de bossen omhoogvoerde naar wat na het bombardement misschien nog over was van de stelling. De helling en het bos eromheen waren zwaar getroffen. De Duitse 155-mm-kanonnen hadden gaten ter grootte van vrachtwagens geslagen en de bomen waren uiteengespat tot tandenstokers. Veel van de met sneeuw bedekte weides die omlaag naar Lanzerath liepen, waren zwaar bestookt en zwart van het cordiet en van de grond onder de sneeuw die door de explosies in alle richtingen was gespat.

Terwijl hij de verwoesting overzag, was Luitenant Lyle Boucks eerste zorg of zijn manschappen in orde waren.

‘Sergeant Slape!’ riep hij.^[167]

‘Ik ben hier, meneer,’ antwoordde Slape. ‘Maar doe zachtjes, want mijn trommelvliezen bonzen ervan!’^[168]

Langzaamaan doken andere manschappen op uit hun loopgraven; verdoofd, bleek, de Duitsers vervloekend. Sommigen wreven over hun oren. Slape vroeg naar de stand van zaken. De manschappen uit elke schuttersput riepen terug. Niemand was geraakt; de stelling van het peloton was intact en ook het slecht beschermde machinegeweer op de jeep.

‘Wat nu?’ vroeg Slape.

‘Voorlopig blijven we gewoon waar we zijn,’ zei Bouck. ‘Ik vraag het wel na bij het hoofdkwartier.’^[169]

Bouck probeerde telefonisch contact te maken met het 1e bataljon, maar de verbindingen waren verbroken, dus belde hij het regimentshoofdkwartier in Hünningen en kreeg daar eerste luitenant Edward Buegner, de rechterhand van Kriz aan de lijn.

‘Hebben wij toestemming ons terug te trekken?’ vroeg Bouck aan

Buegner. ‘We zitten afgesloten.’

‘De divisie heeft over het hele front zwaar onder vuur gestaan,’ antwoordde Buegner. ‘We weten nog niet wat dit allemaal gaat worden.’

‘Dus wat moeten wij hier doen?’ vroeg Bouck.

‘Blijf precies waar je bent totdat je bevel krijgt om iets anders te doen.’^[170]

Bouck legde de telefoon neer en vertelde aan Slape dat ze tot nader order zouden blijven.

Een paar kilometer verderop schreeuwde de Duitse sergeant Vinz Kuhlbach het bevel dat zijn manschappen moesten oprukken:

‘*Sturm!*’^[171]

Sterke zoeklichten verlichtten de wolken en dat gaf het effect van kunstmatig maanlicht. Veel van Kuhlbachs manschappen waren voormalige dienstplichtigen uit de luchtmacht die zonder veel training waren overgeplaatst naar de infanterie. Ze waren bewapend met het nieuwe Schmeisser-machinepistool en granaatwerpers, maar slechts enkelen hadden deze wapens ooit in de strijd gebruikt.

Kuhlbach en zijn mannen begonnen aan de opmars naar België en kwamen al snel door het dorp Hergesberg. Het was verlaten. Toen passeerden ze de Siegfriedlinie en gingen verder richting Lanzerath. Behalve Kuhlbachs compagnie waren er meer dan vijfhonderd manschappen van het 9e parachutistenregiment van de 3e parachutistendivisie.^[172] Het was hun taak om Lanzerath en andere dorpen vrij te maken van vijandelijk verzet, zodat *Kampfgruppe* Peiper er zonder vertraging doorheen kon stoten.

Drie van Boucks manschappen die voor de Duitse aanval waren uitgezonden naar het regimentshoofdkwartier in Hünningen waren nu vastbesloten om naar hun kameraden op de positie boven Lanzerath terug te keren. Soldaat eerste klasse Carlos Fernandez en soldaat Vic Adams

voegden zich bij de jeepchauffeur van het peloton, soldaat Sam Oakley, terwijl hij bakken vol warm eten in zijn jeep laadde. Oakley had nu geen tijd om met Adams en Fernandez zijn zorgen te delen over zijn vrouw en jonge dochter in Amerika. Het enige wat ze wilden was terugkeren naar hun maten in Lanzerath. Toen ze het front naderden, zagen ze een groep Amerikaanse soldaten die plat op hun buik langs de rechterkant van de weg lagen en hun geweren richtten op een bosachtig terrein aan de linkerkant.

‘Haal die jeep hier verdomme weg,’ riep een van de soldaten. ‘Er zitten moffen aan de andere kant van de weg.’^[173]

Oakley zwenkte heftig terwijl hij de jeep keerde, zodat de bakken voedsel in het rond vlogen, drukte het gaspedaal diep in en racete terug naar Hünningen, waar Fernandez onmiddellijk aan kolonel Riley rapporteerde. Riley was geschokt door het nieuws dat de Duitsers zo snel zo ver hadden weten door te dringen. Als de vijand in grote eenheden was opgetrokken, kon het I&R-peloton al weleens omsingeld zijn. ‘We hoopten dat dit maar een patrouille [van de Duitsers] was,’ herinnerde Fernandez zich. ‘Ik vreesde het ergste voor mijn makkers bij Lanzerath.’^[174]

Toen hij terugkeerde in Hünningen trof Fernandez majoor Kriz en Robert Lambert aan in het hoofdkwartier. Al snel waren ze uit alle macht bezig de schaal en omvang van de Duitse penetraties te beoordelen. Een boodschapper van een lichte infanteriecompagnie van het 1e bataljon overhandigde Lambert een buitgemaakt document. Lambert gaf het onmiddellijk voor vertaling door aan een verhoorspecialist.^[175]

Het document was hetzelfde bevel dat de Duitse veldmaarschalk Gerd von Rundstedt die ochtend had uitgevaardigd – hetzelfde bevel dat Vinz Kuhlbach aan zijn manschappen had voorgelezen voor de dageraad. Het was duidelijk dat dit geen kleinschalige tegenaanval was maar een

totaaloffensief van het Duitse leger ‘die als doel had om de geallieerde strijdkrachten in tweeën te splitsen en helemaal naar de zee te verdrijven.’^[176]

Lambert vroeg zich even af of het document misschien een vervalsing was. Het document en de tekst leken echter authentiek. Hij gaf het door aan Kriz en die bracht op zijn beurt Riley op de hoogte.¹⁸

Riley gaf bevel dat alle strategisch gepositioneerde eenheden, inclusief het I&R-peloton, stand moesten houden. Koste wat het kost moest het 394e proberen om de Duitse opmars te stoppen. Het was bijzonder belangrijk dat de wegkruising bij Lanzerath niet zou worden veroverd. Als het peloton zou vallen, zou de al sterk onderbemande rechterflank van de 99e in groot gevaar verkeren.^[177]

Het was even voor 8.00 uur in Lanzerath. Boven het dorp tuurde luitenant Lyle Bouck door zijn verrekijker naar het zuiden, waarvandaan hij een grondaanval verwachtte. Plotseling klonk het geluid van explosies en een vuurgevecht naar het noorden toe in Losheimergraben. Toen hoorde Bouck het geluid van motoren die op toeren komen. Hij zag de tankjagers van taakgroep X snel naar het noorden rijden naar de kruising net buiten het dorp. Hij zag hoe ze naar links afsloegen richting Honsfeld.

Bouck was woest. Ze hadden beloofd contact met hem op te nemen wanneer een Duitse aanval zou plaatsvinden en nu leek het erop dat ze de andere kant op vluchtten en het peloton in de steek lieten.

‘Nou,’ zei soldaat Bill James bits, ‘als ze zich dan niet af kunnen melden per telefoon, konden ze toch tenminste even zwaaien terwijl ze vertrekken.’^[178]

Bouck pakte zijn mobiele radio. Majoor Kriz antwoordde.

‘De tankjagereenheid is zonder nadere verklaring vertrokken,’ zei Bouck. ‘Ik hoorde schoten uit het noorden vlak bij het 1e bataljon. Wat

moet ik doen? Over.’

‘Ga naar beneden het dorp in en zet een observatiepost op,’ beval Kriz. ‘Het 1e bataljon wordt ten noorden van jou hard getroffen. Als er iets belangrijks gebeurt, moeten we ten zuiden van jouw positie kunnen zien. Sluiten.’^[179]

Bouck riep soldaat James, pelotonsergeant Slape en korporaal John Creger bij zich. Creger en Slape zouden de observatiepost opzetten in het huis dat de tankjagers hadden verlaten. Onderweg naar Lanzerath zouden ze proberen uit te zoeken waar de kabels die hun stelling met het huis hadden verbonden waren gebroken. Bouck zou de patrouille leiden en dan met James terugkeren.

Net zoals Slape was Creger een plattelandsjongen van weinig woorden en uiterst betrouwbaar. Bouck had hem vaak gezien met een grijns of glimlach op zijn gezicht. Nu keek hij dodelijk ernstig terwijl hij Slape volgde langs het hekwerk dat het veld doorsneed dat schuin afliep in de richting van Lanzerath.

De groep vond al snel een breuk in de kabel, verbond de draden opnieuw en ging toen verder, waar de mannen ontdekten dat andere lijnen die naar het bataljon terugvoerden ook waren gebroken.^[180] Ze waren te ernstig beschadigd om ze nog te repareren en de patrouille ging daarom verder de helling af, Lanzerath in.^[181]

Op de positie boven Lanzerath wachtte de rest van het peloton nerveus af. Zij hadden de tankjagers ook zien weggaan en waren nu bang dat tenzij zijzelf ook zouden terugtrekken, ze al snel zouden worden overrompeld door zelfs maar een kleinere Duitse eenheid met tankondersteuning. Ze waren helemaal niet getraind voor de strijd vanuit een statische positie. Ze hoopten dat Bouck bevel zou krijgen zich terug te trekken zodra hij eenmaal terug was.

Radiotelegrafist James Fort hurkte neer in zijn loopgraaf. Toen het

bombardement was gestopt, was hij onmiddellijk naar Boucks commandopost gerend en begonnen met zenden met zijn SCR284-radio die op een jeep was gemonteerd, die een paar meter achter zijn loopgraaf stond.^[182] Nu de meeste landlijnen waren verbroken, wist Fort dat het lot van het peloton afhing van zijn effectieve communicatie met Lambert en de anderen die zich in het regimentshoofdkwartier in Hünningen bevonden. Voor elk radiobericht moest hij een speciale code gebruiken. Elk antwoord werd voorzien van een bijpassende code om te voorkomen dat de berichten werden onderschept door de Duitse inlichtingendienst. Fort hoopte dat de Duitsers de code niet hadden ontcijferd en dat ze nu zijn berichten meelazen en valse bevelen terugstuurden. Radiocommunicatie bood geen enkele zekerheid dat de Duitsers niet met elk bericht meeluisterden.

Fort draaide aan de knoppen van de radio. Het luide geschal van Duitse marsmuziek klonk plotseling op zijn gebruikelijke frequentie – de Duitsers stoorden zijn radiosignalen. Hij schakelde snel over naar zijn kleinere 393-radio en begon in morse te seinen.^[183] Buiten de loopgraaf begon de hemel lichter te worden. Op 16 december in de Ardennen brak de dageraad even na 8.00 uur aan.

Verder naar beneden in Lanzerath konden luitenant Bouck en zijn patrouille nu alles duidelijk zien, terwijl ze aan de noordkant van het dorp het huis in renden waarin de tankjagers hun basis hadden gehad.

Pelotonsergeant Slape trof voorbereidingen om een nieuwe landlijn te leggen naar de stelling.

‘Ik ga boven kijken,’ zei soldaat James.^[184]

Bouck volgde James naar boven. In de eerste kamer die ze controleerden, stond een zwaargebouwde Duitser van ergens achter in de twintig te bellen in het Duits.^[185]

‘Een spion!’ riep James.^[186]

James sprong naar voren en duwde de loop van zijn karabijn in de buik van de man.^[187]

De man stak zijn handen in de lucht en beefde van angst.

‘Zal ik het hem betaald zetten?’

‘Nee!’ zei Bouck.

Ze zouden er niets mee opschieten de burger dood te schieten.

Bouck vroeg hem wat hij daar had gedaan. Was hij de Duitsers aan het inlichten? De man had bij een raam gestaan dat uitkeek over het dorp.

De man verstond geen Engels.

‘Je hebt gelijk,’ zei Bouck. ‘Hij had niets goeds in de zin. Maar laat hem gaan. We hebben de ruimte niet voor gevangenen.’^[188]

Hij richtte zich tot de man. ‘*Raus mit dir!*’ [Naar buiten, jij!]^[189]

James deed een pas terug en de man vertrok gehaast, waarbij hij onder aan de trap Slape passeerde en de straat op vluchtte.

‘Wat was dat allemaal?’ riep Slape naar boven.

‘Niets. Alleen maar een spion,’ zei Bouck.

‘Een spion. Houd je me voor de gek?’

‘Kom naar boven. Jij en Creger zetten je observatiepost hierboven op.’^[190]

Bouck liep naar het raam waar de man had gestaan en keek naar buiten. Het was duidelijk een prima uitkijkpunt. Hij kon duidelijk de zo belangrijke weg zien die vanuit het zuidoosten Lanzerath binnenliep.

Bouck had perfecte ogen. In de verte zag hij opeens Duitse troepen die optrokken in de richting van het dorp.

‘Duitsers!’

De Duitse helmen kwamen hem bekend voor. Bouck herinnerde zich die helmen uit een trainingshandboek – dit waren parachutisten, die tot de

beste gevechtstroepen van Duitsland werden gerekend.

Bouck richtte zich tot Slape. ‘Jij en Creger blijven hier. Roep de positie op en zeg me wat zij aan het doen zijn. Misschien stoppen ze, blijven ze komen of wijken ze af van het dorp. Laat het me weten.’^[191]

Bouck en James renden de trap af en snelden terug naar de stelling, terwijl ze onderweg een communicatielijns afrolden. Binnen enkele minuten werd van loopgraaf tot loopgraaf doorverteld dat de Duitsers eraan kwamen.

Aan de rand van Lanzerath zag de zestien jaar oude Adolf Schur de Duitsers komen. Toen de beschietingen waren begonnen, was hij met zijn familie gaan schuilen in de kelder. Zodra het voorbij was, was hij naar boven gerend, nieuwsgierig naar wat er nu zou gebeuren. In het vroege ochtendlicht had hij de tankjagers zien weggaan met achter zich hun artilleriekanonnen. Adolf was nu bang dat de Duitsers eraan kwamen. Hij was terecht bang.^[192]

Intussen liep soldaat Creger naar een raam in het huis dat eerder was bezet door de tankjagers en keek naar buiten. Er was ten minste een heel peloton Duitse parachutisten in de straat. Hun wapens hingen over de schouder – blijkbaar verwachtten zij niet dat ze Amerikanen tegen zouden komen. Maar ze zouden toch moeten weten dat Lanzerath tot enkele minuten daarvoor nog in Amerikaanse handen was geweest? Had de Belgische spion hen per telefoon doorgegeven dat de tankjagers hun positie hadden verlaten?

Creger hoorde plotseling het geluid van een legerkist tegen hout. Ze waren de voordeur aan het intrappen. Slape wond de telefoon van het peloton op in de zware leren koffer.

‘De Duitsers – ze zijn nu hier.’

‘Maak dat je daar wegkomt!’ zei Bouck. ‘Ik probeer wat hulp naar beneden te sturen.’^[193]

Bouck riep naar soldaat eerste klasse Robinson, korporaal McGehee en soldaat Silvola in de schuttersput aan de frontzijde: ‘Steek de weg over en kijk of je ondersteuning kunt bieden.’^[194]

De drie mannen haastten zich richting Lanzerath, maar toen ze dichterbij de weg kwamen zagen ze dat Duitsers hun de toegang tot het dorp blokkeerden. Nog meer soldaten verplaatsten zich naar hun flanken. Ze zouden al snel omsingeld zijn. Ze besloten zich in de richting van het hoofdkwartier van het 1e bataljon bij Losheimergraben te begeven dat zich bijna vijf kilometer verderop bevond, om daar versterking te halen.

De mannen begaven zich noordwaarts en de bevroren sneeuw kraakte onder hun schoenzolen. Jim Silvola uit Minnesota droeg een onhandig Browning automatisch geweer (*Browning automatic rifle*: BAR). Plotseling stuitten ze op de rand van de steile uitgraving voor een spoorweg die van oost naar west, door de bossen in de omgeving van Lanzerath, naar Buchholz Station liep. De uitgraving was zestig meter diep en op sommige plaatsen liep de afgrond bijna loodrecht omlaag. De brug in de buurt was opgeblazen, zodat de mannen omlaag moesten klauteren en aan de overzijde weer omhoog moesten klimmen. Toen ze aan de klim omhoog begonnen, zagen ze Duitse troepen op de spoorweg. De Duitsers openden het vuur. Silvola en zijn maten zochten snel dekking tussen de naaldbomen die langs de uitgraving groeiden.

De Duitsers hoorden bij het 27e fuseliersregiment en waren aan het proberen om het 1e bataljon bij Losheimergraben te flankeren. Robinson zag toe hoe ze naderden in hun camouflerende witte skipakken. ‘De manier waarop ze op ons toeliepen, zag er behoorlijk gemoedelijk uit. Het leek of ze dachten dat we dood waren,’ herinnerde hij zich. ‘We zaten best goed verborgen tussen die naaldbomen, verstoppertje te spelen.’^[195]

Plotseling openden de Duitsers het vuur. Soldaat eerste klasse Robinson schoot terug met zijn M-1. Silvola liet zijn BAR losbarsten en

raakte ten minste één Duitser. Toen klonk het felle geknetter van de Schmeisser-machinepistolen en de Duitse lichte machinegeweren.

Robinson schreeuwde het uit van de pijn en liet zich op de grond vallen. Hij was lelijk geraakt in zijn kuit. Het bloed gutste over de witte sneeuw. Silvola gaf opnieuw een salvo met de BAR. Opeens voelde hij een brandende pijn in zijn schouder. Met een kogel in zijn bovenarm bleef hij vuren totdat zijn munitie op was. Toen liet hij het geweer vallen en gromde van de pijn.

Korporaal McGehee, de voormalige verdediger in het American football, snelde hem te hulp. De Duitsers riepen dat ze zich moesten overgeven. McGehee stak zijn handen in de lucht.

Soldaat eerste klasse Jordan ‘Pop’ Robinson had acht sulfatabletten, waarmee alle manschappen werden uitgerust en die infecties moesten vertragen zolang ze geen goede medische zorg konden krijgen. Hij wist dat Duitse soldaten geen sulfa kregen en dat dit het eerste was dat ze van gevangengenomen Amerikanen afnamen. ‘Je moest er één per dag nemen en er veel water bij drinken,’ herinnerde hij zich. ‘Ik wist dat de Duitsers ze onmiddellijk van me af zouden pakken, dus ik nam alle acht tabletten in. Er was geen water, dus at ik gewoon veel sneeuw.’^[196]

De Duitsers naderden voorzichtig en namen toen de gewonden onder hun hoede. Een van de Duitsers vertelde Robinson dat hij Amerikaans was en dat hij in Detroit had gewoond tot zijn vijftiende, toen zijn ouders terug waren gegaan naar het vaderland. ‘Er waren er meer zoals hij die in het Duitse leger waren ingelijfd, maar niemand vertrouwde hen werkelijk,’ herinnerde Robinson zich. ‘Hij vertelde me dat hij terug naar Amerika wilde en dat hij zich zou overgeven zodra hij dicht genoeg bij de Amerikaanse linies kwam.’^[197]

Silvola, Robinson en McGehee werden gevangengenomen door fuseliersregiment 27 van de 12e volksgrenadiersdivisie.^[198] Bij het vallen

van de avond zouden ze zich bij een groep van honderden andere beduusde en gewonde Amerikanen uit de 99e divisie voegen.

In Lanzerath waren de Duitsers inmiddels begonnen met het doorzoeken van de begane grond van het huis dat eerder door de tankjagers werd bezet. Peltonsergeant Bill Slape vluchtte de trappen op naar de zolder. Soldaat John Creger had net genoeg tijd om zich achter een deur te verstoppen. Een Duitser duwde de deur open; Creger drukte zichzelf nog dieper in de smalle ruimte tussen de deur en de muur, haalde een handgranaat uit zijn gevechtsjas, trok de pin eruit, hield zijn M-1 in de aanslag en ‘maakte zich klaar voor het onvermijdelijke.’^[199]

‘Ik bedacht dat wanneer ze binnen zouden komen, we met zijn allen naar de hel zouden gaan,’ herinnerde Creger zich.^[200]

Plotseling drukte de deurknop in zijn ribben. De Duitsers zouden toch zeker wel kunnen horen hoe zijn hart tekeer ging als een drillboor? Tergende seconden lang luisterde hij naar de ruwe keelklanken van de vloeken van de Duitsers die de kamer doorzochten.

Opeens boorden zich kogels door het dak van de zolder boven Slapes hoofd. Vanuit hun stelling boven het dorp hadden andere leden van het peloton gezien dat de Duitsers het gebouw binnendrongen en hadden het vuur geopend.^[201] De Duitsers verlieten het huis onmiddellijk.

Creger slaakte een zucht van verlichting en stopte de pin terug in de granaat.^[202] Slape en hij volgden de Duitsers snel de trap af, gingen door een achterdeur naar buiten, zochten dekking in een koeienstal en doken achter de koeien.^[203]

‘Ik zag dat er een hooizolder boven de koeien was,’ herinnerde Creger zich. ‘Ik greep de deur naar de zolder en trok mezelf ver genoeg op om op de zolder te kijken en toen zag ik dat een Duitser de zolder doorzocht. Ik liet mezelf langzaam weer zakken zodat ik de koeien niet onrustig zou

maken, kroop over de vloer onder een koe door en ging [met Slape] door de achterdeur naar buiten. Ik rende voor mijn leven over een veld en nadat ik enkele honderden meters had gerend, realiseerde ik mij opeens dat ik al driekwart van een mijnenveld was overgestoken. Toen zorgde ik dat ik uit het mijnenveld kwam, hield even halt om op adem te komen en maakte een rondje door de bossen om de weg weer terug te vinden.’^[204]

Slape en Creger bereikten de rand van het bosgebied. ‘Toen moesten we een open ruimte oversteken,’ herinnerde Slape zich. ‘Terwijl we dat deden, werden we beschoten van de linkerkant, maar of de afstand was te groot, of de Duitsers konden niet schieten, want het enige wat wij ervan merkten was dat we sneeuw in onze gezichten kregen.’^[205]

Creger en Slape haalden de overkant, maar liepen toen een Duitse patrouille tegen het lijf aan de rand van het volgende stuk bosgebied. Slape en Creger openden het vuur. ‘[We] schakelden ze met gemak uit,’ herinnerde Slape zich. ‘Drie of vier Duitsers met een automatisch wapen.’^[206]

Slape en Creger liepen zo snel als ze konden verder door de krakende sneeuw, op weg naar de weg die hen nog scheidde van de stelling.

Intussen renden ook Lyle Bouck en soldaat eerste klasse Risto Milosevich naar de weg toe, waarbij ze bosjes jonge bomen als dekking gebruikten. Plotseling zagen ze Slape en Creger aan de andere kant van de weg die naar Lanzerath leidde.

‘Kom hierheen!’ riep Bouck.^[207]

Slape begon aan de oversteek. Duits geweervuur en MG-42-kogels ketsten overal rondom hem af en hij kwam ten val.

Jezus, hij is geraakt, dacht Bouck.^[208]

Maar Slape stond snel weer op en haalde de overkant. Nu was Creger aan de beurt. Ook hij haalde het ongedeerd.

‘O, god,’ riep Slape uit terwijl hij naar zijn borst greep. ‘Werd niet geraakt – gleed uit over het ijs, viel op mijn borst.’^[209]

Slape had zijn borstbeen en een van zijn ribben gebroken. Hij keek naar zijn schoen: de hak was ervan afgeschoten.^[210]

De mannen trokken zich terug in de beschutting van het bos.

‘Wat waren jullie daar in godsnaam aan het doen?’ hijgde Slape.

‘We werden ongeduldig van het wachten,’ antwoordde Bouck. ‘Ik stuurde Silvola, “Pop” en McGehee om jullie te zoeken. Waar zijn ze?’

‘Heb ze niet gezien. We moeten maken dat we hier wegkomen.’

De Duitsers konden zich nu elk moment laten zien.

‘We kunnen ze in een hinderlaag lokken,’ zei Milosevich. ‘Ik heb granaten.’

‘Nee!’ zei Slape. ‘Dat wordt onze dood.’^[211]

‘We maken dat we hier wegkomen,’ beval Bouck.^[212]

Enkele minuten later was Bouck terug bij soldaat Bill James in de commandopost. Hij pakte zijn verrekijker en keek door de spleet aan de voorkant van de loopgraaf. In de verte waren nog meer parachutisten te zien die Lanzerath naderden.

Waar zijn die er in godsnaam uitgesprongen, dacht Bouck.

Hij had geen vliegtuigen gehoord.

‘Zijn ze te vroeg gesprongen en op de verkeerde plek geland?’^[213]

Nu de tankjagers zich hadden teruggetrokken, waren Bouck en zijn manschappen er geweest, tenzij ze artillerieondersteuning kregen of hun posities verlieten.^[214]

De Duitsers zouden nu snel binnen schootsbereik zijn. Bouck pakte zijn radio en riep opnieuw het regimentshoofdkwartier op. Duitsers trokken in groten getale op naar Lanzerath. Hij had artillerieondersteuning nodig. Onmiddellijk.

De stem aan de andere kant van de lijn zei dat Bouck spoken zag.

‘Verdomme!’ riep Bouck. ‘Ga me nou niet vertellen wat ik niet kan zien! Er is niets mis met mijn ogen. Geef me wat artillerie, alle artillerie die je hebt, op de weg ten zuiden van Lanzerath. Uit die richting komt een colonne Duitsers naar ons toe.’^[215]

Bouck wachtte gespannen af, maar het gejang van de ‘uitgaande post’ – artillerieondersteuning – bleef uit. Hij en zijn manschappen bevonden zich buiten de grenzen van de sector van de 99e divisie, buiten hun eigen regimentsgrenzen en buiten de grenzen van het V Corps. Langs het hele Spookfront was nu artillerieondersteuning nodig en die werd het eerst geleid naar de toegewezen gebieden binnen die grenzen.

Bouck riep het regimentshoofdkwartier weer op. Wat moest hij doen? Blijven of vertrekken?

‘Blijven!’ werd Bouck gezegd. ‘Je moet koste wat het kost standhouden.’^[216]

De colonne Duitsers ging nu Lanzerath zelf in.

Vanuit zijn huis aan de rand van het dorp zag de zestienjarige Adolf Schur een colonne Duitse soldaten in vlekkerige uniformen langs beide kanten van de weg het dorp in trekken. Plotseling traden enkele soldaten uit de rij en stormden Adolfs huis binnen, waar ze enkele Amerikaanse rantsoenen vonden die de tankjagers daar hadden achtergelaten. Adolfs moeder had ze willen bewaren voor Kerstmis. De Duitsers graaiden de dozen met rantsoenen weg en renden weer terug naar de colonne.^[217]

Voedsel was niet het enige onmisbare waaraan het de Duitsers ontbrak. ‘Ik was bewapend met een machinegeweer,’ herinnerde een van de parachutisten zich die zo het dorp was binnengegaan. ‘Toen ik het wapen controleerde, ontdekte ik dat de slagpen ontbrak. Toen ik bij een officier informeerde over het ontbrekende onderdeel, werd mij verteld dat ik maar moest wachten tot iemand anders zou worden gedood of gewond

raakte, zodat ik zijn geweer kon gebruiken. Op papier waren we een volledig gemotoriseerde eenheid, maar er waren maar enkele voertuigen en veel te weinig brandstof. De belangrijkste stukken uitrusting en munitie werden met handkarren en kinderwagens verplaatst.’^[218]

In de stelling van het peloton keken Lyle Bouck en zijn mannen met de vinger aan de trekker en met het zweet op het voorhoofd toe hoe de Duitse colonne voortmarcheerde. Bouck gaf het peloton bevel om pas te vuren als hij het teken zou geven. Hij telde zeker 250 Duitsers die nu langs de weg liepen. Een kleine groep liep vlak voor hen langs.

‘Dat moet de spits zijn,’ zei Bouck tegen James. ‘Laat ze gaan. Ik wil de grote groep hebben.’^[219]

Bouck ontdekte al snel de officier die de commandant leek te zijn. Hij stak zijn arm omhoog. Alle manschappen zochten nu een doel. Pelotonsergeant Slape nam de officier op de korrel.

Plotseling rende een blond meisje van misschien dertien jaar oud een van de huizen uit. Soldaat Bill James had haar snel in het vizier, met zijn vinger aan de trekker, klaar om af te drukken, precies zoals hij het in de basistraining had geleerd. Maar het meisje deed hem denken aan zijn twee jongere zussen, thuis in White Plains in New York. Hij ontspande zijn vinger.^[220]

Bouck hield zijn arm nog altijd omhoog. Hij zag dat het meisje in zijn richting wees. Het leek erop dat ze de Duitsers attent wilde maken op de aanwezigheid van het peloton. Bouck aarzelde ook – hij wilde niet dat het meisje zou worden gedood. Toen schreeuwde een van de Duitsers iets en de colonne parachutisten dook de greppels aan beide kanten van de weg in.

‘Open het vuur,’ schreeuwde Bouck, terwijl hij zijn arm liet zakken.^[221]

Het peloton slaagde erin om enkele van de Duitsers te raken die in de greppels neerdoken, maar dat bood nauwelijks soelaas want de kans op een hinderlaag was verkeken en de Duitsers kenden nu hun positie.

Onverwacht kwam achter Boucks loopgraaf een jeep tot stilstand. Luitenant Warren Springer van de veldartillerie sprong eruit. Hij zei tegen Bouck dat hij drie manschappen bij zich had. Konden ze Bouck en zijn peloton helpen?^[222] Bouck verwees Springer, Gacki en Wibben naar de loopgraaf van radiotelegrafist James Fort.

Twijgjes vielen van de bomen in de buurt – afgebroken door Duitse kogels. Springer sprong met Gacki en Wibben in de loopgraaf van Fort. De andere artilleriegeleider, Billy Queen, dook in de loopgraaf van Joseph McConnell en hield zijn M-1 gereed.

Met Springers eenheid erbij had Bouck nu maar 22 manschappen in totaal om weerstand te bieden aan een vijandelijke groep die minstens twintig keer groter leek te zijn. Niets van alles wat Bouck had geleerd in Fort Benning of tijdens de afgelopen weken had hem voorbereid op een zo hopeloze situatie. Met een enkele vlugge flankerende manoeuvre, geleid door ervaren groepscommandanten, zouden zo veel Duitsers zeker snel de stelling veroveren en de meeste manschappen onder Boucks bevel doden of verwonden.

Het was ongeveer 10.30 uur.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich staarde met ongeloof naar de Duitsers die de open weide betraden en doorliepen naar een hek, waarin ze een gat maakten. ‘Ze verplaatsten zich alsof ze op een zondagse wandeling waren,’ herinnerde hij zich. ‘Ik dacht dat we er waren geweest dus ik nam mij voor om zoveel Duitsers met mij mee te nemen als ik kon.’^[223]

Bouck keek ook verbaasd toe hoe de Duitsers de belangrijkste regel voor vuurgevechten negeerden: val een vaste positie nooit aan zonder

gelijktijdige flankerende verplaatsingen en zonder de zwaarst mogelijke vuurdekking – en zeker niet door rechtop lopend te naderen in dichte colonnes.

‘Als de eerste [Duitse] mannen bij het hek komen,’ beval Bouck, ‘geef ik bevel om te vuren.’^[224]

De Duitsers bleven naderen, nu schietend vanuit de heup, en bereikten tot slot het hek.

‘Geef ze van katoen,’ schreeuwde Bouck.^[225]

Het peloton en de artilleriewaarnemers openden het vuur met karabijnen, M-1's en met het .50-machinegeweer. Bouck deed niet mee met de beschieting, maar dacht na over de volgende zet van zijn peloton.^[226] Enkele meters verder richtte Bill James echter door het schietgat van de loopgraaf en schoot met hoge precisie en de ene na de andere Duitser viel neer met dodelijke schotwonden, terwijl James af en toe een nieuw magazijn in zijn M-1 ramde.

James rende toen onder vuur naar het op de jeep gemonteerde .50-machinegeweer en begon de helling schoon te vegen. ‘Ik was destijds nog maar negentien en dat was eigenlijk het moeilijkste eraan,’ herinnerde hij zich. ‘Die jongens die daar de heuvel op kwamen waren achttien en negentien, net als ik. Ze vielen nonchalant aan, alsof het een eitje was, totdat mijn .50 kaliber ze in stukken scheurde. Ze waren zo dichtbij dat ik hun gezichten kon zien en het was zo pijnlijk dat ik de gezichten helemaal uit mijn bewustzijn moest bannen en moest schieten op wat er bewoog.’^[227]

In hun loopgraaf voedden twee mannen van de artillerieobservatiepost, Wibben en Gacki, zo snel als ze konden M-1-magazijnen aan een van Boucks manschappen. ‘[Maar hij] zat toch steeds zonder munitie,’ herinnerde Gacki zich. ‘Terwijl we ook andere dingen probeerden te

doen, laadden we magazijnen voor hem. Hij leegde die magazijnen net zo snel als wij ze weer konden vullen.’^[228]

Intussen probeerde luitenant Warren Springer het vuur van zijn artilleriebatterij te richten door coördinaten door te geven over zijn SCR610-radio op de jeep. Voorzichtig stak hij zijn hoofd naar boven als een schildpad en dook dan snel terug wanneer hij onder vuur werd genomen. Sommige granaten landden vlak bij de weg waar die Lanzerath binnenliep, maar de Duitse opmars werd er niet door opgehouden.^[229]

Plotseling werd de jeep geraakt, ofwel door vuur van een machinegeweer, ofwel door mortierfragmenten, en onklaar gemaakt. Springer hoorde glas breken en hij wist dat de SCR610-radio kapot was. Hij kon niet langer de artillerie aansturen. Omdat ook alle landlijnen verbroken waren, kon het peloton nu alleen nog communiceren via de SCR300-radio’s van Bouck en Fort.^[230]

Onder aan de heuvel aan de rand van Lanzerath bekeek Duits soldaat eerste klasse Rudi Frühbeisser van de 9e infanterie, 3e parachutistendivisie de slag met afschuw.

‘De 2e compagnie voert een stormaanval uit op een klein stukje bos, driehonderd meter links van de weg,’ herinnerde hij zich. ‘Tijdens de aanval komen pelotoncommandant Karl Quator en korporaal Fischer en ook de soldaten Rench, Roth en Heube om. De pelotoncommandant is gewond. De 1e compagnie kan niet verdergaan. Het naaldbos ligt vol met mijnen. Sommige manschappen proberen de mijnen op te ruimen. Onze ervaren soldaat eerste klasse Winter, die in Rusland diende onder generaal Meindl, is lichtgewond aan zijn arm. Een ander plaagt hem met een grapje: “Zo, Hans, jij met je gouden partijlidmaatschapsembleem bent dus niet onaantastbaar voor meer dan een schrammetje.”¹⁹ En alsof hij echt onkwetsbaar is, loopt hij terug de straat in om te worden verbonden

door de hospik, sergeant Otto.’^[231]

Door de spleet voor in zijn loopgraaf zag soldaat Joseph McConnell plotseling een van Frühbeissers kameraden, gewapend met een *burp gun*, dicht in de buurt verschijnen. Hij opende het vuur en de Duitser viel neer. McConnell viel echter ook neer, geraakt in zijn rechterschouder.^[232]

Vanuit hun loopgraaf 35 meter verderop vuurden sergeant Slape en soldaat eerste klasse Milosevich nog voortdurend, waarmee ze alleen ophielden om te herladen. Het was een van de ‘mooiste schootsvelden’ die Slape ooit had gezien, ‘gewoon wagenwijd open’. En de Duitsers moesten door dat schootsveld om bij hem te komen.^[233]

Opeens scheerde een kogel rakelings langs Milosevich’ vingernagel. De Duitsers leken wel krankzinnig of onder invloed – ze konden dit toch niet in volle ernst doen? Waarom zouden ze anders met zoveel doodsverachting aanvallen? De Duitsers doken naar de grond wanneer ze zagen dat de mannen rondom hen een voor een werden geraakt. Dan schreeuwde een officier of sergeant weer naar ze dat ze moesten opstaan en aanvallen. Zodra ze dan weer vooruit probeerden te komen, maaiden Slape en Milosevich ze weer neer.^[234]

Toen werd het heel stil.

Het peloton probeerde op adem te komen. Het vuurgevecht had misschien dertig seconden geduurd.^[235] Bijna alle aanvallers waren gedood of gewond.

Luitenant Lyle Bouck merkte dat hij baadde in het zweet, hoewel het toch nog vroom. Hij voelde echter geen spanning meer nu de slag was begonnen. Het was moeilijk te geloven dat de Duitsers de stelling van het peloton niet met artillerie hadden bestookt, of met mortieren of zelfs maar met machinegeweren.^[236] Hij keek naar het veld onder zich dat bezaaid

lag met lichamen, lichaamsdelen en bloedvlekken: daar lag ‘heel veel menselijk afval’. Het bloedbad zat hem echter niet dwars. Ze hadden de Duitsers tegengehouden. Ze hadden hun plicht gedaan en hun bevelen uitgevoerd.

‘Controleer jullie loopgraven en kijk of we gewonden hebben,’ beval Bouck Slake. ‘Ik neem de rechterkant. Jij de linker.’^[237]

Ze liepen zo langs alle loopgraven. McConnell was de enige gewonde. Een kogel uit een *burp gun* zat ergens in zijn bovenlichaam. Hij was echter bij bewustzijn. Hij kon doorvechten. Bovendien waren er geen hospikken in de buurt die hem konden oplappen of van het front konden weghalen.

Net voor 11.00 uur bereidden de Duitsers in Lanzerath zich op een nieuwe aanval voor. Vanuit hun schuur keken Adolf Schur, zijn broer Eric en zijn vader Christolf toe hoe de Duitsers zich verzamelden. Christolf was in de Eerste Wereldoorlog tamboer geweest bij de Duitse krijgsmacht. ‘Nu,’ vertelde hij zijn zonen, ‘kun je zien hoe een echte oorlog eruitziet.’^[238]

De Schurs keken toe hoe de Duitsers opnieuw de heuvel op chargeerden.

Het peloton opende opnieuw pas het vuur toen de Duitsers bij het hek kwamen. Deze keer was het soldaat eerste klasse Milosevich die tekeering met het .50-machinegeweer op de jeep. De pantserdoorborende kogels, die ook werden gebruikt door de achterschutters van B-17’s om jachtvliegtuigen neer te halen, sloegen dertig centimeter grote gaten in de Duitse soldaten. Het schootsveld van de .50 was echter te nauw en het geweer kon niet gemakkelijk worden gemanoeuvreerd vanaf de vaste positie in de jeep. Milosevich probeerde het gevaarte van de standaard af te halen maar brandde zijn hand omdat het al erg heet was geworden. Hij wond een zakdoek over de brandwond

en pakte het geweer opnieuw op, zodat hij de weide beter kon beheersen.

Toen zag Milosevich plotseling een Duitse parachutist op maar een paar meter van Lyle Boucks loopgraaf aan zijn linkerkzijde. Hij vuurde en de Duitser viel neer.

Het vijandelijke vuur won plotseling aan felheid. Milosevich besloot zich weer naar zijn loopgraaf te begeven. Een Duitser verscheen vlak voor hem met een ‘potato-masher’ (handgranaat). Milosevich liet zijn karabijn zijn werk doen en leegde het magazijn op de Duitser, die in stukken uiteenscheurde.^[239]

Milosevich haalde zijn loopgraaf en begon opnieuw te schieten. Hij schreeuwde naar Slake, die ook in de loopgraaf dook en zijn ribben daarbij kneusde.

De Duitsers bleven komen.

Slake nam het .50-machinegeweer over.

‘Schiet in salvo’s van drie!’ riep Milosevich, die wist dat het geweer oververhit zou raken en ze bovendien zonder munitie zouden komen te zitten als Slake voortdurend bleef schieten.

‘Dat kan niet!’ riep Slake. ‘Het zijn er te veel!’^[240]

Slake bleef vuren en raakte met één wijde boog tientallen mannen. Milosevich zag dat het plompe geweer oververhit begon te raken en begon te roken. Toen hij weer naar de helling keek, schatte hij dat ze vochten met ten minste één tegen tien, en de Duitsers bleven maar komen.^[241]

In hun loopgraaf helemaal aan de rechterkant van de stelling was bij korporaal Sam Jenkins en soldaat eerste klasse Robert Preston de munitie voor de BAR inmiddels op en zij gebruikten nu hun M-1’s. Jenkins begreep maar niet waarom de Duitsers opnieuw aanvielen zonder artillerieondersteuning. Als ze zelfs maar één tank aan het werk zouden

zetten, zouden ze allemaal snel van de heuvel worden geblazen.^[242] Hij vuurde telkens opnieuw omdat hij wist dat het van cruciaal belang was dat hij de Duitsers raakte voordat ze dichtbij genoeg konden komen om een granaat door het schietgat van de loopgraaf te gooien.^[243]

Vanuit zijn loopgraaf zag soldaat Louis Kalil dat de Duitsers opnieuw aanvielen. Toen merkte hij plotseling dat enkele Duitsers zich verspreidden en de stelling probeerden te penetreren via de flanken. Op een armlengte van Kalil vandaan tuurde sergeant George Redmond door het vizier van zijn M-1.

Links van de loopgraaf kroop een Duitse parachutist over de keiharde grond. Hij naderde tot 25 meter afstand van Kalil en Redmond, richtte snel zijn met een granaat geladen geweer en vuurde. Het was een perfect schot: de granaat vloog de loopgraaf in door de halve meter brede sleuf en raakte soldaat Louis Kalil vol op zijn onderkaak.^[244]

De granaat ontplofte echter niet. Wel smeed de inslag Kalil door de loopgraaf naar Redmonds kant. Kalil lag halfverdoofd onder in de loopgraaf. Redmond liet zijn geweer vallen, graaide wat sneeuw bij elkaar en wreef dat over Kalils onderkaak. Het bloed gutste uit Kalils kaak. De kracht van de inslag had zijn ondergebit in zijn verhemelte gedrukt en enkele tanden zaten daar nog diep in verzonken. Zijn onderkaak was op drie plaatsen gebroken.

Redmond sprenkelde sulfapoeder op de wond en haalde toen gaasverband uit hun beider eerstehulpsets en begon Kalils gezicht daarin te wikkelen. Er zat geen morfine in de twee koffertjes om de pijn mee te verzachten. Als Kalil de schok te boven kwam, zou de pijn verschrikkelijk zijn.

‘Hoe erg is het?’ vroeg Kalil.

‘O, het valt wel mee, Louis,’ zei Redmond.

‘Maar ik zit helemaal onder het bloed. Het kan niet erg goed zijn.’

‘Het is niet al te erg.’

‘Oké,’ zei Kalil. ‘Ik neem het maar van je aan.’

Kalil wist dat Redmond de ernst van zijn verwondingen bagatelliseerde. Hij kon de tanden voelen die in zijn verhemelte vastzaten en in zijn tong sneden.^[245]

De strijd duurde intussen voort. Het vuur van de handwapens klonk als de ruis op de radio tijdens een elektrische storm – een aanhoudend, penetrant geknetter. Redmonds vingers beefden niet, ondanks de angsten die hij uitstond terwijl hij het gaas rond de onderkaak van Kalils wond. Hij wist dat de Duitsers elk moment hun stelling konden binnendringen. Als ze een kans wilden maken, moesten ze zo snel mogelijk tegenvuur geven.

Redmond bond het laatste gaasverband vast en keek Kalil in de ogen.

‘Maak je geen zorgen,’ stelde hij Kalil gerust.

‘Als het zover komt dat je er tussenuit kunt knijpen, doe je dat maar,’ antwoordde Kalil.

Redmond keek Kalil fel aan.

‘We blijven hier – bij elkaar.’

‘Goed.’^[246]

Redmond greep zijn M-1 en begon te schieten. Kalil leed nu verschrikkelijke pijnen maar hij deed hetzelfde, waarbij hij met één oog richtte op de gestalten die nog altijd de helling op kwamen. Het was zo koud in de loopgraaf dat Kalil kon voelen hoe het bloed op zijn gezicht bevroor en zo de wond stelpste. Die vervloekte kou was uiteindelijk toch nog ergens goed voor. In de woestijn zou hij zeer zeker zijn doodgebloed.^[247]

De Duitse soldaat eerste klasse Rudi Frühbeisser bekeek de slag opnieuw vanaf de voet van de heuvel vlak bij een boerderij. Hij zag de gestalten van zijn collega-parachutisten met hun gevlekte uniformen afsteken tegen de sneeuw, terwijl ze langzaam naar de stelling van Bouck

klommen. Hij zag hoe ze systematisch een voor een werden afgeschoten. Het bevel werd gegeven dat een derde compagnie van zijn eenheid tot de aanval moest overgaan. Terwijl die groep naar voren bewoog, zag Frühbeisser een van zijn pelotoncommandanten wankelen en vallen. Een parachutist draaide de gevallen man om.

‘Schot in het hoofd!’

Vlakbij werden twee korporaals geraakt maar niet gedood.

‘Hospik!’

Een Duitse hospik ging op de gewonde mannen af. Hij had een rood kruis op zijn borst en nog zo’n kruis sierde een vlag die aan een metalen stang uit zijn rugzak hing. De korporaal knielde neer en begon de twee korporaals te behandelen.

Een schot van een M-1 klonk.

Nog een man greep naar zijn gezicht en viel om. Hij was onmiddellijk dood.

‘Schot in het hoofd!’

Nog een kogel kraakte.

‘Schot in het hoofd!’^[248]

Uiteindelijk trokken de Duitsers zich onder het intense en zo nauwkeurige vuur terug achter enkele boerderijgebouwen. Het was nu rond het middaguur.

Vanuit zijn loopgraaf zag luitenant Lyle Bouck plotseling een Duitser die een witte vlag hief en de heuvel op begon te lopen. Bouck gaf zijn manschappen bevel het vuren te staken. De Duitser vroeg om tijd om de gewonden van de helling te verwijderen. Bouck riep terug dat hij daarmee instemde.

Gedurende het uur daarop klauterden Duitse hospikken de heuvel op en haalden de gewonden weg. Intussen werd extra munitie verdeeld over het peloton en ging Slape langs alle loopgraven om de manschappen te

controleren en te bemoedigen.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich keek toe hoe de Duitse hospikken de gewonden verzorgden. Ze waren gemakkelijk herkenbaar aan de twee armbanden en de grote witte hessen die op de buik en rug waren voorzien van rode kruisen met een diameter van dertig centimeter – veel gemakkelijker dan de Amerikaanse hospikken die slechts een armband droegen die vaak ook nog onder de modder zat.

Rond 2.00 uur maakten de Duitsers zich klaar voor de volgende aanval. Ongelofelijk genoeg was het opnieuw een frontale aanval, hoewel deze ditmaal werd begeleid door wat mortiervuur en machinegeweren. Het peloton opende het vuur weer en weer vielen de Duitsers overal op het veld.

Soldaat eerste klasse Milosevich zag een hospik die schijnbaar bezig was met een Duitse soldaat van wie hij echter zeker wist dat die dood was omdat hij hem net ‘vol gaten had geschoten’.^[249] De hospik was ongeveer 25 meter bij hem vandaan en bleef maar omhoogkijken naar de loopgraaf van Milosevich en Slake. Zijn lippen bewogen voortdurend. Het mortiervuur begon dicht bij de loopgraaf neer te komen. Milosevich wist zeker dat de hospik het vuur richtte. Toen zag hij dat de hospik zich omdraaide en merkte een pistool in zijn riem op. Hospikken mogen geen wapens dragen volgens het Verdrag van Genève.

Milosevich richtte zich tot Slake.

‘Ik wil het geweer even. Ik wil die klootzak neerschieten.’^[250]

Slake weigerde het af te staan omdat er te veel andere Duitsers voor hen verschenen. Milosevich legde uit wat hij van de hospik had gezien – hij praatte in een radio en richtte het mortiervuur.

‘Wat een klootz...’^[251]

Drie schoten klonken. De hospik viel dood neer.^[252]

Een tijdje later, tijdens een korte vuurpauze, ontdekte Milosevich twee kogelgaten in zijn veldjas. Wonderwel was hij ongedeerd.^[253] Hij begon te schieten. Het was een ware slachting, alsof hij weer in Californië was en in een amusementspark kleiduiven schoot.

Slape bediende weer het .50-machinegeweer. Al snel raakte het weer oververhit,^[254] en begon toen zelfs patronen af te vuren zonder dat Slape de trekker overhaalde. Plotseling viel het geweer stil.^[255] De loop was eindelijk uitgebrand en boog lichtjes omlaag.

De Duitsers bleven de heuvel bestormen en sommige vuurden vanuit de heup. Velen werden van korte afstand neergehaald met een enkel schot in het hart of het hoofd. Niemand kwam over het prikkeldraad. De lichamen stapelden zich al snel erachter op.^[256]

Opeens schreeuwde artilleriewaarnemer Billy Queen, die achter Joseph McConnell in een loopgraaf stond, het uit van de pijn en zakte op de grond. Hij begon te kreunen en bloed sijpelde uit een ernstige buikwond. McConnell kon niets voor hem doen – hij had geen medische uitrusting. Queen verloor al snel het bewustzijn. Binnen het uur zou hij dood zijn en zou zijn lichaam beginnen te bevriezen.²⁰

De derde aanval duurde maar een paar minuten.^[257] Toen weken de Duitsers weer terug.

Het was nu halverwege de middag en het was voor alle manschappen duidelijk dat ze het niet al te lang meer zouden uithouden. De meesten hadden nog maar enkele magazijnen over voor hun M-1's. Luitenant Lyle Boucks gedachten richtten zich op manieren waarop het peloton de stelling zou kunnen verlaten. Hij reikte naar de hoorn van zijn SCR300-radio en vroeg opnieuw om artillerieondersteuning en nieuwe bevelen.

In het regimentshoofdkwartier in Hünningen hoorde soldaat eerste klasse Carlos Fernandez dat Bouck praatte met luitenant Buegner, de

rechterhand van Kriz. Bouck zei dat hij was omsingeld. Toen klonk over de radio het geluid van geweerschoten op de achtergrond.

Bouck hoorde een harde knal vlak bij zijn oor. De kogel van een scherpschutter slingerde de hoorn uit zijn hand. De radio werd ook geraakt. Bouck viel op de grond.^[258]

Radiotelegrafist James Fort hoorde de ‘buizen en alles binnen de radio breken’.^[259] Hij keek uit de loopgraaf en zag Bouck languit naast een jeep liggen.

In Hünningen hoorde Carlos Fernandez een piepend, sissend geluid dat harder werd en daarna ‘een geluid dat zo uit een film had kunnen komen... van neerdalende artillerie... en plotseling viel de radio stil.’^[260] Fernandez vreesde het ergste: dat Bouck en de radio waren ontploft.^[261]

Bouck kwam echter al na enkele seconden bij. Versuft klopte hij zichzelf af en stond op. Langzaam kwam zijn gehoor weer terug. De kogel die de hoorn had geraakt was ingeslagen op maar een paar centimeter van zijn oor. Hij keek naar de radio – die was volledig verwoest.

Boucks laatste communicatielijn was weggefallen. Er zouden geen bevelen meer komen. Elke beslissing zou nu volledig op zijn schouders drukken.

Bouck wankelde terug naar zijn loopgraaf, vastbesloten om een manier te vinden om het peloton in het duister terug te trekken van de stelling.

Maar zouden ze in staat zijn om zo lang stand te houden?

In het regimentshoofdkwartier in Hünningen rapporteerde soldaat eerste klasse Fernandez het communicatieprobleem onmiddellijk aan majoor Kriz. Zodra het mogelijk was zou Kriz proberen aflossing te organiseren, maar het werd al snel duidelijk dat ze Bouck en zijn manschappen onmogelijk konden bereiken, gezien de omvang en de

snelheid van de Duitse opmars. Langs het hele front vocht het 394e regiment wanhopig om vergelijkbare stellingen te verdedigen.

Kriz had al snel een grotere zorg dan een peloton, een enkel bataljon of zelfs een regiment. Het was duidelijk dat de hele 99e divisie, iets van vijftienduizend manschappen, ernstig werd bedreigd. Dit was geen storende tegenaanval om de pogingen van de 99e te hinderen om door te dringen tot de Roerdammen. Kriz had gelijk gekregen: de Duitsers hadden zich inderdaad voorbereid op een grote aanval. Nu zat de hele Checkerboard-divisie in het nauw en niet alleen Lyle Bouck.^[262]

Acht kilometer ten oosten van Kriz, aan de rand van het grensdorpje Losheim, keek Jochen Peiper, de meest onderscheiden SS-tankcommandant van het Derde Rijk, toe hoe zijn voorste tank optrok. De Panther V bracht plotseling een landmijn tot ontploffing en werd daardoor buiten gevecht gesteld. Peiper was woedend, terwijl genisten naar voren werden gehaald om de mijnen te verwijderen die zijn opmars verhinderden. Het waren geen Amerikaanse mijnen – ze waren er ironisch genoeg in oktober gelegd door Duitsers die zich terugtrokken tot aan de Siegfriedlinie.

Peiper lag nu uren achter op schema. Opnieuw zette hij de tocht voorzichtig voort. Vijfhonderd meter ten westen van Losheim klonk echter nog een explosie toen een tweede Panther V het volgende mijnenveld binnenreed. Het was al donker op het moment dat de colonne weer optrok. Toen verloor de colonne de eerste Panzer ten zuidoosten van het dorp Merlscheid; opnieuw door een landmijn.^[263] Chauffeur Werner Sternebeck hoorde een ontploffing en voelde toen hoe de tank omhoogkwam en vervolgens stopte. Hij kroop er snel uit en sprong meteen op een andere tank, omdat hij wist dat Peiper geen enkele vertraging dulde.^[264]

Opnieuw hoorde Peiper dat de colonne moest wachten totdat nog meer

mijnen waren geruimd. Hij kwam in tijdnood als hij zou vasthouden aan het plan om Lanzerath te veroveren en nog voor de nacht Honsfeld te bereiken. Als hij nog meer tijd kwijt zou raken, moest hij misschien enkele halftrupsvoertuigen opofferen door ze te gebruiken om mijnen mee op te blazen zodat de colonne verder kon.

Peiper had bevel om de Maas binnen een etmaal te bereiken. Maar hier stond hij nu, tien uur nadat het bombardement was begonnen en nog maar een paar kilometer voorbij de Siegfriedlinie. Het 9e parachutistenregiment had inmiddels klaar moeten zijn met het vrijmaken van de weg naar Honsfeld. Maar blijkbaar zaten ze nog steeds in Lanzerath. *Was im Himmel* [Wat in hemelsnaam] had hen toch de hele dag opgehouden?

Hoofdstuk 7. De laatste zonsondergang

Lanzerath – 16 december 1944

Precies om 16.03 uur ontving op het regimentshoofdkwartier in Hünningen een radiotelegrafist het laatste bericht van James Fort: ‘We handhaven onze positie. De vijand is 75 sterk. Ze verplaatsen zich vanaf Lanzerath naar het westen naar de spoorweg...’^[265] Het bericht werd verzonden om 15.50 uur.

Boven Lanzerath gaf luitenant Lyle Bouck door aan het peloton dat ze zich zouden terugtrekken op het signaal van drie korte fluittonen. Twintig meter verderop was soldaat Bill James net klaar met het verwijderen van de verdelerkoppen uit de zes jeeps van het peloton. De Duitsers zouden de voertuigen niet kunnen gebruiken.

James klom terug in de loopgraaf.

Bouck keek ernstig.

‘Wat is er aan de hand, meneer?’ vroeg James.^[266]

‘Als ik op het fluitje blaas, ga je met de anderen mee. Ik blijf.’

‘Om de donder niet,’ zei James, ‘je gaat met ons mee, of we blijven allemaal.’^[267]

‘Oké, jij krijgt je zin,’ antwoordde Bouck ten slotte. ‘Ik ga mee.’^[268]

Niemand zou achterblijven. Het peloton zou vertrekken zoals ze waren gekomen en zoals ze hadden gevochten – met elkaar. Maar eerst moest het duister intreden om hun de nodige dekking te bieden.

Er was misschien nog net tijd om een laatste keer om hulp te verzoeken. Bouck riep korporaal Sam Jenkins en soldaat eerste klasse Preston bij zich. ‘Sam,’ zei Bouck tegen Jenkins. ‘Jij en Bob gaan de weg

af naar Buchholz Station en naar het regiment in Hünningen. Probeer majoor Kriz te vinden en zorg dat we versterking krijgen of het bevel ons terug te trekken. We houden het niet veel langer uit.^{•[269]}

In de vallende duisternis verlieten Jenkins en Preston snel hun loopgraaf. Toen ze nog geen vijftig meter afgelegd hadden, zagen ze achter zich drie mortiergranaten boven op hun loopgraaf landen. Ze haastten zich verder over een voetpad voor houthakkers dat van de achterkant van de stelling het bos in leidde.^[270]

De avondschemering kwam nu snel opzetten.^[271]

Beneden in Lanzerath hoorden de dorpelingen een aanhoudend gekreun van de tientallen gewonde parachutisten die waren neergelegd in de huizen, die nu werden gebruikt als eerstehulpposten. Achter de boerderij van de familie Schur, vijftig meter ten westen van café Scholzen, pleitte sergeant Vinz Kuhlbach bij de officieren van het 9e parachutistenregiment om niet ook nog zijn weinige overgebleven manschappen de dood in te jagen door frontaal de heuvel op te gaan in een volgende aanval op de Amerikaanse loopgraven. De tijd was nu toch zeker rijp om de Amerikaanse stelling te flankeren? Verschillende officieren knikten instemmend.^[272]

Rond 16.30 uur verzamelden Kuhlbach en vijftig andere parachutisten zich in de achtertuin van Adolf Schurs huis en begaven zich toen in de schemering naar het beboste gebied aan de rechterflank van het peloton.^[273] Die dag telde precies acht uur en vijf minuten daglicht. De zon ging om 16.35 uur onder. Ze hadden nu nog maar 38 minuten schemering voordat het pikdonker zou zijn.

Lyle Bouck wist dat hij nog maar enkele minuten tijd had voordat het volledig duister zou zijn. De mannen zouden goed gebruik kunnen maken van zelfs maar een paar minuten schemering terwijl ze zich terugtrokken

door het diepe bos achter hen. Bouck bereidde zich voor om op zijn fluitje te blazen.^[274]

De Duitsers begonnen naar de achterkant van de stelling te kruipen. Sergeant Slape en soldaat eerste klasse Milosevich ontdekten een aantal Duitsers tussen de naaldbomen. De gevlekte uniformen vervaagden in de mist en de duisternis.

De twee waren vastbesloten om tot het bittere einde te vechten. Slape was ‘doodsbenauwd’ maar geloofde nog altijd dat hij het op de een of andere manier zou overleven, ook al hadden hij en de anderen de schijn tegen.^{21[275]} ‘Toen het min of meer donker was, krioelde de omgeving van de Duitsers, binnen de omheining,’ herinnerde hij zich. ‘Ik zei tegen Milosevich: “Laten we ervandoor gaan,” en ging de bunker uit door de achteringang. Een Duitser schoot een gat in mijn veldjas (nog steeds geen bloed). Hij bevond zich op ongeveer twintig meter links achter de bunker. Het waren er drie in totaal. Met een granaat loste ik het probleem netjes op.’^[276]

Slape dook terug in de loopgraaf waar hij en Milosevich de laatste patronen in hun M-1’s begonnen te verbruiken. Elk schot telde, nu ze met elkaar nog maar een handvol kogels hadden.

‘Moffen in het bos links!’^[277] riep iemand.

Toen schreeuwde een van de laatste overgebleven manschappen van het peloton dat de Duitsers ook doordrongen vanaf de rechterkant. Lyle Bouck zag drie of vier gestalten. Hij drukte de trekker van zijn karabijn in, besproeide de vier silhouetten, dook terug in zijn loopgraaf en controleerde zijn karabijn. De twee magazijnen die hij aan elkaar had laten lassen waren allebei leeg.

‘Had je er wat te pakken?’ vroeg James.

‘Ik denk het wel.’^[278]

In zijn loopgraaf midden in de stelling kwam soldaat John Creger onder zwaar vuur van machinegeweren en mortieren. Terwijl hij terugvuurde, hoorde hij het gepruttel van een V2-raket. Hij keek op en zag de V2 overvliegen en neerstorten in het bos achter hem. Tot zijn verwondering ontplofte de lading niet.

Het vuur nam kortstondig af. Voor Creger leek het alsof voor even de hele oorlog was opgehouden. ‘Ik kroop de schuttersput uit om te kijken wat er aan de hand was,’ herinnerde hij zich. ‘Ik zag een Duitser die van achteren naar ons toekroop met een handgranaat en toen hij mij zag, gooide hij het ding in een impuls naar me toe. Het enige wat ik nog kon doen was me op de grond werpen. Gelukkig was het duidelijk maar een aanvalshandgranaat die weinig schade aanrichtte, behalve dat mijn ogen onder het stof en steen zaten. Ik sprong toen terug in mijn loopgraaf.’^[279]

In de loopgraaf net naast die van Creger tuurde radiotelegrafist James Fort het duister in en zag grijze gestalten die de stelling vanuit alle richtingen infiltreerden. ‘Een van hen vuurde een lang salvo af met een *burp gun*,’ herinnerde hij zich. ‘Hij raakte de radiozender/-ontvanger, type SCR-284. Dat hielp in elk geval het apparaat te vernietigen voordat we ons zouden overgeven.’^[280]

Verwoed haalde Fort de slagpen uit zijn M-1 en gooide die weg in de sneeuw om te voorkomen dat de Duitsers het wapen zouden gebruiken. Hij had nog maar één magazijn – acht kogels – over voor het geweer. Het enige wat hij nu kon doen was de granaten doen springen, die hij in de bomen in de buurt had opgehangen.^[281]

Terwijl de Duitsers dichterbij kwamen trok Fort aan verschillende draden. De scherfgranaten ontploften rondom, maar de Duitsers bleven komen. Toen hoorde Fort een Duitser roepen dat hij uit de loopgraaf moest komen. Het was voorbij.

Fort wrong zich door de voorkant van de loopgraaf naar buiten met zijn

handen achter zijn hoofd geklemd. Een jonge Duitse parachutist stond voor hem, bevend van angst en woede, met zijn vinger aan de trekker van een *burp gun*.^[282] De Duitser trilde zo hevig dat Fort bang was dat hij per ongeluk alsnog zou afdrukken.

De Duitser stapte naar voren en duwde de mond van het geweer tegen de gesp van Forts riem.

‘*Kamerad?*’ schreeuwde hij.

‘Kamerad,’ antwoordde Fort.

‘*Raus, raus!* [Naar buiten]’^[283]

De Duitser leidde Fort weg.

In hun loopgraaf hoorden luitenant Lyle Bouck en soldaat Bill James sporadisch geweervuur en geschreeuw van Duitsers.

Plotseling verscheen de mond van een *burp gun* door de achteringang van de loopgraaf. Bouck duwde instinctief de loop van zich weg. Er klonk een immens gebrul: ‘*Brrrrp! Brrrrp!... Brrrrp!*’

James voelde dat hij ‘naar boven en naar achteren zweefde’ door de inslagen van de kogels van de *burp gun*. Toen zakte hij onder in de loopgraaf ineen tussen de ontelbare lege M-1-magazijnen en patroonhulzen.

‘Bill, je bent geraakt!’ schreeuwde Bouck.

James’ oren suisden terwijl heldere ‘gekleurde flitsen zijn blikveld vulden als van een caleidoscoop’.^[284]

Het licht van een zaklantaarn vulde de loopgraaf.

Even ontwaarde Bouck James’ gezicht en hij kromp ineen. Het zag eruit alsof zijn hoofd eraf was geschoten.

‘Mein Gott!’ riep de Duitser met de zaklantaarn.^[285]

Iets van tien seconden later reikten twee Duitsers in de loopgraaf naar James, grepen zijn lichaam vast en sleepten hem naar buiten.^[286]

De Duitsers trokken daarna Bouck naar buiten. Hij zag James' lichaam in de sneeuw liggen.

James was vijf of zes keer van korte afstand in zijn gezicht geschoten; hij was een oog kwijt en de rechterkant van zijn kaak. Stukjes bot en kogelfragmenten zaten in zijn hersenen.^[287]

'*Wo ist der Kommandant?* [Waar is de commandant?]' riep sergeant Vinz Kuhlbach.^[288]

Bouck stak zijn hand op.

'Dat ben ik.'^[289]

'Waarom schieten je mannen nog?' vroeg Kuhlbach.

'Dat doen ze niet. Het moeten die van jou zijn want wij hebben geen munitie meer.'^[290]

Een Duitse officier die vlakbij stond, vroeg Bouck naar zijn naam, maar voordat Bouck kon antwoorden raakte een salvo eerst de officier en toen Bouck. Ze vielen beiden op de grond naast James.

Bouck was precies door zijn kuit geschoten. Hij keek naar zijn been. Hij bloedde 'als een rund'. Op de een of andere manier wist hij een drukverband aan te leggen.^[291]

Intussen veroverden de Duitsers de ene loopgraaf na de andere.

Luitenant Warren Springer en de twee andere artilleriewaarnemers, technicus vierde klasse Willard Wibben en sergeant Peter Gacki, hadden de allerlaatste magazijnen voor hun karabijnen opgebruikt. Springer had nog maar een paar patronen in zijn colt .45.

Een Duitser riep aan de achterkant van de loopgraaf naar binnen: 'Kom eruit, of we gooien een granaat naar binnen!'

Springer klom naar buiten in de overtuiging dat de Duitsers hem en zijn manschappen snel zouden doodschieten. Als hij dan toch sterven moest, had hij liever een kogel achter in zijn hoofd dan dat hij door een granaat

zou worden verminkt.

Tot Springers verbazing schoten zijn vijanden niet. ‘Toen we inzagen dat ze niet zouden schieten, vroeg ik half in het Engels en half in gebroken Duits: “*Wo ist dein Hauptmann?*” [Waar is je kapitein?] We moeten voor onze gewonden zorgen. Ik herhaalde dat verschillende malen en een van de Duitsers die hun aanvoerder leek te zijn kwam naar voren en zei in het Engels: “Wees stil – wij zorgen wel voor hen.” Hij zei Gacki, Wibben en mij dat we een gewonde Duitser moesten helpen en op zijn bevel wenkten de soldaten rondom ons met hun geweren en maakten zo duidelijk dat we ons in beweging moesten zetten.’^[292]

Soldaat eerste klasse Milosevich en pelotonsergeant Slape keken toe hoe de Duitsers hun maten uit de loopgraven trokken.

‘Kom eruit!’ schreeuwden andere Duitsers. ‘Handen omhoog! Kom naar buiten!’

Milosevich herkende een Duitser met onderscheidingen die een Mauser-pistool vasthad. Hij had hem al snel op de korrel van zijn M-1-geweer. Er zaten nog wat patronen in het magazijn.

‘Ik krijg een mooie medaille als ik die klootzak neerknal.’^[293]

Toen zei iets hem dat hij niet moest schieten. Hij had die dag al zoveel jonge Duitsers gedood.

Slape pakte zijn M-1.

‘Wat doe je?’ vroeg Milosevich.

‘Ik ga Duitsers neerschieten!’

Milosevich pakte het geweer van Slape af.

‘Ze vermoorden ons allemaal. Doe het niet.’^[294]

Toen verscheen de gespierde gestalte van een Duitse parachutist voor de loopgraaf en richtte zijn *burp gun* op Slape.

‘Toe maar. Schiet maar, klootzak,’ zei Slape.

‘Ik schiet niet,’ antwoordde de Duitser. ‘Ik ben een soldaat.’

Nog twee Duitsers trokken Slape naar buiten en fouilleerden hem. Slape had een handgranaat in zijn zak verstopt. Een van de Duitsers vond die al snel en gooide het ding weg.^[295]

Aan de noordkant van de stelling werden ook soldaat Louis Kalil en sergeant George Redmond onder schot gehouden en bevolen naar buiten te komen. De Duitsers hesen hen door de nauwe sleuf aan de voorkant eruit en Redmond kreeg de opdracht om Kalil de heuvel af te dragen.

De overlevenden die nog gezond van lijf en leden waren, werden al snel onder de eerste rij bomen op een rij gezet. De parachutisten namen hun persoonlijke bezittingen en rantsoenen af. Toen hieven enkele Duitsers hun *burp guns* op.

Dat was het dan. Nu zouden ze worden geëxecuteerd.

Plotseling rende een Duitse officier naar hen toe.

‘*Nicht! Nicht!*’ schreeuwde hij.^[296]

De parachutisten lieten hun geweren een paar centimeter zakken. Het peloton was tenminste voor even gespaard.

Een Duitse sergeant liep naar de plek waar luitenant Lyle Bouck nog steeds in de sneeuw lag te bloeden naast soldaat Bill James.

‘Sta op!’ riep hij.

Bouck ging wankelend staan. De Duitsers beval een van zijn kameraden om Bouck te helpen James de heuvel af te dragen.

Bouck ging bij James zitten.

‘Het komt allemaal in orde, Bill,’ suste Bouck. ‘Ik krijg je hier wel uit.’

‘*Raus mit dir!* [Weg, jij!.]’ schreeuwde een Duitser.^[297]

Bouck en een Duitse parachutist hesen James op zijn benen en begonnen over de weide te strompelen richting Lanzerath. Overal in het veld lagen ledematen en lichamen en zoveel hulzen en granaatscherven dat het metaal in de van het cordiet grijze sneeuw knarste onder hun voeten.

James kwam even bij.

‘Bouck, laten we ze pakken,’ fluisterde James, denkend dat ze de Duitser op wie hij leunde als gijzelaar zouden kunnen gebruiken.^[298] Toen hoorde hij de Duitser uitroepen: ‘*Ach, meine Kameraden!*’^[299]

James zag de kameraden van de man die her en der op de helling verspreid lagen.

‘Mijn voet sleepte over een lijk dat met het gezicht naar boven lag; een blonde jongen die met een lege blik staarde, zijn mond geopend,’ herinnerde James zich. ‘Hij had geen zichtbare verwondingen. Geen bloed. Maar hij was dood. Mijn gedachten gingen uit naar de moeders van deze jongens en de zorgen die ze op dat moment moesten hebben en de kwellingen die ze zouden doorstaan wanneer ze hoorden dat hun zonen dood waren. Kon ik ze maar vertellen dat hun jongens waren gestorven als heldhaftige mannen – in de aanval! Ik hilde met heel mijn hart voor die moeders en de hele mensheid toen ik plotseling moest denken aan mijn eigen moeder.’^[300]

Als Bouck het zou halen, moest hij contact met haar opnemen.

‘Bouck, Bouck,’ zei James, ‘vertel als je teruggaat aan mijn moeder dat ik van haar houd en dat ik niet heb geleden.’^[301] Toen verloor hij weer het bewustzijn.

Terwijl Bouck de heuvel af strompelde, zag hij een Duitser met een *burp gun* die hen volgde. Ze passeerden het hek dat de helling in tweeën deelde. Het was tijdens de slag zo zwaar beschadigd dat ze simpelweg door een gat konden stappen. Dode Duitsers lagen er tegenaan gestapeld.

‘Halt!’

Bouck stopte.

De Duitser met de *burp gun* prikte de loop in Boucks maag.

‘St. Lo!’ schreeuwde de Duitser. ‘St. Lo!’^[302]

‘Nein! Nein!’ gromde Bouck.^[303]

De Duitser had het over de felle wekenlange strijd om het strategisch belangrijke Normandische stadje tijdens de afgelopen zomer. Op 11 juli 1944, toen St. Lo eindelijk werd veroverd, had zijn 3e parachutistendivisie eenderde van haar 17.000 manschappen verloren.^[304]

De Duitser haalde opeens de trekker over.

Bouck hoorde het klikken.

Het is allemaal voorbij, dacht hij. Ik ben dood. Ik weet het nog niet eens. Hoe gemakkelijk is het om te sterven. Zo erg is het niet.^[305]

Bouck zag het gezicht van de Duitser, vertrokken van woede, maar centimeters van het zijne, en realiseerde zich dat hij nog leefde.

Het was nu aardedonker. De Duitser was nog nijldiger omdat zijn *burp gun* het niet deed. Hij pakte een geweer van de grond en duwde dat in Boucks rug.

O nee, dacht Bouck. Nu gaat het toch nog gebeuren.

Maar er volgde geen klik.

‘Vooruit!’ riep de Duitser.^[306]

Bouck had moeite om James de heuvel af te dragen en dacht nu dat elke stap zijn laatste kon zijn. Ze gingen het veld af door een poort en liepen over een weg verder.

Ongeveer honderd meter verderop verschool Adolf Schur zich op de zolder en tuurde zo nu en dan door het raam naar buiten. De plotselinge stilte trof hem. Al snel zag hij Amerikanen naar beneden en langs zijn huis komen, zonder hun helmen en met hun handen boven hun hoofd. Toen zag hij gewonde soldaten. Een Duitser en een Amerikaanse luitenant steunden een man wiens gezicht was weggeslagen. Adolf zag dat de mannen café Scholzen binnengingen.^[307]

Binnen zorgde één enkele paraffinelamp voor wat licht en wierp een

flakkerende schaduw over een kleine bar, een stel oude houten stoelen en tafels en een koekoeksklok die aan de muur hing.

‘*Setz dich!* [Ga zitten!],’ beval een Duitser.^[308]

Bouck liet zich uitgeput op een bank bij de ingang van het café zakken, zette James naast zich neer en ondersteunde hem.

Boven aan de helling op de positie kregen de ongedeerde overlevenden van het peloton bevel om te helpen de Duitse doden en gewonden de heuvel af te dragen.

Luitenant Warren Springer zag toe terwijl de manschappen Duitse lichamen begonnen op te rapen.

‘Pak dat machinegeweer,’ beval een Duitse officier in zijn buurt.

‘Nee! Ik ben officier,’ zei Springer.^[309]

De officier staarde naar hem en beval toen een van zijn eigen mannen om het machinegeweer op te rapen. Springer wilde geen wapens oprapen voor gezonde Duitsers, maar wilde wel helpen met de gewonden. ‘Ik had niets tegen hen nadat ze waren neergeschoten,’ herinnerde hij zich.^[310]

Sommige leden van het peloton gingen hun wollen jassen gebruiken als draagbaren. Het was bijzonder zwaar werk gezien het aantal gewonde Duitsers en de afstand van ongeveer 180 meter die ze met hun last moesten afleggen.

Radiotelegrafist James Fort pakte een uiteinde van een geïmproviseerde draagbaar vast. Soldaat eerste klasse Risto Milosevich hield het andere eind vast en samen begonnen ze twee gewonde Duitsers de heuvel af te dragen.

Fort was al snel zo uitgeput dat hij dacht dat hij zou instorten.

‘Risto, ik kan geen stap meer verzetten. Het is te zwaar.’

‘Bij drie laat je ze vallen,’ zei Milosevich.

Hij telde tot drie en ze lieten de draagbaar uit hun handen in de sneeuw glijden.

De gewonde Duitsers gilden het uit.
Een Duitse parachutist kwam aangerend.

‘Opstaan!’ beval hij.^[311]

Milosevich en Fort stonden op. Zodra de parachutist weer weg was, lieten ze de draagbaar nogmaals vallen.

Toen luitenant Warren Springer het dorp bereikte, werd hij naar een kamer naast café Scholzen gebracht. Daar stond een Duitse officier te wachten om hem te verhoren.

Springer legde kalm zijn handschoenen op een tafeltje vlakbij.

‘Ik ga je mijn naam, rang en serienummer vertellen.’

‘Ik ga je niet onder druk zetten,’ antwoordde de Duitser in het Engels.

‘Ik weet al wie je bent. Je hoort bij het 371e artilleriebataljon.’

Springer antwoordde niet.

Er viel een lange stilte.

‘Hoe lang denk je dat de oorlog nog zal duren?’ vroeg de officier ten slotte.

‘Misschien drie of vier maanden.’

De officier keek verveeld.

‘Je kunt gaan,’ zei hij en wenkte naar twee van zijn manschappen dat ze Springer mee konden nemen.

Springer keek naar de bijtafel. Zijn handschoenen waren verdwenen.

‘Hé! *Meine Handschuhe, meine Handschuhe!* [Mijn handschoenen!]^[312]

De officier grauwde naar enkele van zijn mannen en daar verschenen de handschoenen weer.

Springer werd meegenomen naar het café ernaast. Toen hij binnenkwam, zag hij soldaat Bill James zitten op een bank, nog steeds ondersteund door luitenant Lyle Bouck. James was wat opgelapt door Duitse hospikken. Slechts één oog en zijn neus waren zichtbaar tussen het

bruine papieren verband dat de Duitsers in plaats van gaas gebruikten.

Bouck merkte dat er bloed door zijn veldjas sijpelde. Hij keek in zijn jas – een kogel had zijn bovenlichaam geschampt. Hij keek naar zijn been. De wond was niet al te ernstig: hij was in staat geweest om van de stelling naar het café te hobbelen zonder dat de pijn hem te veel was geworden.

Buiten waren de ongedeerde leden van het peloton inmiddels tegen een muur gezet. ‘Ook al waren ze onze vijanden,’ herinnerde soldaat John Creger uit Virginia zich, ‘ze [de Duitsers] toonden respect voor onze moedige weerstand tegen hen. Een van hen zei: “*Amerikaner* is very good soldier.” ... Een Duitse officier pakte mijn sigaretten af, bood er elk van ons één aan en hield de rest van het pakje.’^[313]

Een voor een werden soldaat Creger en zijn maten het café binnengebracht. De gewonden kwamen het eerst binnen. Bouck keek toe terwijl sergeant George Redmond een gewonde man binnenbracht: net als met James waren alleen zijn neus en een oog zichtbaar vanwege de overmaat aan verband.^[314]

Bouck realiseerde zich opeens dat het soldaat Louis Kalil was.^[315]

Sergeant Redmond legde hem neer op de vloer. Anderen van het peloton kwamen erbij om te kijken hoe ernstig zijn verwondingen waren. ‘Ik keek uit mijn rechteroog en daar bleef het bij, want de rest van mijn gezicht was bedekt,’ herinnerde Kalil zich. ‘Zij realiseerden zich niet hoe erg het was. En ik ook niet.’^[316]

Kalil had geen morfine gekregen. De in zijn verhemelte geboorde tanden veroorzaakten een helse pijn. Hij was echter blij dat hij nog leefde en verbaasd dat hij niet was doodgeschoten. Godzijdank waren ze niet gevangengenomen door de SS. Ze waren in handen van het Duitse leger. Misschien waren ze daarom wel niet doodgeschoten.^[317]

De Duitsers brachten soldaat Joseph McConnell binnen. Zijn veldjas was weggesneden en hij had een lelijke wond aan zijn schouder. Hij werd vlak bij enkele gewonde Duitse parachutisten neergezet. Voor Lyle Bouck leek het café nu een vreemdsoortige combinatie van een commandopost en een eerstehulp post.

Bouck vroeg aan een Duitser die eruitzag alsof hij enige autoriteit genoot of James naast Louis Kalil mocht worden gelegd. Het was afmattend om James te ondersteunen, James' bloed doorweekte nu Boucks schouder en bovendien zou het voor James comfortabeler zijn als hij lag. De Duitser overlegde met een andere officier en stemde toen in.^[318]

Soldaat eerste klasse Milosevich keek toe hoe James en de andere gewonde manschappen uit zijn peloton bij elkaar werden gezet. Hij werd van trots vervuld door de aanblik van zijn maten, die de pijn zo stoïcijns doorstonden: 'Ze waren er echt slecht aan toe. Tjonge, hoe zij leden. James, ten minste drie kogels in zijn gezicht; Kalil, een granaat in zijn gezicht; McConnell in zijn schouder geraakt. Maar ze gaven geen kik. Niemand huilde. Beneden waren nog meer gewonden en die waren aan het kermen. Het superieure ras gilde het uit.'^[319]

Bill James was nog steeds regelmatig bewusteloos: 'Ik lag daar de hele boel onder te bloeden, ik dacht dat ik doodging. Er hing daar een klok die tikte en tikte en om het kwartier of halfuur klonk er zachtjes een gong. De klok werkte mij op de zenuwen, op de zenuwen die ik nog had en hield ze bezig, hield mij gaande.'^[320]

In het regimentshoofdkwartier in Hünningen probeerden Robert Lambert en luitenant Edward Buegner – degene die Bouck het laatste sprak voordat diens radio stuk ging – nog steeds te beoordelen hoe omvangrijk de Duitse invasie van de sector van het 394e was. Ze durfden nauwelijks nog te hopen dat het peloton had overleefd. De hele dag door

was artillerievuur neergedaald op het dorp Hünningen. Hoewel de commandopost niet was geraakt, waren alle ruiten uit de ramen geblazen. ‘Toen het donker werd,’ herinnerde Buegner zich, ‘leek het heel waarschijnlijk dat Hünningen elk moment kon worden overrompeld door gepantserde colonnes... Maar een paar van ons hielden op dat moment de wacht op het bureau van S-2. Ook gebruikten we terwijl we daar waren zelfs tafels om onszelf te beschermen tegen granaatscherven en vallend puin wanneer het schoolgebouw een directe treffer te verduren kreeg. Iedereen die maar kon, schulde in de kelders... Onze situatie leek ons zo gevaarlijk dat we alle waardevolle documenten, papieren en kaarten verbrandden en ook alles waarvan we dachten dat het voor de vijand van waarde kon zijn als we gevangen werden genomen.’^[321]

Het bureau van S-2 voelde kouder dan een schuttersputje en bood weinig beschutting tegen de vlagen koude lucht die door de kapotte ramen naar binnen kwamen. Door gaten in de bewolking waren sterren zichtbaar. Luitenant Buegner en Lambert wisten dat het regiment en zelfs de hele 99e divisie zich gauw zou moeten terugtrekken, misschien over kilometers afstand, en daar weerstand zou moeten voorbereiden en organiseren.

Eerder die avond had een bataljon van de 2e divisie onder leiding van luitenantkolonel John M. Hightower opdracht gekregen om het 394e bij te staan. Hightower en zijn manschappen vochten inmiddels dapper mee, maar hun inzet was ‘te gering en [kwam] te laat’^[322] De eerste aantallen slachtoffers die aan het hoofdkwartier in Hünningen werden gerapporteerd waren ontstellend; honderden manschappen hadden ze al verloren in de strijd. Het zouden er nog veel meer worden: de vijandelijke strijdkrachten hadden nu een overwicht van vijf- tot vijftienmaal het aantal troepen van het 394e. De vijandelijke opmars werd bovendien gekenmerkt door een fanatieke ijver, die zelfs de weinige veteranen onder

de officieren van de 99e niet eerder hadden meegemaakt.

Lyle Bouck keek omhoog naar de koekoeksklok aan de muur in café Scholzen waar hij gevangen werd gehouden, een krijgsgevangene van het Derde Rijk. Om middernacht zou hij 21 jaar oud worden – 17 december was zijn verjaardag. Eén ding was nu zeker: er zou niets te vieren zijn.

Is er een manier om hier weg te komen, dacht Bouck. Als die er is, moet ik dan proberen te ontsnappen?^[323]

Het was zijn plicht als officier om te proberen te ontsnappen, maar ook om voor zijn manschappen te zorgen. James leefde nog, zij het nauwelijks. Hij mocht niet alleen achterblijven. Bouck wist niet zeker hoeveel anderen van zijn peloton zwaargewond waren, maar hij wilde ze nu zeker niet in de steek laten.

Peltonsergeant Bill Slape stond met zijn gezicht naar Bouck toe naast een onbewaakte achteruitgang. Hij knikte naar de deur. Bouck begreep dat hij wilde proberen te ontsnappen. Enkele Duitsers zagen Slapes knikje en namen hem snel mee naar een ander vertrek.

Daar dacht sergeant Slape na over de vreselijke dag die nu eindelijk bijna voorbij was. ‘Elke man die op die dag bij ons was, had zeker al een onderscheiding verdiend voor zijn heldhaftigheid en had al een moedige bijdrage geleverd aan de oorlog,’ schreef hij later. ‘Ik heb soldaten zelden beter en onder erbarmelijker omstandigheden zien vechten dan daar en op die dag.’^[324]

Bouck zakte intussen weg in een versufte droomtoestand. Niets voelde nog echt. Zijn geest dwaalde af in een zoektocht naar de bedoeling van deze hele gekte.^[325] Uiteindelijk concentreerde hij zich op het beeld van zijn tante Mildred. Net voordat Bouck bij de National Guard was gegaan toen hij veertien was, had zij hem aangeboden zijn hand te lezen.

‘Als je je 21e verjaardag overleeft, zul je een goed leven hebben,’ had

zijn tante voorspeld.^[326]

Het was bijna middernacht. Vlak bij hem zat de dikke commandant van het 9e parachutistenregiment, Helmut von Hoffman, te dommelen in een stoel.

Toen middernacht naderde in het Adlernest besprak een opgewonden Hitler de opmars van die dag met generaal Hermann Black, die het bevel voerde over de Duitse linies ten zuiden van de Ardennen. Hitler vertelde hem enthousiast dat Sepp Dietrich door de Losheim Gap was opgerukt. Generaal Von Manteuffel maakte goede voortgang richting Bastogne en Jochen Peiper stond klaar om door te stoten naar de Maas. En het weer hield zich prima: een zwaar wolkendek en dikke mist die de geallieerde vliegtuigen aan de grond zouden houden.

‘Black! Black!’ zei Hitler. ‘Alles is veranderd in het westen! Succes – het totale succes – ligt nu voor het grijpen.’^[327]

Hoofdstuk 8. Café Scholzen

In café Scholzen wezen de wijzers van de koekoeksklok eindelijk twaalf aan. Lyle Bouck voelde plotseling een last van zich afvallen. Hij was nu 21. Misschien had zijn tante gelijk gehad.

Toen welde de woede in hem op.

Naar de hel mogen ze, dacht hij. Naar de hel.^[328]

Vijf jaar lang was hij telkens opnieuw bevorderd en was hij een van de jongste beroepsofficieren in het Amerikaanse leger geworden. Toen had majoor Kriz zijn vaardigheden onderkend en hem gesteund in de verwachting dat zijn carrière met sprongen vooruit zou blijven gaan. Bouck had gefantaseerd over vechten tot in Berlijn, directe bevordering, Kriz' vertrouwen bevestigen. En nu? Het betekende allemaal niets. Hij was er verantwoordelijk voor dat het beste I&R-peloton van de divisie gevangen was genomen, kapot was geschoten en uiteindelijk waarschijnlijk zou worden gedood. Vijf jaren van training en opoffering – voor niets.

Vervolgens realiseerde Bouck zich dat de oorlog voor hem en voor zijn peloton nog lang niet voorbij zou zijn. Hij had verwacht dat het een soort dodelijke bokswedstrijd zou zijn. Je ging de eerste ronde in, vocht voor je leven, werd volledig aan gort geslagen en daarmee was de kous af. Maar zo zat de vork niet in de steel. Het zou niet ophouden. En het leek allemaal juist veel erger te gaan worden.^[329]

Bouck hoorde het gerommel van tanks en halfrupsvoertuigen in de verte. Een paar honderd meter verderop reed luitenant-kolonel Jochen Peipers halfrupsvoertuig Lanzerath binnen.

Peiper was woest. Hij was vijf halfrupsvoertuigen en drie tanks

kwijtgeraakt en lag nu tenminste twaalf uur achter op schema.^[330] Hem was verteld dat Lanzerath was veroverd door het 9e regiment van de 3e parachutistendivisie. Peiper zag echter geen enkel teken van dat regiment terwijl hij over de straatkeien kletterde. Hij hoorde geen schoten. Hij had de ‘weezinwekkende indruk dat het hele front was gaan slapen in plaats van oorlog te voeren’.^[331]

‘Ze hebben hier een commandopost, meneer,’ riep een van zijn manschappen.^[332]

Peiper sprong van zijn halfrupsvoertuig af en stapte café Scholzen binnen. De ruimte zat vol met voornamelijk officieren, van wie velen gewond waren. Ongeschoren Duitse parachutisten sliepen in elke hoek van het café; een ervan lag zelfs languit te snurken op de bar.

‘Wie heeft hier de leiding?’^[333]

Kolonel Hoffman presenteerde zichzelf.

‘Waarom bent u gestopt?’ riep Peiper.^[334]

‘De weerstand was te sterk,’ zei Hoffman, graaiend naar een kaart. ‘Ik wil wachten tot de dageraad. Ik denk dat er minstens een volledig Amerikaans bataljon voor ons zit. Ze hebben mijnen gelegd op de wegen.’^[335]

Peiper keek minachtend. Hier stond dan een bevelvoerende officier, ‘een volwaardige kolonel zonder enige ervaring in de strijd’^[336] die uit het ministerie van de Luchtmacht was geplukt. De man verdiende alleen zijn hoon.

Lyle Bouck keek toe hoe Peiper en Hoffman stonden te kibbelen.

Peiper was een indrukwekkende, dreigende figuur, van top tot teen in zwart leer gehuld, met op zijn pet een doodshoofd en een adelaar: het insigne van de SS. Op zijn kraag zat de op een na hoogste gevechtsonderscheiding van het Derde Rijk gespeld: het Ridderkruis, met

het IJzeren Kruis, met Eikenbladeren.^[337]

Peiper griste de kaart uit Hoffmans handen. Er was op de tafel niet genoeg licht om de kaart te lezen, dus vorderde Peiper twee dolken van de parachutisten en prikte de kaart daarmee op een muur vlak bij de enige lamp in het café.^[338]

Hoffman liet Peiper zien waar hij dacht dat de Amerikanen zich hadden ingegraven. Zijn manschappen hadden enkele gevangenen gemaakt, maar met een hoge prijs. Het hele gebied was bezaaid met mijnen.

‘Heb je patrouilles uitgestuurd om dat te bevestigen?’ riep Peiper.

‘Nee, het was inmiddels te donker.’^[339]

Peiper pakte een telefoon en belde een majoor op die de rand van Lanzerath bezette. De majoor had van een van zijn compagniecommandanten geruchten gehoord over een ‘enorme’ Amerikaanse strijdmacht in de buurt.

Nee. Hij had de heuvel zelf niet verkend.

Peiper eiste dat hij die compagniecommandant zelf aan de lijn zou krijgen.

Hij kreeg hetzelfde verhaal te horen: de compagniecommandant had over de Amerikanen gehoord van een lagere officier.^[340]

Niemand had daadwerkelijk het gebied verkend.

Peiper smet de hoorn op de haak.

‘Er is daar buiten niets!’ riep Peiper. ‘Ik wil dat u mij onmiddellijk een van uw parachutistenbataljons geeft.’^[341]

Hoffman had weinig zin om nog een bataljon hetzelfde lot te zien ondergaan als zijn eigen mannen de afgelopen dag, maar Peiper sprak je niet tegen. Hij gaf ten slotte toe en Peiper beval de majoor van het eerste bataljon van de parachutisteneenheid om klokslag 4.00 uur door de bossen

op te rukken en het nabije Buchholz Station in te nemen.

‘Als er werkelijk Amerikaanse mijnen op de weg liggen,’ bulderde Peiper, ‘dan ploeg ik er gewoon dwars doorheen!’^[342]

Bouck begreep niet waar Peiper en Hoffman het over hadden, maar het was duidelijk dat Peiper zijn zin had gekregen. Misschien was het wel goed dat de Duitsers zo waren afgeleid. Ze hadden allang geen aandacht meer voor de krijgsgevangenen en ze hadden geen idee dat het Boucks achttien manschappen waren geweest die de Duitse opmars hadden gestopt. Bouck kreeg er meer vertrouwen in dat hem en zijn manschappen die nacht niets ergs zou overkomen.^[343]

Peiper stormde naar buiten. Later herinnerde hij zich: ‘Ik ging naar het huis ernaast dat was ingericht als mijn commandopost en gaf bevel voor een aanval op Honsfeld. Tanks met mobiele infanterie (parachutisten) zouden de weg nemen, voorafgegaan door een compagnie halfrupsvoertuigen, geleid door eerste luitenant Preuss. Tegelijkertijd zou een parachutistencompagnie aan beide kanten van de weg de begroeiing uitkammen en de flanken beschermen. Deze hergroepering en voorbereiding kostte veel tijd, omdat het zeer donker was en omdat de officieren moeite hadden hun manschappen in de huizen terug te vinden.’^[344]

Terwijl Peiper bevelen blafte voor de aanval van die ochtend, begon vlakbij Amerikaanse artillerie neer te dalen. Zouden Bouck en zijn mannen nu worden gedood door hun eigen artillerie, nadat ze de vuurgevechten van de vorige dag hadden overleefd? Het had een zekere ironie dat de granaten nu zo angstaanjagend dicht bij de plek vielen waar ze eerder hadden moeten vallen, toen het echt nodig was.

‘We konden elke granaat horen langskomen,’ herinnerde artilleriewaarnemer luitenant Warren Springer zich. ‘De 105’s maakten een hoog, fluitend geluid. Er waren ook wat 155’s. Die maakten een

lager, ruisend geluid. Telkens als er een granaat naderde, voelde je de spanning in het vertrek stijgen totdat de explosie klonk.^[345]

‘We hielden allemaal onze adem in en niemand wilde zich van zijn stoel op de grond laten vallen omdat dat nu eenmaal beschamend was,’ vertelde Springer. ‘De granaten vlogen over ons heen omdat de artillerie mikte op een kruising in Lanzerath.’^[346] Springer had de coördinaten van de kruising aan zijn batterij doorgegeven tijdens de gevechten van de voorgaande dag.^[347]

Toen het artillerievuur verhevigde, zag Risto Milosevich de Duitsers in het café naar de kelder vluchten om daar dekking te zoeken: ‘Iedereen ging naar beneden – de bewakers, iedereen. Ik keek naar buiten en [de straat] was verlaten. Er was buiten niemand. Ik wilde er al vandoor gaan, zonder geweer of wat dan ook.’

Milosevich keerde zich naar Bouck toe.

‘Ik weet wat je denkt, Risto,’ zei Bouck. ‘Maar we kunnen de gewonden niet achterlaten.’

‘Oké,’ antwoordde Milosevich.^[348]

Het artillerievuur stopte uiteindelijk en de Duitsers kwamen weer uit de kelders.^[349]

Rond 3.30 uur was te horen dat Duitse parachutisten zich buiten verzamelden. Ze hoorden bij het 1e bataljon van het 9e parachutistenregiment en zouden om 4.00 uur de kop vormen van Peipers aanvalsmacht richting Honsfeld via Buchholz Station. Buiten klonk het geluid van de loeiende motoren van tanks die startten en vervolgens wegreiden, waarbij de rupsbanden rammelden en schuurden tegen de straatstenen.

De koekoeksklok sloeg 4.00 uur.

SS-luitenant-kolonel Jochen Peiper was opnieuw op weg naar de

Maas.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich hoorde Peiper en zijn mannen weggrijden. Nu voelde hij zich ongelofelijk moe, zijn adrenaline was op. ‘We waren zo goed als dood,’ herinnerde hij zich. ‘We waren gevangenen, natuurlijk, maar het voelde net als dood zijn.’^[350]

Drie uur later, rond 7.00 uur, zat luitenant Lyle Bouck nog steeds op de bank bij de ingang van het café. Hij voelde dat de ochtend nu kwam. Hij keek rond. Alle manschappen die de vorige dag op de heuvel gevangen waren genomen waren er nu nog, inclusief luitenant Springers artillerie-eenheid.

De soldaten Kalil en James lagen nog steeds op de koude vloer.

James was half bij bewustzijn. Hij voelde de warmte van de verwarmde kamer die hem omgaf en hoorde de bezorgde stemmen van enkele van zijn maten. Vaag zag hij Kalil naast zich, wiens gezicht ‘bloedde uit alle poriën’.^[351]

De aanblik van Kalils verwonding maakte James misselijk. Plotseling gaf hij over.

Er lagen enkele gewonde Duitsers naast hem, maar ze bewogen niet. Hij realiseerde zich dat ze dood waren. Lyle Bouck was nog steeds in de buurt. James kon zijn stem horen. Hij wist dat hij nu stervende was maar hij was niet bang.^[352]

De Duitsers maakten duidelijk dat de gevangenen nu gauw van het front zouden worden weggevoerd. De ongedeerde gevangenen moesten zelf lopen. De ernstig gewonden – Kalil en James – zouden van de rest van het peloton worden gescheiden en per vrachtwagen worden vervoerd.

Bouck vroeg een bewaker of hij met James mocht praten. De bewaker stond het toe en Bouck knielde neer naast James. Hij wist dat James een foto van zijn vriendin Chloe in zijn portefeuille bewaarde en ook dat James

een klein formaat bijbel bij zich droeg. Bouck tastte James' met bloed doordrenkte borst af en vroeg de bewaker of hij iets uit de zak van James' gevechtsjas mocht halen. De bewaker knikte en Bouck haalde de foto van Chloe uit James' portefeuille en plaatste die met de bijbel op James' borst.

‘Hier is Chloe met je bijbel,’ zei Bouck. ‘Ik ga voor je bidden en dan komt alles goed met je.’^[353]

Bouck bad en beloofde James dat ze elkaar weer zouden zien. Alles zou in orde komen. Ze zouden elkaar weerzien wanneer de oorlog voorbij was, thuis in de Verenigde Staten.

‘Bill, ze gaan me nu meenemen,’ zei Bouck. ‘Ze scheiden de officieren van de manschappen.’^[354]

‘Bouck, Bouck,’ mompelde James, ‘vertel mijn moeder als je terugkomt dat ik van haar houd en dat ik niet heb geleden. Ik heb niet geleden, Bouck. Vertel haar dat.’^[355]

Bouck stopte de foto weer in de portefeuille en plaatste die met de bijbel terug in James' veldjas.

‘Vaarwel.’^[356]

James reageerde niet, maar Bouck wist dat hij hem had gehoord want hij voelde dat James in zijn hand kneep.

Bouck stond op. Er was geen tijd meer om nog meer te zeggen, want een Duitse soldaat gelastte hem naar buiten te gaan: ‘Raus!’^[357]

Bouck en zijn mannen stonden al snel in de kou op de straat buiten het café. Hij stak zijn handen diep in zijn zakken. Aan één vinger had hij altijd nog zijn ‘klasring’ van de officierenopleiding in Fort Benning. Het was nu slechts een bitterzoet aandenken aan alles wat hij zo plotseling was kwijtgeraakt: het vermogen om zijn land te dienen, de vrijheid, zijn hoop en zijn trots.

De Duitsers snauwden bevelen. Bouck en de andere krijgsgevangenen werden tegen een muur gezet. Luitenant Warren Springer dacht dat ze nu zeker zouden worden doodgeschoten. De Duitsers wilden hen echter alleen maar in een groep opstellen voordat zij het dorp uit zouden marcheren.

Bouck zag vlakbij een grijze vrachtwagen met een plat laadvlak stoppen. De Duitsers droegen soldaat Bill James het café uit en daarna soldaat Louis Kalil. Kalil zag er bezorgd uit.

‘Waarom ga ik niet met jullie mee?’ vroeg Kalil aan Bouck.

‘Ze moeten ons van elkaar scheiden. Jij moet je gewoon flink houden,’ zei Bouck met tranen in zijn ogen. ‘Je komt hier wel doorheen. Het had niet zo moeten gaan, maar het is nu eenmaal zo.’^[358]

Kalil begon te snikken. De tanden die zich in zijn verhemelte hadden geboord, veroorzaakten een ondraaglijke pijn maar toch niet zoveel als het plotselinge besef dat hij zijn peloton niet zou weerzien. Hoe zou hij het nu alleen kunnen redden?

Sergeant George Redmond liep naar hem toe en knielde neer naast zijn maat uit de loopgraaf. Zijn adem maakte wolkjes damp terwijl hij Kalil gerust probeerde te stellen.

‘Het is allemaal zo erg niet. Alles komt op zijn pootjes terecht.’

Tranen stroomden uit Kalils ene zichtbare oog terwijl Redmond hem troostte.

‘We zullen elkaar nog terugzien, Lou,’ verzekerde Redmond. ‘Echt.’

‘Oké.’^[359]

‘Nou, houd je taai.’

Redmond voegde zich weer bij het peloton.

Kalil begon weer te snikken toen hij zag dat ‘Red’ en zijn andere kameraden werden weggeleid.

Luitenant Lyle Bouck keek nog een laatste maal om en zag Kalil op

een draagbaar liggen. De Duitsers plaatsten James achter op de vrachtwagen.^[360] Die zal ik wel nooit meer terugzien, dacht hij.^[361]

Enkele minuten later waren Bouck en zijn manschappen Lanzerath uit en marcheerden ze naar het oosten. Vlak bij die zo belangrijke kruising net buiten het dorp passeerden ze allerlei lijken van Duitse parachutisten, ongetwijfeld tijdens de voorgaande nacht gedood door het artillerievuur.^[362] Net zoals bij hun gevallen kameraden op de weides boven Lanzerath waren hun tienergezichten vertrokken van angst en liepen ze blauw aan. Het peloton liep door, in de andere richting, de weg volgend die Peiper de avond daarvoor had gebruikt, de weg die zich enkele kilometers lang door de bossen en ravijnen van de Schnee-Eiffel slingerde en vervolgens de Siegfriedlinie doorkruiste, het Derde Rijk in.

Hoofdstuk 9. Kerstmis

Hünningen – 17 december 1944

Op 17 december 1944, terwijl Bouck en zijn mannen naar Duitsland ploeterden, trof een slapeloze Robert Lambert in het S-2-bureau van het 394e de laatste voorbereidingen voor de evacuatie. Een jonge schutter kwam de commandopost binnengerend. Hij was in de rustaccommodatie van het Amerikaanse Rode Kruis in Honsfeld geweest, minder dan twee kilometer verderop, en hij was maar net ontsnapt aan de aanstormende Duitsers.

Buiten was het weer opgeklaard. Lambert keek samen met soldaat eerste klasse Carlos Fernandez en luitenant Edward Buegner toe hoe het U.S. Army Air Corps eindelijk in actie kwam: drie P-47 jachtbommenwerpers bestookten het weggennet ten zuiden van Hünningen en vielen toen Honsfeld aan.^[363]

Soldaat eerste klasse Rudi Frühbeisser, een van de parachutisten die Peiper had gevorderd in Lanzerath, herinnerde zich dat hij Honsfeld binnenging en daar in een allesvernietigende luchtaanval terechtkwam: ‘Overal waren *Amerikaner*. We ontwapenden ze en maakten hun wapens onklaar. Net toen we weer wilden instappen, brak de hel los. Het vuren begon vanuit ramen aan het andere eind van het dorp. Ook een Amerikaanse mortier had het op ons gemunt. Onze tankcommandant draaide zijn kanon naar een vijandelijk mitrailleurnest en maakte een voltreffer. Plotseling doken Amerikaanse duikbommenwerpers uit de lucht. Bijna onmiddellijk nam onze mobiele luchtafweer de uitdaging aan terwijl de vliegtuigen langsgierden. De hemel was vol vliegende 20-mm-granaten. Het was een en al verwarring en dood.’^[364]

Luitenant Buegner bekeek dezelfde luchtaanval met verbazing. ‘Ik beseftte wat voor ontzagwekkende kracht de Duitse aanval had toen ik zag hoeveel luchtafweervuur hun voorste colonnes omhoog konden sturen naar onze aanvallende vliegtuigen,’ herinnerde hij zich. ‘Elke duikvlucht van onze vliegtuigen was als proberen door de regen te vliegen zonder nat te worden.’^[365]

Terwijl de Amerikaanse vliegtuigen omlaag doken naar Peipers manschappen in Honsfeld, verhevigde de Duitse artillerie de beschieting van Hünningen.

Een granaat landde in de achtertuin van het S-2 inlichtingenbureau, maar tot de immense opluchting van de overgebleven leden van het peloton die daar diensdeden – Lambert en Fernandez – ontplofte de granaat niet. Naarmate de ochtend vorderde, zagen ze door hun veldkijkers dat Duitse tanks Hünningen begonnen te omsingelen en stiltejes posities innamen ten westen van en achter het dorp.^[366]

Terwijl de Duitsers hun aanval doorzetten, kreeg Robert Lambert uit Minnesota het bevel om zeven of acht man uit de stafcompagnie te verzamelen en een patrouille uit te voeren richting Honsfeld. Het zicht was goed terwijl Lamberts patrouille vooruitkroop. Plotseling openden de Duitse tanks bij Honsfeld het vuur. Het was duidelijk dat Lamberts patrouille gezien was en dat ze van grote afstand werden gadeslagen. Ze kregen direct vuur te verduren en konden al snel geen kant meer op.

Lambert en zijn manschappen renden om beschutting te zoeken de kelder van een boerderij in, maar toen namen de Duitsers ook de boerderij op de korrel. Ze konden alleen nog maar terug naar Hünningen door ‘te rennen en te ontwijken’ Het was waar, rapporteerde een hijgende Lambert aan majoor Kriz: de Duitsers hadden Honsfeld veroverd en waren nu bezig Hünningen zelf snel te omsingelen. Ze hadden behoorlijk wat vuurkracht en zouden al gauw het dorp binnenrijden.^[367]

Er was op Lambert geschoten door de voorste tanks van *Kampfgruppe* Peiper. Peiper wilde Hünningen echter helemaal veroveren, ook al was het strategisch zinvol om door het dorp te stormen en dan naar het westen over de Elsenborn Ridge, die voor de Amerikanen een natuurlijk verdedigingslinie vormde als ze zich daar maar op tijd konden terugtrekken en hergroeperen. Een dergelijke manoeuvre – die dodelijk kon zijn voor de hele 99e divisie – paste niet in Peipers veel grootsere plan: zo snel mogelijk de Maas bereiken. En dus trok hij op naar het zuiden – niet het westen – naar Stavelot en liet hij Hünningen en de Elsenborn Ridge over aan andere eenheden.

Dankzij Lyle Bouck en zijn peloton lag Peiper nu flink achter op schema. Nu won hij echter veel tijd op de veel betere wegen. Voor zonsopgang was hij Lanzerath uit gereden zonder ook maar een enkele Amerikaan te zien en zijn vermoeden werd bevestigd dat de onervaren parachutisten gewoonweg te bang waren geweest om de omgeving fatsoenlijk te verkennen. Hij wist dat de vertraging van de voorgaande dag zijn brandstofvoorraad sterk had doen slinken en stootte daarom door richting Bullingen, waar zich het hoofdkwartier van de 99e divisie en een brandstofreserve van bijna 200.000 liter bevonden.²² Omdat hij weinig weerstand ondervond, had Peiper de brandstofvoorraad snel kunnen vorderen.

Het was 11.00 uur. Peiper ging nu verder in de richting van een belangrijke kruising in het gehucht Baugnez op enkele kilometers van Malmedy.

Siegfriedlinie – 17 december 1944

Kilometers verderop marcheerden Bouck en zijn manschappen verder richting Duitsland. Al snel kwamen de betonnen ‘drakentanden’ en

rechthoekige bunkers ('pillendozen') van de Siegfriedlinie in zicht. Voor alle mannen was nu duidelijk dat de Duitse aanval geen storende tegenaanval was geweest maar een groot offensief. Zover als het oog reikte zagen ze Duitse Panther- en Tiger-tanks 'bumper aan bumper in rijen' langs de weg.^[368]

Het begon flink te sneeuwen toen Bouck en zijn manschappen bevel kregen halt te houden ter hoogte van een reeks pillendozen. Ze stonden te bibberen tussen de vallende vlokken en zagen de enorme colonne Duitse pantservoertuigen langzaam naar het westen bewegen. Duitse soldaten die een lift kregen van een pantser scholden hen uit en lachten.

Een voor een werden Boucks manschappen een pillendoos in geleid en verhoord nadat hun identificatieplaatjes hun waren afgenomen.²³ Toen Risto Milosevich de bunker binnenging trof hij daar een Duitse majoor aan die achter een bureau was gezeten. 'Waarom heb je een van onze hospikken geraakt?' vroeg hij in perfect Engels.

'Dat klinkt eerder als iets wat de Duitsers zouden doen,' antwoordde Milosevich. 'Wij zouden nooit zoiets doen.'^[369]

Milosevich schaamde zich niet. Hij wist zeker dat de betreffende hospik een pistool had gehad: misschien wel om de genadeslag toe te brengen aan dodelijk gewonden, maar toch tegen het Verdrag van Genève van 1929 in, dat bepaalde dat hospikken nooit gewapend mochten zijn.^[370]

De majoor maakte een notitie, keek verveeld en beval toen een bewaker om Milosevich weg te brengen en een volgende *Ami* naar binnen te brengen.

Lyle Bouck dacht dat hij een eeuwigheid buiten moest wachten en zag de een na de ander in de pillendoos verdwijnen terwijl zijn bezorgdheid alsmaar toenam. Uiteindelijk stond hij nog als enige buiten en vroeg hij

zich af of zijn manschappen misschien waren meegenomen en geëxecuteerd.^[371] Toen was het zijn beurt. In de bunker werd hij door een jonge majoor begroet die achter een bureau zat dat werd verlicht door een enkel peertje.

‘Noem je naam en spel die dan.’

Terwijl Bouck dat deed, met twee bewakers aan zijn zijde, wist hij dat het uiterst belangrijk was dat hij geen informatie zou verstrekken waar de Duitsers iets aan zouden hebben. Toch waren de inlichtingen die hij kon verschaffen misschien de enige reden dat zijn leven was gespaard nadat zijn peloton zoveel Duitsers had afgeslacht. Wat zou er gebeuren als hij hun niets nuttigs vertelde?^[372]

‘Je bent eerste luitenant, nietwaar?’

‘Ja, meneer.’

‘Bij welke eenheid hoorde je?’

De majoor was erop gebrand om te ontdekken wat voor eenheid het was geweest die *Kampfgruppe* Peiper zo lang had opgehouden.

‘Ik ben net pas overgeplaatst – ik weet het niet.’

‘In welke eenheid zat je daarvoor?’

‘Ik zat in een soort overplaatsingscentrum.’

‘Waar was dat?’

‘Ik heb geen idee waar dat was.’

‘Hoe oud ben je?’

‘21 vandaag.’

‘Wat ben je?’

‘Ik ben vandaag 21 geworden.’

‘Kom naar het bureau toe... Leg je handen, met de handpalmen naar beneden, op mijn bureau.’

Bouck deed het.

‘Waar komt die ring vandaan?’

‘Fort Benning, Georgia.’

De strenge uitdrukking op het gezicht van de majoor werd milder. Hij leunde achterover in zijn stoel.

‘Aha, je bent dus een *ninety-day wonder*. Wanneer zat je in Fort Benning?’

‘1942.’

‘Ik zat in de jaren dertig in Fort Benning. Het is een prachtige plaats.’ Bouck was verbaasd.

‘Waar op de post zat je?’ vroeg de majoor. ‘Ik herinner mij een plaatsje dat Harmony Church heette, waar heel veel cadetten van de officierenopleiding zaten.’

‘Daar zaten wij ook.’

‘Weet je, ik heb altijd al een ring van Fort Benning gewild. Ik heb er nooit een opgehaald. Ik vraag me af of ik die van jou mag hebben.’

Bouck deed de ring af en legde die op het bureau.

‘Ik waardeer dit zeer. Het was me het dagje wel. Je kunt nu gaan.’^[373]

Bouck draaide zich om.

‘Heb je al die tanks daarbuiten gezien?’ riep de majoor Bouck nog na. ‘Heb je enig idee hoe uw leger deze aanval kan stoppen? We hebben straalvliegtuigen die uw luchtmacht uit het veld zullen slaan. We hebben geheime wapens die snel een einde zullen maken aan de oorlog. Met Kerstmis zitten we in Parijs. Je zult naar huis kunnen terugkeren, maar niet als overwinnaar.’^[374]

Bouck werd door een achteringang naar buiten geleid, de bittere kou weer in. Tot zijn opluchting vond hij daar de rest van het peloton op een rij met de ruggen naar de bunker toe. Duitse soldaten die een paar meter daarvandaan op tanks zaten, schreeuwden nog altijd naar de mannen en gooiden sneeuwballen.^[375]

Een van de Duitsers beval Bouck en zijn mannen om hun overschoenen uit te doen en ze in te leveren. Bouck weigerde. Een Duitse soldaat sprong van een tank af. Bouck protesteerde dat hij een officier was. Het was tegen het Verdrag van Genève om een zo noodzakelijke bescherming tegen loopgravenvoet en bevriezing af te nemen. Dat kon de Duitser niets schelen en hij begon tegen hem te schreeuwen.

Sergeant Slape dacht dat dit heel vervelend kon gaan worden.

‘Geef hem die overschoenen, meneer. Je bent hier niet de baas. Het zou onze dood nog worden.’^[376]

Bouck deed een overschoen uit. Toen trok hij aan de andere tot die aan het eind van zijn schoen hing en schopte het ding uit minachting een eind weg in de sneeuw.

Een andere Duitser sprong van de tank af, snelde naar Bouck toe en raakte hem in zijn nek met een grote schroevendraaier. Bouck lag languit in de sneeuw, verdoofd door de klap.^[377]

Enkele seconden later stond Bouck langzaam weer op. Zijn peloton keek vol bewondering toe en schepte moed uit het openlijke verzet van de commandant. Toen begonnen de Duitse soldaten hen opnieuw uit te schelden, duidelijk wachtend op een verkeerde beweging zodat ze het vuur konden openen. Bouck beheerste zich. Ze waren nu te ver gekomen om te sterven om het een of andere simpele teken van verzet.^[378] Toen werd het I&R-peloton bij andere Amerikanen gezet. Weer marcheerden ze naar het oosten, bewaakt door *SS-Schutzen*; gewone SS-soldaten.

‘Ik weet niet waarom ze ons niet vermoordden,’ herinnerde soldaat Joseph McConnell zich. ‘Ze hadden volop gelegenheid... Ik wist die dag zeker dat we eraan zouden gaan. Maar ze probeerden alleen informatie los te krijgen en die gaven we hun niet.’^[379]

De colonne vermomfaaide soldaten liep verder Duitsland in. Soldaat eerste klasse Jordan 'Pop' Robinson ploeterde met zijn kameraden door de van tanksporen doortrokken sneeuw en zag een groep Duitsers die eruitzagen als SS-officieren. Ze letten goed op de Amerikaanse gelederen.

'Ze zochten naar joden,' herinnerde Robinson zich. 'Eerst wist ik niet wat er aan de hand was. Toen kwam een Amerikaanse soldaat naar me toe en droeg mij mee op zijn rug. Na een tijdje vertelde hij dat hij dat van de Duitsers moest doen omdat hij een jood was. Een van die Duitsers vertelde me dat voor paard spelen voor een Amerikaanse soldaat het enige was waarvoor joden goed waren. Nou, ik stapte toen direct weer op de grond. Ik vertelde ze dat ik niet op de rug van een Amerikaanse soldaat vervoerd wilde worden.'^[380]

Intussen werd ook een andere groep van rond 250 gevangen Amerikanen, voornamelijk afkomstig van het 612e tankjagerbataljon, naar het oosten getransporteerd. Ze kwamen door Lanzerath en volgden dezelfde route naar Duitsland als luitenant Bouck en zijn manschappen. Twee Belgische burgers, die ervan werden verdacht dat zij de Amerikanen hadden geholpen, sjokten achter aan de colonne.

De oudere van de twee burgers was een boer van middelbare leeftijd die Peter Müller heette en die een dag eerder was weggevlucht uit het grensdorp Manderfeld, bang dat de terugkerende Gestapo zijn vijftienjarige neefje, Johann Brodel, zou executeren omdat die had geweigerd om stellingen voor de Duitsers te graven toen ze zich die herfst hadden teruggetrokken naar de Siegfriedlinie. De oom en de neef waren die ochtend in Honsfeld gevangengenomen door Peipers mannen.

Terwijl ze zo marcheerden dacht Müller na over ontsnapingsmogelijkheden. Uiteindelijk stopte de colonne buiten café Scholzen, niet ver van het huis van de familie Schur. Een SS-cavalerist

richtte zijn pistool op Müller en zijn neefje: 'Kom met mij mee!'

'Maar wij zijn Belgen,' hilde Johann Brodel.

Ze werden meegenomen een schuur in. De SS-cavalerist schoot Brodel achter in zijn hoofd. Een tweede kogel raakte Müller in zijn nek. Hij wankelde en viel op de grond.

Müller leefde nog maar deed alsof hij dood was. De SS-soldaat ging weg en Müller ging rechtop zitten en zag het levenloze lichaam van zijn neef.^[381]

Het bloed stroomde uit zijn hoofd en Müller maakte dat hij naar het huis van de familie Schur kwam dat zich tegenover de schuur bevond. Adolf Schur keek toe terwijl zijn moeder Müllers wonden begon te verzorgen. Plotseling stoof een andere SS-cavalerist naar binnen. Hij leek te zijn gekomen om Müller alsnog te vermoorden.^[382]

Adolfs vader Christolf argumenteerde met de SS-soldaat en wenkte hem mee naar de schoorsteen. Op de mantel stond een foto uit de Eerste Wereldoorlog waarop hijzelf en andere Duitse soldaten te zien waren. Christolf en de andere Duitsers op de foto hadden nooit gedaan wat de SS-cavalerist nu van plan was: in koelen bloede een burger doden. Hij moest zichzelf schamen.

De SS-cavalerist verliet het huis.^[383]

De moord op Brodel was de eerste opgetekende gruweldaad die een van Peipers manschappen had begaan. Er zouden er al snel meer volgen: *Kampfgruppe* Peiper voerde een blitzkrieg uit zoals de eenheid dat eerder had gedaan aan het oostfront en veroorzaakte meer verschrikkingen en meer chaos naarmate het meer vertragingen en verzet ondervond. Niets, zeker niet het Verdrag van Genève, zou Peiper en zijn mannen tegenhouden terwijl ze wanhopig probeerden de vertragingen goed te maken die Lyle Bouck en zijn peloton hadden veroorzaakt.

Het middaguur van 17 december was nu aangebroken in Hünningen.

Robert Lambert en soldaat eerste klasse Carlos Fernandez legden de laatste documenten en observatiekaarten van het I&R-peloton op het vuur. Om te ontsnappen aan de dreigende Duitse omsingeling zouden ze hun noodkaarten gebruiken die waren gedrukt op zijde en in de voeringen van hun gevechtjassen waren genaaid.^[384]

Voordat ze echter zouden evacueren, was majoor Kriz vastbesloten om nog eenmaal te proberen het peloton te vinden. Hij had nog steeds de hoop niet opgegeven dat ze in leven konden zijn. ‘Zonder communicatie,’ herinnerde hij zich, ‘trok ik er [die ochtend] op uit naar de positie van het I&R om te zien of ze het gebied hadden verlaten en zo niet, dan zou ik proberen ze eruit te krijgen. Vanwege de infiltratie van de Duitsers en het grote aantal Duitse tanks kon ik de positie echter niet bereiken... Luitenant Bouck had geen permissie zich terug te trekken. Ik wist dat als hij had besloten de positie te verlaten, met zijn vaardigheid en de vaardigheid van zijn manschappen, zij zich uiteindelijk misschien weer bij ons zouden voegen. Als ze echter het bevel gehoorzaamden, zou zijn kleine groep een flinke ravage hebben aangericht in de Duitse gelederen en zou het vechtend ten onder zijn gegaan.’^[385]

Malmedy – 17 december 1944

Terwijl majoor Kriz een laatste poging ondernam om luitenant Bouck en zijn manschappen te vinden, denderde Jochen Peiper met zijn tanks over de kruising in Baugnez in de richting van het dorp Stavelot waar ze het eerste grote obstakel zouden moeten passeren – de rivier de Ambleve.

Rond die tijd verliet een konvooi van iets dan dertig vrachtwagens met aan boord batterij B van het 285e veldartillerieobservatiebataljon het dorp Baugnez richting Malmedy.

Plotseling werd het konvooi opgemerkt door de mannen in Peipers

voorst tanks en werd snel het vuur geopend. Granaten explodeerden overal rondom de Amerikanen die hun voertuigen verlieten en beschutting zochten. Toen de beschieting voorbij was, werden ze gevangengenomen door een groep pantsergrenadiers onder leiding van een zekere majoor Josef Diefenthal, een van Peipers meest vertrouwde officieren.

Peiper had eerder bevel gegeven dat er geen tijd zou zijn om te stoppen voor kleine groepjes Amerikanen. Dit was echter geen kleine groep. Toch ging Peiper verder en liet hij het aan Diefenthals mannen over om de tijdrovende krijgsgevangenen af te handelen.

Peiper was al enkele kilometers buiten Baugez toen Diefenthals manschappen foerier Bill Merricken en 130 andere manschappen van compagnie B een veld in leidden dat zich ongeveer honderd meter van de kruising in Baugez bevond. Behalve compagnie B bevonden zich in de groep krijgsgevangenen enkele hospikken uit verschillende eenheden en enkele MP's die eerder het wegverkeer in het dorp hadden geregeld.

Merricken en zijn landgenoten werden met hun handen boven hun hoofden op ongeveer twintig meter van de weg opgesteld in acht rijen. De grond was modderig, met hier en daar een beetje sneeuw. De Duitsers waren van de SS, maar Merricken en de andere Amerikanen waren niet overmatig bang. Ze zouden natuurlijk in het veld moeten blijven staan totdat er iets kon worden geregeld om ze weg te voeren van het front.

Toen hield een Duitse officier, naar men denkt majoor Werner Poetschke, de commandant van het 1e SS-pantserbataljon, twee Mark IV-tanks aan. Ze moesten de gevangenen onder schot houden met hun machinegeweren.

Plotseling gaf Poetschke een van de tankcommandanten toch bevel het vuur te openen.^[386]

Sergeant Bill Merricken zag dat een Duitse officier zijn pistool richtte op drie medegevangenen. De officier schoot en raakte de eerste twee

krijgsgevangenen: hij doodde een jeepchauffeur en een medisch officier, eerste luitenant Carl R. Guenther.

Een Amerikaanse officier riep: ‘Blijf staan!’^[387] zodat de Duitsers niet het smoesje konden gebruiken dat ze ontsnappende gevangenen neerschoten. Merricken en de mannen om hem heen hoefde men dat niet te vertellen. Ze probeerden toch al om zo kalm mogelijk te blijven.

De Duitsers hadden echter geen smoesjes nodig.

‘Maak ze allemaal af!’

De machinegeweren van de tanks brulden.^[388]

De mannen wierpen zich op de grond, begroeven hun gezichten in de modder en onder de doorzeefde lichamen van hun makkers. Er klonk gegil, gevolgd door het gekreun van gewonde mannen, dat volgens een ooggetuige klonk als het geloei van runderen in een slachthuis.

Merricken werd tweemaal in zijn rug geschoten maar overleefde het. Het machinegeweer sproeide ongeveer een kwartier lang heen en weer. Toen trokken de tanks op. Een spookachtige stilte daalde neer over het tafereel, zo nu en dan onderbroken door het gekerm van de stervende mannen.

Diefenthals mannen waren verder getrokken. De nachtmerrie was voor Merricken echter nog niet voorbij: plotseling stopten andere voertuigen naast het veld. Merricken durfde zich niet te bewegen toen hij de genisten van de 3e SS-pionierscompagnie het veld in hoorde lopen. De genisten begonnen de mannen af te maken die zich nog bewogen. Een van die mannen lag boven op Merricken.

‘Die kerel boven op mij was helemaal door het dolle heen,’ herinnerde Merricken zich bijna zes jaar later. ‘Ik probeerde me stil te houden, geen geluid te maken. Maar hij had zo ongelofelijk veel pijn dat hij om begon te rollen. Ik lag met mijn gezicht naar beneden zodat ik niet kon zien wat er gebeurde. Maar hij rolde over de achterkant van mijn benen en trok de

aandacht van twee Duitse soldaten. Ze kwamen naar ons toe. Ik voelde dat ze vlak bij ons waren. Toen schoten ze op hem met een pistool. De kogel ging door hem heen en belandde in mijn rechterknie. Hij bewoog zich niet meer. Ik lag zo stil als ik kon. Ik wist niet hoe ik dat deed, maar ik deed het. Toen verloor ik alle gevoel van tijd. Ik lag helemaal plat met mijn hoofd naar links gedraaid en met mijn linkerarm over mijn ogen en gezicht.'

'Het was die dag zo koud, iets van negen graden onder nul. Als je mond onbeschat was konden de Duitsers de damp van je adem zien en wisten ze dat je nog leefde. Ik lag dus volkomen stil. Ik hoorde dat de Duitsers de schedels van de mannen insloegen met de kolven van hun geweren. Ze schopten de mannen om te zien of ze nog leefden. Ze vroegen de mannen of ze medische hulp nodig hadden. Wie antwoord gaf werd onmiddellijk doodgeschoten.'

Twée uur lang lag Merricken onder zijn dode landgenoot terwijl Peipers zestien kilometer lange colonne Duitse tanks en halftrupsvoertuigen langs het veld reed. Zo nu en dan schoot een van de voertuigen op het veld met lijken.

Toen het gerommel van de tanks eindelijk wegebde, trok Merricken zichzelf onder de dode man die boven op hem lag vandaan en kroop toen, samen met een makker uit compagnie B die wonderwel niet was geraakt, naar een boerderij drie kilometer verderop waar een oude Belgische vrouw hem op de zolder verstopte en hem toen hielp om terug te keren naar de Amerikaanse linies. De meeste maten van Merricken uit compagnie B hadden niet zoveel geluk. Hun lichamen lagen voor ze werden teruggevonden twee maanden lang stijf bevroren onder een steeds dikker wordend pak sneeuw.^[389]

Het nieuws over het bloedbad verspreidde zich als een kille windvlaag door de hele Ardennen, nadat een handvol overlevenden nog geen uur na

de massale executie de Amerikaanse linies bereikte. Toen opperbevelhebber generaal Dwight Eisenhower uiteindelijk hoorde van deze beruchtste slachting onder Amerikaanse soldaten van de hele Tweede Wereldoorlog, reageerde hij naar verluidt als volgt: ‘Nou, de gemiddelde soldaat zal de Duitsers nu wel net zo erg haten als de joden dat doen.’^[390]

Robert Lambert hoorde van het bloedbad ongeveer een uur nadat het was gebeurd. ‘Op de een of andere manier gaat het nieuws tijdens de strijd met een ongekende snelheid rond,’ legde hij uit. ‘Sommige mensen denken dat het bloedbad bij Malmedy weleens het resultaat kon zijn van de frustraties van SS-luitenant-kolonel Peipers troepen over de vertraging in hun tijdschema die was veroorzaakt door de verdediging van Lanzerath door het I&R-peloton van het 394e, een dag eerder.’^[391]

Elsenborn Ridge – 18 december 1944

De situatie zag er nu bijzonder ernstig uit in Hünningen. In de late namiddag van de zeventiende december waren alle stellingen van het 394e onder de voet gelopen; Kriz en de andere inlichtingenofficieren hadden het contact verloren met het tweede bataljon van het regiment. Kolonel Riley gaf bevel om het resterende deel van het eerste en derde bataljon terug te trekken naar Murringen, ongeveer een kilometer ten noorden van Hünningen. Van daaruit zou wat over was van de 99e divisie zich terugtrekken over de enige weg die nog toegankelijk was, door de met elkaar vergroeide dorpjes Krinkelt en Rocherath, en dan naar de hoger gelegen hellingen van de Elsenborn Ridge. Dan zouden alle beschikbare troepen, van afwassers tot en met monteurs van middelbare leeftijd, zich ingraven en zich voorbereiden op de verdediging tegen de Duitse divisies die snel optrokken achter Peiper aan.

In Hünningen werd niets achtergelaten dat voor de Duitsers van nut kon zijn. Robert Lambert en soldaat eerste klasse Carlos Fernandez hadden zelfs hun seininstructies vernietigd.^[392] Samen met soldaat Sam Oakley en Vic Adams, die niet naar een ziekenhuis was geëvacueerd zoals soldaat Vernon Leopold, verzamelden ze de bedrollen en plunjebalen van het peloton in een gepantserde jeep. ‘Boucks bedrol was het laatste dat we inlaadden,’ herinnerde soldaat Adams zich. ‘We controleerden onze geweren, munitie en openden een doos handgranaten. Ik geloof dat we echt dachten dat we zouden creperen’.^[393] Inderdaad leek de kans klein dat ze Hünningen levend zouden verlaten.

De beschieting verhevigde. Adams, Oakley, Fernandez en Lambert doken op de grond toen vlakbij een granaat neerkwam. ‘Mijn rug voelde nat,’ herinnerde Adams zich. ‘Ik dacht dat ik was geraakt. [Maar het was] sneeuw die van een dak boven op ons was gevallen.’^[394]

Adams en de andere overlevenden van het I&R-peloton sloten zich vervolgens aan bij een colonne die richting Murringen vertrok. Tegen de avond hadden ze zich bij de eenheid met keukens en voorraden in Hünningen gevoegd.

Rond 19.00 uur begon een intense beschieting van het dorp. De mannen zochten beschutting in kelders. Terwijl de 88-mm-granaten overal in het dorp gebouwen verwoestten, hoorden ze dat in een schoolgebouw in de buurt warme maaltijden werden geserveerd. Kriz adviseerde zijn rechterhand, luitenant Buegner, en de overgeblevenen van het peloton om iets te eten te gaan halen. Het was onduidelijk wanneer die gelegenheid zich weer zou voordoen.²⁴

De volgende dag rond 13.00 uur hoorde Kriz dat alle wegen uit Murringen door de Duitsers waren afgesloten, behalve een smal weggetje dat naar Krinkelt in het noorden voerde. ‘We kregen opdracht om te

proberen via die route terug te keren naar de eigen linies,' herinnerde Kriz' rechterhand Buegner zich.^[395]

Net na 14.00 uur sloten majoor Kriz, luitenant Buegner en de overgebleven leden van het I&R-peloton aan bij de ontsnappende colonne van ongeveer honderd voertuigen die bumper aan bumper over het smalle weggetje naar Krinkelt reden. Buegner, Kriz en Lambert reden in een jeep aan de achterkant van de colonne. Ze waren nog geen anderhalve kilometer van Krinkelt toen van voren het bevel werd doorgegeven om alle voertuigen te verlaten. Nu was het 'ieder voor zich op weg naar de eigen linies.'^[396] Veel van de chauffeurs maakten haast bij het weggaan. 'Een aantal van ons zag echter geen reden om te gaan rennen,' herinnerde Buegner zich, 'dus bleven we en probeerden we te ontdekken waarom we dat bevel hadden gekregen... Lambert en ik boden ons aan om een verkenningsspatrouille uit te voeren.'

Binnen een halfuur kwamen Lambert en luitenant Buegner verschillende 99'ers tegen die zich langs de weg terugtrokken van andere posities. Blijkbaar was de weg nog helemaal tot aan Krinkelt bruikbaar. Iedereen die kon rijden kreeg toen opdracht om in de verlaten vrachtwagens te stappen en verder te rijden naar Krinkelt. Om 15.30 uur had het laatste voertuig in de colonne Krinkelt bereikt en ging het verder naar Elsenborn.²⁵ 'Elke kilometer die we [toen] aflegden naar het westen en naar veilig gebied,' herinnerde Buegner zich, 'voelde als een zware last die laag na laag van onze schouders gleed.'^[397]

Waar de weg het dorp Elsenborn in leidde, werd de colonne gestopt door mannen van compagnie H van het 38e infanterieregiment van de 2e divisie. Op bevel van Otto Skorzeny was in de hele regio verwarring gezaaid; elke jeep die Elsenborn binnenkwam, moest worden gestopt en de identiteit van de inzittenden moest worden onderzocht.^[398]

Soldaat Vic Adams, soldaat eerste klasse Carlos Fernandez en soldaat Sam Oakley toonden aan dat ze betrouwbare soldaten waren en Oakley reed verder het dorp Elsenborn in. Ze konden geen commandopost voor het 394e vinden, dus besloten ze een geschikte locatie voor een observatiepost te zoeken op het dichtstbijzijnde plateau; het winderige gebied dat Elsenborn Ridge werd genoemd. Al snel ontdekten ze een kanonopstelling. Oakley parkeerde de jeep een paar meter daarachter en de overgebleven leden van het I&R-peloton sprongen eruit en begonnen de positie te versterken.

Robert Lambert uit Minnesota hielp zijn maten bij het graven van gaten in de keiharde grond. Bij de terugtrekking uit Hünningen tijdens de voorgaande nacht waren al zijn bezittingen, behalve zijn geweer en de kleding en munitie die hij bij zich had, buitgemaakt door de vijand. Graven in de bevroren grond was zwaar werk. Het leek echter wat gemakkelijker nadat kolonel Riley arriveerde en Lambert vertelde dat hij hem ter plekke bevorderde van technicus vijfde graad tot stafsergeant. Lambert vroeg zich af of hij werd bevorderd omdat ‘er om ongelukkige redenen heel veel vacatures waren’.^[399] Of had hij in een echte crisis beter gepresteerd dan hij ooit van zichzelf had verwacht?^[400]

De mannen waren op van de zenuwen. Soldaat Vic Adams zag dat een Duitse krijgsgevangene plotseling probeerde te ontsnappen uit een groep gevangenen. De 99’ers openden onmiddellijk het vuur en raakten de Duitser zo vaak dat zijn lichaam eruitzag als een ‘fontein’ van bloed.^[401]

Ze kregen geen moment rust. Ze hadden elke minuut die hun gegeven was hard nodig om de stelling te versterken en om lange rollen prikkeldraad uit te zetten om de eigen stelling te verbinden met andere haastig gegraven posities. Ze waren net klaar met de voorbereiding van de observatiepost toen de Duitsers de eerste van vele felle aanvallen op

de Elsenborn Ridge uitvoerden. Gelukkig waren iets van 25 zware artilleriebatterijen op tijd naar Elsenborn gesneld en werden de Duitsers een eerste maal teruggeslagen.^[402] De aanvallen die zouden volgen zouden alsmaar feller zijn, met ontelbare granaten die over en weer over de Elsenborn Ridge werden geschoten in wat uiteindelijk de hevigste inzet van artillerie tussen Duitsers en Amerikanen zou worden in de hele Tweede Wereldoorlog. Tijdens de hele slag zouden de 99'ers standhouden in waarschijnlijk de moedigste defensieve actie in de militaire geschiedenis van de VS, door de laatste grote klappen van de Wehrmacht aan het westelijk front op te vangen.

Het zou echter allemaal niet mogelijk zijn geweest zonder de koppige inzet van kleine eenheden die sterk in de minderheid waren, die standvastig hadden gevochten tot ze werden gedood of gevangen, zodat de Duitse opmars van 16 december werd vertraagd en zodat de 99'ers en de andere divisies iets meer waardevolle tijd hadden om zich terug te trekken, te hergroeperen en nieuwe linies te formeren. Ze wisten het nog niet, maar de dappere standvastigheid van luitenant Lyle Bouck en zijn manschappen bij Lanzerath was niet vergeefs geweest, integendeel. 'Deze kleine groep Amerikanen,' schreef majoor Kriz later, 'had de handen ineengeslagen om iets te doen wat ze liever niet deden, onder leiding van luitenant Bouck, [en] door zichzelf te geven, gaven ze een enorm aantal Amerikaanse troepen een beetje meer tijd om van positie te veranderen, nieuwe loopgraven in te richten, te vechten en het vuur te staken om een andere keer door te vechten.'^[403]

Trois-Ponts – 18 december 1944

Terwijl de 99e divisie zich ingroef op Elsenborn Ridge, naderde Jochen Peiper het cruciale stadje Trois-Ponts, genoemd naar de drie bruggen

over de rivier de Ambleve, waarvan er twee Peipers zware voertuigen en tanks konden dragen. Peiper wist dat hij door het dorp en over een van die twee bruggen moest om toegang te krijgen tot de Belgische snelweg N-23, een snelle brede weg die hem binnen enkele uren bij zijn doel zou brengen: de Maas.

Peipers colonne was onder steeds heviger vuur komen te staan na het passeren van de kruising in Baugnez waar zich het bloedbad van Malmedy voltrok. In het volgende belangrijkere dorp, Stavelot, verloor Peiper nog meer tijd. Sinds zijn eenheid Lanzerath had verlaten, hadden wegversperringen, de bezielde verdediging door de Amerikanen, zware beschietingen en luchtaanvallen *Kampfgruppe* Peiper teruggebracht tot tweederde van de oorspronkelijke sterkte. Elke vertraging had de Amerikanen bovendien meer tijd gegeven om de posities langs Peipers route te versterken.

Rond 11.00 uur denderde Peipers voorste tank naar de eerste brug in Trois-Ponts toe. Plotseling werd de tank geraakt door een 57-mm-antitankgranaat. De Panther raakte een rupsband kwijt, maar kon het vuur van de Amerikaanse artillerie beantwoorden en doodde de vierkoppige bemanning met één schot. Seconden later klonk de daverende klap en het beslissende laatste gerommel van een brug die werd opgeblazen door Amerikaanse genisten. Het geluid van puin dat in de Ambleve plonsde was nog maar nauwelijks weggestorven toen ook de tweede van Trois-Ponts' bruggen werd opgeblazen.

Voor het eerst was Peiper radeloos. Het verlies van deze oversteekplaats was misschien wel fataal. De dichtstbijzijnde brug lag nu onder een dorpje dat La Gleize heette bij een kruising, genaamd Cheneux. Om die brug te nemen moest hij flink omrijden en niet alleen had hij daar weinig tijd voor, maar ook zou de brug zijn tanks misschien niet houden. Het was een gok, maar Peiper had geen keuze.

Peiper gaf snel opdracht aan zijn voorste tanks om zich te hergroeperen en op te trekken naar Cheneux. Tot zijn vreugde rapporteerden verkenneren rond het middaguur dat de brug nog intact was en sterk genoeg om zelfs zijn zwaarste tanks te dragen.

Kampfgruppe Peiper rukte op naar de brug. Halverwege de middag kregen ze echter hevige aanvallen te verduren van zestien P-47 Thunderbolts. Tien tanks achter aan de colonne werden vernietigd terwijl de colonne van de weg af glibberde om dekking te zoeken. Drie van de Amerikaanse vliegtuigen werden neergeschoten.

Laat in de middag reden de voorste tanks over de brug bij Cheneux. Tijdens de afstraffing door de Thunderbolts waren echter tal van Peipers halfrupsvoertuigen stilgelegd zodat ze de weg blokkeerden, waardoor opnieuw een hinderlijke vertraging optrad.

Het begon al te schemeren toen Peiper bevel gaf om op te rukken tot voorbij Cheneux. Op zijn kaart zag hij duidelijk dat hij nu nog een brug zou moeten oversteken, over de beek de Lienne bij een gehucht dat Habiemont heette, wilde hij bij de N-23 komen die hem bij de Maas zou brengen. Vol vertrouwen zette zijn eenheid zich weer in beweging.

Terwijl hij dat deed, begonnen Amerikaanse genisten de brug over de Lienne te voorzien van een springlading.

Het was nagenoeg donker toen een jonge Amerikaanse korporaal, Fred Chapin van compagnie A van het 291e geniegevechtbataljon, Peipers voorste tank signaleerde, gevolgd door verschillende andere Panthers, terwijl die door een bocht kwam op ongeveer 180 meter van de brug over de Lienne.

Chapin had opdracht gekregen om de ontstekingsleutel om te draaien voor de springladingen die hij en anderen van compagnie A op de brug hadden geplaatst. De kanonnier op de voorste Panther zag Chapin en opende het vuur. Chapin dook ineen. Enkele seconden later tuurde hij de

diepe schemering in. De luitenant die het signaal zou geven om de sleutel om te draaien was nergens te zien. Chapin speurde opnieuw de omgeving af. Plotseling zag hij de luitenant, die wild naar hem stond te zwaaien.

Korporaal Chapin draaide de sleutel om.

Na een blauwe lichtflits stortte de bakstenen brug met luid geraas in de Lienne. De laatste brug was weg en daarmee was Peipers enige route naar de Maas afgesloten. Volgens sommige van zijn manschappen stompte Peiper uit frustratie op zijn knie. ‘Die vervloekte genisten,’ mompelde Peiper. ‘Die vervloekte genisten!’^[404] Terwijl Jochen Peiper zijn tanks terugtrok uit Habiemont, was de aanval van zijn strijdmacht, die voor het eerst was opgehouden in Lanzerath, eindelijk afgeslagen.

Junkerath – 19 december 1944

De colonne krijgsgevangenen met Lyle Bouck bereikte Junkerath, een dorpje op enkele kilometers afstand van de Duitse grens. Op de avond van 18 december werden de mannen samengedreven in een grote wachtruimte op het treinstation in het dorp. Tussen de honderden gevangenen zag Bouck ook het gezicht van luitenant Matthew Reid, zijn oude vriend uit Camp Maxey tijdens zijn dienst in compagnie C van het 394e infanterieregiment. Dat beurde Bouck op. De twee mannen maakten het zich gemakkelijk en probeerden wat te slapen op die koude vloer van de wachtruimte in Junkerath.^[405]

Terwijl de gevangengenomen leden van het peloton in Junkerath onrustig sluimerden, haastten hun kameraden korporaal Sam Jenkins en soldaat eerste klasse Robert Preston zich door een diep bos. Het was de derde nacht dat ze op de vlucht waren sinds Bouck hun het bevel had gegeven om zich terug te trekken van de positie in Lanzerath, tijdens de avondschemering op de zestiende december. Toen zagen ze plotseling

een schuur. Ze hadden niets te eten gehad en hadden nu een ondraaglijke dorst. Jenkins kon zijn pijnlijke ledematen nauwelijks meer bewegen. Sneeuw eten leek hem alleen maar meer naar water te doen smachten.

‘We moeten wat uitrusten,’ zei Jenkins tegen Preston.

In de vroege uren van 19 december kropen ze de schuur in en begaven ze zich naar de zolder, dekten ze zichzelf toe met hooi en sliepen al gauw.

Ongeveer vier uur later werd Jenkins wakker van Duitse stemmen. Het was licht buiten de schuur.

‘Hé, Bob, ik denk dat ze hier naar binnen komen,’ fluisterde Jenkins.^[406]

De Duitsers hadden de voetsporen van de twee mannen gevonden. Seconden later kwamen ze de schuur binnen en begonnen ze met bajonetten in het hooi te prikken. Eén steek ketste af op Jenkins’ been. Hij ging zitten omdat hij wist dat de Duitser bij de volgende stoot in zijn borst zou steken.

De Duitsers haalden korporaal Jenkins en soldaat eerste klasse Preston van de zolder naar beneden en namen hun waardevolle voorwerpen af: Jenkins moest zijn ring van de middelbare school en zijn horloge afstaan.

Een Duitse kapitein van begin dertig liep naar hen toe.

‘Hebben mijn mannen jullie spullen afgepakt?’ vroeg de kapitein in het Engels.

‘Ja,’ zei Jenkins.

De kapitein riep een sergeant bij zich.

‘Vertel die mannen dat ze die spullen teruggeven.’

Enkele minuten later had Jenkins zijn horloge en ring terug. De kapitein liep gehaast weg. Zodra hij uit het zicht was, namen zijn manschappen de ring en het horloge weer af. Toen liepen ze met Jenkins en Preston in de richting van Duitsland over een weg met een wegwijzer die de kant van

Junkerath aanwees.

Jenkins was verbaasd over de aantallen Duitsers die hij tegenkwam. Op een zeker moment kwam hij langs een lange colonne door paarden voortgetrokken artillerie. ‘Zo zullen ze ons nooit verslaan,’ dacht hij, terwijl hij de paarden met verbazing bekeek. ‘Ze moeten hun artillerie verplaatsen met paarden. Deze oorlog gaan we zeker winnen.’^[407]

Jenkins en Preston kwamen uiteindelijk ’s ochtends vroeg op het rangeerterrein in Junkerath aan. Op de eerste verdieping van een gebouw in de buurt werden ze verhoord. De Duitse inlichtingenofficier tegenover hen wist al dat ze bij de 99e divisie hoorden en leek simpelweg net te doen alsof. Toen Jenkins de verhoorkamer verliet, sloeg een Duitse bewaker naar hem met zijn geweer, maar miste gelukkig.

Jenkins en Preston werden toen bij de honderden Amerikaanse krijgsgevangenen gezet die afwachtten tot ze bij het front vandaan zouden worden gehaald.^[408] In die groep troffen ze tot hun vreugde ook de rest van de gezonde leden van het peloton aan: radiotelegrafist James Fort, pelotonsergeant Bill Slape, soldaat eerste klasse Risto Milosevich, soldaat eerste klasse Jordan ‘Pop’ Robinson, sergeant George Redmond, korporaal McGehee en soldaat John Creger. De soldaten Jim Silvola, die in zijn bovenarm was geraakt, en Joseph McConnell, die een Duitse kogel in zijn borst had, waren op weg naar Junkerath van de anderen gescheiden en met andere gewonde krijgsgevangenen naar Frankfurt gestuurd in het noorden.

Slape was verheugd dat hij Jenkins en Preston zag. ‘Ze vertelden dat ze Hünningen en het oude regimentshoofdkwartier hadden weten te bereiken,’ herinnerde Slape zich. ‘Maar het hoofdkwartier was al geëvacueerd. Ik was blij dat ik ze zag, want zij waren de enige twee van mijn manschappen van wie we niet wisten wat er met ze was gebeurd.’^[409]

Geallieerd commandohoofdkwartier, Verdun, Frankrijk – 19 december 1944

Vroeg op de negentiende december 1944 riep geallieerde opperbevelhebber generaal Dwight Eisenhower zijn hoogste generaals bij elkaar voor een spoedberaad. Verdun was een passende locatie, omdat het tijdens de Eerste Wereldoorlog het toneel was van het ergste bloedbad en van de kostbaarste blunders door geallieerde generaals.

De vochtige, koude atmosfeer paste goed bij de stemming van de generaals. Terwijl ze nors hun koppen lauwe koffie koesterden, probeerden enkelen hun verlegenheid en schaamte te verbergen omdat ze wisten dat hun inlichtingendiensten opvallend hadden gefaald.

Eisenhower kwam het vertrek binnen, wierp een blik op zijn moedeloze staf en kondigde zelfverzekerd aan: ‘De huidige situatie moet worden beschouwd als een situatie met kansen en niet als een ramp. Aan deze vergadertafel wil ik alleen vrolijke gezichten zien.’^[410] Dit was typisch voor de onverstoorbare Eisenhower. ‘Ike’ met zijn zachte stem was in Abilene, Kansas geboren en in bittere armoede opgegroeid. Als jonge cadet op de militaire academie West Point had hij regelmatig lak aan de regels. Hij werd bewonderd om zijn diepe geloof in de overwinning en om zijn aanstekelijke optimisme, maar zeker ook om zijn ongeëvenaarde diplomatieke vaardigheden. Dit waren de gaven die hij al snel hard nodig zou hebben nu de omvang en de ernst van de Duitse aanval de meningen van zijn hoogste generaals sterker verdeelden, die het niet eens waren over de manier waarop het Derde Rijk het beste kon worden verslagen.

Een van de aanwezige generaals hoefde niet te worden opgevrolijkt: generaal George S. Patton jr., commandant van het Amerikaanse derde leger. Lang, grijs en onberispelijk gekleed in een speciaal op maat gemaakt uniform was Patton veruit de opvallendste commandant onder

Eisenhower, geliefd bij de Amerikaanse pers om zijn spottende opmerkingen, zijn enorme arrogantie en zijn geldingsdrang. Sinds juli was zijn derde leger met adembenemende snelheid door Europa gewalst en was hijzelf door iedereen verheerlijkt. Maand na maand had overal ter wereld ‘PATTON BREEKT ERDOORHEEN!’ op de voorpagina’s gestaan.

Onder zijn eigen troepen stond Patton echter bekend als ‘Old Blood and Guts... his guts, our blood!’^{26[411]} In hun ogen had deze pistool dragende, rokkenjagende antisemiet met een groeiende grootheidswaan inderdaad veel lef: de laatste Amerikaanse oorlogvoerende ‘krijger-generaal’. Velen vermoedden echter dat achter al die gehaastheid en snoeverij een kil hart schuilging. Patton leek soms erg heerszuchtig en had dan nauwelijks oog voor het verlies van levens dat zijn beslissingen veroorzaakten. Hij was er berucht om dat hij in Noord-Afrika twee mannen had geslagen die leden aan *shell-shock*, schreeuwend dat ze lafaards waren, een incident waar hij fel om werd bekritiseerd door een zeer verbolgen Eisenhower.

Patton had zichzelf al eens omschreven als een *widow-maker* en was inderdaad een boeiend en controversieel figuur, waarschijnlijk de succesvolste van alle geallieerde generaals die op het Europese strijdtoneel vochten, en zeker de meest twistzieke, maar ook erg goed in staat om de meest uiteenlopende emoties los te maken. Iedereen was het er echter over eens dat Patton een meester was in de kunst van de mobiele oorlogvoering. Ondersteund door erg veel zeer ervaren en tactisch briljante gevechtscommandanten was Patton in staat om zijn gepantserde eenheden met een ongelofelijke snelheid in te zetten, vaak met geslaagde verrassingsaanvallen als resultaat, om snel door de Duitse linies heen te breken en om soms tientallen kilometers op een dag door te dringen.

Nu de toon was gezet in de grote jacht naar de Siegfriedlinie, was Patton erop gebrand om de zaak weer in beweging te zetten. Net zoals Eisenhower zag hij een tegenaanval door de Duitsers in de Ardennen als een prachtige kans, niet alleen om een dodelijke slag toe te brengen aan wat nu nog over was van de Wehrmacht aan het westelijk front, maar ook om weer eens de held van de dag te zijn, en dan door te stoten naar de machtige Rijn.

Patton was het er ook mee eens dat Hitler een grote fout had gemaakt door zijn beste divisies en pantsereenheden in te zetten in de Ardennen. In de belangrijke noordelijke hoek van het aangevallen gebied leek de 99e divisie nu de Elsenborn Ridge te kunnen houden. Als Pattons derde leger snel kon worden ingezet, kon het de zuidelijke kant van dat gebied aanvallen rond Bastogne, Hitlers aanvoerlijnen afsnijden, de Duitsers omsingelen en ze vervolgens wegvagen.

‘Wanneer zul je kunnen aanvallen?’ vroeg Eisenhower aan Patton.

‘Op de ochtend van de 21e,’ antwoordde Patton. ‘Met drie divisies.’

De andere generaals lachten.

‘Doe niet zo stompzinig, George,’ zei Eisenhower. ‘Als je zo vroeg al gaat, zul je niet al die drie divisies klaar hebben en fragmenteer je de aanval. Je begint op de 22e.’^[412]

Patton stemde in en de vergadering werd besloten. De aanwezigen hadden er weer vertrouwen in.

Het front in de Ardennen – 19 december 1944

Wat de anderen niet wisten, was dat Patton al was begonnen om zijn derde leger met meer dan driehonderdduizend militairen naar de Ardennen te verplaatsen. Direct na de vergadering in Verdun gaf hij zijn 26e en 80e infanteriedivisies en zijn 4e pantserdivisie bevel om zich klaar

te maken voor een race op volle kracht naar de Ardennen.

De 4e pantserdivisie, Pattons favoriete eenheid, had de drierterrengeneraal zijn mooiste overwinningen bezorgd sinds de landing in Normandië in juli. Om 23.00 uur zou deze divisie al onderweg zijn vanaf de rivier de Saar op de Duits-Franse grens in het zuiden en naar Bastogne. Onder de vele jonge, in de strijd geharde officieren bevond zich bij het 10e pantserinfanteriebataljon van de 4e de 24 jaar oude kapitein Abe Baum, een goedgebekte, in Brooklyn geboren jood. ‘We reden voorop,’ herinnerde Baum zich, die in drie maanden tijd twee bronzen sterren en een zilveren ster had verdiend. ‘De wegen waren bevroren en de metalen rupsbanden van de tanks slipten lelijk. We ondervonden echter geen weerstand en we legden in negentien uur tijd bijna 250 kilometer af.’^[413]

Wanneer hij in de Ardennen aankwam, zou hem worden gevraagd een speciale eenheid van vierhonderd militairen Bastogne binnen te leiden, waar de 101e luchtlandingsdivisie sterke verdedigingsstellingen had opgezet maar nu toch een zware belegering te verduren kreeg. Baums strijdmacht zou Bastogne bereiken, maar vervolgens worden teruggetrokken om in reserve te worden gehouden voordat het stadje geheel was omsingeld door de divisies van Von Manteuffel.²⁷

Baum zou moeten wachten tot de lente van 1945 voordat hij weer een belangrijk gevecht aan het front zou meemaken. Opnieuw zou hij daarbij het bevel hebben over een speciale eenheid. De missie van die eenheid zou echter van een heel andere aard zijn, zoals ook Lyle Bouck en de andere overlevenden van zijn I&R-peloton op ingrijpende wijze zouden ervaren.

In de ‘forty and eights’ – 20 op 21 december 1944

‘RAUS! RAUS!’ riepen de Duitse bewakers.

Lyle Bouck en honderden andere krijgsgevangenen werden uit het hoofdstation van Junkerath naar het bitterkoude rangeerterrein gedirigeerd. Ze kregen er kleine porties grof roggebrood en wat kroezen hete, bittere koffie en werden toen in goederenwagens geladen die even daarvoor waren gebruikt om troepen naar het front te brengen. Men had geen tijd gehad om de witte kruisen op de daken te schilderen die voor geallieerde vliegtuigen aanduiden dat ze krijgsgevangenen vervoerden.^[414]

De goederenwagens waren iets meer dan de helft groter dan Amerikaanse goederenwagens, en een kleine personeelswagon sloot de combinatie. Op de zijkant van sommige wagens stond de beroemde Franse markering ‘*40 hommes – 8 chevaux*’ (40 man – 8 paarden) die in de Eerste Wereldoorlog bekend stond als ‘forty and eights’.^[415] In elke goederenwagon zouden zeventig krijgsgevangenen worden gepropt.

Het had geen gevaarlijker tijd kunnen zijn om per trein naar Duitsland te reizen. Zodra de hemel helder was, beschouwden de geallieerde vliegeniers alles wat op de rails bewoog als een hoofddoel. Voorlopig was het gelukkig bewolkt.

Luitenant Warren Springer klom vermoeid in een goederenwagon. De wagon was al eens beschoten. Hij ontdekte een gat in het plafond van de goederenwagon en ging eronder zitten met het idee dat de kans toch maar klein zou zijn dat een tweede kogel of granaatscherf de wagon zou binnenvliegen door datzelfde gat.^[416]

Enige tijd later hoorde luitenant Lyle Bouck het geratel en gekraak van de trein die zich kreunend in beweging zette. De goederenwagon schokte even en langzaam reden ze het rangeerterrein af.

De mannen wisten niet waar ze heen gingen of hoe lang de reis zou duren. Terwijl de uren langzaam voorbijgingen, begonnen ze honger en

dorst te krijgen. Gedurende de zes dagen die volgden zouden ze iedere dag elk twee sneetjes brood krijgen. Vier mannen in Boucks wagon zouden in die tijd overlijden aan onderkoeling en aan hun wonden. ‘Het was goed dat het zo koud was, want dat zorgde ervoor dat de lijken niet gingen rotten,’ herinnerde Bouck zich. ‘We waren vervuld van woede en haat en vloekten op elkaar en sloegen elkaar terwijl er mensen begonnen te sterven... Ik kwam over de schok heen van alles wat gebeurd was, over mijn eigen schaamte over wat mijn eigen falen leek te zijn. Ik dacht na over hoe we zulke goede manschappen hadden en dit toch had kunnen gebeuren. Ik voelde geen berouw.’^[417]

In sommige wagons lag stro op de grond. De mannen konden gaan liggen wanneer het hun beurt was om te slapen. Verse paardenmest in andere wagons verwarmde de bevroren voeten van sommige van de mannen. In Lyle Boucks wagon hadden ze alleen maar bevroren hout. De enige warmtebronnen vormden de omhelzingen van de andere mannen en de hoop ontlasting in een hoek van de wagon die elk uur groter werd.

Bouck zat al snel ineengedoken naast zijn maat Matthew Reid. Hij voelde zich net een uitgehongerd dier en hij zat zo dicht tegen de anderen aan dat hij zich nauwelijks kon bewegen zonder dat er iemand vloekte.^[418] De stank van de hoop ontlasting drong nu door elke porie en door elke centimeter uniform. Op 21 december had Bouck last gekregen van maagkrampen. Hij voelde zich zwak en duizelig.^[419] Zijn gewonde been was stijf geworden en er sijpelde vocht uit. Bouck wist dat de kogel vlak langs het bot was gegaan en vroeg zich af of de wond ooit zou genezen.

Op dezelfde krijgsgevangenentrein zat een aantal manschappen van een I&R-peloton van het 2e bataljon van het 423e regiment van de 106e divisie. Een van die soldaten, die eveneens in de infanterie was geplaatst nadat de ASTP-programma's waren opgeheven, was twintig jaar oud en

heette Kurt Vonnegut.

De situatie van Vonnegut en de andere Amerikanen was verslechterd door de omvang van het succes van de Duitsers bij het doorbreken van de geallieerde linies. De Duitsers waren niet voorbereid op de grote aantallen Amerikaanse krijgsgevangenen die ze in korte tijd te verwerken kregen. ‘Ze hadden een enorm probleem met het onderbrengen van iedereen,’ herinnerde Vonnegut zich. ‘Ze hadden geen idee wat ze moesten beginnen met een dergelijke overwinning.’

Vonnegut zou later de klassieker *Slaughterhouse Five* schrijven die gedeeltelijk was gebaseerd op zijn ervaringen als krijgsgevangene. Hij en de andere soldaten uit zijn peloton in het 423e waren bijzonder ontmoedigd en tegelijk bijzonder wraaklustig. ‘Onze regimentscommandant gaf zich over en had ons een bevel tot overgave gestuurd,’ legde Vonnegut uit. ‘Het was een onrechtmatig bevel, dus we gaven er geen gevolg aan.’

Vonnegut en zijn kameraden en eigenlijk het overgrote deel van de 106e divisie waren snel omsingeld. Vonnegut had toen geprobeerd om aan zijn gevangenneming te ontkomen. ‘We waren een paar dagen lang op de loop en wisten eigenlijk niet wat er allemaal aan de hand was; mijn I&R-eenheid telde ongeveer tien man. Toen ontdekten de Duitsers ons terwijl wij hen niet zagen. Ze zetten de artillerie op ons. Er waren drie salvo’s en toen hadden ze ons. Het waren eigenlijk allemaal oude mannen die ons samendreven. Uiteindelijk werden we op die trein geladen.’^[420]

Veel van de gevangengenomen mannen hadden al voor 16 december 1944 tekenen van intensievere activiteit gezien. Net zoals Bouck hadden ze uren voordat het bombardement die ochtend begon al ongewone geluiden gerapporteerd. Nu moesten zij boeten voor de zelfoverschatting van de legerleiding.

Bouck was net zo ontmoedigd en fysiek uitgeput als Kurt Vonnegut en de anderen. Terwijl hij vocht tegen de pijn in zijn maag was hij echter ook

steeds vastberadener om op de een of andere manier terug te slaan. Hij had gelijk gehad tijdens die lange nacht in café Scholzen in Lanzerath: het zou alleen nog maar erger worden. Er was inderdaad een nieuwe strijd begonnen – de strijd om te overleven. Bouck zou deze strijd niet gaan verliezen. De Duitse majoor had ongelijk. Hij zou teruggaan als overwinnaar.²⁸

Maar hoe lang zou deze volgende ronde in het gevecht gaan duren? Dat was de vraag die alle mannen zich stelden. De stank van ontlasting en angst, de steken van de honger, de buikloop, het gegil van de waanzinnigen, de aanblik van de doden op de vloer – niets was zo erg als niet weten hoe lang de reis zou duren die hen alsmaar dieper het Derde Rijk in bracht.^[421]

La Gleize, België – 21 december 1944

Jochen Peiper stond voor zijn commandanten, in een boerderij op een paar kilometer afstand van het dorp La Gleize dat boven de rivier de Salm lag. De spanning was van zijn bleke gezicht af te lezen. Het einde naderde.

Omvangrijke Amerikaanse ontzettingslegers, zei Peiper, probeerden zijn *Kampfgruppe* de pas af te snijden. Parachutisten van de 82e luchtlandingsdivisie waren vlakbij en hadden de westelijke oever van de Ambleve ingenomen. Er zat niets anders op dan uit te wijken naar het dorp La Gleize en daar te wachten op versterking. Als de 1e pantserdivisie dan niet zou komen, zouden Peiper en zijn mannen moeten proberen om uit de toenemende Amerikaanse omsingeling te ontsnappen en terugkeren naar de Duitse linies. Peipers uitgeputte officieren knikten instemmend. Net als Peiper accepteerden ze nu dat ze de Maas niet meer zouden bereiken.

Peiper vaardigde toen nieuwe bevelen uit: de Duitse gewonden die konden lopen en de Amerikaanse krijgsgevangenen die in het gebied waren opgepikt zouden direct naar de kelders van La Gleize worden gebracht.

Het dorp werd inmiddels al hevig beschoten door Amerikaanse batterijen die naar het nabije Stoumont en Château de Froid-Coeur waren verplaatst. Peiper zou desondanks een nieuwe commandopost inrichten in een kelder aan de rand van het dorp. De Duitse luchtmacht had beloofd om voorraden te droppen. Peiper had ook te horen gekregen dat vaten met brandstof in zijn richting de Ambleve af zouden zakken. Hij had nu nog maar net genoeg benzine om de batterijen van enkele van zijn laatste tanks op te laden. Hij was niet in staat om nog in de aanval te gaan en ook niet om een gemotoriseerde terugtocht te organiseren; hij was uiteindelijk vastgelopen en hij wist het. Net zoals Lyle Bouck en diens manschappen kon hij nu alleen nog maar hopen en afwachten.^[422]

Deel III. Oorlog achter prikkeldraad

Hoofdstuk 10. Gasten van het Derde Rijk

In het Derde Rijk – 21 december 1944

De ochtend brak aan toen de mannen aan boord van luitenant Lyle Boucks krijgsgevangentransport wakker werden en merkten dat het dak en de metalen verbindingen van hun goederenwagon onder een laagje ijs zaten, net als de binnenkant van een koelkast. Een blik uit het kleine ventilatiegat in de goederenwagon bracht aan het licht dat ze op een enkelspoor midden in een bos stonden. De grond en de bomen zaten onder een dikke laag sneeuw.

Enkele bewakers liepen buiten de trein heen en weer met gezichten die waren gerimpeld van de kou. Sommige mannen riepen naar de bewakers, smeekten om *Wasser* (water), maar kregen geen gehoor.

Bijna de helft van alle mannen had nu last van dysenterie. In elke goederenwagon klonk voortdurend geroep om de helm – ‘in godsnaam, snel!’^[423] Een helm werd doorgegeven onder de krijgsgevangenen en uiteindelijk teruggegeven aan de arme vent die het ding moest legen door het ventilatiegat.

De trein kwam met een schok weer in beweging. De trein reed door talloze stille dorpjes en kwam uiteindelijk aan in Koblenz, aan de Rijn. Een strook van enkele huizenblokken breed langs de rivier was herhaaldelijk gebombardeerd.

Het was een ijzingwekkend vergezicht. De eens prachtige gebouwen waren verwoest; een duizend jaar oude beschaving was teruggebracht tot rokende as: enkele overgebleven, door granaatscherven doorzeefde kerktorens herinnerden nog aan het Duitsland van weleer, dat een bakermat van de verlichting was geweest en in de jaren twintig nog een

bron van ongelofelijke technologische en culturele ontwikkeling was geweest.

De trein stopte een uur lang op een spoorwegemplacement. Russische dwangarbeiders, ondergebracht in ontspoorde wagons, repareerden onder bewaking het spoor en vulden bomkraters.

De trein kwam weer knarsend in beweging en rolde langzaam naar een brug, die flink was gehavend maar nog altijd de rivier overspande. De mannen vroegen zich af of de brug het zou houden. 'Het ziet eruit als de Ohio bij Pittsburgh, behalve dan de kleur,'^[424] zei een krijgsgevangene terwijl de trein langzaam het kolkende grijze water van de Rijn overstak.

Het was al laat in de middag toen de trein de verwoeste buitenwijken van Koblenz achter zich liet. De hemel was nu helder; de mannen konden de condensstrepen zien van Amerikaanse vliegtuigen die terugvlogen nadat ze het zuiden van Duitsland hadden gebombardeerd. Tegen de avond was de trein een rangeerterrein in Limburg am Main binnengereden, dertig kilometer ten oosten van Koblenz en bijna 160 kilometer van Lanzerath.

Bouck en zijn peloton hadden gemiddeld maar iets van dertig kilometer per dag afgelegd. Nu vermoedden ze dat ze eindelijk de trein mochten verlaten. Ze hadden echter geen geluk: de commandant van het dichtstbijzijnde gevangenenkamp, dat al was volgepakt met gevangenen uit de Ardennen, weigerde hen op te nemen, zodat ze zich moesten klaarmaken voor nog een gruwelijke nacht in de afgesloten goederenwagons.^[425]

Het werd donker. Een trein naderde op een ander spoor. Plotseling sprong de machinist eruit en zocht dekking. Toen klonk in de verte het zoemen van geallieerde bommenwerpers. De mannen stonden te beven, zwetend van angst.

Soldaat Kurt Vonnegut hoorde het gejang van snel naderende

Mosquito's: 52 jachtbommenwerpers van de RAF die werden ingezet voor bombardementen en voor salvo's met het snelvuurkanon laag bij de grond.^[426] Een van de vliegtuigen loste een lichtkogel om het doel bij te lichten – het rangeerterrein. De mannen die rond de ventilatiegaten dromden, zagen de hemel oplichten 'alsof het Kerstmis was,' zoals een van hen zich later herinnerde.

De lichtkogel ontbrandde ongeveer zestig meter boven de grond en deed het rangeerterrein baden in felwit licht alsof iemand plotseling de schijnwerpers van een Hollywood-studio had aangezet. De vlammen van de lichtkogel hadden een betoverend effect: de kleur wisselde tussen rood, paars, oranje en geel – als de lampjes van een kerstboom.^[427]

Enkele seconden later ontploften er bommen. De mannen die in de eerste wagons stonden, werden door de schokgolven omvergeworpen. Een locomotief die vlakbij stond werd van het spoor geblazen.

'Kruip uit het raam,' schreeuwde iemand, 'als deze vervloekte trein wordt geraakt en in brand vliegt!'^[428]

De mannen konden echter onmogelijk naar buiten door de ventilatiegaten. Ze zaten in de val.

Toen werd de trein op twee wagons afstand van Lyle Bouck door een voltreffer geraakt. Enkele officieren van Kurt Vonneguts regiment werden gedood of raakten gewond.^[429]

De klap gooide Lyle Boucks goederenwagon op zijn kant. De mannen vielen over elkaar heen. Hun gegil ging onder in het gebulder van de bommenwerpers, het geflaf van zware machinegeweren en de explosies. Het begon soldaat Kurt Vonnegut te duizelen toen zijn wagon in stukken brak. In een andere wagon wist een korporaal zich naar buiten te wringen. Een Duitse bewaker lag ineengedoken in de buurt en waarschuwde de korporaal dat hij niet moest proberen te ontsnappen. De

korporaal negeerde de doodsbange bewaker en wist een deur van een wagon te ontgrendelen. De mannen vielen over elkaar heen terwijl ze de sprong op de ijzige grond waagden.

Andere krijgsgevangenen in de hele trein sprongen al snel uit de geopende deuren en renden weg om dekking te zoeken. Er was geen tijd om een menselijke keten te vormen en samen de letters 'POW' te spellen zodat de Mosquito-piloten konden zien wie ze bestookten. Sommige mannen hadden zo'n dorst dat ze, terwijl de bommen overal rondom hen neerkwamen, bij een sloot in de buurt neerhurkten, de ijslaag braken, het vieze water opschepten en handenvol ervan dronken. Toen was de eerste golf bommenwerpers voorbij.

Luitenant Warren Springer zag Duitse bewakers naar een schuilkelder rennen.

'Blijf daar of we schieten jullie neer,' waarschuwde een bewaker Springer en de anderen voordat hij wegrende.

Springer en zijn kameraden besloten het erop te wagen en renden achter de bewakers aan. Maar toen kwam de tweede golf Mosquito's langs. Kogels, granaatscherven en houtsplinters vlogen door de lucht. Springer rende voor zijn leven naar een schuilkelder, waar hij de Duitse bewakers bij elkaar vond, doodsbenuwd en ineengedoken. Plotseling zag hij iets wits vlezig op zijn mouw. De andere krijgsgevangenen keken met afschuw naar hem: zijn overjas was besmeurd met bloed en hersenen. De hersenen waren niet van hem. Springer had zelfs geen schrammetje opgelopen.^[430]

'De bewakers dreven ons toen bij elkaar en zetten ons terug op de trein,' herinnerde Kurt Vonnegut zich. 'Op de een of andere manier zetten ze de trein weer in elkaar en repareerden enkele rails.'^[431] Volgens één schatting werden tijdens de aanval acht mannen gedood en raakten er 36 gewond.

Vlak voor zonsopgang reed de trein weer verder. Het daglicht betekende echter niet dat het gevaar nu was geweken. Nu de lucht was opgeklaard vielen de geallieerden tot Hitlers ontsteltenis alle aanvoerdoelen achter het Duitse front aan die ze maar konden vinden. De situatie was voor de krijgsgevangenen nog beroerder omdat ze door het Roergebied reden, dat die maand toch al het doel was van extra zware bombardementen nu de Amerikaanse achtste luchtmacht en het Britse *bomber command* hun al drie jaar durende verwoesting van de steden en industriegebieden rond de Roer verhevigden.

Terwijl Lyle Bouck en de andere overgeblevenen van zijn peloton door het verwoeste Duitsland reden, werden hun gewonde kameraden – de soldaten Vernon Leopold, Louis Kalil en Bill James – naar ziekenhuizen gebracht.

De rest van zijn leven zou Leopold eraan terugdenken hoeveel geluk hij had gehad dat hij maar enkele uren voor de Duitse aanval op Lanzerath was teruggezonden en daardoor gevangenneming had voorkomen. Vroeg op 16 december was hij bestempeld als een geval van ‘bevriezing / loopgravenvoet’, op een draagbaar gelegd en toen naar het westen vervoerd op een hospitaaltrein die naar Parijs reed. ‘Toen we de bestemming naderden,’ herinnerde hij zich, ‘hoorde ik voor het eerst het nieuws over de Duitse doorbraak. Weken later, terwijl ik herstelde in een ziekenhuis van het Amerikaanse leger in Engeland, kreeg ik een brief van sergeant Fernandez van het regimentshoofdkwartier waarin stond dat van onze kameraden van de voorpost in Lanzerath niets was vernomen sinds de eerste aanval en dat ze te boek stonden als “vermist in de strijd”’.^[432]

Het zou nog dertig jaar duren voordat soldaat Vernon Leopold zou ontdekken wat er was geworden van zijn peloton.

Soldaat Louis Kalil uit Indiana bevond zich ook in een hospitaaltrein die in de tegenovergestelde richting reed: naar het oosten naar het Roerdal.

De andere gewonden op de trein waren geen Amerikaanse soldaten die geluk hadden gehad, maar gewonde Duitsers. Kalil kreeg geen medische zorg van de hospikken en artsen in een van de wagons. Hij werd ondanks de levensbedreigende verwonding aan zijn gezicht op het balkon tussen de wagons geplaatst en hij had al snel het gevoel dat hij dood zou vriezen.

Kalil had geen pijnstillers gekregen. Terwijl de uren verstreken en sneeuwvlagen de trein teisterden, raakte hij ervan overtuigd dat zijn kans om te overleven nihil was. Er was maar één iemand die hem zou kunnen redden – God.

Uit zijn met bloed besmeurde gevechtsjas trok Kalil de zakbijbel die tot de standaarduitrusting behoorde en bladerde door tot hij bij Psalm 23 kwam. Het bloed druppelde op de bladzijde terwijl hij bad en vervolgens de psalm hardop las zodat hij de troostende woorden kon horen:

*De Here is mijn herder, mij ontbreekt niets;
Hij doet mij nederliggen in grazige weiden;
Hij voert mij aan rustige wateren;
Hij verkwikt mijn ziel.
Hij leidt mij in de rechte sporen
om zijns naams wil.
Zelfs al ga ik door een dal van diepe duisternis,
ik vrees geen kwaad,
want Gij zijt bij mij;
uw stok en uw staf, die vertroosten mij.
Ja, heil en goedertierenheid zullen mij volgen
al de dagen van mijn leven;
ik zal in het huis des Heren verblijven
tot in lengte van dagen.²⁹*

De hele dag door las Kalil deze psalm keer op keer. Het was zijn enige verdovingsmiddel. En het werkte: Kalil vond de kracht om door te zetten tijdens de veertien uren van duisternis van die nacht en de volgende

ochtend voelde hij zich sterk genoeg om zijn bewakers om een deken te vragen. ‘Ze gaven mij er uiteindelijk een,’ herinnerde hij zich. ‘Maar ik had nog steeds geen eten en geen water. Ik begon koortsig te worden – het verband van 16 december was aan mijn gezicht vastgevroren. Het was niet verschoond. De Duitsers haalden een tolk en een Duitse dokter vertelde dat ik gangreen in de wond had.’^[433]

Kalil wist dat de Duitsers hem nu waarschijnlijk niet zouden doodschieten. Misschien hoopten ze wel dat hij van de trein zou springen en zou sterven wanneer de pijn van zijn verwondingen te erg zou worden. Een andere gedachte bleef hem bezighouden: hoe zouden zijn ouders omgaan met het onvermijdelijke telegram met het nieuws dat hij vermist werd?³⁰

Bewakers liepen langs de plek waar hij lag. Een schopte hem gemeen alsof hij een gewonde hond was die eigenlijk moest worden afgemaakt in plaats van daar het gangpad te blokkeren. ‘Na een dag of twee was het zo koud dat ik voortdurend rilde,’ herinnerde Kalil zich. ‘De Duitsers bleven me maar schoppen. Ik kon er niets tegen doen. Het ergste waren echter de tanden die in mijn verhemelte zaten. Ik kon ze er niet uit krijgen. Ten slotte vielen ze er vanzelf uit. Dat voelde een beetje beter.’

Uiteindelijk stopte de hospitaaltrein aan de rand van een stad. Kalil was erg verzwakt toen hij op een brancard van de trein werd gedragen. Hij had geen idee waar hij was. Hij werd in een ambulance geladen. Terwijl de ambulance het station uit reed, vond hij de kracht om uit een raam te kijken.

‘O, mijn god,’ bracht hij uit.

Voor zijn ogen zag hij het effect van geallieerde bombardementen op een stad: ‘Totale verwoesting. Er stond geen gebouw meer overeind. Het was één grote puinhoop.’

Kalil vergaapte zich aan de overblijfselen: het puin en de geblakerde

bomkraters waar eens huizen hadden gestaan.

‘Hoeveel mensen waren daar gestorven?’ vroeg hij zich af. ‘... Nou ja, misschien was dat gerechtigheid. Misschien hadden ze dit verdiend.’^[434]

De straten van de stad waren nu smalle steegjes die tussen de met de grond gelijk gemaakte huizenblokken door liepen. Broodmagere Duitse vrouwen snuffelden met hun kinderen op blote voeten rond in de ruïnes, sleepten puin en bakstenen aan de kant om doorgangen te maken naar met water gevulde kelders waarin ze tijdens het volgende bombardement zouden kunnen schuilen. Anderen kwamen sloom tevoorschijn uit de verteerde staketsels van hun huizen, met bleke gezichten van afschuw.

Toen de oorlog ten einde liep, waren 131 Duitse dorpen en steden getroffen door hetzelfde verwoestende lot. Meer dan zeshonderdduizend burgers waren tegen die tijd gedood – tweemaal zo veel als het aantal Amerikaanse slachtoffers in de hele Tweede Wereldoorlog. Bijna acht miljoen Duitsers zouden dan dakloos zijn. Er zou in veel Duitse steden meer dan dertig kubieke meter puin zijn op elke overlevende Duitser. De omvang van de verwoesting was zo gigantisch en kende zo weinig historische precedënten dat tot op de dag van vandaag de gevolgen ervan nog steeds niet geheel worden begrepen, zelfs niet in Duitsland zelf.^[435]

Kalils ambulance hield uiteindelijk halt bij het enige gebouw dat Kalil nog zag staan. De tanden die in zijn verhemelte vastzaten waren er nu uit gevallen maar zijn kaak deed hem des te meer pijn terwijl hij het ziekenhuis in werd gedragen en op de vierde verdieping werd neergezet. Hij had nog steeds geen pijnstillers gekregen. Twee dagen lang lag hij alleen op de afdeling, totdat er langzamerhand meer gewonde geallieerden bij kwamen.

Kalil raakte in gesprek met een Britse soldaat die zichzelf Robbie noemde en die hoorde bij de Britse eerste luchtlandingsdivisie. Hij was in

zijn mond geraakt tijdens *Operation Market Garden* van de Britse generaal Bernard Montgomery – een ernstige tegenslag voor de geallieerden, die op 18 september 1944 uitmondde in een mislukking bij het houden van de beroemde ‘brug te ver’, die de Rijn bij Arnhem overspande.^[436]

‘Waar ben ik?’ vroeg Kalil.

‘Hanover,’ antwoordde Robbie.^[437]

Die avond hoorde Kalil het gejang van het luchtalarm. Hij vroeg zich af waarom: de stad was zo erg verwoest dat de bommen maar weinig schade aan zouden richten in die zee van puin. De gruwel van het massale bombardement zou nu weer helemaal opnieuw beginnen. Of zoals de Duitsers het zeiden: ‘*Die schwere Leidenszeit beginnt nun abermals.*’ [De tijd van het lijden begint wederom.]^[438]

Al snel was het monotone gebrom van RAF Lancaster-bommenwerpers hoorbaar in de verte. Kalil kon nog niet lopen en omdat geen enkele Duitser hem aanbood om hem te helpen naar de schuilkelder in de kelder van het ziekenhuis te komen, en omdat Robbie dat niet mocht doen, bleef hij alleen op de ziekenzaal achter, in afwachting van de neerdalende brandbommen en de fragmentatiebommen.

Van bovenaf zag Hanover er helemaal niet uit als een zee van puin. Een verslaggever van de BBC aan boord van een Lancaster omschreef de nadering van een Duitse stad voor een typische nachtelijke luchtaanval: ‘Het is een muur van licht met maar weinig leemten ertussen en achter die muur is een poel van feller licht, een rode en groene en blauwe gloed en boven die poel hangen ontelbare lichtkogels. Dat is de stad zelf.’^[439]

Op de grond staarde Louis Kalil door een raam, als enige overgeblevene op de ziekenzaal, alleen en hulpeloos. Hij zag in de zee van

steen groepjes bommen en brandbommen exploderen in fosforwitte patronen. Het ziekenhuis schudde plotseling alsof het zelf was geraakt. De hemel was vol met lichtspookkogels van het luchtafweergeschut -wit, geel en groen. Iemand vond een doel en Kalil zag in een waas hoe de Lancaster tolde en draaide terwijl het toestel neerstortte. Kalil bad langdurig, het leek een eeuwigheid. Uiteindelijk gaven de sirenes het teken dat het weer veilig was en Robbie, Kalils nieuwe ‘mate’, keerde van de schuilkelder terug naar de zaal.

De luchtaanvallen kwamen voor de kerst bijna elke nacht terug. Na een zware luchtaanval werden zonder uitzondering nieuwe gewonde vliegeniers het ziekenhuis binnengebracht. Kalils bewakers gaven het niet graag toe, maar ze hadden een zeker respect voor de Amerikaanse soldaten, vooral sinds 16 december toen Kalil en zoveel anderen hadden bewezen dat ze in het vechten van man tot man niet onderdeden voor de Duitse stoottroepen. ‘Ze waardeerden de Amerikaanse infanteristen,’ legde Kalil uit. ‘Ze haatten echter de luchtmacht. Ik vertelde ze altijd: “Ik weet niet waarom jullie dat zo voelen – jullie schijnen vergeten te zijn dat jullie zijn begonnen door Engeland te bombarderen.” Dat hoorden ze niet graag.’^{31[440]}

Op een ochtend na een zoveelste luchtaanval werd Kalil benaderd door een Duitse tolk.

‘Zou je het erg vinden als een Duits gezin hier kwam en met je praatte?’ vroeg hij.

‘Ik ben er niet al te enthousiast over.’

‘Ze willen je gewoon ontmoeten en een beetje praten... Doe me een plezier, alsjeblieft.’

‘O, goed dan.’

De tolk bracht een moeder, vader en hun jonge dochter bij Kalils bed. Hun zoon was gevangengenomen in Noord-Afrika; ze vroegen zich af of

hij goed werd behandeld als krijgsgevangene in Camp Taylor in Tennessee.

‘Vertel hun dat ze zich nergens zorgen over moeten maken,’ zei Kalil. ‘Hij wordt als een koning behandeld in vergelijking met ons hier. Hun zoon kan kiezen. Als hij werkt, krijgt hij een dollar per dag. Als hij niet wil werken, kan hij gewoon de hele dag in de barakken blijven zitten.’

De familie keek verrast en toen opgelucht.

‘Vertel ze maar,’ voegde Kalil nijdig toe, ‘dat hij misschien niet eens meer wil terugkomen.’

Toen de familie weg was, hoorde Kalil dat de tolk, die beter Engels sprak dan hijzelf, uit Zwitserland kwam, een neutraal land.

‘Hoe ben je in godsnaam hier terechtgekomen in de oorlog met de Duitsers?’ vroeg Kalil.

De tolk keek beschaamd. ‘Ik wist niet dat het zo erg zou zijn,’ legde hij uit. ‘Ze betaalden me er heel goed voor.’^[441]

Soldaat Bill James zou zich later niets herinneren van zijn reis naar een ziekenhuis in Frankfurt, de geboorteplaats van Vernon Leopold. Zijn eerste herinnering aan Frankfurt was dat hij voortdurend het bewustzijn verloor terwijl hij op een brancard lag in een ‘koude, donkerbruine wereld’ waar alles onwerkelijk leek. Plotseling droeg een brancard hem van het donker naar een verblindend licht. Hij bevond zich in een ruimte die vol stond met witte tafels; groepjes spookachtige figuren stonden rond de tafels. De lucht was doordrongen van de geur van ether.

James was zich vaag bewust van verschillende in het wit geklede gestalten die onder elkaar wat mompelden en die bij elkaar stonden aan het voeteneind van een operatietafel.

Een Duitse arts leunde voorover en vroeg James hoe oud hij was.

‘Negentien.’

‘Nou, je zult nu sterven!’

De Duitser glimlachte en hield een verdoovingsmasker voor James' gezicht.

‘Over vijftig jaar...’^[442]

James hoorde de stem van de arts door zijn hoofd echoën toen de ether zijn werk begon te doen: ‘... over vijftig jaar, ... over vijftig jaar, ... over vijftig jaar...’^[443]

Rond dezelfde tijd dat James werd geopereerd kreeg zijn familie in White Plains, New York een telegram met het nieuws dat hij vermist werd. Zijn zus Anna herinnerde zich later goed dat het telegram werd geopend: ‘O, god, dat was een gruwelijk moment. We hadden mensen op bezoek en toen kregen we dat bericht – uw zoon is vermist in de strijd.

We huilden allemaal. We waren helemaal over onze toeren.’^[444] Na enkele dagen maakte de schok plaats voor gebeden. James' familie bestond uit vrome, trouwe Grieks-orthodoxe kerkgangers en zij wendden zich tot God om hun hoop te sterken. Anna had minder geruststelling nodig dan de anderen. Op de nacht van de zestiende december riep haar broer haar in een droom: ‘Fanny! Pak een geweer en help me!’ De droom had haar bang gemaakt maar gaf haar nu hoop. ‘Hij leeft nog,’ vertelde ze aan een zus. ‘Dat is de heilige waarheid.’^[445]

In het Derde Rijk – 23 december 1944

Een week nadat ze Junkerath hadden verlaten, kregen Lyle Bouck en de andere gevangenen eindelijk water en een klein stukje roggebrood met een laagje bitter smakende jam. Soldaat Kurt Vonnegut zou later beschrijven hoe het voor de Duitse bewakers moet hebben geleken: alsof de wagons zelf die avond tot leven kwamen: ‘Voor de bewakers die buiten heen en weer liepen werd elke wagon een op zichzelf staand organisme dat at en dronk en zich ontlastte via de ventilatiegaten. Het

praatte en gilde soms ook door die ventilatiegaten. Water en roggebrood gingen naar binnen en naar buiten kwamen stront, pis en taal... De benen van degenen die stonden, waren als palen van een hek die in een warme, wriemelende, scheten latende, zuchtende aarde waren gedreven. De vreemdsoortige aarde was een mozaïek van slapenden die zich in elkaar voegden als lepels.’^[446]

Sommige van deze menselijke lepels waren aalmoezeniers, zoals pater Paul Cavanaugh van het 422e regiment van de 106e divisie, die weldra cruciale spirituele steun zou geven aan Lyle Bouck en veel andere krijgsgevangenen in dat transport. Cavanaugh was een niet klein te krijgen jezuïetenpater en hij was op 19 december 1944 gevangengenomen, samen met duizenden andere ‘Golden Lions’ van de 106e, die zo werden genoemd vanwege de insignes op hun schouders.

Het begon te schemeren.

‘Ze bombarderen niet op de dag voor Kerstmis,’ zei een officier.

‘Zeker doen ze dat wel!’ reageerde een ander. ‘Ze willen deze oorlog winnen. Dit jaar wordt kerst niet gevierd.’^[447]

Terwijl het duister de trein omhulde, hoorde pater Paul Cavanaugh een laag gemurmel. In de ene na de andere wagon begonnen de krijgsgevangenen te zingen: ‘O, Little Town of Bethlehem’, de favoriet van de Duitse bewakers, ‘Stille nacht’ en veel andere kerstliederen.

Er klonk weer een luchtalarm en daarmee verdween het kleine beetje kerstsfeer. Opnieuw dat vreselijke wachten. Die nacht werden de gebeden van Cavanaugh en de anderen echter verhoord: de Mosquito’s keerden niet terug.

La Gleize, België – kerstavond 1944

De colonne verslagen SS-troepen ploeterde door de diepe sneeuw en

probeerde nu wanhopig om de eigen linies te bereiken. Voor aan de colonne liep Jochen Peiper op zijn laatste benen en hij verbruikte zijn laatste beetje uithoudingsvermogen en adrenaline terwijl hij zijn mannen aanspoorde om op te schieten en door te zetten. Hij had in tien dagen tijd niet meer dan enkele minuten slaap gehad. Nu moest hij met achthonderd manschappen ontsnappen aan de oprukkende *Amerikaner* – alles wat over was van de oorspronkelijke vijfduizend manschappen in *Kampfgruppe* Peiper.

De vorige avond had Peiper in La Gleize een ongebruikelijk voorstel gedaan aan een van zijn krijgsgevangenen – de 28 jaar oude majoor Hal McCown, een Amerikaanse officier van het 119e regiment van de 30e infanteriedivisie die in de functie van bataljoncommandant op 22 december 1944 tijdens een verkenningstocht gevangen was genomen.

Peiper zou rond de 150 Amerikaanse krijgsgevangenen vrijlaten als majoor Mc-Cown de vrijlating van Peipers gewonden zou garanderen. McCown had gezegd dat hij op een dergelijk voorstel niet kon ingaan, maar dat hij bereid was een verklaring te tekenen waarin hij getuigde dat Peiper had geprobeerd te onderhandelen over een vrijgeleide voor zijn gewonden. Hoewel Peiper McCown gevangen hield, was zijn onderhandelingspositie niet erg gunstig – hij was omsingeld, zijn eenheid was in feite al verslagen. Uiteindelijk had hij ermee ingestemd dat die verklaring al zou volstaan.

Peiper had een verrassend optimisme tentoongespreid, zelfs al zaten zijn manschappen eigenlijk in de val in het dorp, nu Amerikaanse soldaten van drie verschillende divisies zijn positie naderden. ‘O, ik geef toe dat er heel veel slechte dingen zijn gebeurd,’ had hij McCown verteld. ‘Maar wij denken aan de vele goede dingen die Hitler heeft gedaan. We elimineren bijvoorbeeld de communistische dreiging en doen daarmee jullie werk. En de visie van de Führer van een verenigd, productiever Europa – dat zal

jou toch ook wel aanspreken? We behouden wat goed is en ruimen de slechte zaken uit de weg.’^[448]

Het was de ochtend voor Kerstmis en Peiper zag er niet meer zo zelfverzekerd uit toen hij en majoor McCown, zijn enige Amerikaanse gevangene, door de diepe bossen sjokten. Peiper en zijn manschappen hadden maar enkele minuten halt gehouden om op adem te komen sinds ze La Gleize hadden verlaten.

Peiper richtte zich tot majoor McCown en wees naar een spar.

‘Ik heb u de vorige avond beloofd dat ik u een kerstboom zou geven met Kerstmis. Daar staat hij.’

McCown kon een glimlach niet onderdrukken.

Ze marcheerden verder, waarbij McCown goed werd bewaakt door een achttien jaar oude soldaat die Fröhlich heette.

‘Kun je die kerel niet zeggen dat hij moet ophouden mij “boy” te noemen?’ vroeg McCown aan Peiper. ‘Ik ben toch immers majoor.’

‘Meer Engels dan dat kent hij niet,’ antwoordde Peiper.

‘Kolonel, kunt u de majoor niet zover krijgen dat hij op zijn erewoord zweert dat hij niet zal ontsnappen?’ vroeg Fröhlich. ‘Ik heb er genoeg van om voortdurend mijn pistool op hem te richten.’

‘In orde,’ beloofde McCown al snel. ‘Op mijn erewoord.’^[449]

Fröhlich stopte zijn pistool weg.

De hele dag liepen ze door, terwijl in de verte hoorbaar was hoe de Amerikanen oprukten naar La Gleize. Die avond staken ze een kleine brug over de rivier de Salm over. Plotseling flitste boven hun hoofden lichtspoorvuur van de 82e luchtlandingsdivisie. ‘Overal vielen [opeens] mortiergranaten,’ herinnerde McCown zich, ‘granaatscherven raakten de bomen rondom ons. De Amerikaanse vuurkracht van zware en lichte machinegeweren was superieur aan het vuur van de verdediging.’^[450]

Toen het vuurgevecht was afgelopen, merkte McCown dat hij alleen

was. Hij lag op zijn buik in de sneeuw. De Duitsers hadden hem alleen achtergelaten. ‘Na een tijdje stond ik voorzichtig op en begon ik weg te lopen van de richting van de Amerikaanse aanval, terwijl ik goed achteromkeek of iemand me in het vizier had of volgde.’^[451]

Uiteindelijk haalde McCown de Amerikaanse linies, toen hij werd aangesproken door een Amerikaanse voorpost van de 82e luchtlandingsdivisie. Het was al bijna Kerstmis toen hij zijn eigen gelederen bereikte.

Jochen Peiper zette zijn tocht echter voort. Hij was in het vuurgevecht met de 82e luchtlandingsdivisie lichtgewond geraakt – zijn eerste verwonding in vier jaar van felle gevechten. Nu had hij zijn krachten verspeeld en viel hij neer in de sneeuw. Vanaf nu moesten zijn manschappen hem dragen.

Het laatste obstakel was moeilijk te nemen – de rivier de Salm, die erg hoog stond. Het restant van *Kampfgruppe* Peiper begon door de rivier te waden, waarbij de sterkere en langere mannen in de woeste stroming bleven staan en de gewonden en zwakkeren naar de overkant hielpen. Het was zo koud dat bijna niemand het langer dan enkele minuten uithield in het water.

770 overlevenden van *Kampfgruppe* Peiper bereikten uiteindelijk veilig grondgebied. In het door de Duitsers bezette dorpje Wanne werd Peiper neergelegd in een eerstehulp post en viel hij in een diepe slaap. Hij had bijna achthonderd elitetroepen van de SS met zich meegebracht die opnieuw met hem ten strijde zouden kunnen trekken. Terwijl hij met Kerstmis 1944 de hele dag sliep, droeg zijn meerdere hem al voor om de Zwaarden toe te voegen aan zijn Ridderkruis met Eikenbladeren – de hoogste eer in het Derde Rijk.^[452]

In het Derde Rijk – eerste kerstdag 1944

Terwijl Peiper sliep, waren de mannen in Lyle Boucks krijgsgevangenentransport zo dorstig dat ze gedwongen waren aan de ijzel op de tralies van de ventilatiegaten te likken. Op die dag was elk van de mannen een paar seconden aan de beurt en hij bevroor dan zijn adem op de tralies voor de man die na hem kwam.^[453]

Luitenant Warren Springer zag die morgen Duitse burgers in hun zondagse kleren door de puinhopen naar een kerkdienst lopen. De gedachte dat het leven blijkbaar gewoon doorging ondanks de zware geallieerde bombardementen deprimeerde hem. Misschien deden ze vanwege Kerstmis extra hun best om de dingen te doen die ze gewoonlijk zouden hebben gedaan. Maar misschien was die koppigheid wel een teken van iets veel onheilsPELLERS: de massale ontkenning door de Duitsers van de gigantische verwoesting. De wandelaars zagen er zeker niet uit alsof ze de hoop op de overwinning hadden opgegeven.^[454]

In zijn wagon smachtte radiotelegrafist James Fort die dag naar voedsel. ‘We reden een station binnen,’ herinnerde hij zich. ‘Ik had geen idee waar in Duitsland dat was. Ik wist alleen dat het Kerstmis was. Elk van die wagons had een klein [ventilatiegat] in een hoek. Niet groot genoeg om doorheen te kruipen, maar je kon er je hand door naar buiten steken.’^[455]

Het was Forts beurt bij het ventilatiegat. Hij zag een Duitse burger die met een mandje over het perron liep.

Fort trok de aandacht van de Duitser en wees op zijn trouwring.

‘Goud! Dit is goud!’ Kon hij zijn trouwring ruilen voor een brood?

De Duitser stemde in. Fort scheurde het donkere, zware brood in stukken en deelde het met de anderen van zijn peloton. Het was niet bepaald het kerstdiner zoals ze zich dat hadden voorgesteld, maar het stilde voor even de honger. De overlevenden van het peloton hadden besloten om al het voedsel dat ze konden vinden met elkaar te delen: op

die manier hadden ze een veel betere overlevingskans dan wanneer iedereen het alleen probeerde te redden. De gevangenschap had hen al dichter bij elkaar gebracht dan zelfs de afschuwelijke gebeurtenissen op 16 december en de vele maanden opleiding.

Die middag mochten de mannen eindelijk de trein verlaten. Voor de meesten was dat op zich al een prachtig kerstcadeau. De mannen werden geteld terwijl ze stonden te bibberen in de kou. Toen werden ze in een lange colonne van ongeveer 1.500 man van het rangeerterrein weggeleid en een heuvel op gebracht naar een krijgsgevangenenkamp dat Bad Orb heette. Het was een verademing om de veewagons uit te zijn, de benen te kunnen strekken en diepe teugen verse koude lucht in te ademen.

Terwijl de kop van de colonne Bad Orb bijna had bereikt, werd de mannen verder achteraan plotseling bevolen te stoppen. Ze kregen het verpletterende nieuws te horen dat Bad Orb maar een beperkt aantal krijgsgevangenen kon opnemen. Bouck, zijn peloton en honderden anderen kregen bevel zich om te keren en terug te marcheren naar het treinstation.

Het was een nauwelijks te verdragen tegenslag. Het was al donker toen ze opnieuw werden geteld en in dezelfde wagons werden geladen waarin ze waren aangekomen. De trein zou de volgende 48 uur stilstaan op het rangeerterrein. Op 27 december 1944 kwam de trein opnieuw knarsend in beweging. Voor Bouck en zijn peloton was de betrekkelijke geborgenheid die Bad Orb bood een droombeeld dat nu even ver verwijderd leek als hun vaderland.

Parijs, Frankrijk – Kerstmis 1944

In zijn hoofdkwartier in Parijs was dit de ergste Kerstmis die generaal Dwight 'Ike' Eisenhower, de geallieerde opperbevelhebber, ooit had

meegemaakt. ‘Generaal Ike, zich verontschuldigend omdat [het] kerstfeest waarnaar men reikhalzend had uitgekeken nu onmogelijk was, nodigde enkele intimi uit voor het avondeten,’ herinnerde luitenant Kay Summersby zich, Ike’s Britse secretaresse en chauffeur. ‘Ik vond dat hij neerslachtiger was dan ik hem ooit eerder had gezien. Hij was somber, heel somber.’^[456]

Het was allemaal de schuld van Otto Skorzeny. Tijdens de eerste dagen van het offensief waren verscheidene van zijn ‘nep-Amerikanen’ gevangengenomen en vervolgens direct geëxecuteerd. Voordat zij aan een paal werden gebonden en geblinddoekt, hadden ze echter het gerucht verspreid dat Skorzeny zelf met een ‘zelfmoordeenheid’ op weg was naar Parijs, met het doel Eisenhower te vermoorden. ‘Het verhaal,’ herinnerde Eisenhower zich, ‘werd mij op 20 december verteld door een zeer verontruste kolonel die zeker wist dat hij sluitend en positief bewijs had van het bestaan van dat plan. Hij zette het in detail uiteen en zijn conclusies kregen de steun van andere leden van de beveiligingsstaf.’^[457]

Kay Summersby was zo bezorgd dat ze er niet van kon slapen. ‘[Eisenhower] zit nu de hele dag vast in zijn kantoor; ’s nachts gaat hij naar boven om te slapen,’ schreef ze in haar dagboek. ‘Ik verblijf tegenover het kantoor... Ik lig ’s nachts urenlang wakker en denk aan de dood en ergere dingen die de SS-spionnen ons zouden kunnen aandoen. Slapen was onmogelijk door het ritmische gestamp van de zware laarzen van de bewakers op het tinnen dak.’^[458]

Ligneuville, België – eerste kerstdag 1944

Skorzeny was in werkelijkheid ver van Parijs verwijderd. Hij liet op eerste kerstdag een ernstige verwonding aan zijn gezicht verzorgen in een boerderij in het kleine dorpje Ligneuville. Het dorp was op de middag van

de 17e december zijn doel geweest, toen hij de beruchte kruising bij Baugnez was gepasseerd, waar Bill Merricken maar net aan de dood was ontsnapt.

Op 18 december was Skorzeny's oorspronkelijke opdracht ingetrokken en was hij door Sepp Dietrich ondergebracht bij de 1e SS-pantsergroep. Op de avond van de 21e december was Skorzeny door granaatscherven ernstig gewond geraakt aan zijn gezicht toen hij na een mislukte poging om Malmedy terug te veroveren op de Amerikanen terugliep naar een commandopost in het Hotel du Moulin in Ligneuville.

Skorzeny had een glas cognac genomen dat een Amerikaanse generaal had laten staan, had het in één teug achterovergeslagen en had toen zijn gezicht bekeken in een spiegel. 'Ik voelde het warme bloed over mijn wang stromen,' herinnerde Skorzeny zich. 'Voorzichtig voelde ik met mijn hand aan mijn gezicht. Boven mijn oog miste een stuk vlees uit mijn voorhoofd dat helemaal over het oog heen hing. Ik was geschokt. Waar was mijn oog gebleven?'^[459]

Skorzeny had de pijnstillers geweigerd en alleen meer cognac genomen, zelfs terwijl een arts zijn gezicht weer dichtnaaide. Eenmaal opgelapt voegde hij zich bij zijn manschappen en hoorde daar dat een langverwachte batterij zware kanonnen weliswaar was aangekomen, maar niet voldoende granaten had om een zinvolle aanval op Malmedy uit te voeren. Drie dagen daarna werden Skorzeny en zijn brigade afgelost.

Op oudejaarsdag 1944 zou Hitlers favoriete commando terug zijn in het hoofdkwartier van de Führer. Zodra Hitler het verband om Skorzeny's hoofd zag, gaf hij bevel dat Skorzeny moest worden behandeld door zijn lijfarts, dr. Stumpfecker. Die middag ontmoette Hitler Skorzeny weer en leek hij uitgelaten, zelfs nu er alleen maar slecht nieuws van het front in de Ardennen kwam. Skorzeny vroeg zich af hoe Hitler zo opgewekt kon zijn met zoveel rampspoed in het vooruitzicht. Misschien had het wel iets

te maken met de cocktail van medicijnen die een andere arts die ochtend aan de Führer had gegeven?

Hanover, Duitsland – Kerstmis 1944

Eerste kerstdag 1944 werd Louis Kalil in Hanover al vroeg naar een operatiekamer gebracht, langs ziekenzalen vol met Duitse burgers.^[460] Sommigen waren dood en hadden een gelige tint over hun hele lichaam. Terwijl artsen in zijn nek slangen aanbrachten om het vergif van het gangreen af te tappen, viel Kalil flauw. Hij had nog steeds geen pijnstillers gekregen.

Enkele uren later werd hij wakker geschud door Robbie, de Britse parachutist.

‘Louis, Louis, is alles goed?’ vroeg hij.

‘Waar ben ik?’ vroeg Kalil versuft.

‘Hier op de zaal.’

‘O, oké. Wat hebben ze in godsnaam gedaan?’

‘Nou, ze hebben je mond aan de slangen gelegd. En ze hebben een kunststof band om je hoofd gedaan met elastiek, om je kaak omhoog te houden.’

Kalil en Robbie raakten steeds beter bevriend en praatten lang over hun familie en hun leven voor de oorlog. Robbie was opgegroeid in Bristol, een Britse haven, als zoon van een groenteman. Hij wilde na de oorlog teruggaan om daar te werken. ‘Ik maakte grappen over Robbies tanden,’ herinnerde Kalil zich. ‘De Duitsers hadden hem een nieuw gebit gegeven dat niet paste. Het was het enige wat ze hadden. Zonder Robbie was ik in dat ziekenhuis gek geworden.’^[461]

Kalil was nog steeds niet in staat om tijdens de luchtaanvallen naar de schuilkelders te gaan. Om zichzelf af te leiden van de vallende bommen

las hij Robbies enige boek, een pocket met de titel *How Green Was My Valley*. Terwijl de stad nog meer werd verpulverd, probeerde Kalil op te gaan in Richard Llewellyns lyrische klassieker over de moeilijke jonge jaren van een jongen in de valleien van Wales. Het was een bijzonder deprimerend boek. Het verhaal eindigde ermee dat de vader van de jongen onder de steenkool bedolven raakte in een dodelijk ongeval in een mijn.

Kalil monterde op toen een andere Amerikaan op dezelfde zaal kwam te liggen: een taaie parachutist van de 101e luchtlandingsdivisie die Roy Burke heette en die op een dag werd binnengebracht op een draagbaar. Burke had met de andere Screaming Eagles – de 101e – gevochten voor het behoud van Bastogne, maar was in zijn gezicht geraakt en gevangengenomen, enkele dagen voordat Pattons 4e pantserdivisie was aangekomen en het dorp had bevrijd. Veel van zijn maten hadden niet zoveel geluk gehad.

‘Je moet eens met hem praten,’ zei Robbie.

Kalil probeerde zichzelf voor te stellen, maar Burke weigerde met hem te praten.

Kalil probeerde het nog eens.

‘Sorry, ik dacht dat je zo’n vervloekte Duitser was,’ legde Burke uit.^[462]

Al snel waren ze onafscheidelijk. Die nacht sliep de een boven de ander in hetzelfde stapelbed. Robbie lag maar een meter of zo van hen vandaan.

Neurenberg, Duitsland – 27 december 1944

Intussen vervolgde Lyle Boucks krijgsgevangenentransport zijn afgrijselijke weg. De volgende stop was in Neurenberg, waar de nazi’s

voor de oorlog hun beroemde bijeenkomsten hadden gehouden en dat nu een hoofddoel was van de geallieerde bombardementen, die alleen maar heviger waren geworden naarmate nieuwjaar dichterbij kwam. Op 27 december 1944 kwam de trein tot stilstand op een rangeerterrein. De mannen moesten uit de veewagons komen, werden samengedreven in een colonne en moesten toen door de stad marcheren. Hun bestemming was uiteindelijk een krijgsgevangenenkamp dat zich gelukkig net buiten de stad bevond.^[463]

Lyle Bouck en zijn peloton gingen elf dagen na hun gevangenneming door de poorten van Stalag XIID.

Toen de mannen eindelijk konden gaan zitten in de gammele, onverwarmde houten barakken, trokken ze eerst hun laarzen uit. ‘Ik kwam erachter dat mijn beide voeten gedeeltelijk waren bevroren,’ herinnerde artillerieschutter sergeant Peter Gacki zich. ‘Mijn overschoenen en laarzen waren afgepakt door een Duitse soldaat en ik moest [vervangende] laarzen dragen die mij te klein waren. De Duitsers zetten enkelen van ons die bevroren voeten hadden in een kleine kamer. Ze hadden geen geneesmiddelen voor ons maar gaven ons wel iets wat leek op wagensmeer, dat we op onze voeten smeerden. Toen mijn voeten begonnen te ontdooien, liep ik de hele nacht blootsvoets over de koude vloer. Tegen de ochtend werd de pijn minder. Op elke teen van beide voeten vond ik een dieppaarse vlek. Het zag eruit als het begin van gangreen.’^[464]

Korporaal Sam Jenkins deed er ook alles aan om bevriezing te voorkomen, omdat dit al snel kon leiden tot gangreen en dat leidde onvermijdelijk tot amputatie – een ijsingwekkend vooruitzicht gezien de middeleeuwse medische voorzieningen van de ziekenhuizen in krijgsgevangenenkampen. Hij kon nu maar een paar meter lopen zonder in elkaar te zakken van de pijn. Gelukkig hielpen zijn maten hem om

overal te komen, met name korporaal Aubrey McGehee, fysiek de sterkste man onder de gevangengenomen leden van het peloton.

Amper vijf dagen nadat ze waren aangekomen in het kamp, hoorden de mannen opnieuw het gebrom van vliegtuigen in de verte: meer dan vijfhonderd Lancasterbommenwerpers die op weg waren naar Neurenberg. Veel van de piloten waren erop gebrand de ergste nederlaag van het *bomber command* van de hele oorlog te wreken. Negen maanden eerder, op 30 maart 1944, had *bomber command* 795 zware bommenwerpers uitgestuurd om de historische stad met de grond gelijk te maken. Het was een heldere, maanverlichte avond en ze werden onderschept door een grote macht van Duitse nachtjagers. In plaats van dat ze een gigantische klap toebrachten aan het moreel van de nazi's, werd de luchtaanval de grootste nederlaag van de RAF: 170 bommenwerpers werden vernietigd of afgeschreven; meer dan 500 bemanningsleden werden in een enkele nacht gedood.

Deze keer wilde *bomber command* de bevolking van Neurenberg iets geven wat ze hun leven lang niet meer zouden vergeten.

Hoofdstuk 11. De stalags

Neurenberg – 2 tot 10 januari 1945

De RAF Pathfinders kwamen eerst over en lieten lichtkogels vallen die de vijfhonderd Lancasters naar hun doel zouden leiden. Onder de opkomende maan volgden al snel duizenden tonnen brandbommen en explosieven en het centrum van Neurenberg was weldra verwoest. Het beroemdste kasteel van de stad, het Rathaus, alle kerken en ongeveer tweeduizend middeleeuwse huizen gingen in vlammen op. 415 industriële locaties werden vernietigd. De luchtaanval was eigenlijk een ‘bijna perfect voorbeeld van het leggen van een bomtapijt,’ zo zou de RAF het later beschrijven.^[465]

Radiotelegrafist James Fort lag in bed in het krijgsgevangenenkamp aan de rand van Neurenberg toen de eerste bommen neerkwamen op het centrum van de stad, op enkele kilometers afstand. Plotseling viel hij door een schokgolf van het bed. ‘Jonge jonge,’ herinnerde Fort zich. ‘Dat was mijn eerste ervaring met een bombardement. Ze deden hun werk goed. Naar ik begrepen had, haalden ze het grootste deel van het stadscentrum neer.’^[466] Sommige mannen kwamen de barakken uit om naar de luchtaanval te kijken. ‘We hoorden de granaatscherven van de luchtafweerkanonnen overal rondom ons neerkomen.,’ herinnerde artillerievuurleider sergeant Peter Gacki zich.^[467]

De volgende ochtend, die van 3 januari 1945, stelden de Duitsers de krijgsgevangenen buiten hun barakken op in rijen en gaven een tirade over dat ze licht zouden hebben gemaakt tijdens de luchtaanval op de stad. Gacki schoof de beschuldiging terzijde: ‘Het zou wel heel dom zijn

geweest om licht te maken terwijl de stad was verduisterd.^{,[468]} De mannen hoorden dat door de luchtaanval de watervoorziening van de stad onklaar was geraakt. Sergeant Gacki's officier, luitenant Warren Springer, schraapte al snel sneeuw bij elkaar om zijn dorst te lessen.^[469]

Na het appel kregen de mannen bevel om puin te ruimen en graven te delven. Volgens een schatting werden 1.794 Duitsers en vluchtelingen gedood tijdens de luchtaanval van 2 januari en werden 29.500 huizen verwoest.^[470] 'Velen van ons zaten in groepen die [ook] lijken moesten bergen,' herinnerde Lyle Bouck zich. 'Ik kreeg toen een zwarte zalf van een Duitse burger om op mijn wonden te smeren – daardoor leek het weefsel te genezen in ongeveer tien dagen tijd.'^[471]

Opruimen nadat het *bomber command* op bezoek was geweest, was in die winter een verschrikkelijke klus. 'Overal lagen gruwelijk misvormde lichamen,' aldus W.G. Sebald, een van de weinige Duitse schrijvers die de echte uitwerking van de verschrikkelijke bombardementen op zijn landgenoten heeft beschreven. 'Kleine blauwe fosforvlammetjes flakkerden nog rond veel lijken; anderen waren bruin of paars geroosterd en geslonken tot eenderde van hun normale grootte. Ze lagen dubbelgevouwen in plassen van hun eigen gesmolten vet... Andere slachtoffers waren zo sterk verkoold en tot as gereduceerd door de hitte, die tot wel duizend graden en hoger was gestegen, dat de overblijfselen van gezinnen die uit meerdere personen bestonden, konden worden meegenomen in een enkele wasmand.'^[472]

Een week later, op 10 januari 1945, werd aangekondigd dat het kamp in Neurenberg zou worden geëvacueerd. Lyle Bouck en zijn peloton werden teruggestuurd naar het treinstation van de stad, dat snel na de luchtaanval van 2 januari was gerepareerd. Opnieuw werden ze in goederenwagens geladen en ze waren al snel op weg.

Terwijl Bouck en zijn manschappen een onzekere toekomst tegemoet gingen, kwam voor de Amerikanen een einde aan de defensieve periode van het Ardennenoffensief: de geallieerden begonnen de Duitsers terug te dringen naar en in sommige sectoren tot voorbij hun posities op Dag Nul, 16 december 1944. Het zou nog de hele maand januari van het jaar 1945 duren voordat de geallieerden weer het initiatief namen aan het westelijk front. Meer jonge Amerikanen zouden in die maand sterven dan in de hele verdere oorlog op het Europese strijdtoneel – een geschatte 20.000 militairen.

Het slagveld in de Ardennen – januari 1945

Minder dan eentiende deel van de geallieerde strijdkrachten was Brits. Alleen afgaande op de Britse pers en de uitingen van veldmaarschalk Bernard Montgomery zou men dat echter niet hebben kunnen vermoeden. Op 7 januari 1945 hield Montgomery een persconferentie die kwaad bloed zette bij elke Amerikaan in Europa, inclusief Eisenhower, Patton en Bradley. ‘Zodra ik zag wat er gaande was,’ schepte ‘Monty’ op, ‘trof ik zelf bepaalde maatregelen om te zorgen dat wanneer de Duitsers bij de Maas zouden komen, ze zeker niet over de rivier zouden komen.’^[473]

Het beeld dat Montgomery schetste van de slag was er een van grote miskeunen van Amerikaanse zijde: pas toen hij het bevel had gekregen over de legers die de noordelijke hoek bezetten, zou de catastrofe zijn afgewend. ‘[De slag was] waarschijnlijk een van de interessantste en lastigste slagen die ik ooit ter hand heb gehad,’ voegde Montgomery toe. ‘Je moet er een goed uitgebalanceerde, nette show van maken als je in gevechten van man tot man bent verwickeld. Je kunt het niet uit de losse pols doen; je kunt de grote overwinning niet behalen zonder een nette show.’^[474]

De noordelijke hoek wist stand te houden, maar niet dankzij Montgomery's leiderschap, maar vanwege de duizenden Amerikaanse soldaten van de 99e en 2e divisie die Elsenborn Ridge hadden verdedigd en nachtenlang de beschietingen en felle aanvallen van Duitse tanks doorstonden tijdens de koudste januarimaand in 25 jaar.^[475] De slag om Elsenborn Ridge, die door één historicus is omschreven als een 'Little Round Top van de slag om de Ardennen',^{32 [476]} was de belangrijkste verdedigingsactie en bepaalde het succes of mislukken van 'Wacht am Rhein', Hitlers laatste waagstuk.

Door zo met de eer te strijken had Montgomery misbruik gemaakt van de situatie om zijn persoonlijke ambities te bevorderen. Wat George Patton echter het meeste stoorde was niet Montgomery's arrogantie, maar dat hij had nagelaten om een snelle en agressieve tegenaanval in te zetten. In januari maakte Patton openbaar wat hij ook al in zijn dagboek had geschreven: als Montgomery er niet was geweest, hadden de Amerikanen 'het hele Duitse leger kunnen inpakken... Oorlog betekent dat je risico's moet nemen en [Monty] doet dat niet.'^[477]

De redactionele commentaren in de kranten aan beide zijden van de Atlantische oceaan stookten in de toch al gespannen relatie tussen Monty en zijn Amerikaanse collega's. Op 20 december had Bradley gedreigd zijn functie neer te leggen, toen Eisenhower het bevel tussen hem en Montgomery had verdeeld. Begin januari had Monty een richtlijn gestuurd naar Eisenhower die, wanneer Eisenhower deze zou ondertekenen, Montgomery het bevel zou geven over de hele slag. Eisenhower had geweigerd te tekenen. In plaats daarvan had hij het Amerikaanse eerste leger teruggebracht onder het bevel van Bradley en had hij benadrukt dat de oorlog op een breed front verder zou worden gevoerd onder Bradleys bevel.

Als Monty werkelijk het volledige gezag wilde hebben, zou Eisenhower

dat als geallieerd opperbevelhebber moeten opnemen met Churchill en met president Roosevelt. Omdat Amerikaanse manschappen nu het leeuwendeel van het vechten en sterven deden, en omdat de Amerikaanse industriële macht en munitie Groot-Brittannië bevoorraadde en steunde, zou het geen twijfel lijden wie van de twee de opmars tegen Duitsland zou leiden en het nazisme zou vernietigen. Die generaal zou een Amerikaan zijn. Het Ardennenoffensief zou een Amerikaanse overwinning zijn.

Zelfs Monty begreep wat er zou gebeuren als er moest worden gekozen tussen Ike en hem, of zelfs tussen hem en Bradley. Heel verstandig en met een ongebruikelijke toegeeflijkheid veegde hij snel al zijn eisen van tafel. 'Erg verontrust dat mijn [richtlijn] je misschien heeft ontstemd en ik wil je vragen het te verscheuren,' schreef Montgomery aan Eisenhower. 'Je zeer toegewijde ondergeschikte, Monty.'^[478]

De schade was echter al aangericht. Montgomery's opmerkingen en de repliek van zwaar gepikeerde Amerikaanse generaals gaven Hitler die maand zijn laatste hoop. Een persoonlijke en soms publieke veldslag begon tussen de geallieerde generaals, een die tot aan het einde van de oorlog keer op keer opnieuw zou uitbarsten en die de hoeksteen verzwakte van de uiteindelijke overwinning: de Atlantische alliantie tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten van Amerika.

De woordenstrijd in de pers nam al snel zulke grote proporties aan dat Winston Churchill zich gedwongen zag om een publieke verklaring af te leggen waarin hij verzekerde dat de ruzie over het Ardennenoffensief de gemeenschappelijke inspanningen om de oorlog in Europa te beëindigen niet in de weg zou staan. In Londen zei Churchill tegen het Lagerhuis: 'Wij moeten er bij het vertellen van ons indrukwekkende verhaal voor zorgen dat we geen oneigenlijk groot aandeel voor het Britse leger opeisen in wat ongetwijfeld de grootste Amerikaanse slag in de hele

oorlog is en, zo vermoed ik, altijd zal worden beschouwd als een beroemde Amerikaanse overwinning.’^[479]

Churchill had gelijk. Het Ardennenoffensief, dat nu overal *The Battle of the Bulge* werd genoemd, was het grootste offensief dat Amerikaanse legers ooit hadden uitgevoerd in de hele geschiedenis van de VS – het grootste wat betreft het aantal troepen dat werd ingezet en wat betreft het aantal slachtoffers.^[480] 600.000 Amerikanen in 29 infanteriedivisies en zes gepantserde cavalerie-eenheden vochten in het Ardennenoffensief. 81.000 daarvan werden uitgeschakeld. In de Ardennen vochten bovendien 55.000 Britse soldaten van wie er 200 om het leven kwamen.

Een half miljoen Duitsers vocht in die laatste grote slag van de Tweede Wereldoorlog in Europa. Een vijfde daarvan werd uitgeschakeld. Aan beide zijden was het verlies van uitrusting en voorraden ontstellend groot en voor de Duitsers catastrofaal: meer dan duizend vliegtuigen en zeker zoveel tanks.^[481] Eén Amerikaanse inlichtingspecialist omschreef het zo: ‘Het Ardennenoffensief was misschien [ook] het belangrijkste wat betreft de invloed op het verdere verloop van de oorlog.’^[482] Voor de Duitsers, ook voor Adolf Hitler, was het Ardennenoffensief het begin van het einde. Het was inderdaad Hitlers laatste, wanhopige waagstuk geweest en toen hij dat verloor, had hij zijn volk opgeofferd aan datgene wat hij, op de joden na, het meeste haatte – het communisme.

Op 12 januari 1945 lanceerde Stalin een totale aanval in een poging om de sterk verzwakte positie van de Duitsers aan het oostfront uit te buiten, nu veel van de beste pantserdivisies naar de Ardennen waren gestuurd. Binnen vier maanden zou heel Oost-Europa en een groot deel van Duitsland in handen zijn van de Sovjet-Unie. De grootste nachtmerrie van Hitler en het Duitse volk – de verovering van het vaderland door de

Slavische ‘hordes’ – veranderde in een bizarre realiteit toen het Rode Leger, tijdens de opmars van de Sovjet-legers naar de Duitse grenzen en vervolgens in de lente in Duitsland zelf, net zo lukraak verkrachtte, plunderde en moordde als Jochen Peipers mannen dat hadden gedaan.

Stalag XIB, Fallingbostel, Duitsland – januari 1945

Halverwege de maand januari van 1945 waren ook soldaat Louis Kalil en zijn kameraden Robbie en Roy Burke weer op weg. Ze werden vanuit Hanover in een hospitaaltrein weggebracht naar Stalag XIB in Fallingbostel, honderd kilometer naar het noorden, het smerigste van alle kampen waar tijdens de oorlog Amerikaanse krijgsgevangenen werden vastgehouden.^[483]

Kalil werd verwelkomd door gevangengenomen Britse hospikken en meegenomen naar een zaal in de ziekenboeg. Slechts enkele dagen eerder was een andere Amerikaan uit het Middenwesten van de Verenigde Staten, soldaat James Silvola, ontslagen uit de ziekenboeg, nadat zijn difterie met succes was behandeld door een Belgische arts.^[484] ‘Omdat het zo koud was, bracht ik daarna veel tijd door in de barak,’ herinnerde Silvola zich. ‘De Duitsers wilden niet dat je buitenkwam en misschien signalen zou proberen te geven aan geallieerde vliegtuigen. De wond aan mijn linkerarm genas langzaam en vanzelf. Ik kreeg er geen medische verzorging voor.’^[485]

De gevangengenomen artsen konden maar weinig doen voor de zieken, ontdekte Kalil al gauw. Ze werkten met hun eigen middelen voor zover die hun niet waren afgenomen nadat ze gevangen waren genomen en met de weinige spulletjes die ze konden krijgen van de gevangengenomen hospikken: het was een wonder dat de hospikken hun sulfatabletten, morfinespuiten en verband hadden mogen houden. Operaties werden

uitgevoerd met binnengesmokkelde scheermesjes en zonder verdoving. Wonden werden schoongebrand met verhitte metalen voorwerpen. Als Florence Nightingale Fallingbospel had bezocht in die tijd, had ze omstandigheden aangetroffen die net zo erbarmelijk waren als tijdens de Krimoorlog van een eeuw daarvoor. Gewonde mannen moesten op eigen kracht herstellen en zonder medicijnen. Elke week overleed die winter minstens een tiental krijgsgevangenen in Fallingbospel, meestal aan tyfus, difterie, griep en andere ziekten, maar altijd bespoedigd door ondervoeding.

Maar weinig krijgsgevangenen hadden het geluk dat dysenterie hen bespaard bleef, die de mannen uitdroogde en vaak een dodelijk gewichtsverlies tot gevolg had omdat ze het weinige voedsel dat ze kregen niet konden binnenhouden of verteren. In de meeste barakken en ziekenzalen lieten de Duitsers elke avond maar twee latrine-emmers achter. De volgende ochtend liepen beide emmers zonder uitzondering over.

Fallingbospel was net als elk ander Duits krijgsgevangenenkamp één groot broeinest van infecties: 'Je wreef met je vieze handen over je gezicht, je likte je lippen af en je had het al te pakken,' herinnerde een krijgsgevangene zich. 'Iemand met dysenterie verliest zijn hele gevoel van eigenwaarde. Niets brengt hem nog in verlegenheid. Als je naar de wc moet, laat je gewoon je broek zakken en laat je het de vrije loop. Ik voelde me net een beest. We werden [behandeld] als vee en we gedroegen ons als vee.'^[486]

Bijna alle krijgsgevangenen hadden last van pyorrhoea, een aandoening die net zoals scheurbuik wordt veroorzaakt door vitaminegebrek. De ernstigste gevallen hadden lever- of nierfalen tot gevolg. In de meeste gevallen betekende het vooral bloedend en gezwollen tandvlees. Sommige mannen verloren er tanden door. Andere ziekten die het gevolg waren

van de ondervoeding ontwikkelden zich langzamer, zoals geelzucht en bloedarmoede. Als de diagnose uiteindelijk werd gesteld, was het meestal te laat voor een gedegen behandeling.³³

Kalil en Silvola kregen tenminste wel medische zorg. Voor andere gewonden zoals Joseph McConnell, die ook terecht kwam in Fallingbomst, was er geen enkele hulp. ‘Duitsland wilde ons helemaal geen medische verzorging geven,’ zei hij later. ‘Ik had geluk: mijn arm zwol op en raakte ontstoken, maar het werd niet mijn dood.’^[487]

McConnell en de anderen in zijn barak sliepen op stromatrassen en zonder dekens om hen tegen de kou te beschermen. Ze mochten niet douchen en het enige wat ze dronken was de koffie die was overgebleven van de dag ervoor. Als er al pakketten van het Rode Kruis aankwamen, maakten de Duitsers die eerst open en haalden eruit wat ze zelf wilden hebben. Het restant werd dan aan de gevangenen gegeven.

Toen had McConnell een meevallertje. Hij werd overgeplaatst naar een houthakkerskamp in Weisman vlak bij de Oostzee. ‘Daar had ik het helemaal niet slecht,’ herinnerde hij zich. ‘De Duitsers noemden ons Amerikaanse gangsters, maar dat was dan ook het ergste. We moesten voor onszelf koken, dus wisten we in ieder geval dat het voedsel eetbaar was. De kerel die ons aanvoerde was een Pool die was gedwongen het Duitse leger in te gaan. Hij behandelde ons goed en was met ons begaan.’^[488]

Soldaat McConnell had echt geluk. Voor de rest van zijn peloton was de nachtmerrie van de gevangenschap pas net begonnen.

Stalag XIII C, Hammelburg, Duitsland – januari/februari 1945

Op 18 januari 1945, een week nadat ze Neurenberg hadden verlaten, kwamen Lyle Bouck en het grootste deel van zijn peloton aan op een

treinstation vlak bij een kamp dat Stalag XIIIC heette, buiten het stadje Hammelburg, ongeveer 110 kilometer ten westen van Frankfurt. Hammelburg had een bevolking van zesduizend inwoners en was het centrale stadje in het Rhonedal waarvan de zuidkant in Beieren lag. De dichtstbijzijnde grote stad was Würzburg, beroemd om de kogellagerfabrieken en de middeleeuwse gebouwen.

Bouck en de andere *Kriegies* – een afkorting van *Kriegsgefangene* (krijgsgevangene) – moesten een langgerekte heuvel op lopen en werden ondergebracht in een basis die Hammelburg Lager heette en die bestond uit een militair oefengebied voor antitankeenheden en twee krijgsgevangenenkampen aan de noordzijde.

Een van de twee kampen was een groot Stammlager waarin duizenden geallieerde manschappen verbleven. De onderofficieren en soldaten van het I&R-peloton – althans de gezonde overgebleven manschappen – werden naar het Stammlager gebracht: korporaal Jenkins, radiotelegrafist Fort, soldaat eerste klasse Milosevich, korporaal McGehee, soldaat eerste klasse Preston, peltonsergeant Slape en soldaat eerste klasse Robinson. ‘Het was een krankzinnigengesticht dat ze hadden veranderd in een gevangenenkamp,’ herinnerde Robinson zich. ‘Er was geen verwarming en buiten moet het daar tien graden onder nul zijn geweest. Wel werd mijn gewonde been er een beetje behandeld.’^[489]

De officieren, luitenant Lyle Bouck en zijn vriend Matthew Reid, werden samen met ongeveer driehonderd anderen samengedreven naar het *Offizierslager* (officierskamp) dat al zo’n 5.500 *Kriegies* telde. In een lange rij liepen ze door poorten die van veel prikkeldraad waren voorzien en kregen bevel zich op te stellen in rijen. De poorten werden gesloten en vergrendeld, de mannen werden geteld terwijl ze tot aan de enkels in de sneeuw stonden en toen werden ze in groepen naar een binnenmanege gebracht. Tegenover een tiental officieren van de

Wehrmacht werd de eerste groep tijdens het Ardennenoffensief gevangengenomen officieren vervolgens opgedeeld in groepjes van honderd en van de manege naar een afzonderlijke afdeling van tien barakken gebracht die eind jaren dertig waren gebruikt om SS-pantserenheden te huisvesten.³⁴

Bouck en Reid werden vervolgens meegenomen naar een ander deel van het complex dat in de hoogtijdagen van het naziregime werd gebruikt als *Bierhalle*: in de jaren dertig toen Jochen Peiper en anderen uit de elite van de SS hun officierenopleiding hadden gevolgd. Levensgrote muurschilderingen met afbeeldingen van drinkgelagen en Duitse volkshelden bedekten alle muren. Daarna werden Bouck en Reid eindelijk meegenomen naar een barak. Aan één uiteinde van de barak bevonden zich twee kleine kamertjes aan beide zijden van een smalle gang. In vier grotere kamers stonden houten stapelbedden.

Hun nieuwe ‘adres’ mat maar veertig vierkante meter en zou behalve hen nog veertig mannen herbergen. Langs de beide lange muren stonden stapelbedden. In de open ruimte tussen de bedden stonden een paar wankele tafels, een bakstenen schoorsteen en enkele banken. Twee peertjes van vijftien watt elk gaven de ruimte dezelfde griezelige grauwe kleur als de gezichten van de mannen. Er was maar één kachel: het was onmogelijk om de barak warm te houden – om de drie dagen werden maar 48 kleine briketten verstrekt. De gemiddelde temperatuur lag die winter echter ver onder het vriespunt: min zes graden Celsius. Al snel zouden de mannen overal op zoek gaan naar hout.

Iedereen koos een bed uit. Reid en Bouck kozen bedden boven elkaar. Het was echter al snel duidelijk dat ze moesten improviseren om hun slaapgelegenheid klaar te maken voor de kou: er waren niet genoeg dekens. Reid, Bouck en anderen duwden daarom twee stapelbedden tegen elkaar zodat ze een soort tweepersonsbed konden maken om de

dekens en elkaars lichaamswarmte te delen.

Die eerste avond kwamen de mannen even bij elkaar rond de kachel, terwijl de zoeklichten voortdurend over de barakken gleden. De gevangenen wreven hun handen warm, stelden zich aan elkaar voor en vertelden verhalen. Toen kropen ze in de bedden, nog geheel gekleed, en vielen in een diepe slaap.

De volgende ochtend zodra het licht genoeg was, werden Bouck en zijn barak gewekt door Duitse bewakers die ‘Naar buiten!’ schreeuwden.

Bouck en Reid klommen slaperig uit de bedden, trokken hun laarzen aan en schuifelden de deur uit, de kou in.

Buiten op de Hermann-Göring-Straße – de weg midden door de afdeling – riepen de bewakers: ‘*Fünf machen!* [Vijftallen maken!]' De *Kriegies* moesten zich voor het tellen opstellen in rotten van vijf. De Duitse bewakers, voornamelijk van middelbare leeftijd, droegen wollen uniformen en lange trenchcoats. De *Kriegies* droegen wat ze aanhadden toen ze gevangen werden genomen, vaak hun haveloze gevechtjassen. De meesten waren hun trenchcoats, handschoenen en mutsen kwijtgeraakt, of ze waren gestolen door de vijand – een overtreding van het Verdrag van Genève.³⁵

Op die eerste morgen stond de Duitse commandant van het Amerikaanse kamp, kolonel Fuchs, voor Bouck en de andere nieuwelingen en vertelde waar het op stond. Als er een luchtaanval plaatsvond, zouden de sirenes driemaal klinken. Dan zouden de *Kriegies* precies drie minuten hebben om terug te keren naar hun barakken. ‘Iedereen die zich daarna nog buiten de barakken bevindt, wordt neergeschoten,’ luidde zijn waarschuwing aan Bouck en de anderen. ‘Ga niet naar buiten om naar de latrine te gaan of voor iets anders – kom gewoon niet naar buiten. Een aanhoudende sirene geeft aan wanneer het veilig is.’^[490]

De kolonel maakte ook duidelijk dat zich in een kamp direct achter een hek van prikkeldraad vierduizend Servische gevangenen bevonden. Die waren in 1941 gevangengenomen tijdens de inval in Servië en ook het grootste deel van de aristocratische generale staf van het Servische leger bevond zich in dat kamp. Onder geen enkele voorwaarde was het Bouck en zijn medegevangenen toegestaan om contact te hebben met de Serviërs.^[491]

Toen Bouck en de andere *Kriegies* op die eerste ochtend terugkeerden in de barakken, wezen de hogere officieren ze onmiddellijk nummers toe. Twee mannen begaven zich naar de kampkeuken en kwamen terug met een grote bak ‘thee’ – een dunne groentesoep. Vervolgens kreeg iedereen een kop, een lepel en een kom, vaak gemaakt van gebruikte rantsoenblikken en van restjes metaal en hout. ‘We hadden hele strenge regels om te zorgen dat iedereen even veel kreeg en die regels werkten prima,’ herinnerde Bouck zich. ‘De nummers één en twee gingen het eten halen; nummer drie stond dan vooraan in de rij en de volgende dag haalden de nummers drie en vier het eten en sloten de nummers één en twee achter in de rij aan. Soms was de “thee” ook werkelijk heet, maar dat waren uitzonderlijke dagen.’^[492] Op de kleine naar zaagsel smakende sneetjes brood smeerden de mannen een rode, van bieten gemaakte gelei. ‘Dat kregen we ’s ochtends bij de “thee”. Rond het middaguur kregen we helemaal niets. ’s Avonds kregen we dan een soort soep.’^[493]

Terwijl Bouck en het resterende deel van zijn peloton berustten in de bitterkoude winter in Hammelburg, leidde Robert Kriz, die net was bevorderd tot commandant van het 2e bataljon van het 394e, een tegenaanval en veroverde met succes een positie die eerder door de 99e divisie werd bezet, ten noordwesten van Lanzerath. ‘Het was heel duidelijk dat [het I&R-peloton] was vernietigd of gevangengenomen,’

herinnerde hij zich. ‘In de omgeving was te zien dat er fel was gevochten en ik herinner me dat ik in dat gebied wat kruisen zag staan, hoeveel weet ik niet.’^[494]

Net zoals alle andere geallieerde krijgsgevangenen mochten Lyle Bouck en de leden van zijn peloton, niet lang nadat zij aankwamen in Hammelburg, elk drie briefkaarten van het Rode Kruis naar hun vaderland sturen. Bouck stuurde er een naar een vroegere klasgenoot, Beulah Mae Heutel, in St. Louis. Hij had haar adres niet, maar hij wist dat haar vader de eigenaar was van de plaatselijke Ford-autohandel en hij adresseerde de briefkaart dus aan ‘Beulah Mae Heutel at Sunset Ford’. Hij stuurde zijn tweede kaart aan een oude vriend uit zijn tijd bij de National Guard, Eugene Overhoff, die bij de luchtmacht was gegaan. De derde kaart stuurde hij aan zijn moeder en vader. Die kaart is nooit aangekomen. De kaart aan Beulah Mae kwam echter wel aan en zij bracht snel zijn ouders op de hoogte van het feit dat hij nog leefde, maar krijgsgevangene was.

Boucks moeder, Magdelene, was zeer opgelucht – op 5 januari 1945 had ze al een telegram ontvangen via Western Union: ‘Uit naam van de secretaris van het ministerie van Oorlog deel ik u zijn spijt mee u te moeten mededelen dat melding is gemaakt dat uw zoon, eerste luitenant Lyle J. Bouck Jr., sinds achttien december in België wordt vermist in de strijd. Als ons aanvullende informatie bereikt, wordt u daarvan direct op de hoogte gebracht.’^[495]

De moeder van radiotelegrafist James Fort zou nog tot het einde van de oorlog moeten wachten voordat ze zou achterhalen wat er met haar zoon was gebeurd. ‘De Duitsers gaven mij een briefkaart om terug te sturen,’ herinnerde Fort zich. ‘Ik schreef ook naar huis, maar het duurde nog maanden voordat de kaart bij haar aankwam.’^[496] Toen andere *Kriegies* verbitterd klaagden dat ze nooit antwoord kregen op hun post,

snauwden de bewakers dat zij daar niets aan konden doen. Het was de schuld van de geallieerde bommenwerpers.

Bij de familie van soldaat eerste klasse Risto Milosevich in Los Angeles kwam het nieuws dat hun zoon vermist was en waarschijnlijk dood was bijzonder hard aan. Eerder hadden zij al een zoon verloren toen die pas zeven jaar was, ten gevolge van een verkeerd toegediende vaccinatie. Artsen hadden de familie Milosevich verteld dat ze voor compensatie de overheid konden aanklagen. 'Ik zou er geen dollar van kunnen uitgeven,' had Risto's vader geantwoord. Het sterfgeval had het hart van Risto's moeder gebroken. 'Ze hilde elke dag, tot ze op haar 71e overleed, hilde elke dag nog om dat kind.'^[497] Nu was nog een zoon van haar verdwenen.

Risto's vader was zo kapot van het nieuws dat hij stopte met werken en dag en nacht bij de radio bleef zitten in de hoop dat hij misschien iets over zijn zoon zou horen.

Korporaal Aubrey McGehee's jonge vrouw Agnes was als secretaresse aan het werk, op het kantoor van de spoorwegmaatschappij Illinois Central in McComb in Mississippi, toen het bewuste telegram in januari arriveerde. Haar chef belde haar moeder op en haar moeder en haar chef vertelden haar samen het nieuws. 'Ik was erg overstuur maar ik herinner mij dat ik veel vertrouwen had in president Roosevelt,' herinnerde Agnes zich. 'Ik wist gewoon dat hij alles in orde zou maken. Ik dacht dat als iemand mijn man weer naar huis kon halen, het Roosevelt zou zijn.'^[498]

In het gehucht Wythville in Virginia was de achttien jaar oude vrouw van soldaat John Creger radeloos toen ze het telegram las. Ze was hoogzwanger van hun tweede kind. Hun eerste kind, John Creger jr., was een jaar eerder geboren voordat zijn vader overzee ging. In de nacht dat Creger gevangen was genomen, was een foto van de muur gevallen en

neergekomen op het hoofd van zijn zoon. Onmiddellijk wist de moeder dat er iets verschrikkelijks was gebeurd. Hoe zou ze helemaal alleen twee kinderen groot kunnen brengen?^[499] Haar zenuwen zouden nooit meer herstellen van alle zorgen.^[500]

Binnen twee weken na zijn aankomst in Hammelburg beseft Lyle Bouck dat zijn overlevingskansen in hoge mate afhingen van zowel een goede voeding als van de ‘wederzijdse samenwerking en verdraagzaamheid’^[501] van zijn medegevangenen. Tot zijn verbazing ontdekte hij dat geen enkele *Kriegie* in zijn barak ooit schold. Hij had nog nooit mannen meegemaakt die geen schuine moppen vertelden en niet vloekten wanneer ze in gezelschap waren, maar hier was niets te bespeuren van de gebruikelijke schunnige taal in een legerbarak. Het leek erop dat elk van de gevangenen onbewust moeite deed om zich in elk geval wat betreft het taalgebruik te onttrekken aan de primitieve omstandigheden.

Tussen veel van de *Kriegies* ontstond een merkwaardige intimiteit. ‘Reid en ik waren zo dik met elkaar dat we elkaars gedachten konden lezen,’ herinnerde Bouck zich. ‘Het gaf ons een voordeel ten opzichte van de andere mannen: we kenden elkaar al voor we de strijd in gingen en we hadden in dezelfde compagnie gezeten.’^[502] In het kamp voor onderofficieren en soldaten deelde soldaat eerste klasse Risto Milosevich een bed met sergeant George Redmond. Als een van hen zich wilde omdraaien of wilde gaan verliggen, deden zij dat samen, soms in hun slaap, alsof ze telepathisch verbonden waren.

Hoewel sommige van de mannen hechte vriendschappen vormden, waren in andere barakken meningsverschillen en onenigheid schering en inslag. Sommige officieren durfden niet te gaan slapen als ze extra eten hadden weten te vinden, of hadden gekregen door een bewaker om te

kopen, uit angst dat een andere *Kriegie* de buit zou stelen. Sommigen lieten hun baard staan en weigerden hun meerderen te salueren, morrend dat hun commandanten, voornamelijk in de 106e divisie, hun werk zo slecht hadden gedaan in de strijd, dat ze hun respect niet langer verdienden. Velen meenden dat het leven als krijgsgevangene, in tegenstelling tot het leven als soldaat, een nieuwe gedragscode vereiste: ieder voor zich en lak aan de hoge omes.

De 106e divisie, de Golden Lions, had tijdens het Ardennenoffensief erger geleden dan welke andere eenheid dan ook. Alleen al tijdens de eerste vijf dagen dat gevochten werd – 16 tot 21 december 1944 – hadden ze 1.246 gewonden, 416 doden en een verbijsterende 7.001 vermisten te verduren gehad. Enkele honderden van de vermiste officieren waren nu *Kriegies*. Velen hadden zich overgegeven op bevel van hun commandanten, zonder zelfs maar een enkel schot te lossen. Zij waren erg verbitterd en van de trots van hun eenheid was niets meer te bespeuren.

In Hammelburg was het mikpunt van de verachting van veel troepen van de 106e niet hun Duitse gastheren, maar een hogere officier van de 106e divisie zelf, kolonel Charles C. Cavender: officieel de bevelvoerder over alle Amerikaanse krijgsgevangenen in Hammelburg.³⁶ Begin januari, terwijl hij werd vastgehouden in Bad Orb, had Cavender ingestemd met een Duits bevel om een lijst met joodse krijgsgevangenen in de 106e divisie te leveren. Zijn eigen officieren hadden geweigerd om daaraan mee te werken en dit was het dieptepunt geweest dat Cavender nooit meer te boven was gekomen.

Nog onheilspellender was dat Cavender op zijn eerste dag in Hammelburg ook nog de commandant van het kamp, Günther von Goeckel, een Pruisische generaal op leeftijd die een long was kwijtgeraakt in 1916 tijdens de Eerste Wereldoorlog, tegen zich in het harnas had

gejaagd. Von Goeckel was een lange, vanwege zijn oorlogswond zwijgzame man met een recht postuur. Hij was ook redelijk en hij wist dat Duitsland de oorlog had verloren en hij was erop gebrand om het Verdrag van Genève na te leven, of in elk geval zoals hij dat interpreteerde. Toch was het een van Cavenders eerste handelingen in het kamp om te verklaren dat Von Goeckel zou worden berecht als oorlogsmisdadiger zodra het kamp zou zijn bevrijd.

Von Goeckel reageerde hierop door het leven van de officieren in Hammelburg moeilijk te maken. Hij gaf bevel voor de ontelbare tellingen van de krijgsgevangenen, ongeacht het weer en soms tijdens luchtaanvallen, en hield de voor het levensonderhoud noodzakelijke pakketten van het Rode Kruis achter.

In tegenstelling tot Cavender en zijn officieren hadden in ieder geval Lyle Bouck en anderen uit andere divisies gevochten tot het bittere einde. ‘We werden gevangengenomen,’ benadrukte Bouck. ‘We hadden ons niet overgegeven.’^[503]

De overgave greep veel mannen aan en deed hun toch al kwetsbare geestelijke gesteldheid geen goed. Soldaat Joseph Crone, een van de krijgsgevangenen uit de 106e divisie naast Kurt Vonnegut, was een van de velen die de hoop opgaven en wegzonken in een toestand van diepe apathie en dodelijke vermoeidheid. ‘Hij ging gewoon op de grond zitten met zijn rug tegen de muur,’ herinnerde Vonnegut zich. ‘Hij praatte niet, hij at niet, hij wilde niets meer en toen stierf hij.’^[504]

Op 22 januari 1945 kwamen afgevaardigden van het Rode Kruis langs in het kamp en de krijgsgevangenen leefden op: het Rode Kruis waren allerlei tekortkomingen ter ore gekomen wat betreft de voeding en de medische bevoorrading en men beloofde dat de situatie zou verbeteren. Toen echter noch de tegengehouden pakketten noch extra medische hulpgoederen werden overgedragen, steeg de spanning in het kamp tot

een ongekende climax: voor de gevangenen was duidelijk dat ze langzaam werden uitgehongerd.

Uiteindelijk liepen de vijandelijkheden tussen bewakers en *Kriegies*, versterkt door het ongepaste handelen van Cavender, uit op de eerste koelbloedige moord van dat jaar. In de nacht van 25 januari probeerde de jonge luitenant George Varion over de Hermann-Göring-Straße van de ene barak naar de andere te rennen. Pater Paul Cavanaugh, de jezuïetenpater die op hetzelfde transport als Lyle Bouck had gezeten toen de trein werd gebombardeerd in Limburg am Main, zag wat er toen gebeurde: ‘In de dichtstbijzijnde toren stond een bewaker die blind was aan één oog en die ongeschikt was bevonden voor de strijd aan het front vanwege zijn slechte zicht aan het andere oog. Het geluid van voetstappen op de bestrating trok zijn aandacht. Hij vuurde het duister in. Varion werd in een long geraakt en stierf de volgende ochtend.’^[505]

Tijdens de telling op zaterdag 3 februari keek de Amerikaanse majoor Albert Louis Berndt, die de leiding had over de ziekenboeg van de afdeling, bezorgd toe hoe Bouck en de anderen uit diens barak zich op de Hermann-Göring-Straße opstelden in groepen van vijf. ‘Het Amerikaanse vet [was] verdwenen uit de lichamen [van de mannen] onder mijn hoede, maar we konden er niets aan doen. Er was niet genoeg voedsel om op gewicht te blijven.’^[506]

Eten was voor iedereen een obsessie geworden. Het dagelijkse rantsoen had officieel 1.700 calorieën moeten bevatten – nog onder de hoeveelheid die de mannen nodig hadden om fatsoenlijk te eten en te slapen – maar genoeg om in leven te blijven als de mannen maar de hele dag in bed bleven, wat velen dan ook deden. In februari 1945 was voedsel echter in heel Duitsland schaars geworden en zat het rantsoen op nog maar 1.070 calorieën per dag. Een jonge kapitein in Boucks afdeling van het kamp, die American football had gespeeld, zag er nu uit als een skelet;

hij woog nog maar 45 kilo. Drie maanden eerder, voor zijn gevangenneming, had hij nog 100 kilo gewogen.^[507] Bouck zelf zat nog maar op 63 kilo; hij was 18 kilo kwijtgeraakt sinds 16 december 1944.

Alle krijgsgevangenen in het kamp hadden last van een zekere lusteloosheid en de enige groepsactiviteit die nog populariteit genoot was de kerkdienst van pater Cavanaugh op zondag. Er werd geen sport of spel bedreven en er was geen georganiseerd trainingsprogramma. De mannen waren te zeer uitgeput om zich nog in te spannen of het ontbrak hen gewoon aan kracht. Toen de Duitsers hun enkele muziekinstrumenten gaven, werden die nauwelijks aangeraakt. Niemand had zin om te spelen.^[508]

Het was van het grootste belang dat de mannen zichzelf nuttig bezighielden in plaats van bij de pakken neer te zitten. Lyle Bouck was vastbesloten om zichzelf op alle mogelijke manieren afleiding te bezorgen van de honger en van de kou. Op een dag vond een man in zijn barak een plat stukje hout en een stukje draad en gebruikte die om een *cribbage*-plankje te maken. Al snel was cribbage een obsessie geworden voor zelfs de meest lusteloze krijgsgevangenen. De groezelige kaarten vol ezelsoren waren welwillend ter beschikking gesteld door de Serviërs.

Bouck sloot zich ook aan bij de Oflag XIII B ‘Toastmasters’ Club’ en oefende zich in het houden van toespraken onder leiding van luitenant Robert King uit Los Angeles. De groep van toastmasters, ceremoniemeesters, kwam tweemaal per week bijeen en om de beurt nam iemand al dan niet voorbereid het woord.^[509] Een andere officier zorgde ervoor dat Boucks hele barak een cursus spellen voor gevorderden volgde. Weer een ander was bedreven in aardrijkskunde. Bouck kon al snel elke staat in de VS noemen en ook elke hoofdstad van elke staat.^[510]

In het kamp voor onderofficieren en soldaten was de situatie vergelijkbaar. Eén man telde de stekels op een stuk prikkeldraadhek en schatte dan het totale aantal stekels rond het hele kampement. Toen hij dit getal aan zijn medegevangenen verkondigde, meenden de andere *Kriegies* niet alleen dat hij gek moest zijn, maar ook vormden zij teams om zijn resultaat te controleren met een telling van alle stekels.^[511]

Verveling en angst knaagden aan alle krijgsgevangenen, zowel officieren als soldaten. De verhouding tussen de onderofficieren en soldaten enerzijds en hun bewakers anderzijds was echter beter dan in het officierskamp. Bovendien waren de straffen er milder. Op een dag werden enkele niet-officieren betrappt op het overtreden van de kampregels. Hun namen werden genoteerd. Bij de telling van de volgende ochtend zouden de straffen worden uitgedeeld.

Bij die telling waren soldaat eerste klasse Risto Milosevich en anderen uit het I&Rpeloton er getuige van dat een Duitse officier de namen van de overtredders oplas: ‘George Washington, Abraham Lincoln...’^[512] Uiteindelijk begon ook de Duitse officier hard te lachen en vergaf hij de overtredders.

Omdat ze steeds meer honger leden, negeerden steeds meer *Kriegies* in Hammelburg de regels van Von Goeckel en ze riskeerden vaak hun leven door het Servische kamp te bezoeken dat regelmatig voedselpakketten van het Rode Kruis ontving.

Op een dag glipte soldaat eerste klasse Risto Milosevich onder het hek door en zocht de Servische barakken op. Als zoon van een Servische emigrant, en omdat hij vloeiend Servisch sprak, werd Milosevich al gauw behandeld als een verloren gewaande broer. Hij ontdekte ook al snel dat sommige Serviërs in ploegen aan het werk gingen in het stadje Hammelburg. ‘Als ze in de stad waren, naaiden ze er de vrouwen en namen ze eieren en ander eten mee terug. Ze gaven er mij ook wat

van. '[513]

Terug in zijn eigen barak deelde Milosevich het eten met maar één man: sergeant George Redmond, met wie hij ook zijn bed deelde. Terwijl Milosevich en Redmond van hun geheime voorraad aten, zaten anderen urenlang stil en krabbelden fantasierecepten op stukjes papier en karton. 'Ze hadden erge honger. Eten was het enige wat hen interesseerde. Gewoonlijk zie je soldaten bij elkaar die alleen maar praten over meisjes en neuken, maar het enige wat zij deden, was recepten opschrijven. Achteraf gezien was het best komisch.'³⁷

Op 13 februari 1945 veranderde op 160 kilometer afstand van Hammelburg alles. De geallieerden verwoestten een Duitse stad en doodden daarbij zoveel burgers dat het lot van de *Kriegies* vanaf toen afhing van de nukken van een steeds radelozer wordende Hitler en zijn adjudanten bij de SS. Moest voor elke burger die bij de luchtaanvallen was gesneuveld een *Kriegie* worden doodgeschoten? Moesten hele kampen uit wraak simpelweg worden geliquideerd? Moesten de *Kriegies* maar net in leven worden gehouden en als gijzelaars worden gebruikt in een laatste krachtmeting in de Beierse Alpen? Niets was nog zeker. Aan één ding twijfelde echter niemand: na het terreurbombardement op Dresden kon elke ochtendtelling je laatste zijn.

Hoofdstuk 12. De rivier

Dresden – 13 februari 1945

Sinds de herfst van 1944 had de ambtelijke afdeling van de RAF in Londen (het *Air Ministry*) gediscussieerd over de mogelijkheden van grootschalige ‘area raids’ (luchtaanvallen op grote gebieden) op specifieke Duitse steden om te proberen ineens zowel het Duitse oorlogsapparaat als de geestdrift van het Duitse volk te breken, om zo het einde van de oorlog te bespoedigen. Ze besloten dat een strategie van ongekende terreurbombardementen, onder de codenaam ‘Operation Thunderclap’, in gang zou worden gezet op het moment dat Duitsland op zijn kwetsbaarst zou zijn.

In februari 1945 was dat kritieke moment gekomen. De Russen stormden over de oostelijke grenzen van Duitsland en de Amerikanen en Britten naderden de Rijn. Het *Bomber Command* van de RAF en de Amerikaanse luchtmacht stelden een lijst met doelen op: Dresden, Leipzig, Berlijn en Chemnitz – stuk voor stuk belangrijke bevoorradingscentra vlak bij de Duitse linies aan het oostfront. Helaas waren diezelfde gebieden ook volgepakt met vluchtelingen en gewonden die op de vlucht waren geslagen voor ‘Ivan’, de bijnaam van de Duitsers voor de wraakzuchtige Russen. Door die doelen te vernietigen, hoopten de geallieerden om de aanvoer van versterking naar het oostfront te belemmeren en zo de Russische opmars en het einde van de oorlog te bespoedigen.

Op 4 februari drongen de Russen er tijdens de Conferentie van Jalta bij de westelijke geallieerden op aan om met Thunderclap te beginnen. Al snel kreeg *Bomber Command* bevel om de enorme luchtaanvallen op

Chemnitz, Leipzig en Dresden voor te bereiden. De Amerikaanse 8e luchtmacht zou ook bij de bombardementen betrokken zijn, vooral voor de aflevering van brandbommen bij daglicht voordat *Bomber Command* aanviel gedurende de nacht, waarbij zulke grote hoeveelheden werden gedropt dat de branden die erdoor uitbraken snel werden opgestookt tot apocalyptische vuurzeeën.

Thunderclap zou beginnen met een Amerikaanse luchtaanval op 13 februari, maar vanwege het slechte weer werden de Amerikaanse operaties uitgesteld. Zo kwam het dat de Britse RAF het eerste deel van de aanval inzette – een grootschalige aanval op Dresden. Dat eerste bombardement werd uitgevoerd door 244 Lancasters die meer dan 700 ton bommen lieten vallen. Vanwege het wolkendek was het succes beperkt. De tweede luchtaanval werd maar drie uur later uitgevoerd door 529 Lancasters, onder een heldere hemel die de bommenrichters goed uitkwam. Meer dan 1.600 ton aan bommen werd losgelaten met een welhaast perfecte trefzekerheid. Door de stad trok een vuurzee die de zuurstof uit de straten zoog, duizenden mensen verstikte en alles op zijn weg verkoolde. Talloze burgers explodeerden in de luchtledige hel in vlammen. Zij die in de rivieren doken, of in de vijvers en meren in de parken in de stad, werden levend gekookt.^[514]

Niemand zal ooit weten hoeveel mensen daar precies omkwamen, maar de meest voorzichtige schatting staat op minstens 40.000 en sommigen menen dat het er ook wel 135.000 zouden kunnen zijn. De RAF raakte negen vliegtuigen kwijt. De hel duurde voort op 14 en 15 februari, toen 311 Amerikaanse B-17's nogmaals 700 ton bommen op de toch al verwoeste stad lieten vallen.^[515]

In Berlijn luisterde Hitler in grimmige stilte naar de rapporten over de ongekende verwoesting, met zijn vuisten gebald. Terwijl hij dat deed, eiste Goebbels dat voor elk slachtoffer van de luchtaanval op Dresden een

geallieerde krijgsgevangene zou worden gedood. Dat klonk voor Hitler meer dan redelijk. Als geallieerde krijgsgevangenen werden geëxecuteerd, zouden de Amerikanen en Britten de Duitse krijgsgevangenen gaan mishandelen, zodat het minder waarschijnlijk zou zijn dat soldaten zich zonder slag of stoot aan hen overgaven. Het zou de massale deserties voorkomen die sommige divisies van de Wehrmacht aan het oostfront nu lamlegden. Hitlers generaals waren het er niet mee eens. Waarschijnlijk dachten ze ook na over hoe ze zichzelf zouden kunnen redden, maar Jodl, Keitel, Donitz en Von Ribbentrop stonden erop dat het doden van krijgsgevangenen ‘contraproductief’ zou zijn. Ze kregen Hitler uiteindelijk zover dat hij Goebbels’ suggestie negeerde.^[516]

De vraag was echter opgeworpen. Wat moest Hitler nu doen met de 250.000 Amerikaanse en Britse krijgsgevangenen die hij onder zijn hoede had? In *Mein Kampf* had hij geschreven dat het zijn lot zou zijn om Duitsland de wereld te zien overheersen of het totaal ten onder te zien gaan. Voor de nazi-elite was het duidelijk dat Hitler zijn verschroeide-aardetactiek in het oosten – alles verwoesten in het kielzog van de terugtrekkende Wehrmacht – nu zou toepassen op Duitsland zelf: Hitler was van plan om het hele land te gronde te richten. Wat gaf het dan of enkele honderdduizenden krijgsgevangenen in de puinhopen moesten worden begraven naast die miljoenen anderen?

Het zij zo.

Ückerath, het Rijnland – begin maart 1945

De lente kondigde zich aan op het westelijk front. De sneeuw smolt, de rivieren zwollen aan en veel wegen veranderden in modderpoelen. In belangrijke gebieden gaf de dooi de geallieerden desondanks de kans om op te rukken. Ze hadden de Siegfriedlinie in belangrijke sectoren

doorbroken en kwamen nu opnieuw snel vooruit in de opmars naar het hart van het Derde Rijk. De Duitsers boden hevige weerstand maar konden de opmars maar enkele dagen ophouden in maar enkele sectoren.

Terwijl de geallieerden door het Rijnland stormden, begaven majoor Kriz en zijn 2e bataljon zich opnieuw in het heetst van de strijd.

Op 1 maart 1945 had generaal Lauer operatiebevel nummer 8 uitgevaardigd, waarmee hij de 99e divisie voor aan de opmars plaatste met het doel om een deel van het vlakke land bij Keulen te veroveren dat het Erft-kanaal verbond met de Rijn zelf.

Na het vallen van de nacht op 4 maart 1945 kregen Kriz en het 2e bataljon vlak bij het kleine dorp Ückerath op enkele kilometers afstand van de Rijn te maken met zware weerstand. Kriz bracht zijn troepen in stelling en zette hen aan om te vechten en stand te houden terwijl de Duitsers een wanhopige tegenaanval openden. Zijn leiderschap werd later onderscheiden met de op een na hoogste militaire onderscheiding van het Amerikaanse leger, het *Distinguished Service Cross*, voor zijn ‘buitengewone heldhaftigheid in verband met militaire operaties tegen een bewapende vijand’.^[517]

De dag daarna bereikte de 99e divisie de westelijke oevers van de Rijn bij Keulen. In slechts zes dagen, aangevoerd door officieren zoals Kriz, had de Checkerboarddivisie met succes operatiebevel nummer 8 uitgevoerd. De divisie was zelfs zo snel opgerukt dat het onmogelijk had geleken om goede artillerieondersteuning te bieden voor de opmars. Vechtend van huis tot huis en van straat tot straat hadden Kriz en de andere 99'ers 75 dorpen veroverd en 1.372 krijgsgevangenen gemaakt, waaronder manschappen van vijf pantserdivisies. Het was een onstuimige, welhaast opbeurende opmars geweest na die januarimaand van gevechten en verliezen in de loopgraven en schuttersputjes op de winderige Elsenborn Ridge.

Nu stonden drie legers klaar om de Rijn over te steken. Van het noorden naar het zuiden naar Düsseldorf reikte Montgomery's 21e legergroep. In het midden stond Bradleys 12e leger klaar dat ook de 99e divisie en Pattons derde leger omvatte. Naar het zuiden tot aan de Zwitserse grens stond luitenant-generaal Jacob L. Devers' 6e legergroep klaar. Waar zouden de geallieerden de Rijn nu met afdoende sterkte kunnen oversteken om een effectief bruggenhoofd op te zetten? De terugtrekkende Duitsers hadden over de hele linie bruggen opgeblazen, vaak pas terwijl de geallieerden al in zicht waren. De beste oversteekplaatsen voor pontonbruggen werden goed verdedigd door wat over was van de Wehrmacht en de SS.

In de sector van de 99e divisie, ten zuiden van Keulen, waren maar enkele geschikte plaatsen waar de rivier mogelijk kon worden overgestoken, maar op die plaatsen strekten zich dichte bossen en ander zwaar terrein uit over een lengte van tachtig kilometer voorbij de Rijn naar het westen – precies zo'n potentiële 'moordfabriek' als het Hürtgenwald was geweest. Hoeveel militairen moesten nog sterven voordat de geallieerden de Rijn over waren?

Hammelburg – 8 maart 1945

Het was een meelijwekkend schouwspel: de 800 krijgsgevangenen die 45 dagen lang door heel Duitsland van kamp naar kamp waren verplaatst, tijdens de koudste winter sinds mensenheugenis. Ze droegen ruwe wollen dekens van de Wehrmacht om hun uitgemergelde lijven, rugzakken gemaakt van oude jutezakken, zelfgemaakte draagbare kacheltjes en ook elkaar naar het Amerikaanse kamp in Hammelburg.

Lyle Bouck zag de colonne van achthonderd mannen binnenkomen. 'Wie zijn dat in godsnaam?' vroeg hij zich af.^[518]

Het waren oudgediende krijgsgevangenen van Oflag 64 in Szubin in Polen en ze hadden bijna vijfhonderd kilometer gelopen om Hammelburg te bereiken. Ze werden aangevoerd door kolonel Paul ‘Pop’ Goode, een taaie uit West Point van in de veertig die in juli 1944 gevangen was genomen in Normandië, waar hij bij de 29e divisie diende – de beroemde ‘Blue and Grays’ die op 6 juni 1944, D-day, op Omaha Beach waren geland en binnen enkele minuten waren gedecimeerd.

Goode snauwde een bevel. De achthonderd mannen gaven acht. Toen liepen ze in één lange rij door de poort en de Hermann-Göring-Straße, met Goode fier voorop.^[519]

Naast Goode liep een andere voormalige cadet van West Point, de 39-jarige luitenantkolonel John Waters: knap, met blauwe ogen en net zo vastberaden als Goode om zijn trots en eer en die van zijn manschappen te verdedigen. Waters was op Valentijnsdag 1943 gevangengenomen bij de Kasserine-pas in Noord-Afrika, waar kolonel Robert Kriz rond dezelfde tijd gewond was geraakt. Sindsdien had Waters geduld geoefend en met een ijzeren wil overleefd zoals elke krijgsgevangene die al zo lang vastzat. Hij had bovendien een goede reden om zo vastberaden te zijn – zijn schoonvader verwachtte dat van hem. In 1933 was hij getrouwd met Bea Patton, de dochter van generaal George S. Patton.

Goode liet zich al snel gelden en verving Cavender als bevelvoerder van het Amerikaanse officierskamp. Toen begon hij de Amerikaanse Oflag met Waters’ hulp te leiden als een normale Amerikaanse legerbasis: hij eiste dat de mannen zich schoren, de rangen erkenden en de barakken schoonhielden. Goode verminderde ook de spanningen tussen Von Goeckel en de Amerikanen. Miswijn en hosties werden beschikbaar gesteld aan de katholieke aalmoezenier, pater Paul Cavanaugh. De lagere officieren salueerden hun meerderen weer. Er werden meer briketten verstrekt en de schietgrage bewakers werden

schijnbaar weer in het gareel gebracht.^[520]

Goode had volgens verschillende veteranen echter één tekortkoming: hij had persoonlijk de hoop opgegeven dat hij ooit levend uit het Oflag-systeem zou komen. In Szubin had Hitler de executie van zestig uit een ander kamp ontsnapte Britten verordonneerd – zoals vereeuwigd in de film *The Great Escape* – en toen had Goode simpelweg de moed verloren en had hij tot ontsteltenis van zijn ondergeschikte officieren bevel gegeven om een ontsnappingstunnel weer dicht te gooien. Wat er ook gebeurde tijdens hun gevangenschap, meende Goode nu, het was nu erg waarschijnlijk dat ze tijdens de laatste dagen van de oorlog zouden worden vermoord in een laatste daad van wreedheid van de SS.

Goode krikte desondanks het moreel flink op. Voor *Kriegies* zoals Lyle Bouck was het nu echter het geloof dat hen de meeste steun gaf. Zelfs afvallige katholieken en agnosten bezochten nu de zondagsmissen van pater Cavanaugh. Van alle hogere officieren in het Oflag kon Cavanaugh de mannen waarschijnlijk het beste geestelijk helpen aansterken. De Depressie had het geloof van Boucks ouders danig onder druk gezet en ze waren niet langer met hem naar de kerk gegaan. Nu ging hij elke zondag naar de niet aan een bepaald kerkgenootschap gebonden dienst die Cavanaugh leidde. ‘Die diensten pepten mij echt op,’ herinnerde hij zich. ‘Ik was er altijd bij. Ik voelde mij er beter door.’^[521]

Voor Bouck, en ook voor veel van zijn landgenoten, zou de gevangenschap waarschijnlijk de belangrijkste geestelijke verandering van zijn leven zijn. Iedereen zou het kamp als een totaal ander mens verlaten. ‘Ik leerde geduld te hebben, ik leerde altijd positief te denken, altijd vooruit te kijken, te plannen, voor te bereiden,’ herinnerde Bouck zich. ‘En ik zwoer dat ik zo iets als dit nooit meer zou laten gebeuren.’^[522]

In het kamp voor soldaten en onderofficieren zwoer ook James Fort dat hij zich nooit meer gevangen zou laten nemen. Hij zou liever tot de

dood vechten dan dat hij nogmaals een krijgsgevangenenkamp zou moeten verdragen. Zijn kameraden in het peloton waren nu ernstig verzwakt door de kou en de honger. De door bevrozing aangedane voeten van korporaal Sam Jenkins waren er nog slechter aan toe; Fort en de anderen deden hun best om alle oude lappen te verzamelen waar ze de hand op wisten te leggen om daarmee Jenkins' voeten warm te houden.^[523] Korporaal Aubrey McGehee was niet meer dezelfde nu hij zoveel van zijn krachten was kwijtgeraakt. Net als bij de anderen waren zijn spieren aan het wegteren. Soldaat eerste klasse Risto Milosevich was nog altijd even verbeterd stoïcijns, maar hij leed aan de vroege symptomen van geelzucht: maagkramp en een afmattende lusteloosheid.

‘Door berichten van de BBC wisten we altijd waar de geallieerde frontlinies waren,’ herinnerde luitenant Lyle Bouck zich. ‘De wetenschap dat de geallieerden alsmaar dichterbij kwamen deed ons opleven. Op een dag hoorden we dat ze de Rijn hadden bereikt en dat nieuws beurde ons behoorlijk op. Onze eigen troepen waren nu nog maar iets van 160 kilometer verwijderd. Toen wisten we echt nog wat extra kracht uit onszelf te putten.’^[524]

Remagen – 10 maart 1945

Ongeveer een uur voor middernacht gaf kolonel Kriz zijn 2e bataljon bevel om uit te rukken. Het was hun taak om zo snel mogelijk de Lundendorffbrug in Remagen over te gaan als eerste eenheid van de 99e divisie die de Rijn zou overschrijden. De brug droeg twee spoorlijnen met een voetpad langs elke zijde. Twee stenen torens stonden aan beide uiteinden van de brug. In 1939 hadden de Duitsers een ingewikkeld netwerk van explosieven aangebracht om de brug te kunnen laten springen als een geallieerde strijdmacht naderde.

Op 7 maart 1945 had compagnie A van het 27e pantserinfanteriebataljon zich een weg naar de westelijke kant van de brug gevochten. Rond 16.00 uur was na enkele mislukte pogingen om de brug op te blazen een Duitse sergeant onder zwaar vuur de brug opgerend en had een van de hoofdlinten aangestoken dat vastzat aan de laatste hoop van de Duitse verdedigers – een grote explosieve lading op de brug zelf. Er had een gigantisch gebulder geklonken en overal vloog hout en baksteen door de lucht. Toen het stof was opgetrokken, bleek de brug, tot grote verbazing van zowel de Duitsers als de Amerikanen, nog steeds begaanbaar te zijn. Onmiddellijk was compagnie A begonnen aan de oversteek, gedekt door het vuur van splinternieuwe T26 Pershing-tanks die waren uitgerust met ontzagwekkende 90-mm-kanonnen. De eerste Amerikaan die voet zette op de oostelijke oever van de Rijn was groepscommandant sergeant Alex Drabnik.

Laat in de middag bereikte het nieuws dat Drabnik en anderen van de 9e pantserdivisie de Lundendorff-brug hadden veroverd de hoogste geallieerde bevelvoerders. Voor generaal Eisenhower was dit het meest verheugende nieuws van de hele oorlog. Samen met Bradley en generaal Hodges van het Amerikaanse eerste leger had hij aan elke beschikbare infanteriedivisie bevel gegeven om van de brug gebruik te maken en daaronder bevond zich ook de 99e divisie.

Rond middernacht op 10 maart naderden kolonel Kriz en zijn rechterhand Boyd McCune, de uitvoerende officier van het 2e bataljon, te voet door Remagen de brug. Kriz en McCune leidden elk een enkele rij manschappen langs elke kant van een verduisterde straat. Plotseling kwamen de granaten neer, doodden en verwonden verscheidene mannen en veroorzaakten paniek. Kriz hergroepeerde de manschappen terwijl hospikken de gewonden verzorgden. Toen begon de opmars naar de brug opnieuw.

‘We leidden het 2e bataljon van het 394e infanterieregiment over de brug onder sporadisch en onderbroken artillerievuur,’ herinnerde McCune zich. ‘De granaten die de brug raakten, hadden ongeveer hetzelfde gevolg als nabijheidsbuizen in de lucht. De soldaten zagen dat natuurlijk terwijl ze dichterbij kwamen en het kostte hen heel wat moed om de oversteek te maken.’^[525]

De mannen begrepen opeens hoe vliegtuigbemanningen zich moesten voelen als ze boven een doel onder zwaar vuur van het Duitse luchtafweergeschut kwamen. De lucht was vervuld van schokgolven en overal vlogen granaatscherven in het rond. Als ze door de vele gaten in de brug omlaag keken, zagen ze de Rijn daar beneden wervelen in de donkere, drie meter diepe kolken die rood waren van de weerkaatsing van de exploderende granaten. MP’s schenen met zaklantaarns op de planken die snel over de grootste gaten werden gelegd en leidden kalm jeeps over de brug. Stroomopwaarts zwiepten sterke zoeklichten heen en weer over het water op zoek naar kikvorsmannen – sommige van Skorzeny’s mannen hadden opdracht om de brug te vernietigen – en boten. Overal op de zwaar beschadigde overspanning lagen lijken.

Ongeveer tien minuten nadat de oversteek was begonnen, verminderde het artillerievuur en verplaatsten Kriz en zijn manschappen zich naar de luwte van een steile rots aan de oostzijde. Eindelijk waren ze langs de twee torens aan de andere kant. Kriz werd opgeroepen voor een beraad met de bevelvoerende officier van het 394e, kolonel John R. Jeter, die op 15 februari kolonel Don Riley had vervangen. Terwijl de troepen van de Checkerboard-divisie de hele nacht door over de brug bleven komen, planden Kriz en Jeter een aanval bij daglicht om het bruggenhoofd uit te breiden.

Intussen bleef McCune op de brug en probeerde zoveel mogelijk 99’ers erover te helpen zonder te worden geraakt door het artillerievuur.

De Duitsers vuurden alles op hen af dat ze hadden. McCune ontdekte een patroon in de beschieting en gaf de eenheden snel opdracht om hun oversteek tijdens de korte Duitse vuurpauzes te wagen.

Uiteindelijk bracht McCune die nacht vijf uur in het schietveld door en hij had weliswaar gaten van granaatscherven in zijn uniform, maar was wonderwel ongedeerd. Voor zijn ‘heldhaftige leiderschap’ werd McCune onderscheiden met het Distinguished Service Cross.^[526] De aanval de volgende ochtend door het bataljon kon vooral doorgaan vanwege zijn onvermoeibare vastberadenheid om zijn eenheid zo compleet mogelijk over de brug te krijgen.

In de middag van 11 maart 1945 had Kriz het 2e bataljon nog bijna drie kilometer verder gebracht en had het, samen met andere eenheden van het 394e, de dorpjes Leubsdorf en Allendorf veroverd. Tegen de avond had de 99e divisie de grootse eer behaald de eerste complete Amerikaanse infanteriedivisie te zijn die de Rijn was overgestoken. Gedurende de volgende twee weken zou het een verbitterde, onverminderde strijd voeren om Duitse tegenaanvallen af te slaan en het eerste geallieerde bruggenhoofd ten oosten van de rivier veilig te stellen.

Hammelburg – 16 maart 1945

Het begon als een laag gejammer, maar al snel herkenden de *Kriegies* het bekende gebrom van bommenwerpers die overvlogen. ‘Rond ongeveer 23.00 uur vlogen grote aantallen vliegtuigen over vlak bij het kamp, naar het zuiden,’ herinnerde Hammelburgs Amerikaanse chirurg majoor Albert Berndt zich. ‘Felle lichtflitsen en een hard donderend geluid van zware bommen was snel daarna hoorbaar. De enige stad in die buurt was Würzburg.’³⁸

Het bombardement gaf Lyle Bouck en de andere *Kriegies* hoop.

Velen kwamen uit de barakken gerend en maakten sprongen van blijdschap: het front kwam alsmear dichterbij. De mannen begonnen zich voor te bereiden op de strijd om de bevrijding van het kamp en improviseerden messen en knotsen.

Terwijl de redding nabij leek, hielden sommige krijgsgevangenen het toch niet langer vol. De ziekte won het uiteindelijk alsnog. Twee mannen in Boucks barak stierven aan de complicaties van griep en longontsteking.^[527] Andere mannen gaven het leven gewoonweg op. Soldaat eerste klasse Risto Milosevich was er getuige van dat een Amerikaanse soldaat die ook uit Los Angeles kwam, getrouwd was en een kind had, kettergrookte tot hij dood was. Hoewel hij een gezin had om voor te blijven leven, kwijnde hij weg door al zijn eten te ruilen voor nicotine. Op een morgen zag Milosevich dat zijn uitgemergelde lichaam door de Duitsers de barak uit werd gedragen.^[528]

Lyle Bouck wist dat tenzij de Amerikanen snel zouden komen, hij ook zou wegwijnen. Hij woog nu minder dan 54 kilogram, zijn huid was gelig en hij had weer last van maagkrampen. Hij besepte nog niet dat hij, net zoals Milosevich, leed aan de eerste symptomen van acute hepatitis. Hij vroeg zich af of hij de lente wel zou overleven als hij niet snel degelijk voedsel en medische hulp zou krijgen.^[529]

In het kamp voor onderofficieren en soldaten droomde radiotelegrafist James Fort nu elke nacht dat hij eieren met spek at. Telkens als hij wilde toetasten, werd hij echter wakker.^[530] Zelfs de eenvoudigste maaltijden waren nu culinaire meesterstukjes die bij alle krijgsgevangenen de hoofdrol speelden in de nachtelijke fantasieën over eten.

Ondanks zijn door de bevrozing aangetaste voeten bracht korporaal Sam Jenkins nu alle uren overdag door in een *Arbeitskommando* [werkploeg] die houthakte in een bos vlak bij Hammelburg. Eerst was hij

dankbaar geweest voor de korte winterdagen wanneer de zon om 16.30 uur onderging, maar nu de lente kwam, waren de dagen langer. Jenkins en de andere gevangenen in zijn ploeg werden echter bemoedigd toen ze zagen dat hun bewakers ook maar weinig te eten hadden.^[531]

Het Derde Rijk stond duidelijk op het punt in te storten.

Oppenheim – 24 maart 1945

Het was een prachtige zonnige morgen toen generaal George S. Patton fier over een pontonbrug over de Rijn liep. Twee dagen eerder had het grootste deel van zijn derde leger met succes de oversteek gemaakt, enkele uren voor Montgomery dat deed. Hij slenterde vervolgens met zijn belangrijkste assistenten, onder wie majoor Alexander Stiller, een taaie oudgediende uit de Eerste Wereldoorlog, naar het midden van de brug.

‘Tijd voor een kleine stop,’ zei Patton.

De groep stopte precies midden boven de Rijn.

Patton grinnikte terwijl hij naar de rand van de pontonbrug liep, zijn gulf opendeed en in de rivier urineerde. Hij richtte zich tot zijn assistenten terwijl hij zijn broek weer vastmaakte en zei: ‘Hier heb ik al zo lang naar uitgekeken.’

Patton liep verder over de brug. Terwijl hij van de laatste ponton op de vaste grond stapte, leek hij zijn evenwicht te verliezen en viel op zijn knieën. Maar met een typische theatrale levendigheid greep Patton handenvol zandgrond op en stond zo weer voor zijn ondergeschikten. ‘Precies Willem de Veroveraar,’ zei hij met een glimlach, terwijl hij de grond door zijn vingers liet glijden, een herinnering aan de woorden van Willem de Veroveraar toen die zich in 1066 op het strand bij Hastings liet vallen: ‘Zie, ik heb Engeland met beide handen gegrepen.’^[532]

Eenmaal aan de andere kant van de rivier gaf Patton de 4e

pantserdivisie, die door generaal William Hoge werd aangevoerd, bevel om op te rukken. Laat in de middag had de divisie de rivier de Main bereikt, veertig kilometer naar het oosten. Diezelfde avond riep een van Pattons hoogste officieren, majoor-generaal Manton Eddy, commandant van het XII Corps van het derde leger, Hoge op met verbazingwekkend nieuws.

Patton wilde dat een strijdmacht meer dan honderd kilometer achter de vijandelijke linies ‘negenhonderd Amerikaanse gevangenen’ zou bevrijden uit een kamp in Hammelburg.

Niet lang daarna belde Patton Hoge zelf op. ‘Hierdoor zal MacArthurs aanval op Cabanatuan een zacht eitje lijken.’^{39[533]}

Hoge was absoluut niet enthousiast over het idee. Zijn divisie was al zo uitgedund. Waarom zou hij bovendien een zo riskante expeditie uitvoeren nu de oorlog toch bijna voorbij was?

‘We zouden dan de zone van het zevende leger binnendringen,’ antwoordde Hoge.

‘Bill,’ zei Patton, ‘ik wil dat je nu een kleine aanvalsmacht in elkaar zet. Ga aan de slag.’

Hoge protesteerde opnieuw.

‘Ik heb dit met Bradley besproken,’ antwoordde Patton.

‘Mijn mensen zijn uitgeput. De divisie zit nog maar op de halve sterkte.’

‘Bill, ik beloof je dat ik alles zal vervangen wat je kwijtraakt – elke man, elke tank, elke halfrups. Ik beloof het je.’

Hoge vond het idee nog minder aantrekkelijk dan hij Patton aantrekkelijk vond. Als kersverse divisiecommandant kon hij echter nauwelijks iets inbrengen tegen zijn meerdere.

‘Ik zet meteen Abrams van gevechtseenheid B erop, meneer.’^[534]

Hoge hing op en keek onthutst naar de assistent van Patton, majoor

Alexander Stiller, die via een ander toestel het hele gesprek had beluisterd. Stiller aarzelde eerst, maar legde vervolgens uit dat de ‘Old Man’ een goede reden had om dit te organiseren, ook al werd het door sommigen beschouwd als een zelfmoordmissie: John Waters, Pattons schoonzoon, was een van die krijgsgevangenen.

Begin februari waren drie officieren uit Oflag 64, die van Szubin waren komen lopen met Waters en kolonel Goode, uit de colonne ontsnapt en in Moskou beland. Daar hadden ze aan majoor-generaal John Deane gemeld dat Waters en de andere *Kriegies* werden gedwongen om naar het westen te lopen, weg van de Russen. Deane had die informatie doorgegeven aan generaal Eisenhower, die op zijn beurt Patton had geïnformeerd.^[535]

Hoe Patton vervolgens tot de conclusie was gekomen dat Waters in Hammelburg was, is nog steeds niet bekend. De meest aannemelijke bron van informatie is het Zwitserse Rode Kruis in Genève, waar de namen van krijgsgevangenen werden geregistreerd zodra ze in de kampen aankwamen.

Hoge nam met tegenzin contact op met de 38-jarige Creighton Abrams, misschien wel de briljantste van Pattons vele getalenteerde cavaleristen. Taai, onbuigzaam en met het welzijn van zijn manschappen hoog in het vaandel was hij een van de eerste commandanten van Patton die Bastogne bevrijdden. Sindsdien had hij de toon aangegeven tijdens de rit van de 4e pantserdivisie naar de Rijn.

Hoge wist dat Abrams nog minder te spreken zou zijn over Pattons bevel dan hijzelf.

‘Tachtig kilometer is een lange afstand,’ zei Abrams toen Hoge hem had ingelicht over de missie. ‘Als we zo ver moeten gaan, wil ik mijn hele eenheid [rond vierduizend manschappen] mee hebben.’

‘Nee, het moet een kleine eenheid zijn,’ drong Hoge aan. ‘En *Army*

zegt dat het vanavond moet gebeuren.'

'Dan wil ik *Army* weleens spreken, meneer.'

'Wees maar niet bang, je krijgt je kans nog. Patton is van plan om je commando-post te bezoeken.'^[536]

Hammelburg – 25 maart 1945

De verhevigde geallieerde luchtaanvallen op Würzburg en andere Duitse steden in Beieren wekten de woede van veel bewakers in Hammelburg, wier families in de regio woonden. Sommigen konden hun woede nauwelijks bedwingen tegenover de *Amerikaner* onder hun hoede. Rond het middaguur op 25 maart 1945 klonk het luchtalarm. Enkele minuten later rende een Amerikaanse luitenant die John Weeks heette en die verschrikkelijk nodig moest, naar de latrine. Terwijl hij zijn barak verliet, klonk een schot van een geweer en viel Weeks op de grond.^[537] Kolonel Goode, generaal Von Goeckel en majoor Berndt, die net klaar waren met een routine-inspectie van de ziekenboeg, waren ongeveer honderd meter verderop.

'De luitenant was neergeschoten door een bewaker die ik niet kon zien,' herinnerde Berndt zich. 'Ik hoopte dat de bewaker mijn armbanden met de rode kruisen kon zien, ondanks dat dit mij nog geen recht gaf om mij tijdens een luchtaanval buiten de barakken te begeven. Ik knielde naast de luitenant neer en draaide hem om. Hij was dood. Generaal Von Goeckel en kolonel Goode kwamen langzaam dichterbij.'

Kolonel Goode was razend.

'Je hebt beloofd dat dit niet zou gebeuren,' blafte hij tegen generaal Von Goeckel. 'Ik zal ervoor zorgen dat de Amerikaanse autoriteiten bericht hiervan krijgen en dat stappen worden ondernomen om degenen te straffen die schuldig zijn zodra dit kamp is bevrijd.'⁴⁰

Generaal Von Goeckel bood zijn verontschuldiging aan en beval toen dat de bewaker bij hem moest worden gebracht. Volgens sommige getuigen zorgde hij vervolgens – zich vrijwel zeker bewust van het feit dat hij misschien al snel voor een tribunaal zou moeten verschijnen – dat de man werd overgeplaatst naar een infanteriecompagnie aan het oostfront: een zware straf voor een Duitse soldaat in de lente van 1945.

*Commandopost van de 4e pantserdivisie, Aschaffenburg, Duitsland
– 25 maart 1945*

Op 25 maart 1945 om 10.00 uur arriveerde generaal Patton bij Abrams' commandopost, met generaal Hoge en majoor Stiller aan zijn zijde.

Patton vroeg wie het bevel zou voeren over de eenheid die Hammelburg zou bevrijden. Abrams antwoordde dat hij zelf het bevel zou voeren. Patton was daar niet over te spreken. Het moest een kleine eenheid zijn. Abrams droeg luitenant Cohen van het 10e pantserinfanteriebataljon voor. Cohen zou daar wellicht niet klaar voor zijn, omdat hij ernstige last had van aambeien. Patton begaf zich met Hoge, Abrams en Stiller naar Cohens commandopost, waar Patton toekiek terwijl een arts Cohens achterste onderzocht.

‘Dat is heel pijnlijk,’ zei Patton. ‘Verschrikkelijk.’^[538]

Cohen ging niet. Maar onder de officieren in zijn commandopost bevond zich de S-2 van het 10e pantserinfanteriebataljon, de lange roodharige Abraham Baum, een 24-jarige, in de Bronx opgegroeide jood die de aanvankelijke opmars van de 4e pantserdivisie naar Bastogne had geleid op 19 december 1944. Als iemand deze missie met succes kon volbrengen, was het toch ‘Able’ (capabele) Baum, de voormalige maker van patronen voor damesbloezen.

Patton nam Baum terzijde. ‘Luister, Abe – je heet toch Abe, of niet?’

Baum knikte.

‘Dacht ik al. Als je dit voor elkaar krijgt, zorg ik ervoor dat je de Congressional Medal of Honor krijgt.’

‘Ik heb mijn bevelen, meneer. U hoeft mij niet om te kopen.’^[539]

Patton en zijn gevolg vertrokken, op Stiller en Cohen na. Stiller legde uit dat hij Baums eenheid met ongeveer driehonderd troepen zou begeleiden omdat Patton hem bevel had gegeven om zelf de strijd te proeven. Baum bekeek de pezige, officier van middelbare leeftijd met het smalle gezicht, een van Pattons meest vertrouwde assistenten, en maakte zich zorgen.

Stiller had al meer van de strijd gezien dan de meeste door en door ervaren commandanten van Patton.

Pas later kwam Baum erachter waarom Stiller werkelijk mee moest: wanneer Baum eenmaal in Hammelburg was, moest Stiller op zoek gaan naar Waters en hem veilig terugbrengen naar de Amerikaanse linies.

Hoewel hij zich zorgen maakte dat hij nu niet de hoogste in rang was en dat hij zijn beslissingen voor Stiller moest verantwoorden, stemde Baum ermee in om de voormalige Texas Ranger op sleeptouw te nemen. Hij had weinig keuze.

Stiller verliet de commandopost.

‘Dit is geen zuivere koffie,’ zei Baum. ‘Er klopt iets niet.’

‘Hou dat maar voor je, Abe,’ zei Cohen. ‘Stiller zegt dat hij met je mee wil, maar jij hoeft helemaal niets van hem te pikken. Begrepen?’

Baum knikte.

‘Denk maar niet dat je zo gemakkelijk van me af komt,’ zei Baum, terwijl hij zich omdraaide en wegliep. ‘Ik kom terug.’^[540]

Om 5.00 uur verzamelde Baum zijn taakgroep en lichtte hij zijn commandanten in. De taakgroep telde 293 manschappen en 54 voertuigen – 10 middelgrote Sherman-tanks, zes lichte tanks, 3 stuks mobiel geschut,

27 halfrupsen en 8 jeeps. Om 22.30 zou de taakgroep door de Duitse linies breken onder dekking van artillerievuur. De taakgroep zou dan de meest directe route nemen, over de B-26 naar het oosten door de dorpjes Lohr en Neuendorf en daar naar het noorden afbuigen naar een klein dorp dat Gemunden heette. Vanuit Gemunden zou de eenheid een zwaai naar het noordoosten maken naar het 30 kilometer verder gelegen Hammelburg. De taakgroep moest vroeg in de middag van de 27e in Hammelburg aankomen en diezelfde avond weer vertrekken.

Er zou geen steun komen van de divisie. Luchtdekking had Stiller weliswaar beloofd maar kon niet worden gegarandeerd. Er waren maar vijftien gemarkeerde kaarten voor de taakgroep – er was niet genoeg tijd om er nog meer te maken. De exacte locatie van het gevangenenkamp was niet bekend – de groep zou deze informatie moeten loskrijgen van Duitsers die men op weg ernaartoe tegen zou komen. Ook zou er maar net genoeg brandstof zijn, als alles goed ging, om naar Hammelburg te komen en direct terug te gaan.

Baums mannen waren al uitgeput omdat ze tijdens de opmars over de Rijn van de afgelopen vier nachten maar één nacht rust hadden gehad. Zodra Baum hen had ingelicht, schudden ze hun vermoeidheid van zich af en gingen aan het werk. Ze wisten niet dat de missie waarbij ze nu waren betrokken de meest controversiële van de hele oorlog zou zijn.

Hammelburg – 26 maart 1945

Luitenant Bouck en de andere *Kriegies* stelden zich in een plechtige rij op langs de Hermann-Göring-Straße en keken toe hoe de met een vlag bedekte kist met luitenant Weeks langs hen en door de hoofdingang van het Oflag naar een begraafplaats in de buurt werd gedragen.

Een hoornblazer uit het Servische kamp speelde ‘Last Post’⁴¹ terwijl

Weeks' lijk langs werd gedragen.^[541]

De onzinnige moord had de krijgsgevangenen meer geschokt en razend gemaakt dan welk ander verlies ook. 'Het was zo onnodig,' herinnerde Bouck zich. 'Hij had helemaal geen kwaad in de zin. Hij zat in mijn barak en kwam uit Joliet in Illinois. Zijn dood spookte nog lang door mijn hoofd. De Duitsers begroeven hem naast twee andere mannen uit mijn barak die waren gestorven aan griep en longontsteking.'^[542] Bouck en de andere krijgsgevangenen wisten dat ze vanaf nu nog voorzichtiger moesten zijn om te voorkomen dat ze naast Weeks op de begraafplaats van Hammelburg kwamen te liggen.

In het kamp voor onderofficieren en soldaten was soldaat eerste klasse Risto Milosevich nu vastbesloten dat hij wilde ontsnappen. Hij had voldoende beetjes eten van zijn Servische vrienden verzameld om het uit te houden gedurende de enkele dagen die hij nodig dacht te hebben om de geallieerde linies te halen. Uit de ervaringen van andere ontsnappingspogingen had Milosevich begrepen dat het onmogelijk was om ver te komen zonder een voedselvoorraad voor een paar dagen: 'De kerels die waren ontsnapt gingen naar boerderijen om eten te stelen, maar de boeren pakten dan een geweer en brachten ze terug. Hier gingen ze dan in de isoleercel. Ik had echter genoeg eten voor twee man voor tien dagen. Ik vroeg dus een jongen die vloeiend Duits sprak of hij mee wilde. Ik dacht dat hij ons met praten uit eventuele problemen zou helpen. We hadden een radio in het kamp en ik wist precies waar het front was. Maar toen werd ik ziek. Het voelde alsof ik een ijzeren bal in mijn maag had zitten. Ik kreeg een ongelofelijke geelzucht. Dat was dus het einde van dat plan. Maar ik weet dat ik het zou hebben gehaald, 's nachts op weg en overdag slapen. Ik weet dat het was gelukt.'^[543]

Tijdens die avond van 26 maart 1945 begon zich een nieuw gerucht te verspreiden door het Oflag in Hammelburg: een Amerikaanse

gevechtseenheid was op weg naar het kamp. Misschien was het ontstaan door een bewaker of misschien door de ‘luistervink’ van het kamp die het plaatselijke Duitse radioverkeer in de gaten hield. Ongeacht de herkomst van het gerucht had het een schokeffect op iedereen die het hoorde: hun landgenoten waren vlakbij. Nu zou het toch een kwestie van uren en geen weken zijn voor hun redding kwam in de gedaante van de Sherman-tanks van generaal Patton?

Hoofdstuk 13. Taakgroep Baum

Hammelburg – 27–29 maart 1945

Het was een zonnige dag. De lucht was vol van lentegeuren. De rijp stond op het gras langs de Hermann-Göring-Straße in het Amerikaanse Oflag in Hammelburg dat nu groen begon te worden. En luitenant Lyle Bouck was voor een keer goedgeluimd: het was de 46e verjaardag van zijn moeder Magdalene en hij moest voortdurend denken aan de vrouw die tijdens de Depressie zonder klagen en zo hard had gewerkt om hem te voeden en te kleden. Hij voelde zich beter als hij aan haar dacht. Het leidde hem even af van zijn lege maag.^[544]

In zijn hoofdkwartier schreef generaal Patton aan zijn vrouw: ‘Gisteravond heb ik een colonne uitgestuurd naar een plek die 65 kilometer ten oosten van Frankfurt ligt, waar zich naar verluidt John en iets van negenhonderd andere gevangenen bevinden. Ik ben hartstikke nerveus... want iedereen behalve ik vindt het risico te groot. Ik hoop dat het werkt. Al Stiller gaat mee. Als ik die colonne kwijtraak, wordt dat waarschijnlijk een nieuw incident, maar ik raak ’m niet kwijt.’^[545]

Om 15.50 uur klonken vier korte signalen op het luchtalarmsysteem van het Oflag Hammelburg.

‘Iedereen blijft waar hij is in de barakken!’^[546]

Tien minuten later merkten de mannen in Boucks barak dat de Duitse bewakers ongewoon nerveus en actief waren en vervolgens hoorden ze geweervuur. Iemand riep dat de Amerikanen vlakbij waren en hen kwamen bevrijden.

In heel Hammelburg vierden de krijgsgevangenen de bevrijding alvast

in hun barakken, terwijl de kogels en granaten hen om de oren vlogen. Sommigen huilden van opluchting. Anderen zaten in stilte te bidden. De meesten omhelsden hun maten, schreeuwden het uit van plezier en doken toen ineem en keken uit de ramen van de barakken toe hoe taakgroep Baum streed om Hammelburg, waarbij ze telkens wegdoken als de kogels te dichtbij klonken. In de ziekenboeg legden majoor Berndt en zijn assistenten de zieken ter bescherming op de grond. Een groep van ongeveer honderd *Kriegies* zat met pater Paul Cavanaugh te bidden voor hun redding en ze dankten God voor dit grote geluk.

‘Aangezien niemand meer hier kan komen, begin ik meteen met de mis en geef ik jullie generale absolutie voor de heilige communie,’ zei Cavanaugh.

Enkele granaten van zware machinegeweren ricocheerden in de buurt, gevolgd door de ontploffing van een granaat ergens in het kamp. Cavanaugh en de samengekomen mannen lieten zich op de grond vallen. Cavanaugh kroop onder de tafel die hij als altaar gebruikte. Enkele seconden later kalmeerde hij en stond op. De mannen bleven knielen.

In de verte knetterde het vuur van kleinere vuurwapens.

‘Als er iets gebeurt, ga je gewoon languit op de grond liggen,’ zei Cavanaugh. ‘Ik zal jullie nu generale absolutie geven.’^[547]

Met bevende handen sloeg Cavanaugh een kruis.

In het kantoor van kolonel Goode in het Oflag werd besloten dat een hoge officier contact zou proberen te maken met taakgroep Baum om te vragen of ze wilden stoppen met schieten op het Servische kamp, dat het grootste deel van het Amerikaanse vuur te verduren kreeg, ongetwijfeld omdat de Serviërs er in hun grijze uniformen op afstand uitzagen als Duitsers.

Pattons schoonzoon kolonel John Waters bood zich aan. Vergezeld door drie Amerikaanse officieren en een vertegenwoordiger van de

Duitsers, kolonel Fuchs, liep hij door de hoofdingang naar buiten. De mannen droegen een witte vlag bij zich en de Amerikaanse vlag. Plotseling kwam in de verte een Duitser achter een gebouw vandaan.

‘Ik dacht dat hij een [Amerikaan] was,’ herinnerde Waters zich later. ‘Ik riep dus [naar hem]. Mijn slechte Duits trok zijn aandacht. Hij keek in onze richting en zag ons de weg af lopen. Ik denk dat hij moet hebben gedacht dat de Duitse kapitein [Fuchs] zich aan ons had overgegeven. Hij stak dus zijn geweer door het hek en haalde de trekker over.’^[548]

Waters zakte in elkaar. Hij was onder zijn rechterheup geraakt. De kogel brak zijn stuitbeen en kwam door zijn linkerbil weer naar buiten. Het was een bijzonder pijnlijke wond, maar pas later zou blijken dat het maar enkele millimeters had gescheeld of hij was permanent verlamd geraakt.

‘Het voelde alsof iemand me met een telefoonmast had geslagen,’ herinnerde Waters zich. ‘Ik voelde geen pijn. Er was geen pijn omdat ik onder de heup helemaal niets voelde.’^[549]

De Duitse soldaat naderde Waters voorzichtig, die languit op de weg lag.

‘Jij klootzak,’ riep Waters, ‘je hebt mijn vistochtje verpest.’^[550]

Fuchs slaagde erin om de bewaker hun missie uit te leggen en ze kregen bevel om terug te keren naar het kamp. De twee officieren droegen Waters in een deken terug het kamp in.

Pater Cavanaugh was net klaar met de communie toen uit de barakken aan de andere kant van de Hermann-Göring-Straße een luid gejubel opsteeg.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg Cavanaugh.

‘Eerwaarde, we zijn vrij! We zijn bevrijd!’

‘De Duitse generaal [Von Goeckel] heeft zich overgegeven aan kolonel Goode.’

‘De *Stars and Stripes* wapperen aan dit gebouw.’

‘U bent geen *Kriegie* meer, eerwaarde.’^[551]

Lyle Bouck kroop dicht tegen Matthew Reid aan.

‘De bewakers zijn er allemaal vandoor,’ zei iemand.^[552]

Bouck stond op van de vloer van de barak en keek naar buiten het kamp door. Twee officieren droegen Waters naar de Servische ziekenboeg. Bouck dacht dat Waters wel niet meer in leven zou zijn, omdat hij zo heftig bloedde.⁴²

Na 17.00 uur kwamen de mannen van de verschillende barakken naar buiten en ze stelden zich op in rijen van vijf. Ze droegen bepakkingen en opgerolde dekens over de schouders. Triomfantelijk marcheerden ze langs de juichende Serviërs door een gat in de omheining naar een grote verzameling manschappen van taakgroep Baum, die in de opkomende duisternis werd verlicht door een in brand gestoken hooimijt.

Terwijl de *Kriegies* Baums eenheid naderden, konden ze hun opwinding niet langer bedwingen: velen braken uit het gelid en renden naar de halfrupsvoertuigen en tanks, omhelsden de bemanning en namen opgewekt de sigaretten en rantsoenen aan die Baums uitgeputte manschappen hen aanboden.

Vanuit het hele Oflag stroomden al snel andere krijgsgevangenen naar buiten door het gat in de omheining.

‘De Serviërs gaan ervandoor,’ zei een officier.^[553]

Rond het Servische kamp hadden tanks hier en daar de omheining omvergereden. Lyle Bouck zag honderden Serviërs uit de omheining komen, eindelijk weer vrij na vier jaar van gevangenschap.

In het kamp voor onderofficieren en soldaten op enkele kilometers afstand waren ook de anderen uit Boucks peloton zielsblij – korporaal Jenkins, sergeant Redmond, korporaal McGehee, radiotelegrafist James Fort, pelotonsergeant Slape en soldaat eerste klasse Milosevich. Ze

konden niet zien wat er gebeurde, maar ze vermoedden vanwege het geluid van de strijd dat de Amerikanen waren aangekomen.

Een hogere onderofficier in de barak van korporaal Sam Jenkins kondigde aan dat ze werden bevrijd. De man ging de barak uit om uit te zoeken wat ze nu moesten doen. Net zoals in Boucks barak omhelsden de mannen elkaar en maakten ze zich klaar om weg te gaan. Toen keerde de leider van de barak terug met een sombere uitdrukking op zijn gezicht.

‘Wij worden niet bevrijd,’ zei hij. ‘Ze zijn voor de officieren gekomen.’

De mannen vloekten en konden hun oren niet geloven.

‘Maar kijk, als je weg wilt moet je gaan – de bewakers zijn ook vertrokken.’

‘Waarheen?’ vroeg iemand scherp.

‘Nou ja, gewoon het platteland op. Je kunt ook hier blijven – de rest van de Amerikaanse strijdkrachten komt hier morgen.’

Nu de mannen het zo lang hadden uitgehouden, wilden zo vlak voor het einde van de oorlog maar weinigen alsnog hun leven wagen.

‘Als ik wacht, krijg ik iets te eten,’ dacht Jenkins. ‘Daarbuiten krijg ik misschien helemaal niets.’^[554] De andere leden van zijn peloton stemden daarmee in.

Rond 17.30 uur baande kolonel Paul Goode zich een weg door de drommen feestvierende *Kriegies* naar Abe Baum, die in een jeep zat op de helling boven het Oflag.

‘Ik was opgetogen omdat ik al zo ver was gekomen,’ herinnerde Baum zich zestig jaar later. ‘Dat was op zich al een wonder. Maar ik had begrepen dat er iets van driehonderd krijgsgevangenen zouden zijn. En toen kwamen er 1.500 naar buiten gerend. Het overweldigde me nogal. Het was ongelofelijk. Ik had wel kunnen kotsen toen ik het zag. Ik was gefrustreerd en uitgeput en we hadden al twee dagen en nachten geen rust gehad. De aanblik van sommige van de krijgsgevangenen maakte me

misselijk – het waren wandelende lijken. Kolonel Goode kon ze niet goed in de hand houden. Het was nog extra beroerd omdat ik verdomd goed wist dat ik niet al die mannen mee terug kon nemen en dat zelfs wanneer ik er een paar meenam, het helemaal niet zeker was dat we het zouden redden.’^[555]

Baum was een dag eerder in Gemunden gewond geraakt door granaatscherven toen een Panzerfaust – het Duitse equivalent van een bazooka – ontploft was op een klinkerweg vlak bij hemzelf en een van zijn tankcommandanten, luitenant William Nutto. Nutto was geraakt in zijn nek, borst, armen en benen en Baum in zijn knie en rechterhand. Ze waren snel opgelapt maar nu, ongeveer een etmaal later, hadden de verwondingen en de uitputting ertoe bijgedragen dat ze allebei op hun laatste benen liepen.

Baum was erin geslaagd om een van de lastigste staaltjes gevechtscunst van de Tweede Wereldoorlog tot een goed einde te brengen. Hij was tachtig kilometer door zwaar verdedigd Duits gebied gestormd en was volgens plan op zijn bestemming aangekomen. De beloofde luchtsteun had zich echter nog niet laten zien en slechts de helft van Baums oorspronkelijke eenheid was nu in staat om door te gaan. De doden en zwaargewonden waren langs de weg achtergelaten terwijl de eenheid zijn opmars maakte en steeds beter georganiseerde weerstand ondervond nu Duitse verkenningsvliegtuigen hun positie volgden en de grondtroepen op hun route hadden geattendeerd.

Taakgroep Baums missie was nog lang niet voltooid: bij Hammelburg komen was maar het halve werk en met de geallieerde krijgsgevangenen terugkeren achter de Amerikaanse linies zou niet gemakkelijk zijn.

Goode wist Baum uiteindelijk te vinden.

‘We hadden hier maar driehonderd Amerikaanse officieren verwacht,’ zei de verbaasde Baum tegen Goode.

‘Vijfmaal zoveel,’ antwoordde Goode fel.

‘Zoveel kan ik er niet onderbrengen.’

‘Bedoel je dat je niet blijft om het kamp te bezetten?’

‘Zeker niet! Het front ligt hier bijna honderd kilometer vandaan. Ik heb bevel om hierheen te komen en zoveel krijgsgevangenen mee terug te nemen als ik kan.’

Goode keek verbluft.

Toch bleven nog steeds krijgsgevangenen het kamp uitstromen en sprongen vrolijk over de neergehaalde omheining.

‘Dat kun je ze dan beter even vertellen,’ zei Goode.^[556]

Intussen liepen de luitenanten Lyle Bouck en Matthew Reid over open terrein naar een groep tanks van taakgroep Baum.

‘Laten we met deze lui meegaan,’ zei Bouck.^[557]

Enkele minuten later stond Baum op een halfrupsvoertuig en sprak de mannen toe. Zijn taakgroep was niet de spits van een geallieerde opmars. De frontlinies lagen vele kilometers verderop. De taakgroep kon maar zoveel mannen meenemen terwijl het zich een weg terug naar de Amerikaanse linies vocht.

‘Als jullie het kamp weer in willen gaan, gaan jullie het kamp weer in,’ voegde Baum eraan toe. ‘Als jullie er te voet vandoor willen gaan om te proberen terug te komen, doe dat dan. Maar ik kan er onmogelijk meer dan vijftig of zestig van jullie meenemen.’^[558]

Er klonken verbaasde uitroepen. De vreugde sloeg om in woede.

Iemand kondigde aan dat alleen de vlagofficieren mee mochten op de terugtocht van de taakgroep. Bouck keerde zich tot Reid. Hij was net zo kwaad en verbaasd als de andere krijgsgevangenen. Zo weinig troepen sturen was gekkenwerk. Maar hij had in ieder geval de keuze.

‘Jij bent nu majoor,’ zei Bouck.

Reid keek verward.

‘Ze zeggen dat alleen vlagofficieren met hen mee mogen,’ legde Bouck uit. ‘Bevorder mij nu tot majoor. Toe dan!’

‘Oké, je bent nu majoor.’

‘Kom mee.’^[559]

Bouck en Reid klauterden op een tank. De bemanning drukte hen elk een M-3 *grease gun* in handen. Bouck voelde zich beter nu hij een wapen vast had. Nu vocht hij weer mee. Ze leken wel een eeuwigheid te wachten boven op de tank. ‘Het schemerde al en de vroeg vallende duisternis droeg ook bij aan de verwarring,’ herinnerde Bouck zich. ‘Terwijl dat allemaal gaande was, werd er flink wat geschreeuwd en gevloekt. De spanning was te snijden.’^[560] Veel mannen waren erg teleurgesteld dat ze toch niet werkelijk waren bevrijd. Ze verloren waardevolle tijd, dacht Bouck. Genoeg tijd voor de Duitse strijdkrachten rond Hammelburg om zich te hergroeperen en om te proberen de taakgroep de pas af te snijden.

Toen was het nacht.

Baum probeerde nog steeds om de aantallen krijgsgevangenen te beperken die zich aan zijn laatste overgebleven halfrupsvoertuigen en tanks vastklampten. ‘Als er te veel op een tank zaten, konden we het wapen niet meer roteren,’ herinnerde hij zich. ‘We moesten ze dus zeggen dat ze eraf moesten.’^[561]

Vlkbij keek luitenant William Nutto naar de opgewonden *Kriegies* en voelde slechts uitputting en wanhoop. Hij wist dat de taakgroep nu grote problemen had. Ze hadden niet eens voldoende brandstof om alle voertuigen mee terug te nemen. ‘Ik wist dat we moesten vechten om terug te komen,’ herinnerde hij zich. ‘Maar hier hadden we al die kerels die dachten dat het allemaal al voorbij was. Vijf of zes ervan gingen achter op mijn tank zitten. Een paar anderen moest ik eraf schoppen. Ik zei tegen ze: “Jezus, jongens, we moeten nog vechten op de terugweg, ga

d'r af!'''[562]

Er werd nog een bevel uitgevaardigd. De mannen die niet op de voertuigen pasten, moesten groepen maken en naar het westen gaan of terug naar het kamp.

Terwijl Baum de laatste voorbereidingen trof, verscheen majoor Stiller plotseling uit de duisternis.

‘Kolonel Waters is gewond geraakt tijdens de aanval op het kamp,’ zei hij tegen Baum. ‘Ze hebben hem net geopereerd. Het komt in orde met hem, maar hij mag niet worden vervoerd. We moeten zonder hem weggaan.’

Baum nam nauwelijks notie van dit nieuws. Hij had belangrijker zaken om zich zorgen over te maken dan de gezondheid van kolonel Waters: op de een of andere manier moest hij met zijn taakgroep levend terugkeren achter de eigen linies.

‘We vertrekken,’ zei iemand eindelijk.[563]

Het was nu rond 20.00 uur. De tanks en pantservoertuigen, met iets van tweehonderd *Kriegies* erop, lieten de motoren loeien en trokken op. Duizenden zwaar teleurgestelde gevangenen bleven in Hammelburg achter.

Taakgroep Baum kroop vooruit door de inktzwarte nacht. Onder de *Kriegies* die zich amper vast wisten te houden aan het koude metaal van de tanks bevonden zich de luitenanten Lyle Bouck en Matthew Reid. ‘Terwijl we het veld overstaken en een weg op [reden],’ herinnerde Bouck zich, ‘beseften Reid en ik dat we op de tweede tank van de voorkant van de colonne zaten. Reid grapte nog dat hij altijd al vanuit de spits wilde leiden.’[564]

Hun tank maakte deel uit van een kleine groep die door Baum vooruit was gezonden om een uitweg te vinden uit de sluitende Duitse omsingeling. De groep werd aangevoerd door luitenant William Nutto die,

hoewel ernstig gewond, de enige ervaren officier was die Baum nu een dergelijke taak toevertrouwde.

De groep volgde een kronkelig, smal pad. Om de vijftig meter stopte Nutto zijn Sherman, sprong eruit en verkende de weg.

Het was een ergerlijke manier van verplaatsen: de groep kroop enkele minuten lang vooruit, stopte dan zodat Nutto vooruit kon kijken en kroop dan opnieuw voorwaarts.

Terwijl de uren verstreken, hadden Bouck en Reid meer moeite om zich vast te houden aan de tank. Toen hun kleine eenheid vooruit was gaan rijden, hadden Bouck en de andere *Kriegies* gehoopt dat ze in elk geval een kleine kans hadden dat ze weg van Hammelburg en achter de Amerikaanse linies konden komen. Nu maakten ze zich steeds grotere zorgen.

Opnieuw hield de eenheid stil. Deze keer hadden de tanks bovendien hun grote motoren uitgezet: het aanhoudende gerommel en de trillingen stopten. Mannen verder achter aan de colonne sisten tegen anderen dat ze stil moesten zijn. Van een afstand van ongeveer honderd meter klonk het geluid van zingende Duitse soldaten.

De *Kriegies* wachtten af tot de Duitsers voorbij waren en hoopten dat ze niet zouden worden gehoord. De seconden gingen traag voorbij. Toen werd het gezang langzaam zachter en ebde het in de verte weg.^[565]

Opnieuw kropen de Shermans centimeter na centimeter vooruit, terwijl het gestage gebrom van de motoren opnieuw klonk door de inktzwarte nacht. Eindelijk bereikte de spitsgroep de rand van een klein dorpje dat Hundsfeld heette; een vervallen groep huizen rond een splitsing. De huizen waren donker. Er was geen licht te zien. Het was er doodstil. Luitenant Nutto vermoedde dat de inwoners waarschijnlijk in de kelders schuilden. In werkelijkheid woonde er niemand in het dorp – het was al eerder geëvacueerd en werd gebruikt als oefenterrein voor

straatgevechten.

De eenheid reed langzaam over een slingerende weg en kwam langs een bijna twee meter hoge stenen muur vlak bij een kruising. Iets van 180 meter verderop zag Nutto een stapel boomstammen op de weg – een Duitse versperring.^[566]

Nutto moest nu een andere ontsnappingsroute proberen. ‘Iemand vertelde me later dat wat we toen probeerden te doen heldenmoed vereiste,’ herinnerde Nutto zich. ‘Maar we hadden geen keus. Hier zat ik dan, het was bijna voorbij, ik had op mijn donder gehad, met Duitsers overal om mij heen – wat kon ik anders doen? Gaan zitten en de boel opgeven? Of iets doen? Je kon proberen jezelf te redden of je raakte alles kwijt.’^[567]

Lyle Bouck en Matthew Reid keken in stilte toe hoe Nutto’s Sherman keerde. Hun tank deed hetzelfde en volgde Nutto toen naar het noorden.^[568]

Voor Nutto’s verkenningseenheid uit reed nu de enige overgebleven verkenningjeep, die keek of de weg veilig was. Plotseling klonken geweerschoten.

Bouck keek naar de richting waarin de schoten hoorbaar waren. Iedereen deelde nu dezelfde angst dat deze ontsnappingsroute ook was geblokkeerd.

Nutto stopte en riep Baum op via de radio: de verkenningjeep was op een andere wegversperring gestuit.

‘Oké, afslaan. Er staat een pad op de kaart dat naar het westen voert en dat je waarschijnlijk naar de grote weg bij Holtrich zal brengen.’^[569]

Het nieuwe pad ging dwars door het bos heen en bood zo betere dekking. Lyle Bouck en Reid klampten zich aan de tank vast terwijl de verkenningseenheid snelheid maakte. De temperatuur daalde flink

naarmate de nacht voortduurde. Het bos hield het licht van de maan tegen. Het was moeilijk om iets te zien tussen het kreupelhout. Toen de verkenningseenheid het bos uitkwam, gokte Nutto dat hij nu dicht bij Hollrich zou zijn. Hij stopte weer en riep Baum op.

De twee bestudeerden de kaart. De eenheid bevond zich nu aan de voet van een heuvel die de Reußenberg heette en op de kaarten was bestempeld als *Heuvel 427*.

‘Als je in Hollrich binnenkomt,’ zei Baum. ‘Aan de andere kant van Hollrich – zie je het op de kaart? – moet je hoofdweg 276 kunnen vinden.’^[570]

Baum wist hoe vermoeid Nutto was. Hij had al drie dagen niet geslapen, had urenlang gevechten doorstaan, had ernstige wonden opgelopen door granaatscherven en had nu uren van zenuwslopend verkennen achter de rug. Maar hij was nu harder nodig dan ooit. Als de bevelvoerende officier van compagnie C – de groep middelzware tanks in de taakgroep – was hij de enige officier die Baum nog ter beschikking had die in staat was om een weg te vinden tussen de Duitse vallen. Op zijn schouders rustte nu het lot van de hele taakgroep.^[571]

Nutto was echter aan het eind van zijn Latijn. Hij raakte zijn gevoel voor tijd kwijt, begon te wensen dat de hele waanzinnige – deze ‘vervloekte stompzinnige’^[572] zelfmoordmissie – snel voorbij zou zijn. ‘Het was drie of vier dagen geleden dat ik voor het laatst goed had geslapen,’ herinnerde hij zich zestig jaar later. ‘Die ochtend had ik een flinke oplawaai van een bazooka gekregen – het kolereding ontplofte zowat in mijn gezicht. Ik had een shock of zo, of hoe heet het. Ik had het helemaal gehad.’^[573]

Nutto gaf zijn chauffeur in de voorste Sherman, die net voor Bouck en Reid reed, bevel om vooruit te rijden. Al snel kwam de

verkenningseenheid bij een splitsing. Er stonden huizen vlakbij. Nutto besloot rechts af te slaan. De verkenningseenheid kroop weer vooruit, passeerde nog meer huizen en kletterde door echte straten. Het dorp was stil. Duitse burgers verscholen zich in hun kelders.

Bouck zag dat Nutto's Sherman de rand van Hollich bereikte. De beloofde hoofdweg lag voor hen.

Nutto gaf zijn chauffeur bevel om vooruit te rijden. Terwijl de Sherman de weg op draaide, zag Lyle Bouck een lichtflits langs de donkere hemel schieten.^[574] Andere voormalige krijgsgevangenen zagen plotseling hoe een Duitse Tiger zijn 88-mmkanon afvuurde.^[575]

Een Panzerfaust ontplofte enkele meters van waar Nutto stond, met een klap die hem bijna verdoofde. 'Het was pikdonker, geen maanlicht,' herinnerde hij zich. 'Toen zag ik de vlam van de Panzerfaust en het vervloekte ding sloeg in op de koepel, precies waar ik stond.'^[576]

Nutto voelde dat een van zijn mannen hem van onderaf naar boven duwde. Hij werd omhooggeduwd uit zijn stoel en viel toen van de tank af.

Lyle Bouck zag dat een machinegeweer het vuur opende op de colonne en verschillende mannen raakte. Lichtspoorvuur schoot door het duister. Hij en Reid sprongen van de tank en zochten dekking in het struikgewas naast de weg.

Nutto zag dat zijn tanks achteruit terug probeerden te rijden. Hij leed veel pijn terwijl hij over een lijk kroop, van zijn Sherman vandaan. De tweede Sherman, waar Bouck en Reid zojuist vanaf waren gesprongen, was nu een belangrijk doelwit voor de Tiger. Nutto zag dat de tweede Sherman een voltreffer kreeg. De *Kriegies* die er niet vanaf waren gesprongen, werden door de schokgolf door de lucht geslingerd.

Toen ging de Sherman in vlammen op. Bouck en Reid doken in een greppel en bleven daar met kloppend hart liggen met hun *grease guns* in hun vuisten. Hun lusteloosheid en hun zwakte waren verdwenen en

vervangen door golven van adrenaline.

De vlammen van de brandende tank verlichtten de donkere lucht. Enkele seconden later ontdekte Bouck een Panzerfaust-eenheid.

‘Laten we die te grazen nemen,’ zei Reid.^[577]

De twee mannen kropen tussen planten en jonge boompjes door. Ze hadden de Duitsers al snel duidelijk in het zicht. Ze haalden beiden de trekker over en de kogels velden de donkere gedaantes.

Reid en Bouck kropen vervolgens terug naar de colonne.

Nutto lag intussen op de weg naast zijn tank. Hij hoorde Duitsers naderen en klom toen in de Sherman. Ze startten de motor weer. De woede welde in hem op. De Duitsers speelden met zijn tank. ‘Ik lag daar op de weg en de kogels ketsten overal rond mij af. Elke keer dat een kogel vlak bij me kwam, werd ik min of meer wakker geschud. Dan komt die Duitse officier naar me toe en steekt een [luger] in mijn gezicht en vraagt in perfect Engels: “Ben jij een zwarte?” Ik had al bijna iets stoms gezegd maar ik had me al een week niet geschoren en zat onder de smeer. Zij kenden alleen al die propagandakul.’^[578]

Nutto probeerde zijn mouw op te stropen zodat hij zijn blanke huid kon laten zien.

‘Nee, dat ben ik niet.’^[579]

De officier liep toen verder.

‘Ik denk dat hij me had doodgeschoten als het wel zo was geweest,’ herinnerde Nutto zich.^[580]

Nutto zou later worden opgehaald en meegenomen naar een Duits ziekenhuis in Würzburg.

Intussen zochten zijn overgebleven tanks hun weg terug in de richting waaruit ze waren gekomen.

Luitenant Lyle Bouck sprong op een van de tanks.

‘Vertel je commandant dat ze om de uitgeschakelde tank heen kunnen en kunnen oprukken.’^[581]

Maar de colonne moest zich terugtrekken. Er waren nog maar vier Shermans en vier halfrupsvoertuigen over.

Enkele minuten later kwam Baum bij de verkenningseenheid en klom op de geschutskoepel van de voorste tank. De chauffeur vertelde hem over Nutto.

Baum gaf zijn manschappen bevel om een nieuwe verkenningseenheid te formeren met twee overgebleven tanks, terwijl de overgebleven bemanning van Nutto's verkenningseenheid een open plek zou opzoeken die Baum net was gepasseerd op een heuvel aan de rechterkant.

Bouck en Reid liften weer met een Sherman mee. De weg liep langs een bos en vervolgens een steile helling op. De weg kwam uit in een halfcirkelvormige open plek op een klein plateau, omringd door diepe bossen naar het westen en noorden. Boucks tank stopte bij een stenen schuur.

Daar werd aangekondigd dat taakgroep Baum op die plek zou hergroeperen voordat ze kort na de dageraad opnieuw zouden proberen weg te komen. Baum riep zijn officieren en majoor Stiller bijeen, beraadslaagde met hen en beval toen dat de gewonden in de schuur zouden worden gebracht en dat de halfrupsvoertuigen en tanks zouden worden klaargemaakt voor een laatste opmars.

Kolonel Paul Goode, die achteraan in de verkenningseenheid was meegereden met het merendeel van de krijgsgevangenen, hoorde nu dat Baum nog steeds door wilde vechten. Goode klom op een tank vlak bij de stenen schuur. De andere krijgsgevangenen verzamelden zich in het donker.

‘We moeten de feiten onder ogen zien,’ zei Goode. ‘De meesten van ons kunnen niet meekomen. We moeten teruggaan naar het kamp. We

hebben ons best gedaan. Als we nu bij de taakgroep blijven, zijn we een blok aan hun been. We zullen de weg terug naar het Oflag volgen. Wie zich in staat voelt om verder te gaan en bereid is te vechten, mag bij de colonne blijven.’^[582]

Bouck keek naar Reid.

‘Wat wil jij doen?’

‘Laten we bij hen blijven,’ zei Reid.^[583]

Maar een tiental van de *Kriegies* wilde bij Baums groep blijven en tegen de ochtend vechten voor de vrijheid.

Baums mannen gingen snel aan het werk om benzine af te tappen en over te hevelen, in sommige gevallen door de rubberen slangen door te snijden en de brandstof van de Shermans direct in jerrycans te laten lopen om tijd te besparen.

In het officierskamp in Hammelburg keken de *Kriegies*, onder wie ook pater Cavanaugh, moedeloos toe terwijl Duitse bewakers Amerikaanse gewonden en andere krijgsgevangenen het kamp binnenbrachten. Het was nu duidelijk dat de aanval die hen had moeten bevrijden jammerlijk was mislukt.

‘We zijn nog niet vrij, eerwaarde,’ zei een van de terugkerende krijgsgevangenen tegen Cavanaugh.

‘Laten we in ieder geval maar wat gaan slapen,’ antwoordde Cavanaugh.^[584]

In het kamp voor onderofficieren en soldaten ging een Duitse soldaat de barak van artillerievuurleider sergeant Peter Gacki binnen en eiste vrijwilligers om te helpen met het delven van graven. Gacki en zijn collega Willard Wibben boden zich aan. ‘Ze namen ons mee naar de begraafplaats en we groeven verschillende graven,’ herinnerde Gacki zich. ‘Het was heel erg triest.’^[585] Twee lijken van Amerikanen werden

uitgeladen en in de graven gelegd.

Gacki en Wibben keerden neerslachtig terug naar het kamp. De barakken waren doodstil. Een intens wanhopige stemming was neergedaald over Hammelburg.

Op Heuvel 427 voelde Lyle Bouck dat het bijna licht zou worden. Op de stenen schuur waarin de gewonden lagen te kreunen, kon hij een rood kruis onderscheiden.

Rond 5.00 uur keek Bouck toe terwijl alle krijgsgevangenen op maar enkele na een colonne vormden met voorop kolonel Goode, die een witte vlag droeg. Wanhopig liepen de mannen terug naar het kamp. Bouck keek hen na en wist dat ze waarschijnlijk een verstandige keuze hadden gemaakt. Maar hij had voor zichzelf ook een beslissing genomen. Hij zou vechten, wat er ook gebeurde. Hij was al eens gevangengenomen. Hij kon zich niet voorstellen dat hij zich nogmaals uit vrije wil gevangen zou laten nemen.^[586]

Ongeveer een kwartier later hoorden enkele van de krijgsgevangenen in de colonne van Goode geluiden. De vijand was Baums taakgroep aan het omsingelen.

‘Kolonel Goode leidde onze colonne terug naar Oflag XIII B,’ herinnerde tweede luitenant Donald Lussenden van het 26e infanterieregiment van de 1e infanteriedivisie zich. ‘Terwijl we door het dorp liepen, wisten de inwoners niet dat we maar een ongevaarlijke groep krijgsgevangenen waren. Uit de ramen op de eerste verdiepingen van alle huizen hingen witte lakens als teken van overgave. Kolonel Goode haalde een van die lakens naar beneden en bond het aan een drie meter lange paal die in de groentetuin bij een huis stond en zo maakte hij een witte vlag. Hij droeg die mee aan de spits van de colonne. Een Duitse soldaat die thuis was met verlof kwam naar buiten en gaf zich aan ons over. We liepen in groepjes van drie en hadden een behoorlijke gang toen we bij een

open plek kwamen die uitzicht gaf op de velden erachter en daar konden we het Oflag al zien.’^[587]

Goode beval de mannen om naar het kamp te lopen. Opeens klonken gewerschoten. De Duitse soldaten die het kamp terug hadden veroverd, schoten nu op de mannen. Iedereen liet zich op de grond vallen, behalve Goode, die gewoon bleef staan.

‘Iedereen terug in een colonne, rotten van drie!’ schreeuwde Goode.

De mannen stapten langzaam terug in de colonne.

‘Jij daar,’ beet Goode de man toe die de witte vlag droeg, ‘zwaai met die vlag.’

Het schieten stopte. Enkele minuten later zagen de mannen een voertuig dat vanaf het kamp naar hen toe reed. Toen het dichtbij was gekomen, zagen ze generaal Von Goeckel opstaan.

Von Goeckel salueerde Goode. ‘Dat is het beste staaltje militaire discipline dat ik ooit heb gezien,’ zei hij.^[588]

Goode en zijn mannen liepen verder, terug naar Hammelburg.

Op Heuvel 427 maakten de overgebleven manschappen van de taakgroep en de overgebleven *Kriegies* – 240 man in totaal – zich klaar om uit te rukken en vechtend te ontsnappen. Onder de mannen bevond zich ook majoor Stiller, die nu wist dat de missie van zijn baas Patton was veranderd in een grote ramp, en de luitenanten Bouck en Reid.

Rond 8.00 uur riep Baum zijn resterende officieren bij zich.

‘Deze keer stoppen we niet voor wegversperringen,’ vertelde hij hun. ‘We schakelen ze uit. Als we op een verdedigingsstelling stuiten, rijden we erdoorheen. Als we Tigers tegenkomen, vechten we terug. Als we een breed water tegenkomen, wil ik dat een halfrups erin rijdt als brug voor de tanks. We gaan in een rechte lijn door tot de benzine op is... Denk eraan dat we de moffen voor ons weg moeten maaien. Instappen.’^[589]

Baums officieren en manschappen gingen aan boord van de overgebleven halftrupsvoertuigen en tanks. Baum stapte in zijn jeep en reed toen naar de rand van de open plek met de voorkant naar het zuiden.

‘Keren,’ riep Baum, en hij gaf met zijn hand het signaal voor vertrek.^[590]

De tanks en halftrupsvoertuigen gaven gas. Toen barstte plotseling een ‘helle vuur’^[591] van artillerie, machinegeweevuur en mortiervuur los uit alle richtingen.

De hele open plek leek door vlammen omgeven. Alle tanks en halftrupsvoertuigen leken bijna gelijktijdig te worden geraakt. Het vuur was ongelooflijk trefzeker: de Duitsers hadden hen gedurende de nacht omsingeld en hadden met hun verwoestende aanval gewacht op het eerste teken dat de groep zich ging verplaatsen.

Abe Baum zag een van zijn radiotelegrafisten in een halftrupsvoertuig vlakbij. Hij merkte niets van de onophoudelijke ontploffingen en het gegil van de gewonden terwijl hij verwoed het volgende doorgaf in morsecode: ‘Taakgroep Baum omsingeld. Onder zwaar vuur. Verzoek om luchtsteun.’^[592]

Het was het laatste radiobericht van taakgroep Baum.

Lyle Bouck zag Duitsers, waar hij maar keek.

‘Ieder voor zich,’ riep Baum.^[593]

Machinegeweevuur barstte los.

Bouck en Reid sprongen van hun halftrupsvoertuig af, schoten in het wilde weg en doken in het struikgewas.^[594]

Wie nog kon rennen, maakte dat hij tussen de bomen kwam. Iets van tachtig mannen haalden zo de bomen en de meeste daarvan waren ongewapend.

‘Verspreiden,’ beval Baum, terwijl de doodsbanne mannen in het

kreupelhout doken. ‘Volg mij niet. Maak groepen van twee of drie en zoek je eigen weg.’^[595]

De mannen gingen er in verschillende richtingen vandoor. Toen klonk er geblaf. Vanuit alle richtingen naderden Duitsers met speurhonden. Een voor een werden de mannen samengedreven.

Baum verstopte zich met majoor Stiller en met zijn radiotelegrafist, John Sidles.

Opeens werden ze ontdekt.

‘*Raus! Raus!*’ schreeuwde een Duitser.

Baum gooide snel zijn identificatieplaatjes weg – daaraan zouden ze kunnen zien dat hij joods was. Even later zag hij een paard en wagen met daarop twee leden van het Duitse binnenlandse leger. Een van hen zag Baum en hief zijn geweer op.

‘Ik had over mijn kleren een wollen overjas aan en daardoor was mijn .45 niet zichtbaar,’ herinnerde Baum zich. ‘Ik probeerde mijn .45 te trekken. Maar mijn hand was nat en dus kon ik er niet mee schieten.’

De Duitser legde zijn geweer neer, stapte op Baum af, trok een P38-luger en schoot.

Baum viel: de kogel had hem in de lies geraakt en ‘schampte [zijn] linkerbal’.

De Duitser beval Stiller en Sidles om Baum te helpen met lopen. Ze gingen op weg in de richting van Hammelburg.

‘Laat me vlak bij hem komen, dan sla ik hem verdomme nog met mijn helm,’ zei Baum tegen Stiller en Sidles.

‘Nee, nee, nee.’

‘Alsjeblieft. Laat me.’^[596]

Stiller pakte Baums arm vast.^[597]

Vlak bij een bos namen de Duitsers Sidles en Stiller mee en lieten Baum liggen aan de kant van de weg. Hij zou al snel worden opgepikt

door kampbewakers en worden meegenomen naar de Servische ziekenboeg in Hammelburg, waar hij maar een week later werd bevrijd, samen met zeventig andere krijgsgevangenen uit het Oflag, onder wie ook Waters, door de 14e pantserdivisie van het 7e leger, op 5 april 1945.⁴³

Lyle Bouck en Matthew Reid werden ook algauw omsingeld. De speurhonden jankten en blaften omdat ze overal *Amerikaner* roken. Bouck en Reid konden alleen nog hun handen in de lucht steken. Vervolgens werden ze doorgestuurd naar de andere verzamelde leden van de taakgroep en de krijgsgevangenen.

Toen werden ze allemaal op een rij gezet. Sommige bemanningsleden van de tanks waren zo slim geweest om hun besmeurde overalls en verder alles weg te gooien dat duidelijk maakte dat ze bij de taakgroep hoorden. Het had echter geen nut. Bouck zag dat een Duitse officier langs de rij Amerikanen liep en de mannen in de wangen kneep. Het was duidelijk welke van de mannen weldoorvoed waren.^[598] De mannen van taakgroep Baum werden er zo gemakkelijk uitgepikt, gescheiden van de rest en weggebracht.

In het hele gebied rond Hammelburg ging de klopjacht verder. De ontsnapte krijgsgevangenen die hadden besloten om niet met taakgroep Baum mee te gaan, werden ook een voor een gevangengenomen. Sommigen waren erin geslaagd om enkele kilometers van het dorp te komen zonder te worden gezien. Een van deze weinige gelukkigen was artillerievuurleider luitenant Warren Springer, die op die beslissende dag in december had geprobeerd om artillerievuur te krijgen toen Bouck en zijn peloton zo moedig hun positie hadden verdedigd.

Terwijl een zeer terneergeslagen Bouck met de anderen moeizaam terug naar het gevangenenkamp liep, probeerde Springer met enkele anderen om door de mazen van het gigantische Duitse net te glippen. De voorgaande avond waren Springer en enkele andere officieren een tijdje

opgetrokken met Bouck en de andere krijgsgevangenen die met taakgroep Baum meegingen, maar geërgerd door de trage voortgang van de colonne en zonder eigen wapen had Springer besloten dat hij een betere kans maakte als hij in zijn eentje een weg terug naar de Amerikaanse linies zocht.

Hij en zijn kameraden kwamen al snel bij een rivier waarvan het waterpeil flink was gestegen door de dooi. Ze waren te zwak om te zwemmen en probeerden daarom een brug vlakbij. Terwijl ze de brug overstaken, zagen Duitsers de uitgeputte *Kriegies* en namen ze hen onder schot en voerden hen terug naar Hammelburg.^[599]

Terwijl hij terug naar Hammelburg ploeterde, merkte luitenant Lyle Bouck dat veel van de Serviërs uit hun kamp waren gevlucht. Bouck werd naast Reid naar de manege gebracht waar ze ook waren geweest toen ze in januari in het kamp waren aangekomen. De Duitsers noteerden Boucks naam en zijn krijgsgevangenenummer en gaven hem wat gekookte aardappels en een stukje worst. Enkele uren later, rond 15.00 uur, werd aangekondigd dat alle Amerikaanse krijgsgevangenen in het Oflag Hammelburg, behalve de gewonden, verder naar het zuiden zouden worden gebracht. Bouck en de andere gevangenen uit het officierskamp kregen een pakket van het Rode Kruis om met zijn vieren te delen, werden opgesteld in colonnes en marcheerden Hammelburg weer uit.^[600]

De onderofficieren en soldaten in het kamp vijf kilometer verderop kregen ook te horen dat ze zouden vertrekken. Alleen de gewonden, waartoe nu ook majoor Abe Baum en kolonel Waters behoorden, zouden worden achtergelaten en worden behandeld in de ziekenboeg van het kamp. Von Goeckel had uit Berlijn bevel ontvangen dat alle andere gezonde krijgsgevangenen naar het zuiden moesten worden geëvacueerd. Korporaal Aubrey McGehee hielp opnieuw korporaal Sam Jenkins, die met pijnlijke voeten rondstrompelde. Zijn voeten waren eindelijk een

beetje aan het genezen door het mildere weer, maar nog steeds te zwak om er zonder hulp meer dan enkele honderden meters op te lopen.^[601] De andere leden van het peloton die nog sterk genoeg waren – soldaat eerste klasse Robert Preston en radiotelegrafist James Fort – hielpen McGehee ombeurten Jenkins te ondersteunen.^[602]

De hele reis naar het treinstation in Hammelburg werden ze herinnerd aan de mislukkingen. Wrakstukken van taakgroep Baum – elk voertuig was verwoest of buitgemaakt – en verbruikte munitie lagen overal in de bochten van de weg. Ook lagen daar nog de roerloze lichamen van Baums manschappen en van de Duitse verdedigers van Hammelburg.

Door de roekeloze zelfingenomenheid van generaal Patton had de 4e pantserdivisie zijn grootste verlies van de hele oorlog geleden: 4 officieren en 70 manschappen werden nu vermist in de strijd. Het 10e pantserinfanteriebataljon was 6 officieren kwijtgeraakt en 209 manschappen werden vermist.^[603] Uiteindelijk liep het dodental van taakgroep Baum, berekend aan het einde van de oorlog, op tot 25 man. Er is geen nauwkeurig aantal bekend van het aantal krijgsgevangenen dat bij de actie sneuvelde, maar de meest voorzichtige schatting zit op 12. Maar vijftien van Baums driehonderd mannen haalden de Amerikaanse linies, de meeste pas enkele dagen na de aanval op het kamp, die natuurlijk onmiddellijk in de doofpot werd gestopt.^[604] ‘Ik kan hier alleen over zeggen,’ schreef Patton later, ‘dat ik mij van de hele campagne in Europa geen enkele fout bewust ben, behalve dan dat ik geen strijdmacht uitstuurde om Hammelburg in te nemen.’^[605]

De *Krieges* kwamen eindelijk aan op het treinstation van Hammelburg. Onder de verbijsterde en verbitterde mannen bevonden zich ook kolonel Paul Goode en majoor Alexander Stiller, Pattons assistent. Stiller was vlug ondervraagd door de Duitsers, die veronderstelden dat hij

de commandant van de taakgroep was vanwege zijn hoge rang. Hij zou later volhouden dat hij alleen aan de aanval had meegedaan ‘om het avontuur’.^[606]

De gevreesde goederenwagens wachtten de mannen weer op. Gelukkig werden ditmaal maar dertig mannen toegewezen aan elke wagon. Nu konden ze tenminste gaan liggen en bovendien lag er stro op de vloeren. De deuren werden dichtgegooid en vergrendeld. Bewakers krabbelden het aantal mannen in elke wagon in blauw krijt op de zware eiken deuren.

Op 28 maart 1945 om 18.00 uur vertrok de trein.^[607]

Opnieuw wisten de krijgsgevangenen niet waar ze heen gingen, wanneer ze weer te eten zouden krijgen of hoe lang de reis zou duren. Eén ding was wel duidelijk – ze zakten verder naar het zuiden af, naar de Beierse Alpen waar de SS, onder bevel van Otto Skorzeny, van plan was om tot de laatste man te vechten.

Vroeg de volgende ochtend, die van 29 maart 1945 – Goede Vrijdag – rapporteerde de 4e pantserdivisie: ‘Geen nieuws van Baum.’^[608]

Hoofdstuk 14. De nadagen van het Derde Rijk

Duitsland – april 1945

Op paaszondag verzamelde de 99e divisie zich rond het industriële stadje Gemunden in het Roerdal. In de twee weken daarvoor en nadat het bruggenhoofd bij Remagen was gevestigd, was het 2e bataljon van het 394e infanterieregiment van luitenant-kolonel Kriz meer dan 160 kilometer vooruitgekomen en had het onderweg honderden krijgsgevangenen gemaakt. Nu zou enkele dagen worden gewacht om te hergroeperen en te rusten voordat de 99e opnieuw in actie zou komen. Deze keer zou de divisie de zogenoemde *Ruhr Pocket* opruimen, een gebied van honderden vierkante kilometers dat zich uitstrekte van Düsseldorf en Keulen in het oosten tot aan Kassel in het westen en van Gießen in het zuiden tot aan het kleine stadje Iserlohn in het noorden.

In de Ruhr Pocket verbleven naar schatting vierhonderdduizend Duitse militairen – overgebleven van de legers van de Wehrmacht en de SS die sinds februari in feite alleen nog terugtrekkende bewegingen hadden gemaakt. Afgesneden van versterkingen en van luchtsteun kozen Hitlers legers in het Roergebied er alsmaar vaker voor om zich massaal over te geven dan om zinloos door te gaan met vechten. Zodra ze eenmaal waren verslagen, zou de totale ineenstorting van het Derde Rijk onvermijdelijk zijn.

Kriz had maar weinig contact met het opnieuw geformeerde I&R-peloton van het 394e regiment waar soldaat eerste klasse Carlos Fernandez en sergeant Robert Lambert nog steeds toe behoorden. Hij had het te druk met het vanuit de spits aanvoeren van zijn 2e bataljon, enkele uren slaap per nacht vatten, week na week van aanpoten en hij

nam nauwelijks de tijd om zich te wassen of warm te eten, laat staan dat hij de tijd had om zijn correspondentie bij te werken.

De reis van Lanzerath helemaal naar Gemunden had veel geëist van degenen die dat allemaal hadden overleefd. Kriz was nu net als de andere officieren gehard door de strijd, maar de oorlog wist telkens opnieuw de emoties los te maken, ook al dacht hij dat hij zijn gevoelens voorgoed had weggestopt. Eén beeld bleef Kriz nog vijftig jaar lang door het hoofd spoken: een Amerikaanse verpleegkundige die hilde terwijl ze een stervende SS-grenadier in haar armen wiegde.^[609]

Misschien gebeurde het in Gemunden dat Kriz een verbazingwekkende brief ontving van de zwaargewonde soldaat Bill James, waarop de datum 30 maart 1945 stond. James legde eerst in detail uit wat er op 16 december in Lanzerath was gebeurd. James kon zich niets herinneren vanaf het moment dat hij laat op de avond van de 16e december het bewustzijn had verloren tot aan het moment waarop hij aankwam in een Duits ziekenhuis in Unterach op de westelijke oever van de Rijn. James had enkele weken in het ziekenhuis doorgebracht. Elke dag had hij de Amerikaanse opmars uitgetekend tot aan het begin van maart, toen hij had besloten dat de linies dichtbij genoeg waren om te proberen te ontsnappen.

‘Toen ik hoorde dat de yanks vlakbij waren,’ legde James uit, ‘probeerde ik te ontsnappen op 4 maart. Ik was de enige Amerikaan in het ziekenhuis. Ik wist uit de stad te komen [maar werd] aangehouden. De volgende morgen namen ze [de Duitsers] mij mee de Rijn over naar Montabaour. Er waren daar honderd gewonde yanks in een houten barak met een prikkeldraadomheining. We hadden een Amerikaanse kapitein die arts was en die voor ons zorgde. Op maandag 26 maart om 13.30 werden we bevrijd door pantserverkenningstroepen. Die nacht zetten onze hospikken een hulppost op waar wij zaten. Er was geen infanterie

het dorp in gekomen. Er was geen weerstand in het dorp, maar enkele van de [voormalige] krijgsgevangenen hielpen de weinige MP's bij het verzamelen van de Duitse gevangenen. Ze wilden allemaal wel iets afstaan en ik heb heel wat souvenirs verzameld.'

'Toen verspreidde zich het hardnekkige gerucht dat zo'n driehonderd SS-troepen naar het dorp toe kwamen om orde op zaken te stellen onder de bevolking omdat die zich niet had verzet. Of het nu een gerucht was of niet, ik en enkele anderen besloten ervandoor te gaan met de eerste groep hospikken die terugging met een lading gewonden van het front. Twee van ons sprongen op de achterklep van een ambulance en hielden zich vast. We gingen mee totdat de ambulance stopte om een nieuwe route te bepalen waar een brug was opgeblazen. Toen lieten ze ons voorin meerijden in de ambulances. Ze namen ons helemaal mee naar het 102e evacuatieziekenhuis en toen verder naar het 48e algemene ziekenhuis waar ik nu wacht op het transport naar de Verenigde Staten.'

'Majoor Kriz, niemand heeft meer geluk gehad dan ik. Toch zou ik nog steeds in vorm willen zijn zodat ik bij je (of eigenlijk je eenheid?) kan terugkeren. Majoor Kriz, schrijf alsjeblieft terug met de adressen van alle jongens en laat het me weten als er nieuws is. Doe de groeten aan de jongens die nog over zijn en geef ze op hun donder. Yank! Veel succes en ik hoop dat het allemaal snel voorbij is.'^[610]

De brief moet voor Kriz een wonderlijke verrassing zijn geweest. Zoveel van zijn manschappen waren sinds december gedood of gevangengenomen dat hij zich afzijdig was gaan houden en aarzelde om hechte vriendschappen te sluiten met andere officieren uit angst dat hij hen ook kwijt zou raken. Het was tijdverspilling geweest om na te denken over de vermisten zoals die van zijn voormalige I&R-peloton. Maar als James ondanks zijn ernstige verwonding toch had overleefd, waren er misschien ook anderen die op die dag in december zo langdurig hadden

gevochten, die nu misschien nog in leven waren in het een of andere krijgsgevangenenkamp. Misschien was Lyle Bouck wel daarbij. Daar mocht hij toch wel een klein beetje hoop om koesteren?

Intussen reisden Lyle Bouck en de andere overgebleven leden van het peloton verder naar het zuiden naar het laatste bolwerk van het Derde Rijk, de Beierse Alpen. ‘We reisden overdag en dat was heel gevaarlijk, zoals we [al snel] zouden ontdekken,’ herinnerde sergeant Peter Gacki zich, die in dezelfde trein met krijgsgevangenen uit Hammelburg zat. ‘Terwijl we zo reden, hoorden we het meest angstaanjagende geluid dat we ooit hadden gehoord.’^[611]

Het geluid was dat van een Amerikaanse P-47 die met acht .50-kaliber machinegeweren tegelijk vuurde en gaten prikte in de daken van alle wagons met een precisie en een motief als van een monsterlijke naaimachine.

De mannen rond Gacki zetten hun nagels in de plankenvloer van de wagon en probeerden met alle macht te ontsnappen aan de ‘eigen’ kogels. Gelukkig kwam de trein tot stilstand en zodra de deuren werden geopend sprongen bijna alle *Kriegies* eruit en renden samen met de bewakers de velden in de omgeving in.

Toen de P-47 verdwenen was en de bewakers de krijgsgevangenen weer hadden verzameld, werd duidelijk dat maar één man bij de aanval was omgekomen. Toen ontspon zich een langdurige discussie: veel mannen, onder wie enkele bewakers, weigerden de trein weer in te gaan. Ze waren niet al te ver van Schweinfurt verwijderd. Het zou veiliger zijn om daarheen te lopen. Veel krijgsgevangenen gingen te voet op weg. Peter Gacki’s voeten waren nog steeds erg pijnlijk van de bevriezing, dus koos hij ervoor om met de trein te gaan. Gelukkig werd die niet opnieuw aangevallen. ‘Later hoorden we dat de Duitsers hadden nagelaten om de trein te voorzien van het symbool van het Rode Kruis,’ herinnerde Gacki

zich. ‘Ze lieten ons met de deuren geopend doorreizen naar Schweinfurt, voor hun eigen veiligheid en voor de onze. Toen we Schweinfurt binnenreden, zagen we dat de stad verwoest was. De fabrieken in de stad hadden bijna alle kogellagers en andere voor de oorlog nodige middelen geleverd. Later hoorde ik dat onze luchtmacht voor die luchtaanvallen een afschuwelijk hoge tol betaalde. Bijna iedereen geloofde dat de oorlog er wel door werd bekort. In Schweinfurt stapte iedereen weer op de trein en gingen we verder richting Neurenberg.’^[612]

Op 5 april 1945 kwam het krijgsgevangentransport uit Hammelburg vroeg aan in Neurenberg. Sinds het vorige bezoek van het peloton aan de stad in januari was de stad herhaaldelijk gebombardeerd: sommige inwoners spuugden op de colonne krijgsgevangenen toen die het treinstation uit kwam. Voordat ze door de verwoeste stad liepen, kregen de mannen een kom soep. Tot hun walging ontdekten sommige *Kriegies* dat hun soep zwarte torren bevatte.^[613] Degenen die pas onlangs gevangen waren genomen, konden zichzelf er niet toe zetten om ook maar een lepel ervan te eten. De meeste mannen aten de soep echter zonder morren.

Toen moesten de krijgsgevangenen naar het zuiden marcheren in een colonne die vlak langs de gigantische arena kwam waar Hitler en de nazi’s hun grote bijeenkomsten hadden gehouden: een enorm hakenkruis hing nog steeds boven de boog van de ingang naar het stadion. Laat die morgen bereikten ze eindelijk een industrieterrein aan de zuidelijke rand van de stad. Sommige fabrieken werkten nog ondanks de hevige bombardementen tijdens de winter en de lente.

De mannen stopten een uur lang om te rusten en pakten kleine pakketjes eten uit die ze hadden bewaard. Rond het middaguur hoorden ze een luchtalarm – een *Vorwarnung* – dat al snel werd gevolgd door een korte serie tonen die duidelijk maakte dat geallieerde vliegtuigen nu

vlakbij waren. De Duitse bewakers speurden de hemel af en hoopten dat ze geen *jabo's* zouden ontdekken – de jachtbommenwerpers zoals de Mosquito's en de Typhoons. Plotseling kwamen honderden Duitse arbeiders uit nabije fabrieken gerend, recht op de krijgsgevangenen af.

Pater Paul Cavanaugh, de katholieke priester die in Hammelburg had gezeten en die op 23 december ook het bombardement op de trein in Limburg am Main had meegemaakt, keek naar boven en zag geallieerde bommenwerpers. Lichtkogels markeerden het doel met een afschuwelijke felheid.

De *Kriegies* raakten in paniek.

‘Mijn god, we staan in het doelgebied,’ schreeuwde iemand.

‘Doe de akte van berouw,’ riep Cavanaugh, terwijl de bommen neer begonnen te komen.

De pater schreeuwde de woorden van de generale absolutie uit en wierp zich toen op de grond en drukte zijn hoofd in de losse aarde.

Mannen gilden en jammerden.

Eindelijk waren de bommenwerpers weg.

‘Terug naar hun vervloekte eieren met spek!’ riep iemand.

De geschokte groep krijgsgevangenen werd weer bijeengebracht. Bewakers liepen weg met de ongedeerde gevangenen, terwijl Cavanaugh, de hospikken en andere aalmoezeniers zorgden voor de meer dan honderd gewonden en tientallen doden.

Het was misschien een uur later toen de lijken van iets dan veertig mannen netjes naast elkaar in rijen waren gelegd en een Duitse sergeant Cavanaugh om een sigaret vroeg. Terwijl hij de sigaret pakte, viel Cavanaugh flauw. Enkele minuten later kwam hij weer bij. De Duitse sergeant probeerde hem te laten drinken uit een veldfles.

Cavanaugh zat stil naast de Duitse sergeant en keek naar de dode Amerikanen, die zo vlak voor het einde van de oorlog waren gedood door

hun eigen kameraden, nadat ze zoveel hadden doorstaan. ‘Om vijf uur werden wij, vermoeide Amerikanen, verzameld door zes bewakers die bij ons waren gebleven,’ herinnerde Cavanaugh zich. ‘We waren stil aan het peinzen terwijl we over de straat naar het zuiden wegliepen bij de rijen doden. Na een bocht naar rechts kwamen we bij de *Autobahn* naar München en naar de Oostenrijkse grens, een prachtige autoweg met vier banen in beide richtingen en met een laan in het midden [het voorbeeld voor autowegen rond de hele wereld in de naoorlogse jaren]. Er was bijna geen verkeer. Twee open vrachtwagens snelden naar het zuiden, vol met huisraad, matrassen en beddengoed. Aan de bezittingen klampte zich een tiental nonnen vast met kappen die klapperden in de wind. Was hun klooster misschien gebombardeerd? Zo kregen we op onze weg een beeld van een van de kleinere drama’s in de enorme catastrofe die Europa was.’^[614]

Luitenant Lyle Bouck en de andere *Kriegies* uit Hammelburg bleven dagenlang lopen, soms ook ’s nachts omdat de geallieerde vliegtuigen overdag in zwermen leken te patrouilleren en alles verwoestten wat maar een beetje op een doel leek. Vanuit Neurenberg liepen ze naar het zuiden door de Frankische Alpen, een bergketen die zich als een gekromde vinger vanaf de Zwitserse Alpen door heel Beieren uitstrekte. Twee weken lang liepen ze, aardappels en ander voedsel stelend van de boerderijen die ze passeerden, slapend in schuren en hagen. ’s Ochtends vuurden de bewakers in het hooi waarin de mannen hadden geslapen om zeker te zijn dat niemand erover peinsde om zich erin te verstoppen en te ontsnappen zodra de colonne verder was gelopen.

Korporaal Sam Jenkins verliet zich meer dan ooit op de steun van LSU-speler en korporaal Aubrey McGehee. Op een morgen gleden ze uit over wat ijs. Jenkins landde lelijk op zijn stuitje en McGehee viel languit over hem heen. Het duurde enkele dagen voor de pijn in zijn achterste

was verdwenen.^[615] ‘Ik kon mijn laarzen niet aankrijgen omdat mijn voeten zo pijnlijk waren,’ herinnerde Jenkins zich. ‘Ik kon niet lopen. McGehee bood aan om me te dragen. Hij redde me het leven. Hij moest toen al dertien kilo zijn kwijtgeraakt terwijl hij eerst 113 kilo woog. We wisten dat de Amerikanen steeds dichterbij kwamen en dat de Russen naderden in het oosten. Het leek erop dat de Duitsers het niet veel langer zouden uithouden.’^[616]

Toen kwam 12 april 1945. Tijdens de ochtend passeerden de korporaals Jenkins en McGehee enkele Duitse burgers die langs de weg stonden en de colonnes krijgsgevangenen bekeken die voorbijkwamen.

‘*Roosevelt ist tot!* [Roosevelt is dood!]' riepen de Duitsers opgewekt.^[617]

Door het nieuws over de dood van Roosevelt vervielen veel krijgsgevangenen opnieuw in een sombere neerslachtigheid. Allemaal voelden ze wel een zekere rouw. Velen herinnerden zich de moeilijke, doodse jaren van de Depressie en de hoop die Roosevelt had uitgestraald sinds hij werd verkozen in 1933. Hij was voor hen meer dan alleen een president en sommigen rouwden om hem alsof het een familielid was.

In Berlijn beval Goebbels zijn staf daarentegen om ‘de beste champagne [te laten] aanrukken’. Himmler, omringd door opgewonden hielenlikkers, belde Hitler op in zijn bunker vlak bij de ruïnes van de Reichstag. Het was al na middernacht.

‘Mijn Führer,’ zei Goebbels opgewonden. ‘Ik feliciteer u! Roosevelt is dood. Het staat in de sterren geschreven dat de tweede helft van april voor ons het keerpunt zal betekenen. Het is vrijdag, dertien april! Het lot heeft uw grootste vijand geëlimineerd. God heeft ons niet verlaten. Tweemaal heeft hij u al voor de sluipmoordenaars behoed. De dood, die de vijand in 1939 en 1944 op u richtte, heeft nu uw gevaarlijkste vijand

geveld. Het is een wonder.’^[618]

Gedurende de dagen daarna voelden de *Kriegies* de zon op hun rug tijdens het lopen. De zomer kondigde zich aan. Elke nacht sliepen ze in schuren of oude boerderijen. De luizen die ze oppikten in het stro en elders vermenigvuldigden zich zo snel op de vuile lijven van de mannen dat het al snel een ochtendritueel werd om de grootste exemplaren eruit te pikken en ze hoorbaar tussen duim en wijsvinger te laten knappen.

De lokale bevolking langs de weg scheen te hebben aanvaard dat de oorlog nu verloren was en ze stelden zich minder vijandig op. Sommigen mompelden zelfs ‘Oorlog is niet goed’ naar de passerende mannen. Op een dag, nadat ze een rivier waren overgestoken, liep radiotelegrafist James Fort langs een oude vrouw die bij haar houten tuinkek stond: ‘Ze opende het hek en wenkte mij en een maat naar binnen, het huis in. Ze gaf ons een stuk Duits brood met boter en jam. Tjonge, dat was het lekkerste wat ik ooit had gegeten. Toen glipten we weer naar buiten en sloten aan in de colonne.’^[619]

Eindelijk kwamen de krijgsgevangenen van Hammelburg aan bij de beroemde rivier de Donau, de belangrijkste waterweg van Midden-Europa. De rivier was net zo blauw als de mannen het zich hadden voorgesteld, sneed door steile kalkstenen rotsen, was negentig meter breed en het waterniveau was gestegen door de gesmolten sneeuw uit de nabije Alpen.

De luitenanten Reid en Bouck ontsnapten terwijl de bewakers even de andere kant op keken en wisten naar een brug te komen die over de Donau leidde.

Terwijl ze de brug overstaken, verscheen plotseling een SS-bewaker.

‘Halt!’^[620]

Bouck en Reid hielden hun handen boven hun hoofden en werden snel teruggebracht naar de colonne krijgsgevangenen. Enkele dagen later

bereikten ze een klein spoorwegstation waar ze op treinen werden geladen en naar een nabijgelegen concentratiekamp werden vervoerd: Dachau.

Tienduizenden joden, samengepakt in goederenwagens, hadden ook de zijsporen in Dachau bereikt en waren daar de dood in gedreven. Zouden de *Kriegies* hetzelfde lot ondergaan als de ontelbare andere ongewenste mensen voor wie de hoofdingang van het kamp, die de gietijzeren nazileugen – *Arbeit Macht Frei* – (‘Werk maakt vrij’) droeg, de laatste halte was geweest op hun gruwelijke reis? Misschien had Hitler uiteindelijk toch besloten om te doen wat Pop Goode en anderen langgeleden al hadden voorspeld: het doden van de krijgsgevangenen.

Bijna twee dagen lang wachtten de *Kriegies* in de goederenwagens op de zijsporen bij Dachau. Binnen het kamp was de SS nog altijd druk bezig met het verbranden van lijken en het afmaken van de laatste vrachten joden, homoseksuelen, communisten, zigeuners en de laatste verraders die betrokken waren geweest bij de bomaanslag van juli 1944. Toen kwam de trein weer ratelend tot leven en reed niet het kamp in, maar verder naar het zuiden richting München, waar de mannen eindelijk weer brood kregen en ‘soep’.

In zijn ziekenzaal in Gotha wachtte majoor Abe Baum ongeduldig.

Enkele dagen nadat de 4e pantserdivisie op 5 april 1945 Hammelburg had bezet, had Baum zichzelf ontslagen uit de ziekenboeg in het Servische kamp. Hij was vervolgens op de treeplank van een ambulance gesprongen die het kamp uitreed en was meegelift naar het 34e evacuatieziekenhuis in Gotha, waar luitenant-kolonel John Waters nu ook werd behandeld.

Baum wist dat generaal Patton vroeg of laat in Gotha zou arriveren om naar zijn schoonzoon te komen kijken. ‘Old Blood and Guts’ zou nu moeilijk Waters kunnen bezoeken zonder ook bij Baum langs te gaan, die

dan nog wel enkele vragen had voor de opperbevelhebber van het derde leger.

Baum hoefde inderdaad niet lang te wachten.

Toen Patton die dag in Gotha aankwam, spoedde hij zich met twee assistenten naar het ziekenhuis, vond Waters' kamer, controleerde of hij goed herstelde, plaatste een Distinguished Service Cross om zijn nek, schudde zijn hand en vertrok. Patton maakte toen een rondgang door het ziekenhuis en kwam uiteindelijk Baums kamer in.

Baum zat rechtop in bed.

‘Op de plaats rust,’ beval Patton.^[621]

Een van Pattons assistenten liep naar de rand van Baums bed en las een tekst op voor een onderscheiding voor ‘buitengewone heldhaftigheid’.

Terwijl Baum luisterde naar de tekst, vroeg hij zich af wat hij zou doen.

Moet ik hem aansprakelijk stellen? dacht Baum. Als ik dat doe, krijg ik ervanlangs. Nee, ik laat het zitten. Als wat er gebeurd is naar buiten komt, zou de krijgsraad eraan te pas komen... een groot schandaal.^[622]

De assistent speldde het Distinguished Service Cross op Baums borst. Patton had Baum een Medal of Honor beloofd als hij de missie zou volvoeren. Maar om een Medal of Honor te krijgen, moest eerst een onderzoek worden uitgevoerd naar de omstandigheden waarin de onderscheiding verdiend was. Natuurlijk wilde Patton een dergelijk onderzoek niet.

‘Hoe voel je je?’ vroeg Patton.^[623]

‘Goed, generaal,’ antwoordde Baum. ‘Hoe is het met kolonel Waters?’

‘Het lijkt goed met hem te gaan.’

Patton keek ongemakkelijk.

‘Ik hoor dat de Duitsers dachten dat wij het hele derde leger waren en achter ons aankwamen,’ zei Baum. ‘Is het waar dat de 4e pantserdivisie

zonder weerstand kon oprukken?’^[624]

‘Ja, dat klopt. Je hebt fantastisch werk geleverd. Ik heb altijd al geweten dat je een van de besten bent.’

‘Weet u, meneer, ik kan maar moeilijk geloven dat u ons op die missie had gestuurd om maar één man te redden.’

‘Dat klopt, Abe. Dat zou ik nooit doen.’^[625]

Er werd nog wat gebabbeld over de tactische inzet van pantservoertuigen in het veld. Baum behandelde Patton alsof hij een collega-hoofdofficier was en niet de legendarische ‘Blood and Guts’ die door West-Europa was gestormd.

Patton vroeg uiteindelijk: ‘Nou, wat wil je nu gaan doen?’

‘Ik wil weer terug met mijn troepen.’

‘Dat kan niet. Je bent een [voormalige] krijgsgevangene. Het Verdrag van Genève verbiedt dat. Je kunt niet terugkeren op hetzelfde strijdtoneel. Je kunt alleen nog vechten in Japan.’

‘Nee. Ik wil teruggaan met de troepen.’

Baum bleef pleiten voor zijn zaak en raakte steeds gefrustreerder.

‘Je bent toch George S. Patton, of niet soms?’ zei Baum.

‘Ja.’

‘Nou, ik wil weer terug met de troepen.’

Baum wist dat hij ‘de touwtjes in handen had’.^[626]

Patton richtte zich tot een van zijn assistenten en zei: ‘Laat de bevelvoerende officier van het ziekenhuis hier komen.’

De kolonel die de leiding had over het ziekenhuis kwam enkele seconden later binnen.

‘Geen papierwinkel,’ zei Patton tegen hem. ‘Ik stuur iemand langs om Abe op te halen.’

Patton glimlachte naar Baum en ging de kamer uit. Zijn assistent boog zich naar Baum toe: ‘Je weet dat taakgroep Baum als topgeheim wordt

aangemerkt. Wees discreet wanneer je erover praat.’

‘Dat spreekt voor zich.’^[627]

Laat in de middag van 16 april 1945 wisten de 28-jarige luitenant-kolonel Robert Kriz en zijn manschappen het stadje Iserlohn te omsingelen, het laatste doel van de missie van de 99e divisie om de Ruhr Pocket vrij te maken. Al met al hadden in minder dan twee weken zo’n 350.000 Duitsers in de *pocket* zich overgegeven of waren gevangengenomen. Maar weinigen hadden in de afgelopen dagen weerstand geboden nu de onvermijdelijkheid van de nederlaag ook doordrong tot de meest fervente nazi’s. In de dorpjes die Kriz het laatst had ingenomen, hadden de bewoners – burgers maar soms zelfs vijandelijke soldaten – gewapperd met alle stukjes textiel die ze maar konden vinden: tafellakens, overhemden, beddengoed – alles wat maar wit was en goed zichtbaar was voor de schietgrage, triomfantelijke Amerikaanse soldaten die op zoek waren naar souvenirs, schnaps en soms wraak.

Vroeger op de dag van 16 april, om 11.05 uur, hadden alle Duitse garnizoenen in de sector van de 99e de wapens neergelegd. Alleen de verdedigers van Iserlohn moesten zich nog overgeven. Onder hen bevond zich luitenant Albert Ernst, de trotse commandant van wat over was van de pantserjagersafdeling 512, een goed bewapend antitankbataljon. Ernst en zijn laatste overgebleven officieren – die de bijnaam ‘aces’ kregen omdat elk ervan ten minste 25 Amerikaanse tanks had uitgeschakeld – beschikten nog steeds over ontzagwekkende wapens: Jagdtigers van meer dan 60 ton die waren uitgerust met 128-mm-kanonnen.

Luitenant-kolonel Kriz had al eerder die ochtend te maken gekregen met Ernst. ‘De eerste keer dat ik Ernst ontmoette, was onder een witte vlag,’ herinnerde hij zich. ‘Hij geloofde niet dat ik het bevel voerde en dacht dat ik hem voor de gek hield omdat ik geen ranginsignes droeg,

behalve op mijn helm, die met opzet was bedekt met een laag modder. Ik herinner mij dat ik mijn gevechtsjas uittrok om mijn rang te laten zien voordat hij via zijn tolk met me wilde praten. Hij wilde twee uur de tijd krijgen om te evacueren. We hadden al enkele dagen met zijn Jagdtigers gevochten terwijl we optrokken door de Ruhr Pocket. Ik had dit type tank nog nooit eerder gezien. Onze tanks konden ze niet buiten gevecht stellen. Elke keer dat we onze 90-mmantitankvoertuigen verplaatsten, trokken zij zich terug. We beseften al snel waarom... ze hadden geen pantserdoorborende munitie meer. Ik wilde levens sparen, dus gaf ik [Ernst] twee uur om te evacueren. Ik wist niet waar hij heen zou gaan, maar ik wilde in ieder geval die tanks niet meer tegenkomen.'

'[Die middag] naderden we de rand van Iserlohn,' vervolgde Kriz. 'waar enkele duizenden soldaten zich hadden overgegeven, onder wie ook veel generaals – maar geen Albert Ernst en geen Jagdtigers. Dit was de enige stad in de Ruhr Pocket die nog in Duitse handen was. Ik nam mijn jeep, zette twee Duitse generaals achterin met een witte vlag en ging Iserlohn in. Op het plein midden in de stad ontdekte ik Ernst met drie van zijn tanks. Ik praatte met hem over het voorkomen van onnodig bloedvergieten en vertelde dat alle Duitse grondtroepen en officieren zich hadden overgegeven. Hij verzocht mij om een formele ceremonie voor de overgave, op voorwaarde dat alleen zijn tanks daaraan mochten deelnemen. Ik willigde zijn verzoek in en dat betekende het einde van de campagne in de Ruhr Pocket.'^[628]

Later die middag stond Kriz trots toe te kijken hoe een twintigtal geharde Duitse troepen aangevoerd door Ernst aantraden op het plein tegenover hem, voor hun tanks die perfect waren opgesteld.^[629] Ernst hield een korte toespraak voor zijn manschappen, keerde zich op zijn hakken naar Kriz toe en snauwde een saluut. Het was een zeldzame eer die maar enkele vasthoudende Amerikaanse officieren in de Ruhr Pocket

toekwam tijdens die lente.

Nu de Ruhr Pocket eindelijk ook was schoongeveegd, wist Kriz dat hij en zijn manschappen binnenkort naar het zuiden zouden vertrekken om zich te voegen bij Pattons grote strijdmacht die door Beieren naar München zou doorstoten en vervolgens het laatste bolwerk van de Duitse strijdkrachten zou moeten veroveren – de Alpen. Zouden die laatste overgebleven nazi's zich overgeven zoals Ernst dat had gedaan, met nog iets van hun rechtschapenheid en hun eer intact, of zouden ze vechten tot de laatste man? Als genoeg Duitse troepen voor die laatste optie zouden kiezen, wist Kriz dat één ding zeker was: nog meer mannen onder zijn bevel zoudenodeloos sterven voordat het Derde Rijk eindelijk ten onder ging.

Deel IV. De laatste slagen

Hoofdstuk 15. Moosberg

Moosberg, Duitsland – midden april 1945

Lyle Bouck en de andere krijgsgevangenen van Hammelburg kwamen na een gruwelijke voettocht die drie weken duurde aan in het overvolle Stalag VIIA vlak bij Moosberg, 65 kilometer ten noorden van München. Moosberg betekende het einde van de reis: het meest helse kamp in wat nog over was van het Derde Rijk.

De nieuw aangekomen krijgsgevangenen werden naar een ontsmettingsdouche gestuurd. Enkele krijgsgevangenen, die via de ontzettende radioberichten van de BBC hadden gehoord over de *Endlösung* (de ‘vernietiging van alle joden’), dachten dat ze zouden worden vergast. Tot hun opluchting kwam uit de douchekoppen niet het Cyclon B-gas dat in Auschwitz en andere vernietigingskampen werd gebruikt om miljoenen joden te vermoorden, maar gewoon warm water.

Toen ze zagen hoe de andere mannen eruitzagen die uit allerlei andere kampen in Duitsland aankwamen in Moosberg, waren ze verbaasd over hun fysieke gesteldheid. Eén man maakte een keelgeluid en wees naar zijn mond. Hij had geen tong. Die hadden de Duitsers eruit gesneden. Vier andere mannen waren verschrikkelijk dun. Het vlees aan hun armen was tot onder de ellebogen gezakt en alle huid van hun dijen hing tot onder de knieën.^[630]

Toen Bouck en de andere evacués uit Hammelburg uit de douches kwamen, werden ze naar barakken geleid en naar tenten die haastig waren opgericht om de stromen krijgsgevangenen te huisvesten die uit de kampen uit heel Duitsland naar Moosberg kwamen. Op 18 april 1945 bevonden zich 100.000 geallieerde krijgsgevangenen in een kamp dat voor

maar 10.000 gevangenen was bestemd. Een derde van de gevangenen was Frans. Er zaten 14.000 Amerikanen en Britten.

Bouck en Reid werden helemaal naar de andere kant van het kamp tegenover de hoofdingang geëscorteerd en kregen een bed in een gammele barak toegewezen. Twaalf andere mannen propten zich in de ruimte die maar een enkel stapelbed van drie slaappleatsen bevatte. Bijna al het hout, zelfs latten van de bodems van de bedden, was opgebruikt als brandstof voor de ‘Klim-can’-kacheltjes van de *Kriegies*, die waren gemaakt van oude blikken en rantsoendoosjes.

In de schemering nam het kamp een surreële, spookachtige sfeer aan terwijl uitgemergelde, vervuilde mannen zich verdrongen rond de ‘Klim-cans’ en kleine vuren en alles verpandden wat ze konden vinden in ruil voor kleine beetjes eten. Er gold een primitieve junglewet, waarbij de *Kriegies* harde straffen uitdeelden aan voedseldieven en iedereen voor zichzelf moest opkomen. De Duitse bewakers keerden de krijgsgevangenen de rug toe terwijl die alles deden wat ze nodig achtten om in leven te blijven. De twee tellingen die elke dag plaatsvonden hadden weinig zin – niemand, zelfs niet de Duitsers, wist hoeveel mannen zich werkelijk in het kamp bevonden.⁴⁴

Enkele dagen nadat Bouck en de rest van het contingent uit Hammelburg waren aangekomen in Moosberg, begon zich het gerucht te verspreiden dat de geallieerde krijgsgevangenen die in Beieren werden vastgehouden naar Berchtesgarden zouden worden verplaatst om als gijzelaars te worden gebruikt.^[631] De Amerikaanse luitenant Joe Lovoi was in december 1944 neergeschoten in zijn B-17-bommenwerper en van kamp naar kamp verplaatst net zoals Bouck en zijn peloton, tot hij uiteindelijk rond dezelfde tijd aankwam in Moosberg. ‘Omdat wij een radio hadden, wisten we wat er aan de hand was en wisten we dat we de oorlog zouden winnen,’ herinnerde hij zich.

‘De vraag was nu of we voor die tijd nog zouden worden neergemaaid met een machinegeweer. We wisten niet wat ze zouden doen. Maar we wisten wel dat het moment naderde dat het één van twee dingen zou zijn: “Oké, jongens, het is voorbij, jullie zijn vrij,” of “Hier is een kogel in je kop.” We wisten dat dit moment vroeg of laat zou komen.’^[632]

Fallingbostel, Duitsland – 18 april 1945

In Fallingbostel wachtten ook James Silvola en Louis Kalil angstvallig hun bevrijding af. Op sommige dagen verstrekten de Duitsers helemaal geen eten. Er was in het kamp echter nog maar weinig sprake van fysiek geweld: de bewakers leken bang te zijn dat ze zouden worden uitgeleverd aan de snel naderende Russen. Als zij zich zouden gedragen en de Britten het eerst zouden arriveren, wat nu steeds waarschijnlijker leek door de nieuwsberichten over Montgomery’s voorzichtige opmars, dan zouden ze waarschijnlijk redelijk worden behandeld.

Maar toen, net toen Fallingbostels ‘kanarie’ – geheime radio – aangaf dat de Britten nog maar enkele dagen verwijderd waren, leek het alsof het eindeloze wachten op de bevrijding voor niets was geweest: meer dan honderd SS-troepen kwamen aan in het kamp. De *Kriegies* keken benauwd toe hoe de *goons* (knokploegen) van het binnenlandse leger die het kamp beheerden met de SS-troepen overlegden. De SS wilde het kamp binnenkomen en Silvola, Kalil en alle andere krijgsgevangenen doodschieten die niet naar het zuiden waren gebracht. De meeste SS’ers waren fanatieke tieners die uit de Hitler-Jugend waren gerekruteerd en ze droegen Schmeissermachinegeweren die ideaal waren voor het van korte afstand neermaaien van weerloze mannen. Ongeveer twintig minuten lang kibbelden de SS-officieren en het binnenlandse leger met elkaar over het lot van de krijgsgevangenen. Toen vertrokken de SS-tieners tot grote

opluchting van de *Kriegies*.^[633]

De dagen daarna waren chaotisch. Steeds meer krijgsgevangenen stroomden het kamp binnen, naar het westen opgedreven door Duitsers die vastbesloten waren om aan 'Ivan' te ontkomen. Het kampziekenhuis was al snel overvol van de mannen die leden aan uitputting en die door de langdurige ondervoeding zoveel verschillende ziekten onder de leden hadden dat de artsen het niet langer aankonden. Wie geen levensbedreigende verwonding of ziekte had, moest op de koude betonnen vloer van de ontluizingdouches slapen.

Sommige *Kriegies* waren door de honger zo radeloos dat ze riskeerden te worden neergeschoten door rond het kamp op strooptocht uit te gaan op de akkers en boerderijen. Wanneer de bewakers deze plundertochten oogluikend toelieten, knipten tientallen andere gevangenen simpelweg gaten in de omheiningen en verlieten het kamp, vaak georganiseerd in groepen, om iets eetbaars te vinden. Rottende erwten en beschimmelde droge aardappels vormden nu het karige menu.

Op een nacht schoot een RAF Hawker Typhoon raketten af op het kamp en doodde minstens vijfendertig Russische krijgsgevangenen die naar verluidt een klein lampje hadden laten branden. Inderhaast werden in heel Fallingbospel witte kruisen op de bovenzijden van de barakken geschilderd om aan te geven dat het een krijgsgevangenenkamp betrof en geen vijandelijke basis.

Elke dag marcheerden lange Duitse colonnes langs het kamp die zich van de krijgsgevangenen niets aantrokken en alleen zichzelf probeerden te redden. Nog meer Britse vliegtuigen vlogen over en draaiden daarbij volledig om de lengteas. Langzamerhand begonnen de bewakers van het binnenlandse leger te verdwijnen. Toen daverde een immense explosie door het kamp: het munitiedepot was opgeblazen en nog meer bewakers vluchtten weg. Volgens sommige verslagen kozen anderen ervoor zich

over te geven en werden ze in een deel van het kamp bijeengedreven door geallieerde soldaten die de Duitsers ontwapenden en vervolgens groepen organiseerden die de schijn van orde zouden ophouden en voedsel verdeelden.

De strooptochten werden plotseling lastiger toen de overlevende Russische gevangenen, die ongekend wreed behandeld waren en van wie duizenden omkwamen in Fallingbospel, het kamp verlieten en elke boerderij in de omgeving leegroofden en verkrachtend en plunderend naar het oosten trokken naar het oprukkende Rode Leger. Ze hadden gezien hoe hun kameraden waren doodgeslagen, uitgehongerd en zonder reden neergeschoten en waren nu belust op wraak.

Op 16 april 1945 hoorden de soldaten Louis Kalil en James Silvola in de verte het rumoer van vuurgevechten. De mannen renden de barakken uit en zagen hoe een tank van het Britse 2e leger door de hoofdpoot reed, direct gevolgd door Bren-voertuigen. In het kampziekenhuis juichte de hele ziekenzaal van Louis Kalil. Kalil, Robbie en Roy sliepen nog altijd naast elkaar. Ze omhelsden elkaar van opluchting en vreugde en strompelden toen de frisse lucht in.

Britse soldaten gooiden rantsoenen en doosjes sigaretten naar de drommen krijgsgevangenen. Sommige *Kriegies* werden merkwaardig stil na de aanvankelijke jubelstemming. Tientallen knielden neer en baden; tranen druppelden op verstrengelde handen. Toen werden alle krijgsgevangenen naar ontluizingspunten gestuurd. James Silvola herinnerde zich later levendig hoe hij geheel verdween in de wolk DDT-poeder die op kwam zetten nadat in elk van zijn broekspijpen een mondstuk was gestoken.^[634]

Nadat ze waren ontluisd brachten de mannen hun eerste dagen na de bevrijding door rond het kamp en in de omgeving, genietend van elke stap die ze konden zetten zonder het risico te lopen te worden neergeschoten.

Op 18 april 1945 hoorde Kalil een Britse officier een andere gewonde toespreken: 'We vliegen je morgen over naar Brussel.' Kalil kreeg een nieuw uniform. Het voelde fantastisch nadat hij zijn oude uniform bijna vier maanden lang had moeten dragen. De zwakste voormalige krijgsgevangenen werden op brancards op vrachtwagens geladen en de anderen moesten naar een kamp in de buurt lopen, vanwaar ze zouden worden overgevoerd naar België. Sommigen wisten later te vertellen dat ze aankwamen op een modderig veld dat vol stond met grote Britse leger tenten. In sommige tenten stonden lange tafels; koks lepelden borden vol met niet-beschimmelde aardappels en echt rundvlees. De mannen konden hun ogen niet geloven. Toen ze echter wilden toetasten, snelden artsen naar binnen en zeiden dat die maaltijden veel te machtig zouden zijn voor de gevoelig geworden spijsvertering van de voormalige krijgsgevangenen. De mannen moesten het maar doen met enkele lepels jus en aardappelpuree.

Kalil, Silvola en de andere *Kriegies* werden uiteindelijk aan boord van Britse Lancaster-bommenwerpers geholpen, die net waren teruggekeerd van luchtaanvallen op Berlijn en andere steden, en werden daarin weggebracht naar verschillende ziekenhuizen in Brussel. Ongeacht of ze wel of niet konden lopen, werden alle mannen in Brussel op draagbaren geplaatst en weggedragen naar smetteloze ziekenzalen waar ongelofelijk mooie jonge verpleegsters hen opwachtten met een brede glimlach op hun gezichten. Kalil genoot ervan dat hij werd gedragen en was verheugd toen het zijn beurt was om in bad te worden afgeschrobd door een bijzonder knappe Britse verpleegster. Hij was nog nooit door een vrouw gewassen en haar stevige maar voorzichtige geboen zorgde er na enige tijd voor dat hij zich voor het eerst in vijf maanden weer helemaal schoon voelde, nadat hij zo lang hetzelfde uniform had gedragen en geen bad of douche had gehad. Het was bijna even plezierig om vervolgens op een

schoon matras te liggen in frisse mosterdkeurige ziekenhuiskleding. Kalil geksheerde met Robbie dat ze er met hun nieuwe kleren precies uitzagen als Engelse schooljongens.

Kalil wist nog niet dat zijn uit Libanon afkomstige ouders in Indiana pas twee weken voor zijn bevrijding was meegedeeld dat hij krijgsgevangene was. Ze waren dolblij geweest maar waren al snel weer bezorgd omdat hen ook ter ore kwam dat hij gewond was geraakt. Kalil hoopte dat hij ze snel zou kunnen opbellen om te vertellen dat hij nog leefde en het goed maakte. Hij had al besloten dat hij hun nooit in detail zou vertellen wat hem allemaal was overkomen – dat zou voor hen te veel zijn geweest na wat ze allemaal al hadden moeten doorstaan.^[635]

Voor Louis Kalil en James Silvola was de oorlog eindelijk voorbij. Nu zou een lange strijd beginnen om weer aan te komen (Silvola was zestien kilo afgefallen) en om van hun verwondingen te herstellen. Kalil moest flink wat reconstructieve kaakchirurgie ondergaan; de vleeswond aan Silvola's linkerarm was genezen maar de spieren deden nog pijn wanneer hij ze gebruikte en dat vereiste intensieve fysiotherapie. Terwijl hij in Brussel herstelde, stuurde Silvola een briefkaart naar zijn ouders in Minnesota. 'Dat was de eerste keer dat ze wisten dat ik nog in leven was,' herinnerde hij zich. 'Ze waren ervan overtuigd dat ik al maanden dood was.'^[636]

Moosberg, Duitsland – 18 april 1945

In Moosberg was 18 april een bijzonder milde dag. De lente was nu echt aangebroken en de temperatuur steeg snel, net als de aantallen luizen in het kamp. 'Het begon echt warm te worden,' herinnerde radiotelegrafist James Fort zich. 'Al snel stonden alle jongens buiten de barakken als apen de luizen van elkaar af te plukken.'^[637]

Korporaal Sam Jenkins, die nu leed aan ernstige bloedarmoede, deelde in Moosberg een bed met korporaal Aubrey McGehee. Jenkins troostte zichzelf met de gedachte dat ook de Duitse bewakers honger leden. Op een dag zag hij een van de *goons* een andere bewaker eten brengen. ‘Er was misschien een sardientje, meer niet,’ herinnerde Jenkins zich. ‘De Duitser begon te huilen omdat hij zo’n honger had... We gaven bewakers zoals hij niet de schuld ervan dat ze ons uithongerden. Hun meerderen deden dat. We wisten zeker dat die zichzelf goed aan het vetmesten waren.’^[638]

De omstandigheden in het kamp waren nauwelijks nog draaglijk. De Duitsers hadden gewoonweg veel te veel gevangenen te verzorgen. De sowieso al slechte latrines konden niet worden leeggepompt, blijkbaar omdat er niet genoeg benzine voor de pompen was. De mannen waren bang voor een grote tyfusepidemie en er werd besloten dat niemand nog voor de gebruikelijke tellingen zou komen opdagen totdat de Duitsers de latrines hadden leeggepompt. De bewakers probeerden de volgende ochtend de *Kriegies* te dwingen om uit de barakken te komen, maar die glipten weer naar binnen zodra ze naar buiten waren geduwd. Toen werden Duitse herdershonden naar binnen gehaald door de met lugers zwaaiende *goons*. Het mondde uit in een patstelling. De Duitse commandant gaf zijn mannen uiteindelijk bevel om zich terug te trekken en die avond kwam alsnog een *honey wagon* om de latrines leeg te pompen.

De mannen wisten van de verschillende ‘kanaries’ in het kamp dat Neurenberg nu in Amerikaanse handen was. Amerikaanse Mustangs en Typhoons begonnen over het kamp te scheren; sommige wiebelden met hun vleugels tot grote vreugde van de krijgsgevangenen. Eén vliegtuig kwam zo laag over het kamp dat de krijgsgevangenen in alle richtingen wegdoeken. De mannen die tot dan toe hun emoties hadden weten te

beheersen, werden bits, snauwden naar elkaar en konden de dingen die komen gingen nauwelijks aan. En toch spookte dezelfde vraag nog door eenieders hoofd: zouden de Duitsers hen alsnog doden?

In zijn barak lag luitenant Lyle Bouck lusteloos in zijn bed in de wetenschap dat hij langzaam doodging. Sommige dagen voelde hij alleen maar een zware matheid. Zijn huid was helemaal geel geworden. Op sommige ochtenden kon hij niet eens de korte wandeling naar de gemeenschappelijke soeppan maken omdat hij zich te zwak voelde.

Op 29 april 1945 werd Bouck rond 8.30 uur wakker van het vuur van lichte wapens. Hij was al eens eerder ‘bevrijd’. Zou het nu werkelijk gaan gebeuren? Het duurde niet lang of een fel vuurgevecht barstte los tussen SS-troepen, die zich bij een rivier in de buurt hadden ingegraven en Amerikaanse soldaten. In heel Moosberg zochten de mannen dekking en velen worstelden zich de overvolle barakken in om de kogels te ontwijken. Toen hoorde Bouck niets meer. Met een groep *Kriegies* van zijn barak liep hij het kamp door, waarbij de nieuwsgierigheid het won van zijn angst.

‘De Duitsers zijn weg!’ riep iemand. ‘De Amerikanen zijn bijna in het kamp – dit zijn de stoottroepen!’

In een andere hoek van het kamp voegde soldaat eerste klasse Risto Milosevich uit Californië zich bij honderden andere mannen die in de verte stonden te turen. Hij herkende een groep tanks op een heuvel op misschien drie kilometer afstand. De tanks kwamen dichterbij en de mannen begonnen te juichen toen ze de Amerikaanse sterren op de zijanten herkenden.^[639]

Terwijl de tanks dichterbij kwamen, kwamen radiotelegrafist James Fort en de anderen van het peloton bij soldaat eerste klasse Milosevich staan om de naar het kamp oprukkende Amerikanen aan te sporen. ‘We zagen in de verte een heuvel waarop Amerikaanse tanks stonden,’ herinnerde Fort zich. ‘Ik hoorde een Duits machinegeweer van niet al te

ver weg vuren en een Amerikaans machinegeweer dat het vuur beantwoordde. En dat was alles – het schieten stopte. Toen zagen we de tanks. Ze braken door de omheining heen en reden tussen de rijen tenten door. We probeerden op de tanks te springen maar dat mocht niet. Ik was bijna gaan huilen.’^[640]

Luitenant Lyle Bouck wilde niet meer op tanks springen na zijn ervaring in Hammelburg. Hij liep in plaats daarvan naar de omheining toe. Hij zag enkele Amerikaanse troepen. Eén van hen droeg het insigne met het ruitpatroon van de 99e divisie. Hij kon zijn ogen niet geloven: zijn eigen divisie bevrijdde het kamp. Hij riep naar de soldaat met het insigne op zijn schouder. Bij welke regiment hoorde de man?

‘Het drie vijffennegentigste.’

‘Ken je majoor Robert L. Kriz? Is het 394e in de buurt?’ vroeg Bouck.^[641]

De soldaat had nog nooit van Kriz gehoord.

De lange wanhopige maanden drukten nu bijzonder zwaar op Bouck. Hij was bang dat het vanwege de vele duizenden krijgsgevangenen nog weken zou duren voordat iedereen eruit was. Hij wist dat hij die tijd niet zou overleven.^[642]

‘O, Jezus,’ zei Bouck, terwijl zijn stem oversloeg van emotie. ‘Ik zal je eeuwig dankbaar zijn als je één ding voor me wilt doen’

De soldaat aan de andere kant van de omheining knikte instemmend.

‘Als ik het kan, zal ik het doen.’

‘Heb je iets voor mij om mee te schrijven?’ vroeg Bouck.

De soldaat scheurde een stukje karton van de doos van een K-rantsoen. Toen haalde hij een potlood uit zijn zak.

‘Majoor Robert L. Kriz, 394e regiment,’ schreef Bouck en schetste toen een kaart die Kriz naar de achterzijde van het kamp zou voeren. Hij ondertekende het stuk karton met ‘Bouck’.

‘[Ik zit] zo ver van de hoofdingang als maar kan,’ zei Bouck. ‘Breng dit naar het hoofdkwartier van het 394e regiment.’^[643]

Bouck gaf het stukje karton door de omheining aan de soldaat en reikte toen verder door de mazen om de soldaat de hand te schudden.

‘Beloof je me dat je dat zal doen?’

Bouck was bijna in tranen.

‘Het is een ander regiment,’ zei de soldaat. ‘Maar, ja, ik doe het wel. Ik beloof het.’^[644]

De soldaat draaide zich om en liep weg.

Bouck keerde terug naar zijn barak. Het was toch waar – hij was eindelijk vrij. De voorgaande nacht had hij de geruchten over de aanstaande redding niet geloofd. Zelfs toen *Kriegies* overal in het kamp vuren hadden gemaakt om de aandacht van de oprukkende Amerikanen te trekken, was hij sceptisch gebleven. En nu kon hij opnieuw alleen maar in zijn bed liggen en afwachten. Toen hij erin klom, beseftte hij dat hij nog maar weinig kracht over had. Misschien zou hij het nog een dag of twee volhouden, maar misschien was het over een paar uur wel allemaal voorbij. Eén ding stond vast: gezien de tienduizenden mannen die elke vierkante meter van Moosberg bezetten, zou hij zeker dood zijn op het moment dat hij aan de beurt was om het kamp te verlaten. Het was een gok, maar Kriz was zijn laatste hoop.

Plotseling zagen sommige krijgsgevangenen jeeps naar de poorten van het kamp scheuren. Een Amerikaanse vlag wapperde aan de achterkant en boven op een jeep was een lange man zichtbaar die met rechte rug achterin stond. De jeep kwam dichterbij. Sommige mannen herkenden de gestalte – het was generaal Patton, die er met de twee revolvers met parelmoeren handvatten aan zijn heupen uitzag als een cowboy.

De jeep kwam slippend net buiten het kamp tot stilstand.

Patton werd onmiddellijk omringd door een massa magere, huilende

mannen. De hoogste officier onder de krijgsgevangenen drong zich door de menigte naar voren, stond stokstijf stil voor Patton en salueerde.

Patton salueerde plechtig terug.

‘Wij moeten al deze moedige mannen salueren,’ zei Patton.

Terwijl Patton en de officier elkaar omhelsden, deden de mannen overal in het kamp hetzelfde. Niemand schaamde zich nog om alle opgekropte gevoelens te laten zien.^[645]

Patton wees toen naar de Duitse vlag die vlakbij aan een vlaggenmast wapperde en schreeuwde met zijn schelle stem: ‘Ik wil dat klereding omlaaggehaald hebben en de man die het ding neerhaalt, die moet zijn reet ermee afvegen!’^[646]

Een *Kriegie* greep de Amerikaanse vlag van Pattons jeep en verving de vlag met het hakenkruis aan de mast ermee. Het is niet bekend of hij de rest van Pattons bevel ook heeft uitgevoerd.

De aanblik van de ‘Old Glory’ die werd gehesen deed opnieuw bij velen de tranen opwellen. Toen de vlag de top bereikte, herinnerde een krijgsgevangene zich, ‘barstte een daverend gejuich los dat toch zeker helemaal in New York City in het westen te horen moet zijn geweest. Duizenden jongemannen keken omhoog naar de Amerikaanse vlag terwijl zonder enige schroom stromen van tranen over hun vuile jeugdige gezichten vloeiden.’^[647]

Patton maakte toen een rondgang door het kamp en schudde zoveel mogelijk mannen de hand als hij kon. Hij zwoer aan één man dat hij ‘de kloodzakken ervanlangs zou geven tot in Berlijn’.^[648] Enige tijd later keken de hongerigste mannen in ongelovige stilte toe hoe vrachtwagens arriveerden en precies begonnen uit te laden waar ze zoveel nachten over hadden gedroomd – gehakt, pasta, donuts – en dat werd verdeeld door verpleegsters van het Rode Kruis. Voor de meeste mannen, die in veel

gevalen al een jaar en soms enkele jaren geen Amerikaanse vrouw hadden gezien, zagen de verpleegsters eruit als godinnen. Voor sommige mannen was het al te veel om naar hen te kijken; ze hadden opeens even veel behoefte om hun vrouwen en geliefden te zien als dat ze honger hadden.

De vrijheid smaakte hemels en dat gold ook voor de Lucky Strikes en andere Amerikaanse sigaretten die Pattons mannen als confetti in de drommen krijgsgevangen wierpen. Een van Boucks manschappen, soldaat John Creger uit Virginia, die nog maar iets meer dan 45 kilo woog, verbaasde zich toen een Amerikaanse soldaat hem sigaren aanreikte. Creger stond naast een potige *Kriegie* uit Kentucky toen hen een kleine, bijzonder onaangename Duitse bewaker opviel over wie de mannen tijdens hun gevangenschap al vaak grappen hadden gemaakt. De man uit Kentucky greep de bewaker vast, dwong hem om een sigaar te roken en drukte de sigaar toen met zijn handpalm in de mond van de Duitser zodat die geen lucht kreeg.^[649]

Lyle Bouck voelde zich zwakker dan ooit op het matras in de barak. ‘Het breekt me eindelijk op,’ zei hij tegen zichzelf terwijl zijn laatste reserves adrenaline wegebden.

Even voor middernacht hoorde Bouck iemand zijn naam roepen. Toen begreep hij het. Hij stond moeizaam op, vel over been, vijftig kilo licht, en liep versuft de barak uit.

‘Bouck, iemand wil dat je buiten komt.’

Bouck liep het duister in. Hij zag een man naast een jeep staan. Het was Kriz.

‘Jezus, Bouck, je leeft nog!’^[650] zei de zielsblijve Kriz.

Ze salueerden en schudden elkaar de hand. Bouck had Kriz nog nooit zo opgewonden, zo blij gezien. ‘Het was een heel emotionele ervaring,’ herinnerde Bouck zich. ‘Zonder twijfel was dat voor mij het hoogtepunt

van de hele oorlog.’

Boucks gebeden waren verhoord. Als door een wonder was de man die hij meer respecteerde dan enig ander, die zoiets was geweest als een vaderfiguur en zijn eerste mentor, op het laatste moment teruggekeerd om zijn leven te redden.

Nu hij zag hoe erg Bouck eraan toe was, werd Kriz opeens erg druk. Hij keerde zich tot de chauffeur van de jeep.

‘Haal die trailer eraf.’

Kriz keek toen naar een van de voormalige gevangenen.

‘Vertel de jongens dat hier eten is, maar hou je hoofd koel.’^[651] Kriz wilde niet dat de mannen zich te buiten zouden gaan aan vast voedsel, wetend dat zij het nog niet zouden kunnen verteren.

In de verwarring na de bevrijding had Bouck luitenant Matthew Reid uit het oog verloren. Nu probeerde hij hem te vinden omdat hij niet wilde weggaan zonder hem in ieder geval te bedanken voor al zijn hulp gedurende al die verschrikkelijke maanden.

Intussen zocht Kriz andere leden van het peloton op.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich lag naast een van de bedroevend ontoereikende keukens van het kamp, waar de bevrijdende soldaten nu meer noodvoorraden uitlaadden voor de ernstigste gevallen van ondervoeding. Hij was in hetzelfde vergevorderde stadium van hepatitis en ondervoeding als Bouck en had al zeker drie weken niets gegeten: ‘Ik had het misschien nog wel een week uitgehouden, maar dan was ik dood geweest.’

Risto probeerde te eten maar braakte het eten weer uit zodra hij het had ingeslikt.

Toen zag hij Kriz opeens naderen.

‘Wat is er aan de hand, Milosevich?’

‘Ik weet het niet, meneer. Ik heb het gevoel dat er een ijzeren bal in

mijn maag zit.’

‘Beweeg je niet. Blijf gewoon daar liggen.’

‘Ik ga nergens heen.’^[652]

Kriz zorgde voor hulp voor Milosevich en keerde toen terug naar Boucks barak. Hij gaf Bouck een voering voor zijn helm, een helm, een holsterriem, een .45 en wat magazijnen.

‘Maak dat je in die jeep komt – de achterbank.’

Enkele seconden later scheurde de jeep weg.

Bouck voelde zich verscheurd. Hij wilde niet weggaan zonder Reid, maar als hij bleef zou hij doodgaan voordat hij officieel en volgens de procedure het kamp mocht verlaten. Kriz’ jeep schoot tussen de groepen mannen door die luidkeels zongen, elkaar omhelsden, met hun metalen lepels tegen kroezen sloegen, het einde van de oorlog vierden. Het waren er tienduizenden. Toen reed de jeep door de hoofdingang weg, het duistere platteland op, naar het nieuwste hoofdkwartier van het 394e in Landshut toe, twintig kilometer verderop.

Kriz had een stafkaart van het gebied maar na een halfuur waren ze toch verdwaald, dus beval hij zijn chauffeur om te stoppen bij een boerderij boven op een heuvel vlak bij de weg.

Kriz klopte op de voordeur en twee oudere, bange Duitsers deden open.

‘Ik zal jullie niets doen,’ zei Kriz. ‘Ik heb hulp nodig.’^[653]

Ze gingen naar binnen. Kriz haalde zijn kaart tevoorschijn. Het echtpaar sprak geen Engels maar Kriz sprak voldoende Duits om zich verstaanbaar te maken en de weg naar Landshut uit te zoeken, naar het hoofdkwartier van het 394e.

Plotseling werd er hard op de deur gebonsd. De oorlog was nog niet voorbij.

Kriz zei tegen Bouck en het echtpaar dat ze uit het zicht moesten

blijven en ging naar de deur, terwijl hij de haan van zijn geladen karabijn spande.^[654]

De onverwachte bezoekers waren twee zwarte soldaten.

‘Kolonel!’ zei een van hen. ‘Er komen duizenden Duitsers de heuvel af!’

Kriz richtte kwaad zijn karabijn op de mannen.

‘Er is hier op geen honderd kilometer een Duitser te bekennen! Ga terug naar jullie eenheden!’^[655]

De mannen gingen weg.

Kriz en Bouck vertrokken weer in het duister. Tegen de dageraad, terwijl ze Landshut naderden, pakte Kriz de radiotelefoon en nam contact op met het hoofdkwartier: ‘Ik heb Bouck.’

Rond 7.00 uur kwamen ze in Landshut aan.

‘Haal wat eten voor Bouck,’ beval Kriz. ‘En hete thee en wat melk en koffie.’

Bouck ging in een ziekenboeg liggen om wat te slapen. Intussen regelde Kriz dat een transportvliegtuig zo dicht mogelijk bij Moosberg zou landen en dat Milosevich en de andere ernstig zieke mannen van het 394e naar Frankrijk zouden worden gevlogen. Dankzij de uitzonderlijke hulp van Kriz werd soldaat eerste klasse Milosevich toen naar militair ziekenhuis 36 in Rheims gebracht waar hij spoedig zou herstellen.^[656]

Degenen in het peloton van Bouck die nog konden lopen – pelotonsergeant William Slape, radiotelegrafist James Fort, korporaal Sam Jenkins en de zuiderlingen soldaat John Creger en korporaal Aubrey McGehee – kwamen bij elkaar in hun barak in Moosberg en wachtten het bevel af om naar huis te worden verscheept. Het duurde niet lang tot ze bevel kregen om zich op te stellen bij haastig opgezette douche-eenheden.

‘We gingen daar samen naar binnen en tjonge, dat was me wat,’ herinnerde Fort zich. ‘We waren al zo lang niet schoon geweest en we

waren zo verzwakt dat het hete water bijna niet te verdragen was. Maar iedereen was eindelijk weer blij en maakte weer grappjes.^{’[657]} Nadat het vuil van maanden van hen af was gespoeld, waren sommigen verbaasd over hoe bleek hun huid was. Toen kregen ze schone kleren.

Intussen hadden de pelotonleden sergeant Robert Lambert en soldaat eerste klasse Carlos Fernandez gehoord dat luitenant Lyle Bouck was opgehaald uit Moosberg en ze besloten het kamp te bezoeken om te zoeken naar andere gevangengenomen maten die misschien nog in leven waren. ‘Laat op een avond begin mei 1945 gaven anderen van de 99e aan ons door dat ze een krijgsgevangenenkamp in Moosberg hadden bevrijd en dat daar enkele van onze jongens zaten,’ herinnerde Fernandez zich. ‘Ik haalde een jeep en ging naar het kamp toe. Ik herinner me dat het lelijk weer was die nacht. Het sneeuwde flink en er stond een sterke wind. Het was al bijna dag toen we in Moosberg aankwamen.’^{’[658]}

Fernandez zocht overal in Moosberg naar zijn maten. Toen hij ze uiteindelijk vond, huilde hij bijna: ‘McGehee was van 92 kilo afgevallen tot 54 kilo. Hij was vel over been.’

Fernandez haalde wat hard brood van het leger tevoorschijn en gaf het aan de andere Texaan in het peloton, Sam Jenkins.

Jenkins nam een hap en grinnikte.

‘Dit smaakt hemels.’^{’[659]}

De volgende dag werden de overlevenden van het I&R-peloton met een vrachtwagen naar de dichtstbijzijnde start- en landingsbaan gebracht, waar DC-3-vliegtuigen klaarstonden om hen naar huis te brengen.^{’[660]} ‘Ze namen ons naar de dichtstbijzijnde landingsbaan,’ herinnerde radiotelegrafist James Fort zich. ‘Er landden voortdurend vliegtuigen en die gingen dan weer klaarstaan om ons daar weg te halen. Ik stapte op een vliegtuig en iemand gaf mij een K-rantsoen – alleen een blikje eten en

biscuits. Het was het eerste echte eten dat ik had gehad sinds 15 december 1944 en het smaakte heerlijk.’^[661]

Landshut, Duitsland – april 1945

In de ziekenboeg in Landshut ging het elke dag slechter met luitenant Lyle Bouck. Hij leefde echter enkele uren op toen ook hij werd bezocht door Lambert en Fernandez, die hem kippensoep en sinaasappelsap gaven in twee kroezen. Het was fantastisch om ze weer te zien, maar hij had nauwelijks de kracht om ze te begroeten.

‘Bouck was duidelijk ernstig ziek,’ herinnerde Lambert zich. ‘Ik dacht even dat hij zou doodgaan omdat hij terwijl we praatten zo verzwakt raakte dat hij niet langer kon zitten en moest gaan liggen. Aan zijn kleur te zien had hij geelzucht en hij zal niet meer dan 45 kilo hebben gewogen.’^[662]

Bouck probeerde te eten, maar moest onmiddellijk overgeven. ‘Hij was een schim van zijn vroegere zelf,’ herinnerde Kriz zich. ‘Ik liet een van de mannen een paar kippen klaarmaken die we ergens hadden opgepikt, met wat kleine aardappels die we bakten. Luitenant Bouck begon over te geven na een beetje te hebben gegeten en ik merkte dat zijn kleur verkeerd was. Ik riep de arts erbij, de chirurg van het bataljon.’^[663]

Majoor Steven Gillespie, de chirurg van het 394e, keek voorzichtig naar Boucks ogen.

‘Je voelt je niet al te goed, hè?’

‘Nee meneer. Helemaal niet. Ik ben zo opgewonden.’

‘Geef me je handen eens.’

Gillespie kneep in Boucks vingernagels.

‘Zet hem in een ambulance,’^[664] beval hij een soldaat die in de buurt was en hij richtte zich toen tot Bouck: ‘Je zult je over een paar dagen

weer prima voelen. Je hebt hepatitis en je moet onmiddellijk worden geëvacueerd.’^[665]

Bouck protesteerde. Hij wilde bij het 394e blijven. Het Verdrag van Genève verbood echter dat krijgsgevangenen weer bij hun vroegere eenheden kwamen na hij vrijlating en bovendien kon Kriz hem niet huisvesten: ‘Bouck, we maken ons klaar om [te vertrekken], dus je moet hier toch weg.’^[666]

Bouck werd op een draagbaar weggedragen en vervolgens met een ambulance naar een enorm veldhospitaal genomen. De hospikken konden geen infuus aanbrengen in zijn uitgeteerde arm. Een soldaat in de buurt zei: ‘Ik laat wel zien hoe je dat doet’,^[667] kneep in Boucks rechterslaap en vond uiteindelijk een geschikte ader. Enkele seconden later kreeg Bouck zijn eerste echte voeding in vijf maanden tijd.

Vele jaren later zou Bouck zich paradoxaal genoeg heel schuldig gaan voelen over de snelle evacuatie die zijn leven redde.

Hij had geen tijd gehad om officieel verslag te doen van de acties van het peloton, zelfs wanneer hij daar fysiek toe in staat was geweest. De buitengewone prestaties in Lanzerath van het I&R-peloton van het 394e regiment, laat staan de daarop volgende psychologische en fysieke overlevingsstrijd, werden daarom nooit officieel opgetekend. Zonder een officieel rapport zouden geen medailles worden uitgereikt en zouden Bouck en zijn manschappen, net zoals veel andere kleine eenheden die tegen alle verwachtingen in stand hadden gehouden en waren blijven vechten, het zoveelste vergeten peloton worden.⁴⁵

De heldhaftige verdediging op de helling boven Lanzerath, die had geholpen het lot van het Derde Rijk te bezegelen, leek voorbestemd om zelfs niet te worden opgetekend als voetnoot in het relaas van de grootste slag in de militaire geschiedenis van de Verenigde Staten – het

Ardenennenoffensief.

Adolf Hitlers bunker, de Kanselarij, Berlijn – 30 april 1945

Rond de klok van zes uur liet Adolf Hitler, met zijn grijze haar, zijn wasbleke gezicht en diepe rimpels van de spanning, generaal Wilhelm Mohnke bij zich roepen, de SS-generaal die was belast met de verdediging van Hitlers laatste commandopost: de enorme bunker onder de ruïnes van de Reichstag. Mohnke meldde dat de Sovjet-linies minder dan een kilometer ver weg lagen. Voorhoede-eenheden van het gigantische Rode Leger drongen uit alle richtingen op en hadden de Tiergarten al veroverd. Er was nu geen ontsnappen meer aan – de tunnels die leden van de kleine kring rond Hitler de dagen ervoor nog hadden gebruikt werden aan de andere kant geblokkeerd door fanatieke Russische troepen die nu wedijverden om de eer om de Reichstag te bestormen. Mohnkes manschappen – geholpen door tieners uit de Hitler-Jugend – konden Stalins ‘Slavische hordes’, zoals Hitler ze noemde, misschien nog een etmaal lang afhouden. Het was onvermijdelijk dat op 1 mei 1945, de belangrijkste feestdag in de Sovjet-Unie, ‘Ivan’ een georganiseerde aanval zou uitvoeren op Hitlers ondergrondse schuilplaats en het was boven elke twijfel verheven dat die aanval zou slagen.

Hitler luisterde naar Mohnkes verslag zonder enige emotie te tonen en ging uiteindelijk, rond 14.00 uur, zitten voor zijn laatste maaltijd: spaghetti en een salade. Er werd weinig gezegd. Toen schudden Hitler en zijn minnares door de jaren heen, Eva Braun, met wie hij kort na middernacht op de 29e was getrouwd, de handen van de laatste bewoners van de bunker: de uitermate boosaardige Martin Bormann, de eeuwig trouwe Goebbels en een handvol assistenten en secretaresses.

Die morgen had Hitler opdracht gegeven om tweehonderd liter benzine

te verzamelen in de tuin van de Kanselarij. Nu was de tijd voor de slotakte gekomen. Eva Braun en Hitler gingen terug naar hun kamers in de bunker. Ze plaatsten allebei een cyanidecapsule in hun mond. Braun beet die van haar door en viel dood neer over de armleuning van een bank. Om 15.30 uur pakte Hitler een van zijn Walther-pistolen, ging aan een tafel zitten, stak de loop in zijn mond en haalde de trekker over. Op de muur achter hem hing een olieverfschilderij van Frederik de Grote, wiens grootste militaire staaltjes Hitler hadden aangezet om zijn generaals te inspireren in de aanzet naar zijn laatste wanhopige waagstuk: het Ardennenoffensief.

Enkele minuten later kwam Arthur Axmann, hoofd van de Hitler-Jugend, op de plaats van handeling aan. Hij onderzocht de lijken van Hitler en Braun, sprak met Goebbels en ging toen weg. Het nieuws verspreidde zich snel door de hele kanselarij: '*Der Chef ist tot!* [De leider is dood!]'^[668]

Intussen bereidden Hitlers assistenten in de tuin van de kanselarij een passend afscheid voor voor de stichter van het duizendjarige rijk: een brandstapel in oud-Noorse traditie. Er zou echter geen vikingschip zijn om het transport van Hitlers en Brauns geesten naar Walhalla te symboliseren; een ondiepe sleuf tussen het puin naast een betonmolen moest volstaan. Twee SS-officieren droegen Hitlers bloederige lichaam, bedekt met een deken, vier trappen omhoog de tuin in. Martin Bormann droeg Brauns lichaam de bunker uit en gaf het over aan een SS-bewaker.

Mevrouw Hitler en de Führer werden naast elkaar gelegd en overgoten met enkele jerrycans benzine. De climax van de Slag om Berlijn kwam steeds dichterbij en was op korte afstand hoorbaar: plotseling gaf een beschieting van de Sovjets de handelingen in de tuin van de kanselarij een passend apocalyptische sfeer. Granaatscherven zoefden voorbij. Tussen de artilleriesalvo's door doopte SS-adjudant Otto Günsche

een lap in de benzine, stak de lap aan en gooide die op het lichaam van de Führer. Vlammen schoten omhoog naar de grijze hemel en de lichamen van Hitler en Braun waren al gauw verteerd en onherkenbaar.

De laatste trouwe volgelingen brachten de Hitlergroet, bleven enkele seconden roerloos stilstaan bij de vluchtige vlammen en zochten toen de betrekkelijke veiligheid van de bunker weer op. De hele middag door kwamen de Sovjets langzaam dichterbij, terwijl Günsche af en toe benzine over de lijken goot en de hogepriester van de meest barbaarse cultus van de moderne tijd langzaam tot as wederkeerde. ‘Ik wil niet tentoon worden gesteld in een Russisch *panoptikon* [rariteitenkabinet],’ had Hitler die ochtend tegen Günsche gezegd.^[669]

De duisternis viel toen de laatste oranje vlammen van Hitlers lichaam een griezelig geflakker wierpen op de door granaten geteisterde muren van de tuin van de kanselarij. Net zoals Duitsland in de as lag en ’s lands mooiste steden onherkenbaar verwoest waren, gold dat nu voor de grote ontwerper van die monumentale teloorgang.

Geisenhausen, Beieren – 7 mei 1945

Sinds Moosberg op 29 april 1945 was bevrijd, de dag voor Hitlers zelfmoord, was de 99e divisie meer dan dertig kilometer opgerukt naar het zuiden, naar de Oostenrijkse grens. Luitenant-kolonel Robert Kriz en zijn manschappen van het 2e bataljon hadden op 2 mei opdracht gekregen om hun opmars te staken bij het stadje Geisenhausen in de Alpen en daar nadere orders af te wachten. Die orders kwamen uiteindelijk op 7 mei. Operatie-instructie #43 deelde alle manschappen van de 99e divisie mee dat: ‘Een vertegenwoordiger van het Duitse opperbevel om 0141 uur Centraal-Europese Tijd, op 7 mei, de onvoorwaardelijke overgave had ondertekend van alle Duitse land-, zee- en luchtstrijdkrachten in Europa

met de Geallieerde Expeditiemacht en gelijktijdig met het Sovjet-opperbevel, waaronder alle actieve operaties worden gestaakt.’^[670]

Eindelijk was het voorbij.

‘Mijn oprechte gelukwensen aan elk van u op dit historische moment,’ deelde generaal Lauer mee. ‘Elk lid van de 99e divisie mag trots zijn op zijn staat van dienst in de strijd, op zijn directe steun aan de zege over het nazimonster en aan het behalen van deze overwinning.’^[671]

Voor het eerst kon Kriz die avond met de koplampen aan door de koude regen rijden. In de commandopost van het 394e zaten alle officieren aan tafel voor een maaltijd van wild met patat en verse koffie toe. De oudgediende onderofficieren en manschappen openden flessen bier en schnaps, werden dronken en verzonken in hun eerste werkelijk ongestoorde slaap in bijna zeven maanden tijd.

De 99e divisie was formeel in actie gekomen op 9 november 1944. Sindsdien was de divisie 151 dagen lang in de strijd verweekeld geweest, waren 6.103 leden van de divisie uitgeschakeld in de strijd en 5.884 erbuiten – voornamelijk door loopgravenvoet en *shell-shock*. 85,1 procent van de mannen was in die periode vervangen: slechts enkele geharde soldaten die op die koude dag in de herfst van 1944 in Le Havre waren aangekomen waren er nu nog bij.^[672]

Terwijl de andere 99’ers het einde van de meeste verwoestende oorlog sinds mensenheugenis vierden, werd Lyle Bouck vervoerd van een veldhospitaal in Beieren naar het eerste algemene ziekenhuis van het Amerikaanse leger in Parijs. Boucks ziekenzaal in Parijs lag vol andere mannen die ten prooi waren gevallen aan de geelzuchtpestidemie die uiteindelijk honderden bevrijde krijgsgevangenen zou vellen. Het resterende deel van de maand mei kreeg Bouck langzaam iets van zijn oude krachten terug op een vetvrij dieet van groente en fruit. In juli werd hij overgevlogen naar New York en hij reisde per trein naar O’Riley

General Hospital in Springfield in Missouri.

Op zijn reis naar het ziekenhuis had Bouck kort verlof gekregen tijdens de stop in St. Louis. Hij had niet eerder contact opgenomen met zijn ouders omdat hij niet wilde dat zijn moeder naar het station zou komen en hem dan mank uit de trein zou zien komen door de wond aan zijn been die hij had opgelopen in Lanzerath. In plaats daarvan belde Bouck op het Union Station in St. Louis een tante op. Zijn ouders hadden geen telefoon dus waarschuwde zij hen. Toen stapte hij in een taxi die hem veertig kilometer naar het platteland bracht waar zijn ouders woonden. Eindelijk stopte de auto in zijn eigen straat en hij sleepte zijn plunjezak de taxi uit en gaf de chauffeur drie dollar. Terwijl hij naar het huis van zijn ouders liep, rende de foxterriër van de burens naar hem toe en zette zijn tanden in Boucks achterste.

Lyle Bouck was eindelijk weer thuis.^[673] Hij had het overleefd.

Hoofdstuk 16. De zomer van '45

De oorlog eindigde voor Jochen Peiper zoals die was begonnen – met een heldhaftige zelfingenomenheid. Begin maart 1945 had hij met zijn pantsereenheid opnieuw een vertwijfelde aanval uitgevoerd, ditmaal met het oogmerk de Russische opmars in Hongarije uiteen te slaan. Zonder geschikte ondersteuning waren Peiper en zijn taaie mannen van de Leibstandarte – ‘*die alten Hasen*’ – met succes door de Sovjet-linies gebroken, maar waren toen gedwongen geweest om zich terug te trekken, net zoals dat tijdens het Ardennenoffensief was gegaan.

Toen Bouck en zijn peloton werden bevrijd, was Peiper betrokken bij een hopeloos achterhoedegevecht tegen Tsjechische verzetsstrijders en tegen een Russische divisie. De ‘Keizerlijke Garde’ van het Derde Rijk viel nu eindelijk uiteen.

De Führer zelf had maar enkele weken voor zijn zelfmoord het einde van de Leibstandarte ingeluid. Na een melding dat enkele SS-mannen in Praag op de vlucht waren geslagen voor de vijand, had Hitler tegen een hooggeplaatste generaal geroepen: ‘Als mijn eigen Leibstandarte geen weerstand biedt, zijn zij het niet waard om mijn persoonlijke insigne te dragen.’^[674] Sepp Dietrich had vervolgens het bevel ontvangen dat van alle manschappen onder zijn bevel de armbanden moesten worden afgenomen.

Voor Peiper was Hitlers besluit een kwestie van gewetenloos verraad. Hij had onmiddellijk zijn officieren bij zich geroepen en had hun bevolen hun medailles in een po te deponeren. Die zou vervolgens naar Berlijn worden gezonden. Peipers officieren hadden hem uiteindelijk weten te kalmeren en de po met de medailles is nooit verstuurd. De aloude

loyaliteit begon scheurtjes te vertonen. Nu leek iedereen vooral zijn eigen hachje te willen redden, zelfs al moest hij daartoe zijn trots inslikken.

Nadat de Leibstandarte zich had teruggetrokken uit Praag, gaf het merendeel ervan zich in het zuiden van Duitsland in kleine groepjes over aan Pattons derde leger.

Peiper niet. Hij zou zich nooit overgeven. In de chaotische laatste dagen van de oorlog ging hij er alleen op uit, vastberaden om naar huis terug te keren in Beieren en zijn vrouw en drie kinderen weer te zien. Maar twintig kilometer van zijn eigen voordeur werd Peiper gevangengenomen door een Amerikaanse patrouille en in een ‘kooi’ geplaatst, zoals de enorme kampen voor Duitse krijgsgevangenen werden genoemd.

‘Terwijl de wereld van het prikkeldraad zich om ons sloot,’ zou Peiper later schrijven, ‘waren wij kinderen geworden die plotseling hun moeder kwijt waren geraakt. Wij waren opgevoed met duidelijke regels over het front en we konden de nieuwe regels van het spel niet begrijpen... Onze onschuld was grenzeloos. De staat had zijn jeugd alleen geleerd met wapens om te gaan. Ons was niet geleerd om te gaan met verraad. Gisteren maakten we nog deel uit van het grote Duitse leger; vandaag worden we veracht en gemeden, omringd door de loeiende menigte als waren we de zondebokken van de natie.’^[675]

De volgende dag, wist Peiper, zouden de Amerikaanse veroveraars wraak komen nemen. Eén ding stond vast: het bloedbad bij Malmedy zou niet ongestraft blijven en Peiper maakte zich klaar voor de strop van de beul.

Otto Skorzeny’s oorlog eindigde treffend in een dramatische climax. Het was zijn laatste missie om in de Beierse Alpen een verschansing te organiseren waar, zo was hem verteld, Hitler een laatste veldslag zou strijden met twintig divisies die zich zouden ingraven rond een

toevluchtsoord hoog in de bergen. Maar toen, op de dag na Boucks bevrijding, had Hitler zelfmoord gepleegd en zat Skorzeny voor het eerst zonder missie in vijf jaar van niet aflatend oorlogvoeren.

Tot tien dagen na het einde van de oorlog keek Skorzeny toe hoe de lentezon hoog in de Alpen de sneeuw en het ijs deed smelten. Toen hij ontdekte dat Duitsland zich formeel had overgegeven aan het 7e, kreeg hij een kans om te ontsnappen – een piloot had aangeboden om hem en enkele anderen naar Spanje te vliegen. Skorzeny wilde zijn manschappen echter nog niet meteen in de steek laten. Hij wilde zorgen dat hun formele overgave goed werd voltrokken.

In de maand mei nam Skorzeny driemaal contact op met geallieerde autoriteiten in dorpen in de buurt. Intussen meldde een krant: ‘De meest duivels slimme man van Duitsland is nog steeds op vrije voeten. Er wordt overal jacht op hem gemaakt door de slimste mannen van de geallieerde inlichtingendiensten.’^[676] De geallieerden in de Alpen rond de Oostenrijks-Duitse grens meenden echter blijkbaar dat het aanbod tot overgave van ‘Skorzeny’ een list was en namen geen contact met hem op.

Uiteindelijk reed Skorzeny de bergen af en probeerde hij zich over te geven bij een Amerikaans bevoorradingsdepot in de buurt. De dienstdoende sergeant had nog nooit van Skorzeny gehoord en had het te druk voor een zoveelste Duitser die zich kwam overgeven, dus gaf hij een jeepchauffeur uit Texas bevel om Skorzeny mee te nemen naar een divisiehoofdkwartier in Salzburg. Een Amerikaanse majoor aldaar stuurde Skorzeny onder bewaking naar een villa buiten Salzburg waar hij werd gefouilleerd. Vervolgens werd hij naar een gevangenis gebracht in een jeep die werd gevolgd door een gepantserde auto met een machinegeweer erop. Een MP hield gedurende die reis voortdurend een pistool op Skorzeny’s hart gericht.

Terwijl Peiper wegwijnde in zijn ‘kooi’ en Skorzeny werd onderworpen aan een schijnbaar eindeloze reeks verhoren, wachtten verschillende leden van Lyle Boucks I&R-peloton af wanneer ze weer naar huis zouden mogen gaan. Hun nieuwe verblijfplaats was een barak in een nieuw kamp: een ‘vetmestcentrum’ dat Camp Lucky Strike heette, vlak bij de Franse havenstad Le Havre, waar ze minder dan een jaar eerder op het Europese continent waren gearriveerd. Ze waren nu niet langer krijgsgevangenen maar ‘RAMP’s – recovered allied military personnel (teruggekeerd geallieerd militair personeel).

Soldaat Kurt Vonnegut herinnerde zich zijn verblijf in Lucky Strike levendig: ‘We kregen cheeseburgers en milkshakes en mochten naar huis bellen. Toen ik gevangen werd genomen woog ik 81 kilo. Toen ik vrijkwam woog ik 60 kilo. Toen ik in Camp Lucky Strike kwam, had ik veel spierweefsel verloren. Uiteindelijk kwam ik thuis met een hele overjas aan vet.’^[677]

Sergeant Peter Gacki uit luitenant Warren Springers artillerievuurleidingsgroep bracht twee weken door in Camp Lucky Strike. ‘De rijen bij de keukens waren heel lang,’ herinnerde hij zich. ‘Nadat je had gegeten mocht je weer in de rij gaan staan en tegen de tijd dat je vooraan in de rij stond had je alweer honger. Je mag van me geloven dat niemand er over het eten klaagde. Het was alsof je in de hemel was.’^[678]

Toch brak de dag aan dat korporaal Sam Jenkins en de anderen van het peloton Camp Lucky Strike moesten verlaten. ‘We stapten op vrachtwagens die ons naar Le Havre brachten,’ herinnerde hij zich. ‘Er waren een paar lui uit New Mexico bij ons – ze waren Spaanstalig. Opeens zag een van hen een Frans meisje over straat lopen. Hij sprong uit de vrachtwagen. “Ik zie jullie later nog!” riep hij. We hebben hem nooit weer gezien. Misschien zit hij daar nog steeds.’^[679]

In de zomer van 1945 leek het alsof het 394e infanterieregiment door

een wonder behouden was gebleven: hoe anders kon worden verklaard dat van alle leden van een peloton dat op die ene dag in december zo hard had gevochten en zoveel vijanden had gedood iedereen nog in leven was? Alleen een wonder kon toch verklaren waarom alle manschappen van Lyle Bouck die zomer weer thuiskwamen terwijl zoveel andere eenheden waren gedecimeerd?

Terwijl ze herstelden, voelden velen van hen niet langer de verbittering over het welhaast suïcidale bevel dat ze hadden moeten uitvoeren, over de offers die ze hadden moeten brengen opdat anderen net iets meer tijd zouden hebben, over hun verval tot menselijke wrakken door de monumentale fouten die vooraf aan het Ardennenoffensief waren gemaakt bij het interpreteren van inlichtingen. Toen ze hoorden wat er met andere 99'ers was gebeurd, waren ze in het algemeen dankbaar dat zij nog leefden, dat zij al snel de oorlog achter zich konden laten en hopelijk ook vergeten, zeker hun ervaringen als krijgsgevangenen. Nu konden ze weer naar hun tijdelijk onderbroken, normale leven teruggaan.

Pelotonsergeant William Slake was de eerste van het peloton die deze zomer uit Camp Lucky Strike naar huis terugging. Samen met enkele honderden andere soldaten stak hij de Atlantische Oceaan over in een Liberty-schip.

Veel terugkerende RAMP's zagen van Amerika eerst het Vrijheidsbeeld. Omhoogkijken naar Lady Liberty was een diep emotionele ervaring. 'Toen we [haar] in zicht kregen,' herinnerde een voormalige krijgsgevangene zich, 'was dat voor ons allemaal de grootste sensatie van de hele wereld. De blusboten van de kustwacht spotten water in de lucht terwijl ze langsij kwamen en voor ons uit op de kade speelde een sousafoonband.'^[680]

Op de avond dat Slake aankwam in New York at hij het 'meest fantastische stuk vlees' dat hij ooit had gezien. Toen, nog geen twaalf uur

nadat hij in de Verenigde Staten was aangekomen, stapte hij op een trein naar Fort Sam Houston in San Antonio in Texas, de staat waar hij vandaan kwam. Overal stonden mensen langs de rails te zwaaien en ze gaven eten en bier aan de soldaten. Terwijl de trein Little Rock in Arkansas binnenreed, wees een soldaat uit het raam.

‘Daar is mijn huis!’

Bij een spoorwegovergang zag een soldaat zomaar zijn vrouw in een wachtende auto zitten. ‘Hij sprong zo uit het raam,’ herinnerde Scape zich. ‘Zij zag hem en viel bijna flauw. Toen we in Fort Sam Houston aankwamen, stonden ze daar allebei op ons te wachten.’^[681]

Scape ging terug naar huis en ging weer in dienst bij de landmacht. Hij zou uiteindelijk dertig jaar dienen en de strijd zien in Korea en in Vietnam. Toen hij met pensioen ging, had hij de zeldzame eer sergeant-majoor te zijn bij de Amerikaanse landmacht – de hoogste rang die een onderofficier uiteindelijk kan bereiken.

Soldaat eerste klasse Risto Milosevich kwam in de Verenigde Staten terug via Norfolk in Virginia, waar hij op een trein stapte naar Californië, waar hij vandaan kwam. Het kostte hem twintig dagen om de Verenigde Staten te doorkruisen. ‘In elk klein dorpje waar we stopten stonden bands klaar om voor ons te spelen en zo,’ herinnerde hij zich. ‘In elke stad raakten we een handvol mannen kwijt. Hun meisjes wachtten daar op hen en namen ze dan mee naar huis. Maar een paar van ons kwamen in Californië aan. Toen kregen we negentig dagen verlof. De jongens die van de trein waren gesprongen, kwamen teruglopen en kregen dan toch negentig dagen verlof.’^[682]

Nadat de atoombommen waren geworpen op Hiroshima en Nagasaki in augustus 1945 en de oorlog ook in de Stille Oceaan eindigde, kreeg soldaat eerste klasse Risto Milosevich een kantoorbaan waarbij hij grondtroepen uit de dienst ontsloeg in Fort MacArthur vlak bij Los

Angeles. Milosevich had leren typen in zijn tijd bij het ASTP en kreeg de negende wacht toegewezen: ‘Het was het gemakkelijkste baantje dat ik ooit heb gehad.’

Op een avond verscheen uitgerekend luitenant-kolonel Kriz in de rij voor zijn bureau.

‘Oké, Milosevich, over een paar uur wil ik hier weg zijn.’

‘Wat? Maak je een grapje?’ zei Milosevich. ‘Voor officieren duurt het zeven dagen. Drie dagen voor niet-officieren.’

Milosevich nam hem in de maling. Hij wist het klaar te spelen om Kriz in slechts zeven uur zijn groot verlof te geven. Later schertste hij: ‘Ik kreeg mezelf er een stuk sneller doorheen – een uur en drie kwartier.’^[683]

Milosevich ging toen weer bij zijn vader aan het werk in het aannemingsbedrijf. Uiteindelijk zou hij zijn eigen bouwbedrijf opzetten en in het welvarende Californië goed zakendoen.

De 38-jarige soldaat eerste klasse Jordan ‘Pop’ Robinson, de man die tijdens die noodlottige decembermaand de trekking had gewonnen om Marlene Dietrich te gaan zien, probeerde terug te gaan naar de kolenmijnen waar hij had gewerkt voor hij het leger in ging, maar kwam erachter dat hij nog te zwak was. Daarom probeerde hij het met een tabaksplantage en vestigde zich in Blaine in Tennessee.^[684]

De ‘quiz kids’ in het peloton keerden echter naar Amerika terug en maakten gebruik van de *GI Bill* en zouden allemaal succesvolle carrières krijgen als artsen en advocaten. De voormalige ASTP’er soldaat eerste klasse Carlos Fernandez realiseerde zijn ambitie van voor de oorlog en werd een gerespecteerd arts in de stad El Paso waar hij vandaan kwam. Zijn goede vriend Robert Lambert uit Minnesota deed het goed als advocaat in Californië en stierf uiteindelijk in het voorjaar van 2003.

Met anderen liep het niet zo goed af.

Korporaal Aubrey ‘Schnoz’ McGehee, die zoveel had gedaan om korporaal Sam Jenkins te redden, wist zich nooit meer helemaal aan te passen aan het burgerleven. Hij stierf eenzaam in de jaren tachtig terwijl hij leed aan chronische schizofrenie en woonde in een pension in de nabijheid van zijn geliefde footballveld van de Universiteit van Louisiana, waar hij de gelukkigste middagen van zijn leven had doorgebracht.

De man die het ernstigst gewond was van het peloton, soldaat Bill James, kwam in juni 1945 aan boord van een ziekenvlucht terug in de Verenigde Staten. Vanuit Brooklyn belde hij zijn ouders in White Plains in New York op om te vertellen dat hij naar Cleveland werd gestuurd voor plastische chirurgie. Zijn jongere zus, Anna Tsakanikas, herinnerde zich het telefoongesprek zestig jaar later nog levendig: ‘We huilden. Iedereen hilde... Alleen mijn moeder ging naar Cleveland toe om hem op te zoeken. Ze had de hoop al bijna opgegeven toen hij nog krijgsgevangen was, maar had gebeden dat hij nog thuis zou komen. Ik was heel jaloers dat ik niet met haar mee mocht. Ze kwam terug en vertelde hoe erg hij eraan toe was. Het was verschrikkelijk en heel pijnlijk voor haar om haar zoon zo te zien.’^[685]

Het laatste lid van het peloton dat weer voet zette op Amerikaanse bodem was soldaat Joseph McConnell, die pas op 19 november 1945 terugkeerde. Hij was sinds hij in dienst ging achttien kilo afgevallen en zijn lichaam was bedekt met steenpuisten. ‘Op de dag dat ik thuiskwam, stond er geen menigte en werd er niets gevierd,’ zei hij. ‘Ik stapte net als alle anderen gewoon uit het vliegtuig.’^[686] In 1948, na zijn ontslag uit het leger, ging McConnell op een bus rijden voor Greyhound. In 1966 verhuisde hij met zijn gezin naar Phoenix. McConnell en zijn vrouw Treva hebben nu drie kinderen en drie kleinkinderen.^[687]

Aan het eind van de oorlog werd soldaat Louis Kalil naar Engeland gebracht met zijn maten Roy Burke en de Britse parachutist Robbie, die

toen werd overgeplaatst naar een ziekenhuis voor Britse troepen. Het was moeilijk om afscheid te nemen na alle intense ervaringen die ze als krijgsgevangenen hadden gedeeld. Ze voelden zich nu voor altijd met elkaar verbonden en waren nog nooit zo hecht met anderen geweest.

‘Nou, als het allemaal goed komt, kom ik misschien naar Engeland om je op te zoeken,’ zei Kalil tegen Robbie. ‘En als je ooit naar de Verenigde Staten komt, ben je gewoon welkom. Je mag altijd langskomen.’

‘Waarschijnlijk zal ik nooit naar de Verenigde Staten komen.’

Robbie had gelijk. Ze zouden elkaar nooit weerzien.

Roy Burke en Kalil brachten een maand door in Engeland om te herstellen en werden toen naar Prestwick in Schotland gebracht. Tien dagen later werd hun gevraagd hoe ze naar huis wilden gaan: per vliegtuig of per boot?

‘Je bent een kaakgeval,’ legde een verpleger uit. ‘Je mag kiezen.’

‘Ik ben van Brussel via Engeland naar Prestwick gevlogen,’ zei Kalil. ‘Ik neem het vliegtuig wel.’

Roy Burke koos voor de overtocht per schip. Burke was in Bastogne gedropt als vervanger bij de 101e luchtlandingsdivisie en voelde er niets voor om ooit nog in een vliegtuig te stappen.

De mannen kregen hun vertrekdata te horen. Terwijl Kalil wachtte tot hij in een tot passagiersvliegtuig omgebouwde C-54 kon stappen, zag hij tot zijn verbazing dat Burke in dezelfde rij stond. Aan Burke’s wens was niet voldaan. De twee zaten naast elkaar in het vliegtuig. Ze waren bijna de Atlantische Oceaan over toen Roy Burke Kalil aanstootte.

‘Louis, kijk eens naar die motor.’

Kalil keek uit het raam. De motor lekte olie en stond al snel in brand.

‘Weet je, dit is nu precies waarom ik niet wilde vliegen. Zo zullen we nooit thuiskomen. We gaan neerstorten.’

‘Misschien heb je gelijk.’

Gelukkig zette de piloot de motor uit. De vlammen verdwenen en het vliegtuig redde het tot Newfoundland, waar het werd gerepareerd. De volgende dag stegen Burke en Kalil weer op. Deze keer vloog het toestel regelrecht een elektrische storm in. Al gauw werden ze heen en weer geslingerd terwijl het vliegtuig vervaarlijk kraakte.

‘Louis, wat heb ik je gezegd? We komen nooit thuis. We komen nooit thuis.’^[688]

De piloot zag zich gedwongen te landen op Bradley Field in Connecticut. Ze waren nu tenminste aangekomen op Amerikaans grondgebied. Toen vlogen ze verder naar Mitchell Field in New York. Op weg naar Manhattan vanaf het vliegveld raakte de buschauffeur de weg kwijt.

‘We komen nooit thuis.’^[689]

Uiteindelijk kwamen ze toch thuis. Voor Kalil was dat echter pas na veertien maanden van intensieve chirurgie in Cleveland. Zodra hij in Amerika was aangekomen had hij toestemming gekregen om drie minuten te praten met zijn familie. Er was niet genoeg tijd geweest om echt iets te zeggen, behalve dan waar hij was, dat hij thuis was en dat hij weer zou bellen zodra het kon. Kalil was blij dat hij weer naar een ziekenhuis werd gestuurd: hij wilde niet dat zijn familie zijn lelijk misvormde gezicht zag.

In Cleveland stond Kalil opnieuw verstoeld toen hij Roy Burke weer tegenkwam. Ze brachten het resterende deel van hun herstel samen door en bleven hun leven lang bevriend.

Na zes operaties aan zijn gezicht verliet de 23-jarige Louis Kalil het ziekenhuis in het voorjaar van 1946 als een totaal ander mens. In het vervolg zou hij alles nemen zoals het kwam en hij was met alles voorzichtig geworden. Hij had het gevoel dat hij geluk had gehad dat hij nog thuis was gekomen terwijl zoveel anderen er niet zo genadig afgekomen waren. Het was inderdaad een wonder dat de Duitse

geweergranaat op die lange dag in december 1944 niet was ontploft. Net zoals elk ander terugkerend lid van zijn peloton had Kalil een nieuwe grotere waardering voor zijn familie en was hij vastbesloten om zoveel mogelijk tijd met hen door te brengen.

Toen soldaat Louis Kalil eindelijk terug was in Mishawaka in Indiana, stond zijn vader bij de voordeur op hem te wachten.

‘We wisten niet of we je nog terug zouden zien of niet,’ zei hij met een blik van onmetelijke vreugde op zijn gezicht.^[690]

Zijn vader liet zich op zijn knieën zakken en kuste de grond.

Hoofdstuk 17. Gerechtigheid

Eind december 1945 werd Jochen Peiper uit zijn ‘kooi’ gehaald en in Dachau geïnterneerd als verdachte oorlogsmisdadiger; het dodenkamp waar het krijgsgevangentransport van Lyle Bouck korte tijd halt gehouden had. Hij werd al snel bezocht door inspecteurs die van Peiper zelf wilden horen wat er op 17 december 1944 bij de kruising in Baugnez was gebeurd. Het bloedbad van Malmedy had inmiddels veel publiciteit gekregen en werd al snel de bekendste gruweldaad die op het Europese strijdtoneel tegen Amerikanen was begaan.

Peiper en anderen uit zijn *Kampfgruppe* werden al snel formeel beschuldigd van de verantwoordelijkheid voor het bloedbad en tientallen andere moorden, voornamelijk op weerloze Belgische burgers. In mei 1946 was Peiper een van de zeventig mannen die met nummers op hun borst plaatsnamen in een militaire rechtszaal. Peiper had nummer 42 en Sepp Dietrich had nummer 11. Door de aanklager werden ze geportretteerd als wrede, harteloze SS-fanaten die niets, hoe barbaars ook, zouden hebben nagelaten om Hitlers laatste wanhopige tegenaanval te doen slagen. Voor sommige ooggetuigen leek het alsof het pure kwaad hier terechtstond. Kranten over de hele wereld citeerden gruwelijke details uit de verslagen van de lijkschouwingen: soldaten waren verminkt, van dichtbij in het gezicht geschoten, genadeloos neergemaaid terwijl ze hun handen omhooghielden. Ter verdediging werd benadrukt dat Peiper nooit lid was geweest van de nazipartij en dat hij simpelweg had gevochten voor het vaderland en voor de Führer.

Amerikaanse overlevenden van het bloedbad van Malmedy deden hun relaas en getuigden dat de Duitsers hun groep zonder enige uitlokking hadden neergemaaid. Gedurende intense kruisverhoren gaven

verschillende manschappen van Peiper toe dat ze krijgsgevangenen en hulpeloze, gewonde Amerikanen hadden gedood. De belangrijkste Amerikaanse aanklager, luitenant-kolonel Burton Ellis, vertelde het hof dat ‘sommige [Duitse] troepen werd verteld dat ze moesten uitmunten in het doden van krijgsgevangenen en tegelijkertijd in het vechten zelf. Anderen werd gezegd dat ze zoveel mogelijk *Rabatz* moesten maken, wat in het spraakgebruik van de SS betekende dat ze er plezier in moesten scheppen om alles en iedereen te doden die ze in het zicht kregen.’^[691]

Peipers meerdere, Sepp Dietrich, probeerde zijn handen te wassen in onschuld door de eindverantwoordelijkheid af te schuiven op zijn manschappen. ‘Ik gaf bevel dat alle weerstand moest worden gebroken door terreur,’ gaf hij toe. ‘Ik heb echter zeker niet het bevel gegeven om krijgsgevangenen dood te schieten.’^[692]

Tijdens de verhoren in Dachau was Jochen Peiper even toeschietelijk als anders. In het heetst van de strijd, met zoveel te verliezen, kon de veiligheid van krijgsgevangenen nooit absoluut worden gegarandeerd – de ware strijders van beide zijden wisten dat wel. ‘Ik weet nagenoeg zeker,’ gaf Peiper toe, ‘[dat] expliciet werd verordonneerd dat krijgsgevangenen moesten worden doodgeschoten wanneer de plaatselijke omstandigheden dat geboden... Ik heb niet gezegd dat krijgsgevangenen moesten worden doodgeschoten toen de plaatselijke omstandigheden dat geboden, want degenen die daarbij waren, waren allemaal ervaren officieren voor wie dat overduidelijk was.’^[693]

Toen de vonnissen eindelijk waren geveld, werd maar één beklagde vrijgesproken. 43 mannen werden veroordeeld tot de dood door ophanging en kregen een rode jas aan zoals dat in de Duitse traditie bij veroordelingen gebeurde. Dietrich kreeg een levenslange gevangenisstraf opgelegd.

Peiper vroeg of hem als officier niet de executie door een vuurpeloton toekwam in plaats van te worden gehangen als een ordinaire moordenaar. Al snel werd daartegen beroep aangetekend en toen werd het lot van Peiper een politieke zaak. Het bleek dat joodse bewakers Peiper en anderen hadden mishandeld, blijkbaar uit wraak om de zes miljoen joden die waren vermoord in het kader van de *Endlösung*. Essentiële bekentenissen waren afgelegd onder dubieuze omstandigheden. De beklagden hadden zelfs nepexecuties en aframmelingen moeten doorstaan.

De Koude Oorlog was nu begonnen en de Amerikaanse autoriteiten waren, zoals later werd geredeneerd, even geïnteresseerd in het aanhouden van Duitsland als bolwerk tegen het communisme als in het uitoefenen van hun wraak of, zoals slachtoffers van *Kampfgruppe* Peiper het zagen, zuivere gerechtigheid. Peipers verdediger, kolonel Willis M. Everett, uitte openlijke kritiek op het proces. Daarop volgde een onderzoek van het Senate Armed Services Committee. Tijdens de hoorzittingen nam een jonge senator uit Wisconsin, Joseph McCarthy, het voor Peiper op en beschuldigde Peipers aanklagers van een heksenjacht. McCarthy overdreef en loog bovendien over de ongetwijfeld krenkende behandeling door de bewakers in Dachau. Nadat hij William R. Perl, de belangrijkste ondervrager van onder anderen Peiper, van fysiek geweld en meened had beschuldigd, stormde McCarthy de rechtszaal uit. Het Amerikaanse leger had ‘Gestapo-tactieken’^[694] gebruikt, raasde McCarthy, die al snel zijn eigen rancuneuze en uiteindelijk in diskrediet geraakte heksenjacht leidde, waarbij hij in Amerika zelf duizenden vermeende communisten uit overheidsfuncties probeerde te zetten.

Intussen zat Peiper in de gevangenis in Landsberg te wachten op de voltrekking van zijn vonnis – dezelfde gevangenis waar Hitler *Mein Kampf* had geschreven – en verwachtte elk moment voor het vuurpeloton

te moeten verschijnen. ‘Als men zichzelf niet al te serieus neemt, zien de zaken er hierbinnen iets anders uit,’ schreef hij in zijn cel. ‘Alles wat iemand overkomt is draaglijk. Ik heb te veel van het leven gezien om er niet om te kunnen lachen; voor een intelligent mens is het een komedie.’^[695]

De komedie leek zelfs een goed einde te gaan krijgen. Peiper en de andere SS'ers ontkwamen aan het vuurpeloton en ook aan de strop: op 30 januari 1951 verklaarde generaal Thomas Handy, de opperbevelhebber van het zevende Amerikaanse leger in Duitsland, dat alle doodvonnissen zouden worden omgezet in levenslange gevangenisstraffen. De overlevenden van het bloedbad van Malmedy en veel andere veteranen van het Ardennenoffensief waren diep beledigd.

Op de dag dat Peiper hoorde dat hij niet zou sterven, schreef hij aan Everett: ‘Wij hebben een geweldige overwinning behaald en, naast God, bent u het die ons gezegend hebt. In alle lange en donkere jaren bent u het lichtbaken geweest voor de verloren zielen van de jongens van Malmedy, de stem en het geweten van de goede Amerikaan en het huidige succes komt u toe, ondanks de bekende schijn die wij tegen hebben. Daarom, kolonel, wil ik onze eeuwige dank aan u uitspreken namens alle betrokken families.’^[696]

Veel van de veroordeelden werden al snel vrijgelaten. Sepp Dietrich, een van Hitlers meest meedogenloze SS-generaals, verliet al in 1955 als vrij man de gevangenis. Peiper verliet de gevangenis in Landsberg in 1956, net op tijd om met zijn familie kerst te vieren.

‘Toen mijn vader werd vrijgelaten,’ herinnerde Peipers dochter Elke zich, ‘kwam hij terug bij een familie waarin de moeder en de halfvolwassen kinderen al een hechte eenheid hadden gevormd. Papa kenden we alleen van de brieven en van een incidenteel bezoek aan Landsberg. Het was niet gemakkelijk om aan hem te wennen en het

duurde even voordat hij echt werd geaccepteerd in de eenheid van ons gezin.⁶⁹⁷

Kort na zijn vrijlating ging Peiper aan het werk bij Porsche in Stuttgart. Het bedrijf bood ook werk aan andere voormalige SS'ers. Porsche had bovendien de Panther-tanks gebouwd waarin Peiper en zijn mannen over de Russische steppen waren gestormd. Het duurde niet lang of Peiper werkte zich op naar het bestuur van het bedrijf, waarbij zijn briljante tactische inzicht en daadkrachtige leiderschap opnieuw te gelde werden gemaakt. Een nieuwe feniks was uit zijn as herrezen. Het Derde Rijk was nu een democratische republiek die te zeer in beslag werd genomen door het wonder van haar wedergeboorte om stil te staan bij het verleden van diegenen die haar zo kort geleden in de as hadden gelegd.

Peiper zat al snel in een hoge positie als publiciteitsmanager bij Porsche en men dacht eraan hem een nog hogere post in het bedrijf te geven. Toen ontdekten linkse functionarissen bij de vakbond zijn verleden en eisten zijn ontslag. Peiper kreeg vervolgens werk bij Volkswagen in Stuttgart, maar daar zorgden vakbondsfunctionarissen er opnieuw voor dat hij werd ontslagen.

Eind jaren zestig had Peiper genoeg van de 'failliete staat' Duitsland, dat inmiddels de economische broeikas van Europa was. Hij besloot om een rustig leven te gaan leiden, nota bene in Frankrijk. In 1940 was hij gecharmeerd geraakt van een gebied rond de hoogvlakte van Langres in het zuidoosten van Frankrijk. Toen had Peiper een Franse krijgsgevangene uit die regio, een man die Gauthier heette, geholpen om uit Duitsland terug te keren naar zijn familie in Frankrijk.

In 1969 verkocht de nog altijd dankbare Gauthier een stuk grond in het kleine dorpje Traves aan Peiper. Het lag dertien kilometer van de dichtstbijzijnde stad, Vesoul en hij en zijn vrouw verhuisden er kort daarna naartoe. Peiper ontdekte al snel dat hij niet de enige voormalige SS-

veteraan in het dorp was. Luitenant-kolonel Erwin Ketelhut woonde vlakbij en de twee raakten bevriend toen Peiper aan de rand van Traves een kleine houten blokhut bouwde met uitzicht op de oevers van een kleine rivier.

De dorpelingen wisten niet dat hun nieuwe buurman het gebied in 1940 samen met Heinrich Himmler had bezocht: de twee droomden van het opbouwen van een autonome SS-staat binnen het Derde Rijk. Het zou een walhalla voor de nazi's zijn geworden: vrij van joden en alleen bewoond door zuivere Ariërs en hun kinderen, de Übermensen. Natuurlijk kwam van die droom niets terecht, maar voormalige SS'ers zoals Peiper en Ketelhut konden zich nu in ieder geval thuis gaan voelen in die regio en terugdenken aan wat had kunnen zijn.

Begin jaren zeventig zorgde Peiper dat hij zijn houtkachel gaande kon houden en eten op tafel kon zetten door militaire geschiedenisboeken te vertalen. 'Het materiaal is deprimerend,' vertelde Peiper aan zijn zoon. 'Voor mij is duidelijk dat dit terugvallen in barbaarsheid niet alleen plaatsvond onder Hitler, maar dat dit altijd heeft plaatsgehad. Het is de mens die hier fout is. De mens heeft altijd geprobeerd zijn naasten te doden om de overleving van hemzelf en zijn familie te garanderen... De uitkomst van dit besef is berusting.'^[698]

Zelfs in Traves leed Peiper onvermijdelijk onder zijn verleden. Drie jaar nadat hij er was gaan wonen schreef een plaatselijke journalist – getipt door communisten – dat de beruchte Peiper van de SS, de slager van Malmedy, zich in Traves verscholen hield. 'Als ik hier ben,' kaatste Peiper de bal arrogant terug, 'is dat omdat in 1940 de Fransen alhier de moed niet hadden. Men dreigt mijn huis af te branden. Ik dacht dat Frankrijk een democratisch land is dat de mensenrechten respecteert.'^[699]

Rond dezelfde tijd dat Peiper Duitsland verliet, liep technisch sergeant

William Slape, die nog steeds in het Amerikaanse leger diende, een kroeg binnen vlak bij zijn legerbasis in Duitsland. Tot zijn verbazing herkende hij de barman als diezelfde Duitse parachutist die hem in 1944 in Lanzerath gevangen had genomen. ‘Ik liep de voordeur binnen,’ herinnerde Slape zich, ‘en die ouwe kale grapjas kwam van achter de bar vandaan gestoven. Ik kwam die vervloekte bar pas om twee uur ’s nachts uit. We hebben heel wat afgelachen. De man zette de mensen de kroeg uit en bracht zijn familie naar binnen om hen voor te stellen aan de Amerikaanse soldaat op wie hij ooit zijn geweer had gericht. Ik vond hem heel geschikt. Het was een prima vent.’

‘Waarom schoot je me die keer niet neer?’

‘Ik had te veel respect voor je,’ antwoordde zijn voormalige vijand.^[700]

In tegenstelling tot die van Jochen Peiper ging het na de oorlog steeds beter met de carrière van Otto Skorzeny. Toen zijn proces in Dachau begon, een jaar na dat van Peiper en zijn mannen, werd hij op controversiële wijze vrijgesproken van alle tenlasteleggingen nadat de Britse *wing commander* Yeo Thomas, de beroemde ‘White Rabbit’, getuigde dat Britse agenten die achter de Duitse linies opereerden zich net zoals Skorzeny’s mannen hadden verkleed in vijandelijke uniformen. Als Skorzeny zou worden gehangen omdat hij zijn mannen datzelfde had opgedragen, dan zouden ook Yeo Thomas en vele anderen hetzelfde lot moeten ondergaan. De aanklagers hadden lang gezocht naar een oorlogsmisdaad waarvoor ze Skorzeny konden veroordelen, maar waren daar niet in geslaagd.

Nu dreigde Skorzeny te worden uitgeleverd aan voormalig Tsjecho-Slowakije, dat eind jaren veertig onder de invloed van de Sovjet-Unie verkeerde, dus ontluchtte hij Europa en vestigde zich in Argentinië; nog zo’n favoriete bestemming van voormalige leden van de SS. Volgens sommige bronnen werd hij daar hartelijk verwelkomd door een andere

fascist, kolonel Peron en door Eva, de legendarische vrouw van de dictator, die Skorzeny later beweerde te hebben verleid nadat hij een aanslag op haar leven had verijdeld. In Buenos Aires hernieuwde Skorzeny zijn contact met andere voormalige SS'ers en volgens sommige berichten slaagde hij erin de voormalige nazi's heimelijk enkele honderden miljoenen dollars aan nazigoud terug te bezorgen dat gedurende de laatste maanden van het Derde Rijk naar Argentinië was verscheept.^[701]

In 1952 ging Skorzeny werken voor een andere kolonel, Gamal Abdul Nasser, die in Egypte de macht had gegrepen. Skorzeny en tientallen andere voormalige SS'ers hielpen Nasser, een groot bewonderaar van Hitler, om een geheime dienst op te zetten en op te leiden. Van Skorzeny werd ook gezegd dat hij Palestijnse terroristen opleidde, dat hij andere Arabische naties hielp in hun strijd tegen het prille Israël en dat hij wapens naar Egypte smokkelde. Hij werkte bovendien indirect voor de Amerikaanse CIA, via het duistere netwerk van nazi's dat werd aangevoerd door generaal Reinhard Gehlen, het voormalige hoofd van de inlichtingendienst aan het oostfront. De Koude Oorlog was nu op zijn hoogtepunt en mannen als Skorzeny, die uitstekende banden onderhielden met de anti-communisten in heel Oost-Duitsland, waren de ideale agenten. Van Skorzeny is zelfs beweerd dat hij eind jaren zestig betrokken was bij door de CIA gefinancierde pogingen om Fidel Castro te vermoorden.

In de jaren zeventig werd van 'de gevaarlijkste man van Europa' gezegd dat hij wapens naar Afrika smokkelde en dat hij in het fascistische Spanje woonde. Het land werd toen nog steeds geregeerd door generaal Franco, die eind jaren dertig met Hitlers hulp de Spaanse democratie om zeep had geholpen. Op 7 juli 1975, nadat hij naar verluidt de veilige terugkeer van het lichaam van Eva Peron naar kolonel Peron in Argentinië had verzorgd, stierf Otto Skorzeny vredig een natuurlijke dood

in zijn bed, tot het laatste toe een verstokte nazi en antisemiet.

Hoofdstuk 18. De laatste slagen

Hoewel hij nog in de twintig was, was Lyle Bouck jaren na zijn terugkeer naar St. Louis nog maar een schim van wat hij vroeger was. Hij leed aan de slepende gevolgen van hepatitis en had vrijwel voortdurend pijn. Pas nadat hij een chiropractor had bezocht verbeterde zijn gezondheid weer.

Bouck wilde in het leger blijven en vulde de formulieren in waarmee hij zich van de permanente rang van eerste luitenant kon verzekeren. Tot zijn ontsteltenis kreeg hij een brief terug waarin werd meegedeeld dat hij in het reguliere leger was aangenomen, maar slechts als tweede luitenant. ‘Diezelfde dag ontving ik nog een brief,’ herinnerde hij zich. ‘Die brief bevatte het loon voor mijn verloftijd en het was veel minder dan ik had verwacht. Ik belde op en kreeg te horen dat wanneer je voor een bepaalde tijd soldaat was, je volgens de regels van die loonschaal vergoed kreeg. Ik was zo pissig dat ik er de brui aan gaf [en] mijn aanstellingsbrief verscheurde.’^[702] Bouck overwoog daarna om advocaat te worden, maar nadat hij op een feestje een chiropractor had gesproken en zich herinnerde hoe dat vak hem had helpen genezen, besloot hij te gaan studeren om chiropractor te worden. Hij had aanvankelijk moeite om cliënten te vinden, maar na enkele jaren werd hij beschouwd als een van de besten in zijn vak in heel St. Louis.

Er was maar weinig contact tussen Bouck en zijn voormalige peloton. Bouck zocht wel luitenant-kolonel Kriz op in Grand Island in Nebraska, waar zijn voormalige mentor een succesvol zakenman was geworden en daarna de burgemeester van de stad. De oorlog had ook Kriz voorgoed veranderd. Hij was op zijn hoede om vertrouwelijk met anderen om te gaan. ‘Ik kreeg zoveel echte, goede vrienden,’ legde Kriz later uit. ‘Maar

toen gingen ze de strijd in en raakte ik ze allemaal kwijt... Iets van [die] gereserveerdheid ten opzichte van anderen heb ik nog steeds.’^[703]

In december 1965 ontving Bouck een brief van Bill James over het officiële geschiedkundige werk van het Amerikaanse leger, *The Ardennes: Battle of the Bulge* door Hugh M. Cole. James had verrassend nieuws: ‘Bouck – wij waren gedurende dat hele etmaal verantwoordelijk voor het tegenhouden van de belangrijkste stoottroepen van het hele Duitse offensief. Je zou het echter niet hebben geweten als je er niet bij was geweest en vervolgens het relaas zou lezen vanuit zowel het Amerikaanse als het Duitse perspectief. Luister, Bouck. Ik zou graag zien dat onze eenheid werd genoemd, maar belangrijker is dat de hele wereld te weten komt dat zonder jouw kalme vastberadenheid alles heel anders had kunnen lopen... Weet je nog dat je zei “De pot op met die torpedo’s! Laat ze maar komen?” Wat zijn deze keer je orders?’^[704]

Bouck had geen orders. Hij had nu een heel drukke praktijk in St. Louis en drie kinderen te onderhouden. Hij leek er niets bij te winnen als hij het verleden zou oprakelen. Maar Bouck voelde zich wel verantwoordelijk voor de verwondingen van James en vroeg zich nu bovendien af of hij zijn plicht als officier had verzaakt in mei 1945. Zijn mannen hadden met een ongelofelijke moed gevochten. Als James gelijk had wat betreft het belang van hun acties, was het nu toch zijn plicht om te zorgen voor hun erkenning? Bouck probeerde contact op te nemen met de voormalige leden van het peloton en anderen van de 99e divisie, onder wie generaal Lauer.

‘Ik ben net zoals jij van mening,’ antwoordde Lauer, ‘dat de 99e infanteriedivisie absoluut niet de eer kreeg die het toekwam door die uiterst heldhaftige verdediging tijdens de eerste drie dagen van het Ardennenoffensief... Het was het ‘doen of sterven’ bevel, het ‘tegen elke prijs standhouden’ bevel dat ik die dag uitvaardigde, dat tot op de

letter ten uitvoer werd gebracht door alle eenheden van de divisie, zelfs tot aan de kleine elementen zoals het jouwe toe, waardoor de vernietiging van de noordelijke hoek van de Ardennen werd voorkomen. Als wij hadden gefaald, zou er geen Bastogne zijn geweest en zou de hele balans van de oorlog drastisch zijn veranderd.^{’[705]}

Voor James groeide het verlangen naar erkenning al snel uit tot een obsessie en misschien ook een manier om met de ernstige verwondingen aan zijn gezicht om te gaan, waardoor hij ontzettend misvormd was en doof aan één oor.

James was nu getrouwd en had vier zonen. Hij had zijn vrouw, Lucille ‘Peg’ Cas-sell uit West Virginia, een mooie jonge verpleegster in het leger, in 1945 ontmoet in het veteranenziekenhuis Valley Forge buiten Philadelphia. James had Cassell gevraagd of ze hem wat eten wilde brengen. Toen ze was teruggekomen met een flinke boterham, had James door zijn dichtgenaaide mond gemompeld: ‘Wat moet ik daar nu mee beginnen?’^{’[706]}

Beiden moesten lachen en Cassell had de boterham in kleine stukjes gebroken. Enkele weken later waren ze in het ziekenhuis getrouwd. ‘Hij moest vaak lachen om zijn bruiloft,’ herinnerde zijn zoon Ed zich. ‘Hij noemde het een bijeenkomst van gehandicapten. Hij was daar met zijn beschadigde gezicht en een paar anderen zonder bepaalde ledematen. Wat niet ontbrak was zijn geluk met de keuze voor zijn bruid. Mijn moeder moet ook een medaille krijgen. Omdat ze verpleegster was, kon ze in papa’s uitzonderlijke behoeften voorzien.’^{’[707]}

Het stel vestigde zich in White Plains in New York. James ging terug naar school en studeerde rechten aan Cornell, maar moest stoppen vanwege zijn oorlogswonden. Toen nam hij het ene baantje na het andere als verkoper van verzekeringen, maar dat stopte toen de pijn te erg werd. ‘Hij werd van steeds meer pijnstillers afhankelijk,’ herinnerde zijn zuster

Anna zich. ‘Op een gegeven moment was het zo erg dat hij elke dag naar mijn huis kwam, zo ziek als een hond en smekend om pijnstillers. Ik had een auto-ongeluk gehad en ik had genoeg liggen. Hij had altijd pijn, 24 uur per dag.’^[708]

Het leek erop dat hij alleen nog gelukkig was als hij met zijn vier zonen speelde.

Verdwenen was de knappe energiekeling met wie Anna was opgegroeid. James was nu vaak depressief. Hij droeg een ooglapje en het besef van zijn mismaakte gezicht was een marteling voor hem. De mensen staarden nu eenmaal naar hem of schrokken zelfs. Hij zocht geestelijke steun in de Grieks-orthodoxe kerk en overwoog zelfs om zelf geestelijke te worden. Hij werd ook politiek actief voor de republikeinse partij en kreeg als voorzitter van het district Rye in New York bekendheid als onverbloemd patriot.

De pijn werd steeds erger. Soms konden zijn burens ’s nachts niet slapen door zijn geschreeuw.^[709]

‘Voordat ze met de plastische chirurgie begonnen, kon je je vuist in het gat in zijn wang steken,’ herinnerde zijn zoon Edward zich. ‘Ze naaiden het blinde oog weer dicht en door de jaren heen ging het zo nu en dan open en dan weer dicht. Uiteindelijk werd dat weer te lastig en te pijnlijk, dus naaiden ze het voorgoed dicht. De pijn was altijd zo erg dat hij steeds meer verdovende middelen nodig had, dus probeerden de artsen het gebied af te stompen door zenuwen weg te halen. Daardoor raakte hij daar alle gevoel kwijt, zoals dat ook gaat als de tandarts novocaïne inspuit. Als we aten, thuis of buitenshuis, wist hij nooit of het langs zijn kin naar beneden droop en moesten we dat tegen hem zeggen zodat hij het weg kon vegen.’^[710]

In juni 1966 ontving Lyle Bouck een brief waarin stond dat hij in 1945 door de commandant van de 99e divisie, generaal Walter Lauer, was

onderscheiden met een Silver Star. ‘Met het bevel om de rechterflank te verdedigen tijdens het vijandelijke tegenoffensief, weerde luitenant Bouck... door moordende hoeveelheden vuur te geven en door bij de vijand zware verliezen te veroorzaken, de aanvankelijke aanval van de vijandelijke strijdkrachten af,’ luidde de eervolle vermelding. ‘Pas toen alle munitie was opgebruikt en verdere weerstand onmogelijk was geworden, gaf hij zich over onder bedreiging van een vijandelijk wapen.’^[711]

Bouck had de medaille ontvangen nadat hij zijn militaire stukken had opgevraagd om John Eisenhower, de zoon van de voormalige president, te helpen bij het onderzoek voor een boek over het Ardennenoffensief. ‘Ik had meer moeten doen om erkenning te krijgen voor het I&R-peloton, maar [in 1945] vond ik dat we niet meer hadden gedaan dan andere eenheden,’ herinnerde Bouck zich. ‘Maar nu wist ik dat het anders was gegaan. Uiteindelijk werd het voor mij een soort persoonlijke strijd om ervoor te zorgen dat [mijn mannen] de erkenning kregen voor wat zij als jongemannen hadden gedaan.’^[712]

John Eisenhower vroeg Bouck om met hem terug te gaan naar Lanzerath. Bouck kon zijn chiropraxiepraktijk echter niet in de steek laten, maar maakte geld vrij voor Bill James zodat die Eisenhower kon begeleiden naar de plek waar zij zo bloedig stand hadden gehouden. James en Eisenhower liepen naar de top van de heuvel, verkenden samen de oude stelling en bezochten zelfs café Scholzen. De koekoeksklok hing er nog altijd. James nam de klok mee naar huis en hing die boven de schouw als aandenken.^[713] Bouck hoorde van Eisenhower al snel alles over de reis: ‘Toen [Bill] daar boven op die heuvel aankwam en na begon te spelen wat er allemaal was gebeurd, was John bang dat hij hem in een kist terug naar huis zou moeten nemen.’^[714]

Om Eisenhower verder te helpen bij zijn onderzoek, stemde Bouck

ermee in om naar Jochen Peiper te schrijven en hem te vragen wat er volgens hem in Lanzerath was gebeurd. ‘Ik weet dat je ervan bent beschuldigd dat je mannen krijgsgevangenen neerschoten in Honsfeld, Bullingen en Malmedy,’ schreef Bouck. ‘Omdat wij niet werden mishandeld na een dag lang fel te hebben gevochten met de beste Duitse troepen, heb ik altijd het idee gehad dat je bent beschuldigd van iets wat buiten je macht lag. Het is bekend dat in het heetst van de strijd onbesuisd gedrag voorkomt en dat mannen dan dingen doen die ze normaal niet zouden doen. Ook onze troepen kwamen vaak in zulke situaties terecht.’^[715]

Peiper schreef snel en in vloeiend Engels terug en legde uit dat hij die dag was opgehouden doordat hij vastliep met zijn tanks. Toen gaf hij zijn indruk van Lanzerath zoals het was geweest toen hij daar aankwam: ‘Er klonk geen enkel schot. Het [café Scholzen] was vol soldaten, voornamelijk officieren, van wie de meeste sliepen...

Ik waardeer je eerlijke poging om de heersende versie van de geschiedenis te corrigeren... Maar wij verloren de oorlog, zijn uitgestoten en behoorlijk gedesillusioneerd. Hoewel we ook andere problemen hebben en geen tijd hebben om in ons militaire verleden te duiken, hebben wij toch nog een luisterend oor voor de taal van soldaten die aan het front waren. Daarom dank ik je, opnieuw, voor je helpende hand. Veel geluk en de beste wensen, Jochen Peiper.’^[716]

In januari 1967 nam een Duitse veteraan contact op met Lyle Bouck: de voormalige soldaat eerste klasse Rudi Frühbeisser van het Duitse 3e parachutistenregiment, die ook in Lanzerath had gevochten. Frühbeisser, die nu politiecommissaris was in Neurenberg, organiseerde een reünie voor zijn eenheid ter gelegenheid van het 25-jarige jubileum van het Ardennenoffensief. Hij vroeg zich af of de toenmalige tegenstanders van zijn kameraden, de mannen van de 99e divisie, geïnteresseerd waren in

een ontmoeting met de parachutisten in België.

Bouck gaf het snel door via de belangenvereniging van de 99e divisie en schreef zelfs aan Peiper met de vraag of die de jubileumviering wilde bijwonen.

Peiper schreef onmiddellijk terug: ‘De publieke opinie en bepaalde elementen van de pers en propaganda zouden een dergelijke ‘wapenstilstand’ niet tolereren, nu nog veel te veel mensen nog steeds met het moeilijke verleden kampen en nog altijd welvaren bij het openhouden van hun oude wonden. Een Amerikaanse luitenant-kolonel met een vaste rang, [de voormalige verdediger Everett] die durfde te [getuigen] dat geen schending van het Verdrag van Genève plaats had gevonden, werd later van verraad beschuldigd en moest voor de krijgsraad verschijnen. Het zou naïef van ons zijn als we niet stilstonden bij het feit dat de wereld vandaag de dag nog altijd sterk wordt beïnvloed door bepaalde organisaties die je beter niet kunt provoceren, althans niet openlijk.’^[717]

Begin december 1969 vertrok een groep van oudgedienden van de 99e divisie naar België. Voor Lyle Bouck zou de terugkeer, exact vijfentwintig jaar na die uren die zijn leven zouden tekenen, een zeer emotionele ervaring worden. Hij werd vergezeld door zijn vrouw Lucy, die in de jaren dertig bij hem in de klas had gezeten. Bouck kwam op 11 december met andere veteranen bijeen in Brussel bij een officiële receptie, waar ze werden verwelkomd en geroemd door hoge generaals van verschillende geallieerde landen. Ze werden vervolgens per auto naar de Amerikaanse ambassade gebracht. De ambassadeur was uitgerekend John Eisenhower. Zijn boek over het Ardennenoffensief, *The Bitter Woods*, was eerder dat jaar uitgebracht en had voor het eerst onthuld wat het peloton had gepresteerd in Lanzerath. Terugdenkend aan wat zijn vader had gezegd, zei Eisenhower tegen Bouck en de andere oudgedienden van

Checkerboard dat wat de 99e divisie had gedaan in het Ardennenoffensief de voortreffelijkste tactische manoeuvre van de hele Tweede Wereldoorlog was geweest.

De volgende dag ontmoette de groep veteranen hun voormalige vijanden in Junkerath in Duitsland, waar Bouck en zijn mannen vijftintig jaar eerder op de trein waren gezet. Na een officiële verwelkoming en wat versnaperingen vroegen de Duitsers aan de Amerikanen of ze hun jassen wilden aandoen en hun hoeden wilden opzetten. ‘We gaan een geheime tocht ondernemen,’ legde een van hun Duitse gastheren uit.^[718]

De Amerikanen en hun vrouwen werden naar Stadtkyll in Duitsland gebracht, waar het hele gezelschap door de sneeuw bijna een kilometer een berg op wandelde, begeleid door mensen met fakkels. ‘Het was een behoorlijke opgave voor de vrouwen die hoge hakken droegen,’ herinnerde Bouck zich. ‘Boven op de heuvel hadden ze een groot vuur gemaakt met daarvoor het silhouet van een monument dat precies de vorm van de Arc de Triomphe had.’^[719]

De Duitsers gingen aan één kant van het monument staan en de Amerikanen aan de andere. Een muziekkapel speelde de Duitse en Amerikaanse volksliederen. Toen gaf Rudi Frühbeisser een korte toespraak en droeg de ceremonie op aan de Duitsers en Amerikanen die waren gedood en gewond in het Ardennenoffensief.^[720]

Tijdens een officieel banket dat die avond door de Duitsers werd gegeven, werd Bouck benaderd door een voormalige parachutist.

‘Lyle, we hebben elkaar sinds die dag nooit meer gesproken,’ zei de man. ‘Weet je nog dat iemand je vroeg, “Waar is de commandant?” Dat was ik.’^[721]

De man was sergeant Vinz Kuhlbach. Hij was nu accountant.^[722]

Kuhlbach legde zijn hand op Boucks schouder.

‘Lyle, ze hadden ons niet verteld dat jullie hier zouden zijn... wat een ongeloofelijke moed hadden de Amerikaanse soldaten die dag.’^[723]

Op 13 december stonden de Amerikanen en Duitsers samen stil op een begraafplaats net buiten het dorp Stadtkyll. ‘Een priester sprak gebeden uit,’ herinnerde een veteraan van de 99e divisie zich. ‘Kinderen zongen “*Selig sind, die Verfolgung leiden*”. De Amerikaanse en Duitse groepen legden kransen en daarna speelde een trompettist “*Ich hatte einen Kameraden* [Ik had een kameraad]”, dat zij spelen wanneer wij ‘Last Post’ zouden spelen.’

De Duitsers liepen toen over de begraafplaats, haalden hier en daar de sneeuw van de graven van hun gevallen kameraden, riepen vergeten geraakte namen naar elkaar en kwamen toen weer bijeen om in stilte hun eer te betonen.^[724]

Voordat ze teruggingen naar Amerika bezochten Bouck en zijn vrouw Lucy de stelling op de heuvel boven Lanzerath. De loopgraven waren er nog altijd. Het bos erachter was gekapt en opnieuw aangeplant. Plotseling voelde Bouck zich weer alsof hij twintig was. De plek had precies dezelfde sfeer als al die jaren geleden.^[725]

Bouck was nu 64 jaar oud en beseftte dat het vooral één factor was geweest die verklaarde waarom hij en zijn mannen stand hadden weten te houden in de wetenschap dat het hun waarschijnlijk hun leven zou kosten – hun jeugd. Ze waren zo verschrikkelijk jong en in allerlei opzichten zo onervaren geweest. Oudere mannen – vaders, verstandiger en voorzichtiger volwassenen – zouden zich zeker hebben teruggetrokken toen de eerste Duitsers zich in zulke grote aantallen lieten zien.

Geen enkel ander lid van het peloton ging die maand terug naar België. ‘Ik heb al genoeg van die buurt gezien,’ zei Jordan ‘Pop’ Robinson. ‘Ik heb daar niets te zoeken, behalve dan een stukje van mijn been en ik weet

zeker dat ik dat nu toch niet meer terugvind.’^[726]

Op 11 juni 1976 liep de zestig jaar oude Jochen Peiper, grijs geworden maar nog altijd knap om te zien, de lokale ijzerwarenwinkel in Vesoul binnen, op zoek naar gaas om een hok te bouwen voor zijn geliefde herdershonden. Hij wist niet dat de man achter de balie, Paul Cacheux, lid was van de Communistische Partij. Cacheux herkende Peipers Duitse accent en vroeg hem of hij tijdens de oorlog in Frankrijk was geweest. Peiper ontweek de vraag en betaalde voor het gaas met een cheque.

Op de cheque stonden zijn naam en adres.

Cacheux herkende de naam en zocht die op in een zogeheten ‘bruine lijst’ met de namen van alle Duitse oorlogsmisdadigers, die was uitgegeven door de Oost-Duitse regering. Cacheux ontdekte al snel dat hij kippengaas had verkocht aan een van de beruchtste SS-officieren van het Derde Rijk en bovendien een veroordeeld oorlogsmisdadiger. Hij gaf de adresgegevens van Peiper door aan kennissen die bij het Franse verzet hadden gezeten.

Minder dan twee weken nadat Peiper de winkel van Cacheux binnen was gelopen, kwam op 22 juni 1976 de Franse communistische krant *L’Humanité* met het nieuws over Peipers verblijf in Frankrijk. Binnen enkele dagen werden in Traves affiches verspreid waarop Peiper werd afgebeeld als oorlogsmisdadiger en nazi. Op de muren werden bedreigingen geklad dat op 14 juli wraak zou worden genomen.

Op 14 juli viert Frankrijk elk jaar de bestorming van de Bastille in 1789, een historisch moment in de Franse Revolutie.

Op de ochtend van de dertiende juli stuurde Peiper zijn vrouw Sigurd, die aan kanker leed, terug naar Duitsland. Hij weigerde zijn huis aan de rivier de Saône te verlaten, zelfs al wist hij dat hij een aanval mocht verwachten. Zijn SS-buurman Ketelhut bood Peiper aan de nacht van de dertiende op de veertiende bij hem thuis door te brengen. ‘Hij was heel

kalm en op zijn gemak,' herinnerde Ketelhut zich. 'Ik bood aan om bij hem te blijven, maar hij sloeg dat af. Zijn laatste woorden tot mij luiden: "Ik laat me niet onderdrukken! Ze mogen me doodschieten als ze dat willen, maar ik zal niet toestaan dat ze me het ziekenhuis in schoppen. Als ze komen, zal ik mijn huis verdedigen."'"[727]

Die avond, zo wordt beweerd, wachtte Peiper op de veranda van zijn huis, vanwaar hij uitzicht had over de Saône. Erwin Ketelhut had hem zijn geweer geleend.

Terwijl het vuurwerk de hemel deed oplichten, naderden tieners uit de buurt het huis van Peiper met de bedoeling om met molotovcocktails zijn huis plat te branden.

Wat daarna is gebeurd, kunnen alleen de moordenaars van Jochen Peiper navertellen.

De volgende ochtend vond de politie in de smeulende resten van Peipers laatste toevluchtsoord verschoten pistoolkogels en, in zijn slaapkamer, het verkoolde lichaam van Jochen Peiper. Hij lag aan de linkerkant met zijn rug naar de muur, met één arm voor zijn borst. De brand was zo hevig geweest dat zijn lichaam was gereduceerd tot ongeveer een meter lengte. Later werd aangenomen dat Peiper aanvankelijk was ontsnapt aan de brand. Maar om zijn gesigneerde exemplaar van *Mein Kampf* en andere persoonlijke bezittingen te redden, zou hij zijn brandende woning weer binnen zijn gegaan en was een plafond ingestort waardoor hij in de vlammenzee gevangen was.

De Franse politie onderzocht de moord zes maanden lang. Plaatselijke communisten uit Vesoul en leden van het verzet werden verhoord. De meeste dorpelingen wisten maar al te goed wie de tieners waren die Peipers huis om politieke redenen in brand hadden gestoken. Frankrijk en Duitsland wilden er geen schandaal van maken met een proces, de Franse politie bracht geen enkele aanklacht in en daarmee werd de zaak

besloten. Tot op heden zijn de moordenaars van Jochen Peiper nog altijd op vrije voeten.

Op 27 juni 1977 overleed Bill James kort nadat hij naar huis was teruggekeerd na zijn 36e operatie, waarschijnlijk aan een overdosis pijnstillers.^[728] Hij was pas 52. De koekoeksklok uit café Scholzen hing nog altijd boven de schoorsteenmantel in zijn woonkamer. Volgens zijn weduwe Peg stopte die kort na zijn overlijden met slaan.^[729]

James' zus Anna was ironisch genoeg in België toen hij overleed. Ze was zelfs op weg naar precies die heuvel waar hij gewond was geraakt toen ze hoorde dat hij dood was.^[730] Ze keerde snel naar New York terug voor de begrafenis. 'Op de weg naar de begraafplaats in Queens,' schreef een Griekse journalist, 'terwijl de begrafenisstoet langs het tankstation kwam waar hij in zijn vrije tijd zo vaak had rondgehangen, bracht het personeel, dat was gekleed in schone geperste uniformen, de vlaggen omlaag tot halfstok. Pas toen de stoet de begraafplaats bereikte werd bekend dat de regering van president Carter toestemming had gegeven voor zijn begrafenis op die dag in Arlington en de familie reisde hem enkele dagen later achterna voor de ceremonie.'^[731]

Lyle Bouck en de anderen van het peloton stonden ook aan zijn graf. De laatste keer dat Bouck James in New York had opgezocht, waren ze tot laat blijven praten nadat ze naar een parade ter ere van Memorial Day hadden gekeken. Uiteindelijk hadden ze het ook over het incident met de *burp gun* waarbij James' gezicht verminkt was. Bouck had zijn verontschuldiging gemaakt en gezegd dat hij had gewild dat de kogels hemzelf hadden geraakt. James had tegen Bouck gezegd dat dit belachelijk was. Hoe kon hij zichzelf de schuld geven van zo een instinctieve reactie? Bovendien hadden ze wel allebei dood kunnen zijn, als hij de loop niet opzij had geduwd.^[732]

Soldaat Vernon Leopold, die nu immigratiejurist was met een opleiding aan Harvard, genoot van zijn vakantie weg van het zware winterweer in Michigan. Bij een kiosk pakte hij de plaatselijke zondagskrant op. Voor zover hij wist, was zijn hele voormalige peloton weggevaagd op 16 december 1945. Terwijl hij de krant doorbladerde, vond hij het zondagse katern van *Parade*. Tot zijn verbazing stond voorop in grote letters de kop: ‘Waarom soldaat Tsakanikas de Medal of Honor moet krijgen’. De dood van Bill James vormde voor columnist Jack Anderson aanleiding voor een achtergrondartikel voor het katern. Er stonden citaten in van allerlei overlevende leden van het peloton. Leopolds voormalige commandant Lyle Bouck werd omschreven als een in St. Louis woonachtige chiropractor.

De volgende ochtend belde Leopold Boucks zakelijke telefoonnummer.

‘Spreek ik met Lyle, Lyle Bouck?’ vroeg Leopold.

‘Ja,’ antwoordde Bouck.

‘Mijn naam is Vernon Leopold – weet je nog wie ik ben?’

‘Natuurlijk. Hoe is het met je voeten?’^[733]

Leopold was al snel in tranen terwijl hij met Bouck herinneringen ophaalde. ‘Die jongens waren min of meer broers voor me,’ legde hij later uit. ‘En nu wist ik dat zij nog leefden.’^[734]

Na het telefoontje van Leopold namen ook Sam Jenkins en Carlos Fernandez contact op met Bouck. Ze besloten om te proberen een reünie te organiseren.

Lang voordat de bewuste editie van *Parade* verscheen, had George Steinbrenner, de eigenaar van honkbalclub de New York Yankees, ervoor gepleit dat Bill James, een groot fan van de Yankees, zou worden onderscheiden met een Congressional Medal of Honor. Toen Steinbrenner in *Parade* las dat nog veertien leden van het peloton in leven waren, nodigde hij hen allen uit naar New York. Slechts een week later

werden tien van hen met hun vrouwen op Steinbrenners kosten in de eerste klasse overgevlogen naar Manhattan en ondergebracht in hotel Mayfair House.^[735]

Het bezoek zou een hoogtepunt moeten bereiken wanneer James' vrouw Peg de eerste bal van het seizoen zou gooien terwijl de overlevenden van het peloton zich achter de thuisplaat van de Yankees opstelden. Lyle Bouck, die zelf altijd nog een groot honkballer was, begon zich zorgen te maken dat de fans weleens minder gastvrij zouden kunnen zijn dan de eigenaar van het team. Bij het zien van een weduwe en een stel mannen op middelbare leeftijd zouden ze toch dingen beginnen te roepen als: 'Haal die oude zakken weg en laat het spel beginnen!'^[736]

Toen Lyle Bouck, zijn mannen en hun gezinnen op 5 april 1979 bij Yankee Stadium arriveerden, kwamen ze terecht in een stadion dat was volgepakt voor de eerste wedstrijd van het seizoen.

Vernon Leopold en zijn vrouw Shirley waren op het laatste moment nog overgevlogen uit Detroit. Leopold hoorde bekende stemmen en herkende toen langzaam het ene na het andere oude gezicht. Het was 34 jaar geleden dat hij hen voor het laatst had gezien. 'Natuurlijk waren we allemaal wat ouder,' herinnerde hij zich. 'Maar iedereen zag er toch ongeveer hetzelfde uit. We gaven elkaar een hand en omhelsden elkaar. Een van de mannen kwam naar me toe en vroeg of ik het talkpoeder wel had meegebracht. Ik beseftte dat het John Creger was. Het klikte meteen weer tussen ons allemaal.'^[737]

Voor de bevelvoerende officier van de mannen, Lyle Bouck, was het een bijzonder emotionele ervaring. 'Na de ervaringen die we hadden gedeeld tijdens de training in Camp Maxey in Texas en daarna in Engeland, Frankrijk, België en Duitsland in de strijd en in gevangenenkampen,' schreef hij later, 'was de reünie in de Stadium Club van Yankee Stadium op 5 april boordevol beheerste emoties. Na een paar

cocktails en een poging de lunch te gebruiken, werden we naar het vak tegenover de thuisplaat geleid.’^[738]

Nerveus nam Lyle Bouck plaats in zijn stoel achter de dug-out.

‘Dames en heren, uw aandacht alstublieft,’ zei een omroeper.

Het stadion werd stil.

‘Ongetwijfeld het minst beschreven maar toch een van de heldhaftigste episodes van de Tweede Wereldoorlog, het incident bij Lanzerath, is aan het licht gebracht door de gerenommeerde columnist Jack Anderson, afgelopen maand in het tijdschrift *Parade*,’ zei de omroeper. ‘In december 1944 stopten achttien dappere Amerikanen van de 99e legerdivisie een enorme colonne Duitse tanks, parachutisten en SS-troepen in een felle, achttien uur durende strijd in het Belgische dorpje Lanzerath, die eindigde in een man-tegen-mangevecht. Deze achttien, die alleen maar op verkenning waren uitgestuurd, hielden zo een massale Duitse verrassingsaanval tegen die de hele afloop van het Ardennenoffensief had kunnen veranderen. Wonderwel werden maar twee Amerikanen uitgeschakeld... Op deze openingsdag van het seizoen herdenken de New York Yankees de overlevenden van Lanzerath en hopen dat zij nooit zullen worden vergeten door het land dat zij zo dapper verdedigden. Dames en heren, mag ik u voorstellen aan de leden van deze heldhaftige groep.’

De omroeper las de namen van de mannen op die gelijktijdig op het scorebord werden getoond:

Robert D. Adams, Akron, Ohio

Dr. Lyle Bouck, St. Louis, Missouri

John Creger, Richmond, Virginia

Dr. Carlos A. Fernandez, El Paso, Texas

Samuel Jenkins, El Paso, Texas

Louis Kalil, Mishawaka, Indiana

Robert Lambert, Fullerton, Californië
Vernon Leopold, Detroit, Michigan
Aubrey P. McGehee, Summitt, Mississippi
James Silvola, Ocala, Florida

‘En de weduwe van een van deze moedige mannen, mevrouw Lucille James uit Port Chester, New York,’ ging de omroeper verder. ‘De Yankees willen u beleefd vragen om op te staan en te applaudisseren en uw diepste waardering te tonen – al is het zo’n 35 jaar later – aan deze dappere Amerikanen.’^[739]

Het hele stadion stond op en applaudisseerde – tot grote opluchting van luitenant Lyle Bouck. Die avond werd het peloton meegenomen naar de beroemde 21 Club, waar de mannen een achterstand van meer dan dertig jaar konden inhalen. Rond 4.00 uur ’s nachts, toen de bar van de 21 Club al was gesloten, sloot het peloton de avond af in de suite van korporaal Sam Jenkins en ging slapen.⁴⁶

Later in het seizoen op 11 juli 1979 kwam de campagne om James de Congressional Medal of Honor te verlenen ter sprake in het Congres. De federale wetten voor het overleggen van aanbevelingen voor onderscheidingen voor de Tweede Wereldoorlog waren op 2 mei 1952 verstreken, dus konden alleen door een wetswijziging de verjaringswetten worden ontlopen en kon de medaille pas dan worden uitgereikt. In een poging om de ontheffing te bewerkstelligen, getuigden drie leden van het peloton voor het Congres over de acties van het peloton en van James: Carlos Fernandez, Robert Lambert en Lyle Bouck. ‘Ik wil helemaal niets voor mijzelf,’ vertelde Bouck na de hoorzitting aan verslaggevers. ‘Maar ik hoop dat het ministerie van Defensie erop toeziet dat iedereen krijgt wat hem toekomt. James heeft een hoge prijs betaald. Ik ben gewoon blij dat ik nog leef en gezond ben.’^[740]

Anderen waren er niet zo zeker van dat James die Medal of Honor verdiende. Pelotonsergeant Bill Slape had het evenement in Yankee Stadium niet bijgewoond en had ook niet getuigd voor het Congres. Net zoals Risto Milosevich en anderen in het peloton geloofde hij dat James op die bewuste dag niet meer had gedaan dan de anderen. In zijn ogen zou het oneerlijk zijn om één persoon eruit te lichten voor zo'n uitzonderlijke onderscheiding: elk lid van het peloton had zijn aandeel geleverd.^[741]

In een interview met een lokale krant noemde luitenant-kolonel Robert Kriz alle leden van het peloton zonder aarzelen helden. Maar Slapes twijfels klonken door toen hij zei dat hij niet geloofde dat medailles helden maken, net zo min als voor de krijgsraad komen een lafaard van iemand maakte. Kriz herinnerde zich één man onder zijn bevel die onterecht voor de krijgsraad had moeten verschijnen nadat hij op een vijandelijke tank was geklommen om een granaat door het luik te gooien. Officiële loftuitingen en veroordelingen maakten op hem weinig indruk. Het was niet voldoende om te zeggen dat de leden van het peloton hun werk hadden gedaan: 'Ze gaven heel goed rekenschap van zichzelf.'^[742]

De hoorzittingen van het Congres leidden uiteindelijk tot een aanbeveling dat de secretaris van Defensie een Congressional Medal of Honor toe zou kennen aan William James. Het leger en de luchtmacht gaven beide hun steun aan de aanbeveling, maar na een beoordeling van de marine werd het verzoek afgewezen omdat James niet voldoende 'onverschrokkenheid' had getoond.^[743] De familie James gaf echter niet op en stuurde in totaal meer dan duizend brieven naar leden van het Congres en zelfs naar president Reagan. 'Wij zijn Grieken. Wij zijn strijders,' legde Peter Tsakanikas, een van James' broers, uit. Hij wist daar nog aan toe te voegen dat de familienaam Tsakanikas zoveel betekende als 'kampioen van de strijders'.^[744]

Helaas was alle moeite voor niets geweest. Bill James werd echter toch nog geëerd. Op 14 december 1979 leidden de hoorzittingen van het Congres er toch toe dat president Carter uiteindelijk publiekrechtelijke wet 96-145 tekende, waardoor de verjaring voor de aanvraag van onderscheidingen exclusief voor de leden van het I&R-peloton werd opgeheven. Twee dagen later stuurde voormalig luitenant-kolonel Robert Kriz de aanbeveling in voor een Presidential Unit Citation voor het hele peloton en voor het toekennen aan Lyle Bouck van een Distinguished Service Cross, de op een na hoogste onderscheiding van het Amerikaanse leger. De dag daarna diende Lyle Bouck voor alle leden van het peloton aanbevelingen voor onderscheidingen in.

Eindelijk werden Lyle Bouck en zijn mannen toch officieel erkend. Op 2 juli 1980 keurde het Amerikaanse leger de aanbevelingen goed voor vijf Silver Stars en negen Bronze Stars met de inscriptie 'V' (van *valor*; moed). Op 13 november van hetzelfde jaar keurde het twee aanvragen voor het Distinguished Cross goed voor zowel Lyle Bouck als Bill Slape.

Het goede nieuws hield niet op: op 15 januari 1981 keurde president Carter een Presidential Unit Citation goed voor 'buitengewone heldhaftigheid'. Het I&R-peloton had door zijn 'moedige acties een belangrijk uitstel bewerkstelligd zodat de Amerikaanse strijdkrachten zich konden voorbereiden op de verdediging tegen het massale Duitse offensief. De buitengewone dapperheid, vastberadenheid en solidariteit van het Intelligence and Reconnaissance Platoon in een hevig gevecht met een qua aantal superieure vijandelijk strijdmacht passen in de beste tradities van het leger van de Verenigde Staten en strekken de eenheid en de krijgsmacht van de Verenigde Staten van Amerika tot eer.'^[745]

Het leger keurde op 12 augustus 1980 een postuum Distinguished Service Cross goed voor korporaal Bill James en onderscheidde ook sergeant Risto Milosevich met een Distinguished Service Cross. 'Wegens

het van korte afstand vuren met een *grease gun*,' stond in de eervolle vermelding van Bill James, 'en vanaf een onbeschutte machinegeweerpositie, heeft hij zware verliezen bij de vijand teweeeggebracht.'^[746] Risto Milosevich werd ook geprezen voor 'buitengewone heldhaftigheid... De onverschrokken inspanningen van sergeant Milosevich en zijn onophoudelijk geweervuur droegen in hoge mate bij aan het vermogen van het peloton om drie frontale aanvallen te stoppen.'^[747]⁴⁷

Bill Slake was maar dertien jaar eerder uit de dienst bij het Amerikaanse leger getreden en met pensioen gegaan, nadat hij zijn militaire dienst als sergeant-majoor van het Amerikaanse leger afrondde. Met enorme trots stond hij nu opnieuw in militair uniform in de foyer van een hotel in Maryland, ditmaal omgeven door zijn familie. Slake en zijn familie waren op weg naar Fort Meyer, waar een speciale ceremonie voor zijn onderscheiding zou plaatsvinden waarbij ook secretaris van het leger John O. Marsh jr. aanwezig zou zijn. 'Ik deed mijn uniform aan en ging naar die ceremonie toe,' herinnerde Slake zich. 'Ze hadden elementen van de 3e infanterie, de oude garde, de meest slagvaardige jonge troepen van de wereld – en het was alsof die dertien jaar volledig van me afgleden. Het was allemaal heel natuurlijk. Ik genoot ervan.'^[748]

Een verslaggever van de *Washington Post* keek toe terwijl de mannen hun onderscheidingen ontvingen. 'In tegenstelling tot bijvoorbeeld de doorsnee-Vietnam-veteraan,' schreef hij, 'was er iets zakelijks en alledaags, een kalmte aan deze mannen, de afwezigheid van egocentrisme; ze kenden hun eigen grenzen als soldaten, patriotten en burgers.'⁴⁸

Silver Stars werden gepresenteerd aan Louis Kalil, John Creger, James Silvola, Jordan Robinson en Aubrey McGehee. George Redmond – die

een loopgraaf had gedeeld met Kalil – Sam Jenkins, Carlos Fernandez, Robert Lambert en Vernon Leopold kregen Bronze Stars op hun borst gespeld. Vanaf een tribune keken hun trotse familieleden vol vreugde toe. Vervolgens werd de vlag gehesen en speelde de United States Army Band ‘Grand Old Flag’.

Na de ceremonie kwamen de mannen bijeen voor foto’s en vierden ze de gebeurtenis met elkaar en de familieleden tijdens een speciaal banket dat werd gehouden in het Crystal City Marriott Hotel. Slape sprak er met de zonen van James. ‘Het aantal dode vijanden dat zich voor de positie van jullie vader had opgehoopt, gaf aan dat hij zijn werk voortreffelijk had gedaan, zonder zich te bekommeren om zijn eigen veiligheid,’ zei Slape.^[749]

De voormalig compagniecommandant van de 2e divisie Charles McDonald, die nu een gevierd historicus was en die tijdens het Ardennenoffensief aan de zijde van de 99e had gevochten, werd gevraagd een korte toespraak te houden tijdens het banket. ‘Dames en heren,’ zei hij aan het einde, met zijn glas geheven, ‘laten we drinken op de dappere mannen van het I&R-peloton, 394e infanterie, 99e infanteriedivisie en op de hoge eer – hoe verlaat dan ook – die hun nu ten deel is gevallen.’^[750]

Iedereen stond op en klonk met McDonald.

Er was 37 jaar voorbijgegaan sinds ze voor en met elkaar hadden gevochten op een besneeuwde helling boven een klein Belgisch dorpje dat Lanzerath heette. Nu behoorden Lyle Bouck en zijn mannen tot wat werd beschouwd als het Amerikaanse peloton dat het meest is onderscheiden voor een enkele actie tijdens de hele Tweede Wereldoorlog.^[751]

‘Die van ons was een oorlog uit vaderlandslievendheid, Vietnam was een politieke,’ zei soldaat James Silvola.

‘Ik zat gewoon op de verkeerde plaats op het verkeerde tijdstip,’

vertelde korporaal Sam Jenkins aan de plaatselijke krant in El Paso. Jenkins zei ook dat zijn vrouw eraan zat te denken om zijn bronzen ster op te hangen. Hij wilde de medaille liever in een la stoppen: 'Noem Samuel Jenkins geen held. Gebruik dat woord alsjeblieft niet. Veel te veel mensen deden veel meer dan ik en die hebben nooit erkenning gekregen.'

Soldaat Joseph McConnell was al even bescheiden. Een Duitse kogel die in zijn linkerschouder was blijven zitten en zijn door kogels verscheurde jas waren de enige souvenirs van de oorlog die de stille buschauffeur met de zachte stem nog bij zich droeg. 'Ik ben geen held. Ik deed gewoon wat ik doen moest. Ik heb er nooit over gepraat of er wakker van gelegen. Verschillende mensen reageren op verschillende manieren.' McConnell legde de Bronze Star in een la naast zijn Purple Heart en de legerjas die hij had gedragen toen hij werd neergeschoten.

Appendix

Eindnoten

Hoofdstuk 1. De Wolfenschanze

- [1] The Third Reich At War, Time-Life Books, New York, 1997, blz. 529.
- [2] John Toland, *Adolf Hitler*, Doubleday, New York, 1976, blz. 796.
- [3] Ibid. blz. 796.
- [4] Ibid. blz. 798.
- [5] Ibid. blz. 799.
- [6] Otto Skorzeny, *Skorzeny's Secret Missions*, Dutton, New York, 1950, blz. 153–154.
- [7] Ibid. blz. 159.
- [8] John Toland, *Adolf Hitler*, blz. 809.
- [9] Ibid.
- [10] *The Secret War Against Hitler*, blz. 292.
- [11] Ibid.

Hoofdstuk 2. Camp Maxey

- [12] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, Dell Publishing New York, 1992, blz. 29.
- [13] Lyle Bouck, interview met de auteur.

- [14] Ibid.
- [16] *Dauntless*, History of 99th Infantry Division, samengesteld door Dick Byers et al, Taylor Publishing, 1994, blz. 42.
- [17] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [18] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [19] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [20] Ibid.
- [21] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [22] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [23] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [24] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [25] Ibid.
- [26] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [27] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [28] James Fort, interview met de auteur.
- [29] Robert Lambert, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [30] Robert Humphrey, 'The 99th Trains for War', Checkerboard, voorjaar 2003.
- [31] Ibid.
- [32] Vernon Leopold, interview met de auteur.

- [33] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [34] Vic Adams aan Will Cavanagh, 26 juni 1987.
- [35] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [36] Ibid.
- [37] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [38] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [39] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [40] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [41] Robert E. Humphrey, 'The 99th Trains for War', Checkerboard, voorjaar 2003.
- [42] Ongeëdateerd, ongetiteld krantenknipsel uit Lyle Boucks archief.
- [43] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [44] Robert E. Humphrey, 'The 99th Trains for War', Checkerboard, voorjaar 2003.
- [45] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 29.
- [46] Grand Isle, Nebraska, Daily Independent, 12 november 1979.
- [47] Robert E. Humphrey, 'The 99th Trains for War', Checkerboard, voorjaar 2003.
- [48] Ibid.
- [49] Ibid.
- [50] Risto Milosevich, interview met de auteur.

- [51] John Kuhn, K Company, 394e, geciteerd in *Dauntless*, blz. 47.
- [52] *Dauntless*, blz. 47.
- [53] Dick Byers, 371/FA, 99th Division, ongepubliceerde memoires, met dank aan Will Cavanagh.
- [54] Robert E. Humphrey, 'The 99th Trains for War', Checkerboard, voorjaar 2003.
- [55] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [56] Lloyd E. Long, geciteerd, *Dauntless*, blz. 49.
- [57] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [58] *Ibid.*
- [59] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [60] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [61] John Creger jr., interview met de auteur.
- [62] *Ibid.*
- [63] Will Cavanagh, interview met de auteur.

Hoofdstuk 3. Wacht am Rhein

- [64] John Toland, *Adolf Hitler*, Doubleday, New York, blz. 824.
- [65] John Toland, *Battle, The Story of the Bulge*, Signet, New York, 1959, blz. 25.
- [66] *Ibid.*

- [67] Otto Skorzeny, *Skorzeny's Secret Missions*, blz. 219.
- [68] Ibid. blz. 220.
- [69] Ibid. blz. 223.
- [70] Toland, *Battle, The Story of the Bulge*, Signet, New York, 1959, blz. 25.
- [71] Ibid. blz. 26.
- [72] Ibid.
- [73] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [74] Ibid.
- [75] Ibid.
- [76] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [77] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [78] Ibid.
- [79] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [80] Ibid.
- [81] *Dauntless*, blz. 54.
- [82] Louis Kalil, interview met de auteur.

Hoofdstuk 4. Het Spookfront

- [83] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 24.

- [84] Vernon Leopold, geschreven verslag van de acties van het peloton, 30 april 1981.
- [85] Ibid.
- [86] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [87] *Dauntless*, blz. 60.
- [88] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [89] Charles Whiting *The Battle of the Hurtgen Forest*, Pocket Books, New York, 1990, blz. 59.
- [90] James Fort, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [91] James Silvola, interview met de auteur.
- [92] Robert Lambert, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [93] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [94] Vernon Leopold, geschreven verslag van de acties van het peloton, 30 april 1981.
- [95] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [96] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [97] Vernon Leopold, geschreven verslag van de acties van het peloton, 30 april 1981.
- [98] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [99] Ibid.
- [100] Ibid.

- [101] Vernon Leopold, geschreven verslag van de acties van het peloton, 30 april 1981.
- [102] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [103] Ibid.
- [104] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [105] Robert Kriz, geschreven verklaring over de acties van het peloton, 14 september 1966.
- [106] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [107] James Fort, verslag van de acties van het peloton.
- [108] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [109] James Fort, verslag van de acties van het peloton.
- [110] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [111] Delfina Fernandez, interview met de auteur.
- [112] *Dauntless*, blz. 63.
- [113] Charles Whiting, Jochen Peiper, Leo Cooper, London, 1999, blz. 40.
- [114] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 97.

Hoofdstuk 5. Schimsoldaten

- [115] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [116] Ibid.

- [117] Lyle Bouck, geschreven verslag van de actie bij Lanzerath.
- [118] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [119] Agnes McGehee, interview met de auteur.
- [120] Lyle Bouck, geschreven relaas van de activiteiten van het peloton.
- [121] Robert Preston, interview met de auteur.
- [122] Sam Jenkins, interview met de auteur.
- [123] John Toland, *Battle – The Story of the Bulge*, New York, Random House, 1959, blz. 30.
- [124] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [125] Sam Jenkins aan Lyle Bouck, 5 juni 1966.
- [126] Carlos Fernandez, geschreven verslag van de acties bij Lanzerath.
- [127] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, inleiding van Lyle Bouck.
- [128] Vic Adams aan Will Cavanagh, 26 juni 1987.
- [129] Ibid.
- [130] Geciteerd, www.chuckallan.com.
- [131] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [132] Ibid.
- [133] Geciteerd, www.chuckallan.com.
- [134] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 87–88.

- [135] Warren Springer, interview met de auteur.
- [136] Peter Gacki, interview met de auteur.
- [137] Ibid.
- [138] Vic Adams aan Will Cavanagh, 26 juni 1987.
- [139] Ibid.
- [140] Stephen Ambrose, *Citizen Soldiers*, blz. 187.
- [141] James Fort, interview met de auteur.
- [142] *Dauntless*, blz. 68.
- [143] Leo Kessler, *SS Peiper*, blz. 73.
- [144] Ibid. blz. 78.
- [145] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 98.
- [146] Verhoor inlichtingendienst door Kenneth Hechler van luitenant-kolonel Jochen Peiper, 12 juli 1949, blz. 6.
- [147] Leo Kessler, *SS Peiper*, blz. 79.
- [148] Ibid. blz. 80.
- [149] Verhoor inlichtingendienst door Kenneth Hechler van luitenant-kolonel Jochen Peiper, 12 juli 1949, blz. 7.
- [150] The Knoxville News-Sentinel, 27 September 1981.
- [151] James Fort, interview met de auteur.

[152] Carlos Fernandez, geschreven verslag van de acties van het peloton.

[153] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[154] Robert Lambert, geschreven verslag van de acties van het peloton.

[155] Peter Gacki, interview met de auteur.

[156] *Dauntless*, blz. 68.

Hoofdstuk 6. Sturm!

[157] Charles Whiting, *Death of A Division*, Jove Publications, New York, 1991, blz. 35.

[158] Michael Reynolds, *The Devil's Adjutant*, Sarpedon, New York, 1995, blz. 68.

[159] The Phoenix Gazette, 30 september 1981.

[160] Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton.

[161] Ibid.

[162] Gunther Holz, 'Panzerjager 12 in the Battle of the Bulge', Part 11, *Der Alte Kamerad*, No. 12, 1972.

[163] Saddleback Valley News, 28 oktober 1981.

[164] Charles Whiting, *Death of A Division*, Jove Publications, New York, 1991, blz. 37.

[165] Peter Gacki, interview met de auteur.

[166] Warren Springer, interview met de auteur.

[167] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 83.

- [168] Ibid. blz. 84.
- [169] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [170] Ibid.
- [171] Charles Whiting, *Death of A Division*, Jove Publications, New York, 1991, blz. 38.
- [172] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 84.
- [173] Carlos Fernandez, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [174] Ibid.
- [175] Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton.
- [176] Ibid.
- [177] Ibid.
- [178] John Eisenhower, *The Bitter Woods*, Putnam's Sons, New York, 1969, blz. 229.
- [179] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 88.
- [180] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [181] William Slape aan Lyle Bouck, 7 september 1966.
- [182] James Fort, interview met de auteur.
- [183] James Fort, interview met de auteur.
- [184] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 90.
- [185] Lyle Bouck, interview met de auteur.

- [186] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 90.
- [187] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [188] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 90.
- [189] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [190] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 90–91.
- [191] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [192] Charles MacDonald, *A Time for Trumpets*, William Morrow, New York, 1985, blz. 176.
- [193] Ibid.
- [194] Ibid.
- [195] The Knoxville News-Sentinel, 27 september 1981.
- [196] Ibid.
- [197] Ibid.
- [198] Dauntless, blz. 107.
- [199] John Greger sr. aan Lyle Bouck, 11 februari 1967.
- [200] Ibid.
- [201] Bill Slape aan Lyle Bouck, 7 september 1966.
- [202] John Greger jr., interview met de auteur.
- [203] Ibid.

- [204] John Greger sr. aan Lyle Bouck, 11 februari 1967.
- [205] Bill Slape aan Lyle Bouck, 7 September 1966.
- [206] Ibid.
- [207] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [208] Ibid.
- [209] Ibid.
- [210] Bill Slape aan Lyle Bouck, 7 september 1966.
- [211] Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 93.
- [212] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [213] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [214] Ibid.
- [215] John Eisenhower, *The Bitter Woods*, Putnam's Sons, New York, 1969, blz. 230.
- [216] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [217] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, William Morrow, New York, 1985, blz. 176.
- [218] Geciteerd, Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 111.
- [219] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [220] Anna Tsakanikas, interview met de auteur.
- [221] Lyle Bouck, interview met de auteur.

- [222] Warren Springer, interview met de auteur.
- [223] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [224] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [225] Ibid.
- [226] Ibid.
- [227] Greek Accent magazine, 'Affairs of Honor', maart 1981.
- [228] Peter Gacki, interview met de auteur.
- [229] Warren Springer, interview met de auteur.
- [230] Ibid.
- [231] Hans Wijers, *The Battle of the Bulge, The Losheim Gap, Doorway to the Meuse*, in eigen beheer uitgegeven 2002, blz. 112.
- [232] The Phoenix Gazette, 30 september 1981.
- [233] Press Clippings File, Department of Army, verzonden aan leden van het peloton, 30 november 1981, blz. 1.
- [234] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [235] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [236] Ibid.
- [237] Ibid.
- [238] Charles B. MacDonald, *A Time For Trumpets*, blz. 178.

- [239] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [240] Ibid.
- [241] Ibid.
- [242] Sam Jenkins, interview met de auteur.
- [243] Ibid.
- [244] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [245] Ibid.
- [246] Ibid.
- [247] The South Bend Tribune, 4 april 1979.
- [248] Rudi Frühbeisser, geciteerd, Hans Wijers, *The Battle of the Bulge, The Losheim Gap, Doorway to the Meuse*, in eigen beheer uitgegeven, 2002, blz. 114.
- [249] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [250] Ibid.
- [251] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 101.
- [252] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [253] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 107.
- [254] Ibid.
- [255] Ibid.
- [256] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[257] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[258] Ibid.

[259] James Fort, interview met de auteur.

[260] Ongedateerd, ongetiteld krantenknipsel uit Lyle Boucks archief.

[261] Carlos Fernandez, geschreven verslag van de acties van het peloton.

[262] Grand Isle, Nebraska, Daily Independent, 12 november 1979.

[263] Hans Wijers, *Doorway to the Meuse*, blz. 168.

[264] Ibid.

Hoofdstuk 7. De laatste zonsondergang

[265] Message sheet, National Archives, archief van de 99e divisie, 394e regiment.

[266] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 103.

[267] Ibid.

[268] Ibid.

[269] John Eisenhower, *The Bitter Woods*, Putnam's Sons, New York, 1969, blz. 235.

[270] Sam Jenkins, interview met de auteur.

[271] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[272] Charles B. MacDonald, *A Time For Trumpets*, blz. 178.

[273] Ibid.

[274] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[275] Press Clippings File, Department of Army, verzonden aan leden van het peloton, 30 november 1981, blz. 1.

[276] William Slape aan Lyle Bouck, 7 september 1966.

[277] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[278] Ibid.

[279] John Creger aan Lyle Bouck, 11 februari 1967.

[280] Jim Fort aan Lyle Bouck, 20 november 1966.

[281] Ibid.

[282] James Fort, interview met de auteur.

[283] Ibid.

[284] Bill James, 'And Now You Die', geschreven relaas van acties op 16 december 1944.

[285] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 104.

[286] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[287] The Birmingham News, 31 december 1979.

[288] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[289] Ibid.

[290] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 104.

- [291] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [292] Warren Springer, memoires, 'Action at Lanzareth', 26 januari 2003.
- [293] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [294] Ibid.
- [295] The Shreveport Times, 4 november 1981.
- [296] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [297] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [298] Bill James, 'And Now You Die', geschreven relaas van acties op 16 december 1944.
- [299] Ibid.
- [300] Ibid.
- [301] Ibid.
- [302] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [303] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 110.
- [304] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 21.
- [305] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [306] Ibid.
- [307] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 179.
- [308] Lyle Bouck, interview met de auteur.

- [309] Warren Springer, interview met de auteur.
- [310] Ibid.
- [311] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [312] Warren Springer, interview met de auteur.
- [313] John Creger aan Lyle Bouck, 11 februari 1967.
- [314] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 110.
- [315] Lyle Bouck, verhalend verslag van de acties van het peloton, 17 december 1979.
- [316] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [317] Ibid.
- [318] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 110.
- [319] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [320] Greek Accent magazine, 'Affairs of Honor', maart 1981.
- [321] Luitenant Edward Buegner, S-2, 394e, 99e divisie, aan Lyle Bouck, 5 september 1966.
- [322] Robert Lambert, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [323] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [324] Bill Slape aan Lyle Bouck, 7 september 1966.
- [325] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [326] Ibid.

[327] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 193.

Hoofdstuk 8. Café Scholzen

[328] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[329] Ibid.

[330] Kenneth Hechler, verhoor van Jochen Peiper, 12 juli 1949, blz. 11.

[331] Geciteerd, Hans Wijers, *Doorway to the Meuse*, blz. 169.

[332] Charles Whiting, *Jochen Peiper*, Leo Cooper, 1999, blz. 50.

[333] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 112.

[334] Ibid

[335] Ibid.

[336] Jochen Peiper aan Lyle Bouck, 9 december 1967.

[337] Charles Whiting, *Jochen Peiper*, Leo Cooper, London, 1999, blz. 30.

[338] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[339] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 113.

[340] Jochen Peiper aan Lyle Bouck, 9 december 1967.

[341] Stephen Rusiecki, *The Key to the Bulge*, blz. 113.

[342] Ibid.

- [343] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [344] Jochen Peiper aan Lyle Bouck, 9 december 1967.
- [345] Warren Springer, 'Action at Lanzerath', Checkerboard magazine, 26 januari 1990.
- [346] Warren Springer, interview met de auteur.
- [347] Ibid.
- [348] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [349] Ibid.
- [350] Ibid.
- [351] Bill James, 'And Now You Die', geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [352] Ibid.
- [353] Ibid.
- [354] Bill James, 'And Now You Die', geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [355] Ibid.
- [356] Lyle Bouck, verhalend verslag van de acties van het peloton, 17 december 1979.
- [357] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [358] Louis Kalil, interview met de auteur.
- [359] Ibid.
- [360] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[361] Ibid.

[362] Peter Gacki aan de auteur, 4 oktober 2003.

Hoofdstuk 9. Kerstmis

[363] Luitenant Edward Buegner aan Lyle Bouck, 5 september 1966.

[364] Charles Whiting, *SS Peiper*, Grafton, London, 1986, blz. 87–88.

[365] Luitenant Edward Buegner aan Lyle Bouck, 5 September 1966.

[366] Ibid.

[367] Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton.

[368] Saddleback Valley News, 28 oktober 1981.

[369] Risto Milosevich, interview met de auteur.

[370] Ibid.

[371] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[372] Ibid.

[373] Ibid.

[374] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 343.

[375] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[376] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 343.

[377] Ibid.

[378] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[379] Tempe Daily News, 30 september 1981.

[380] The Knoxville News-Sentinel, 27 september 1981.

[381] Dit relaas is gebaseerd op een verklaring die Müller in 1966 aflegde, geciteerd door Charles Whiting in *SS Peiper*, Grafton Books, London, 1986, blz. 89–90. Dit wordt ook gestaafd door interviews met Adolf Schur door de auteur, Will Cavanagh en Charles MacDonald.

[382] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, William Morrow, New York, 1985, blz. 204.

[383] Informatie over de familie Schur en dit incident geleverd door auteur en kenner van het Ardennenoffensief, Engelsman Will Cavanagh, die de familie door de jaren heen vele malen heeft geïnterviewd.

[384] The Irvine World News, 1 oktober 1981.

[385] Robert L. Kriz aan Lyle Bouck, 14 september 1966.

[386] De namen van personen en de beschrijvingen van hun handelingen in het aanvankelijke stadium van het bloedbad zijn gebaseerd op bewijs dat is aangevoerd tijdens het proces rond het bloedbad van Malmédy van 1947. Zie de bibliografie voor gedetailleerde informatie over de oorlogsmisdaad en het daarop volgende proces.

[387] Bill Merricken, interview met de auteur.

[388] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 219.

[389] Bill Merricken, interview met de auteur.

[390] Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton.

[391] Charles Whiting, *SS Peiper*, blz. 106.

[392] Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton.

[393] Vic Adams aan Will Cavanagh, 26 juni 1987.

[394] Ibid.

[395] Ibid.

[396] Ibid.

[397] Ibid.

[398] Vic Adams aan Will Cavanagh, 26 juni 1987.

[399] Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton. Volgens de officiële kroniek van de 99e divisie: 'De verliezen van de 99e divisie, die voor het eerst in een belangrijke operatie vocht onder omstandigheden die veel moeilijker waren dan het lot van de meeste andere Amerikaanse infanteriedivisies op het Europese strijdtoneel, [werden] alleen bij elkaar opgeteld tot een geheel voor de hele maand december. Negen tiende of meer van het volgende vertegenwoordigt de verliezen van vier dagen strijd [16e tot 20e december 1944]: 14 officieren en 119 manschappen dood bevestigd; 53 officieren en 1.341 manschappen vermist in de strijd (van velen kon later worden vastgesteld dat ze dood waren, maar de meesten waren krijgsgevangenen); 51 officieren en 864 manschappen gewond in de strijd. Ongeveer 600 officieren en manschappen doorliepen het klaringsstation van de divisie voor 20 december als niet met de strijd verbonden verliezen; de helft betrof gevallen van loopgravenvoet.' *Dauntless*, blz. 174–175.

[400] Technicus 5e graad Robert Lambert, verslag van de acties van het peloton.

[401] Soldaat Vic Adams aan Will Cavanagh, 26 juni 1987.

[402] Luitenant Edward Buegner, verslag van de acties van het peloton.

- [403] Majoor Kriz aan Lyle Bouck, 14 september 1966.
- [404] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 244.
- [405] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [406] Sam Jenkins, interview met de auteur.
- [407] Ibid.
- [408] Ibid. Preston bevestigde Jenkins' versie van de gebeurtenissen tegenover de auteur.
- [409] Bill Slape aan Lyle Bouck, 7 september 1966.
- [410] Stephen Ambrose, *Citizen Soldiers*, blz. 208.
- [411] Charles Whiting, *Patton's Last Battle*, Jove Books, New York, 1987, blz. 7.
- [412] John Eisenhower, *The Bitter Woods*, Putnam's Sons, New York, 1969, blz. 368.
- [413] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 233.
- [414] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [415] Pater Paul Cavanaugh, *American Priest in a Nazi Prison*, ongepubliceerd manuscript, blz. 25.
- [416] Warren Springer, interview met de auteur.
- [417] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 343.
- [418] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [419] Ibid.
- [420] Kurt Vonnegut, interview met de auteur.

[421] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[422] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 459.

Hoofdstuk 10. Gasten van het Derde Rijk

[423] Geciteerd, Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 344.

[424] Pater Paul Cavanaugh, *American Priest in a Nazi Prison*, ongepubliceerd manuscript, blz. 28.

[425] Peter Gacki aan de auteur, 4 oktober 2003.

[426] Bomber Command, website ter gelegenheid 60e jubileum, Diary of Bombing – 23 december 1945.

[427] Geciteerd, Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 344.

[428] Ibid.

[429] Kurt Vonnegut, interview met de auteur.

[430] Warren Springer, interview met de auteur.

[431] Kurt Vonnegut, interview met de auteur.

[432] Vernon Leopold, geschreven verslag van de acties van het peloton, 6 juli 1979.

[433] Louis Kalil, interview met de auteur.

[434] Ibid.

[435] W.G. Sebald, *On The Natural History of Destruction*, Random House, New York, 2003, blz. 3–4. Sebalds boek is het eerste dat diep ingaat op het zelfopgelegde

geheugenverlies van bijna alle Duitsers, terwijl ze uit alle macht hun verwoeste samenleving opnieuw probeerden op te bouwen.

[436] Maar 2.163 van Robbins landgenoten, uit een divisie van tienduizend, waren erin geslaagd om levend over de Rijn te komen en te ontsnappen. Bron: Stephen Ambrose, *Citizen Soldiers*, blz. 130.

[437] Louis Kalil, interview met de auteur.

[438] W.G. Sebald, *On The Natural History of Destruction*, blz. 43.

[439] Ibid. blz. 21.

[440] Louis Kalil, interview met de auteur.

[441] Ibid.

[442] Bill James, ongepubliceerde memoires, 'And Now You Die'.

[443] Ibid.

[444] Anna Tsakanikas, interview met de auteur.

[445] Fairfax Journal, 25 november 1981.

[446] Kurt Vonnegut, *Slaughterhouse Five*, Dell Publishing New York, 1988, blz. 70.

[447] Geciteerd, Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 347.

[448] Bijlage 3 bij XVIII Corps (AB), G-2 Per Rpt No. 11, Observations of an American Field Officer Who Escaped from the 1st SS Panzer Division 'Adolf Hitler'.

[449] Ibid.

[450] Verklaring van uitvraging, Hal McCown, 6 januari 1945, archief van het Malmédy-proces.

[451] Ibid.

[452] Charles Whiting, *SS Peiper*, blz. 91–92.

[453] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[454] Warren Springer, interview met de auteur.

[455] James Fort, interview met de auteur.

[456] Kay Summersby, *Eisenhower Was My Boss*, Dell Publishing New York, 1948, blz. 204.

[457] Dwight Eisenhower, *Crusade in Europe*, New York: Doubleday and Company, 1948, blz. 359.

[458] Kay Summersby, *Eisenhower Was My Boss*, Dell Publishing New York, 1948, blz. 204.

[459] Otto Skorzeny, *Skorzeny's Secret Missions*, Dutton, New York, 1950, blz. 249.

[460] Louis Kalil, interview met de auteur.

[461] Louis Kalil, interview met de auteur.

[462] Louis Kalil, interview met de auteur.

[463] Peter Gacki aan de auteur, 4 oktober 2003.

[464] Ibid.

Hoofdstuk 11. De stalags

[465] Bomber Command, website ter gelegenheid 60e jubileum, 'January 1945 Campaign

Bombing?.

[466] James Fort, interview met de auteur.

[467] Peter Gacki aan de auteur, 4 oktober 2003.

[468] Ibid.

[469] Warren Springer, interview met de auteur.

[470] Ian Kershaw, *Hitler, 1936–1945; Nemesis*, Norton, New York, 2000, blz. 764.

[471] Lyle Bouck, vragenlijst krijgsgevangene, War Department.

[472] W.G. Sebald, *On The Natural History of Destruction*, blz. 28.

[473] John Toland, *Battle*, Signet, New York, 1959, blz. 333.

[474] Ibid. blz. 334.

[475] Charles Roland, ongepubliceerde memoires, Eisenhower Center. ‘De flitsen en klappen van ontploffende granaten waren onophoudelijk’, herinnerde kapitein Charles Roland zich, een uitvoerend bataljonscommandant bij de 394e infanterie van de 99e. ‘In alle richtingen zag het landschap eruit als een inferno van Dante, met brandende steden en dorpen. Iedereen was zich ervan bewust dat we niet meer zouden terugtrekken, wat de prijs daarvan ook zou zijn. Verder kon ik aan het gedrag van de troepen van alle rangen zien dat deze vastberadenheid diep was doorgedrongen. Enkele mannen konden de druk niet aan, plasten regelmatig in hun broek, huilden, gaven over...’ Bron: Ibid.

[476] Stephen Ambrose, *Citizen Soldiers*, blz. 211.

[477] Stephen Ambrose, *Eisenhower: Soldier and President*, New York, Simon and Schuster, 1990, blz. 180–181.

[478] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 598.

- [479] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 385.
- [480] Het exacte verliescijfer aan Amerikaanse zijde was 80.987. Op 2 januari 1945, toen het Amerikaanse tegenoffensief pas goed begon, waren meer dan 4.000 mannen gedood en waren er 17.000 gevangengenomen.
- [481] Charles B. MacDonald, *A Time for Trumpets*, blz. 618.
- [482] Ralph Ingersoll, *Top Secret*, Harcourt Brace, New York, 1946, blz. 273.
- [483] The South Bend Tribune, 4 april 1979.
- [484] James Silvola, interview met de auteur.
- [485] Ibid.
- [486] John Nichol en Tony Rennell, *The Last Escape*, Viking New York, 2003, blz. 142.
- [487] Tempe Daily News, 30 september 1981.
- [488] Ibid.
- [489] The Knoxville News-Sentinel, 27 september 1981.
- [490] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [491] Charles Whiting, *48 Hours to Hammelburg*, Ballantine, New York, 1970, blz. 29. In 1945 werden gevangenen van bijna alle geallieerde landen in Hammelburg opgesloten, onder wie de zoon van Sovjet-leider Joseph Stalin. Kapitein Stalin was volgens andere krijgsgevangenen net zo beestachtig en humeurig als zijn vader. Kort na een vuistgevecht met een Britse krijgsgevangene is hij naar verluidt doodgeschoten door een bewaker nadat hij was gewaarschuwd dat hij bij de omheining vandaan moest stappen. Bron: Ibid.
- [492] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [493] Ibid.

- [494] Major Robert Kriz, geschreven verslag van de acties van het peloton, 14 september 1966.
- [495] Telegram aan Magdalene Bouck, Lyle Boucks privé-archief.
- [496] James Fort, interview met de auteur.
- [497] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [498] Agnes McGehee, interview met de auteur.
- [499] Peter Gacki, interview met de auteur.
- [500] John Creger jr., interview met de auteur.
- [501] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [502] Ibid.
- [503] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [504] Kurt Vonnegut, interview met de auteur.
- [505] Pater Paul Cavanaugh, *American Priest in a Nazi Prison*, ongepubliceerd manuscript, blz. 83.
- [506] Albert Berndt, *The Last 100 Days of World War II in a German Prison Camp*, ongepubliceerd manuscript, blz. 20.
- [507] Ibid.
- [508] Ibid. blz. 21.
- [509] Pater Paul Cavanaugh, *An American Priest in a Nazi Prison*, blz. 99.

[510] Lyle Bouck, interview met de auteur. Zestig jaar later heeft hij moeite met de hoofdsteden van maar twee staten: Noord-Dakota en Zuid-Dakota.

[511] Baron et al, *Raid!*, blz. 86.

[512] Risto Milosevich, interview met de auteur.

[513] Risto Milosevich, interview met de auteur.

Hoofdstuk 12. De rivier

[514] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 408.

[515] Bomber Command, website ter gelegenheid 60e jubileum, 'February 1945 Campaign Diary.' Het bombardement op Dresden is misschien wel de meest controversiële krijgshandeling van de geallieerden in Europa geworden. 'Bomber' Arthur Harris, hoofd van RAF Bomber Command, was de enige Britse hoge militaire bevelvoerder die na de oorlog niet werd geridderd. Al in maart 1945 probeerde Churchill zelf zich te distantiëren van Operation Thunderclap, de repercussies aanvoelend die de terreuraanvallen zouden hebben waarvan hij ook vond dat ze te ver gingen, hoewel hij er natuurlijk zelf bevel toe had gegeven. Ook enkele piloten die aan de luchtaanvallen deelnamen hadden gemengde gevoelens. Maar de Amerikaanse luitenant John Morris, die bij de Amerikaanse 8e luchtmacht zat, was een van de velen die nergens spijt van had. 'Ik schaam me er niet voor dat ik die dag naar Dresden ben geweest', herinnerde hij zich. 'Het was zuiver strategisch om te voorkomen dat de Wehrmacht terug zou vallen om te hergroeperen en weer op dodelijke sterkte te komen. Dus bombardeerden we de rangeerterreinen plat en de wegkruisingen langs de route waarlangs de Wehrmacht zou terugtrekken, langs de oostelijke grens van Duitsland. Ik sta niet te juichen van de 35.000 Duitsers die er omkwamen. Ik betwijfel of er veel joden bij zaten. De goede burgers van Dresden hadden hen allang weggevoerd naar Auschwitz. Het is waar dat de RAF er met opzet een vuurzee van maakte en dat daar velen het slachtoffer van werden. Het was een tactiek die ze regelmatig probeerden. Maar zij, en wij, doodden veel meer mensen in andere steden, op andere dagen. Dat geldt ook voor de Russen. En ook voor de Japanners. En voor de

Duitsers. Dresden was niet uniek.’ Gerald Astor, *The Mighty Eighth: The Air War in Europe as Told by the Men Who Fought It*. New York: Donald Fine Books, 1997, blz. 397. Soldaat Kurt Vonnegut was als krijgsgevangene aangesteld als arbeider en was zoals bekend getuige van de brandbommenaanval op Dresden, wat misschien wel de mooiste van alle Midden-Europese steden was: ‘Het was gewoon één grote vlam. . . Daarna was er niets organisch meer over.’ Bron: interview met de auteur. Vonnegut en andere Amerikaanse krijgsgevangenen werden gedwongen om de lijken af te voeren. Soldaat Jim Mills uit compagnie I, 423e regiment van de 106e, kwam met Vonnegut in een arbeidersploeg terecht die lijken moest verwijderen uit een kelder van een slachthuis. In een ruimte in die kelder zag Mills een kaarttafel met flessen sterkedrank naast een stapel verbrande lichamen. Een van de lijken was bijzonder ernstig verminkt. ‘De bewaker wees naar het lichaam ten teken dat ik het moest weghalen’, herinnerde Mills zich. ‘Hij gebaarde dat ik een riem van een ander lijk moest halen en die om het lijk moest slaan dat ik ging weghalen. Het is verbazend hoe veel je kunt communiceren met handgebaren. Ik deed een riem rond de nek van die man en begon het lijk naar de helling te slepen, maar [het lichaam] brak in tweeën. Dat was te veel voor me. Ik raakte de kluts een beetje kwijt. Ik begon te schreeuwen, te gillen en rond te dansen. Ik probeerde naar buiten te komen maar ze lieten me er niet langs. Ze wisten me te kalmeren, wezen naar een van de flessen op de tafel en stonden erop dat ik een paar slokken nam. Dat was de eerste keer dat ik ooit sterkedrank proefde.’ Bron: Gerald Astor, *The Mighty Eighth: The Air War in Europe as Told by the Men Who Fought It*. New York: Donald Fine Books, 1997, blz. 397.

[516] Geciteerd, John Nichol en Tony Rennell, *The Last Escape*, blz. 356.

[517] General Orders No. 163, Headquarters Third United States Army, 7 juli 1945.

[518] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[519] Charles Whiting, *48 Hours to Hammelburg*, blz. 30–33.

[520] Baron et al, *Raid!*, blz. 108–109.

[521] Lyle Bouck, interview met de auteur.

- [522] Ibid.
- [523] James Fort, interview met de auteur.
- [524] Ibid.
- [525] *Dauntless*, blz. 87. De granaten zouden daardoor de volle kracht van de explosie ter hoogte van de brug hebben in plaats van tijdens de inslag op het water.
- [526] General Orders No.123, Headquarters Third United States Army, 31 mei 1945.
- [527] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [528] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [529] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [530] James Fort, interview met de auteur.
- [531] El Paso Times, 18 september 1981.
- [532] Charles Whiting, *48 Hours to Hammelburg*, blz. 43.
- [533] John Toland, *The Last 100 Days*, blz. 285.
- [534] Baron et al, *Raid!*, blz. 6–7.
- [535] John Toland, *The Last 100 Days*, blz. 287.
- [536] Baron et al, *Raid!*, blz. 8.
- [537] Ex-Report 600, Oflag 13B Germany, Appendix E, Secret U.S. Military report No. 617, ingediend 17 mei 1945.
- [538] Ibid. blz. 12.

[539] ‘The Hammelburg Raid’, Karel Margy, After The Battle magazine, nummer 91.

[540] Baron et al, *Raid!*, blz. 15–16.

[541] Jay Drake, ‘Guest of The Third Reich’, memoires, archief krijgsgevangenen 102e infanteriedivisie.

[542] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[543] Risto Milosevich, interview met de auteur.

Hoofdstuk 13. Taakgroep Baum

[544] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[545] Geciteerd, ‘The Hammelburg Raid’, Karel Margy, After The Battle, nummer 91.

[546] Cavanaugh, *American Priest in a Nazi Prison*, blz. 114.

[547] Ibid.

[548] Oral History, John K. Waters. U.S. Army Military Institute, Carlisle Barracks, 190135006, blz. 279.

[549] Ibid.

[550] Ibid.

[551] Cavanaugh, *American Priest in a Nazi Prison*, blz. 115.

[552] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[553] Ibid.

- [554] Sam Jenkins, interview met de auteur.
- [555] Abe Baum, interview met de auteur.
- [556] Richard Baron, majoor Abe Baum en Richard Goldhurst, *Raid! The Untold Story of Patton's Secret Mission*, Dell Publishing New York, 1981, blz. 163.
- [557] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [558] Abe Baum, interview met de auteur.
- [559] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [560] *Dauntless*, blz. 245.
- [561] Abe Baum, interview met de auteur.
- [562] William Nutto, interview met de auteur.
- [563] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [564] *Dauntless*, blz. 245.
- [565] Robert Thompson, interview met de auteur.
- [566] William Nutto, interview met de auteur.
- [567] Ibid.
- [568] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [569] Abe Baum, interview met de auteur.
- [570] *Raid!*, blz. 182.
- [571] Abe Baum, interview met de auteur.

- [572] William Nutto, interview met de auteur.
- [573] Ibid.
- [574] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [575] Tribute to 10th Armored Infantry Battalion Abe Baum, Captain, Commanding From The Prisoners at Hammelburg, 13 november 1998. Redactie Robert T. Thompson.
- [576] William Nutto, interview met de auteur.
- [577] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [578] William Nutto, interview met de auteur.
- [579] Ibid.
- [580] Ibid.
- [581] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [582] *Raid!*, blz. 193.
- [583] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [584] Pater Paul Cavanaugh, American Priest in a Nazi Prison, blz. 119.
- [585] Peter Gacki, interview met de auteur.
- [586] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [587] Donald A. Lussenden aan Abe Baum, 6 juli 1998.
- [588] Ibid.
- [589] *Raid!* blz. 218.

[590] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[591] Abe Baum, interview met de auteur.

[592] The Hammelburg Raid, Karel Margy, After The Battle, nummer 91.

[593] Abe Baum, interview met de auteur.

[594] *Dauntless*, blz. 198.

[595] Abe Baum, interview met de auteur.

[596] Ibid.

[597] John Toland, *The Last 100 Days*, blz. 298.

[598] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[599] Ibid.

[600] Ibid.

[601] Sam Jenkins, interview met de auteur.

[602] James Fort, interview met de auteur.

[603] The Hammelburg Raid, Karel Margy, After The Battle, nummer 91.

[604] Ibid.

[605] Geciteerd, Charles Whiting 48 Hours to Hammelburg, inleiding blz. xvii. Luitenant Nutto zou pas lang nadat de oorlog voorbij was achterhalen wat de werkelijke reden voor Pattons missie was. 'Dat hij die vent in Afrika in het gezicht sloeg was niets vergeleken met de aanval op Hammelburg', zei hij. 'Het [de aanval] had het einde van zijn carrière moeten zijn.' Patton stierf bij een auto-ongeluk in december 1945, drie jaar voordat de

missie voor het eerst werd onthuld in de Saturday Evening Post, onder de kop ‘Patton’s Mistake [Pattons fout]’.

[606] The Hammelburg Raid, Karel Margy, After The Battle, nummer 91.

[607] Aalmoezenier E. Jerome Alexis aan Abe Baum, 3 juni 1998.

[608] The Hammelburg Raid, Karel Margy, After The Battle, nummer 91.

Hoofdstuk 14. De nadagen van het Derde Rijk

[609] Robert Kriz, interview met Will Cavanagh.

[610] Bill James aan Major Kriz, 30 maart 1945.

[611] Peter Gacki aan de auteur author, 4 oktober 2003.

[612] Peter Gacki aan de auteur author, 4 oktober 2003.

[613] Paynesville Press, 27 november 2002.

[614] Ibid.

[615] Sam Jenkins, interview met de auteur.

[616] Ibid.

[617] Ibid.

[618] John Toland, *The Last 100 Days*, blz. 377.

[619] James Fort, interview met de auteur.

[620] Lyle Bouck, interview met de auteur.

[621] Abe Baum, interview met de auteur.

[622] Ibid.

[623] Ibid.

[624] The Hammelburg Raid, Karel Margy, After the Battle, nummer 91.

[625] Ibid.

[626] Abe Baum, interview met de auteur.

[627] Baron et al, *Raid!*, blz. 265–266.

[628] *Dauntless*, blz. 198.

[629] Ongetiteld krantenknipsel, Lyle Boucks privé-archief.

Hoofdstuk 15. Moosberg

[630] John Parsons, The Best Seat In The House, in eigen beheer uitgegeven memoires, Lafayette, Indiana.

[631] Washington Post, 21 oktober 1981.

[632] Joseph W. Lovoi, *Listen My Children*, Vantage Press, New York, 2000, blz. 143.

[633] Relas van de omstandigheden in Fallingbostel gebaseerd op interviews van de auteur met James Silvola, Louis Kalil en *The Last Escape*, blz. 310–316.

[634] James Silvola, interview met de auteur.

[635] Louis Kalil, interview met de auteur.

- [636] James Silvola, interview met de auteur.
- [637] James Fort, interview met de auteur.
- [638] Sam Jenkins, interview met de auteur.
- [639] *The Last Escape*, blz. 282.
- [640] James Fort, interview met de auteur.
- [641] Senior Circuit, St. Louis, 15 februari 1995.
- [642] Grand Isle, Nebraska, Daily Independent, 12 november 1979.
- [643] Senior Circuit, St. Louis, 15 februari 1995.
- [644] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [645] Joe Lovoi, *Listen My Children*, Vantage Press, New York, 2000, blz. 160.
- [646] Victor F. Gammon, *Not All Glory! True Accounts of RAF Airmen Taken Prisoner in Europe, 1939–1945*, Arms & Armour, London, 1990. Geciteerd, *The Last Escape*, blz. 284.
- [647] Joe Lovoi, *Listen My Children*, Vantage Press, New York, 2000, blz. 162.
- [648] *The Last Escape*, blz. 284. Dit zou natuurlijk niet gebeuren en Patton wist dit omdat de geallieerden al hadden ingestemd met de verovering van de hoofdstad door de Russen.
- [649] John Creger jr., interview met de auteur.
- [650] Senior Circuit, St. Louis, 15 februari 1995.
- [651] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [652] Risto Milosevich, interview met de auteur.

- [653] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [654] Senior Circuit, St. Louis, 15 februari 1995.
- [655] Ibid.
- [656] Risto Milosevich, interview met de auteur.
- [657] James Fort, interview met de auteur.
- [658] Carlos Fernandez, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [659] Onge-dateerd, ongetiteld krantenknipsel uit Lyle Boucks archief.
- [660] Carlos Fernandez, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [661] James Fort, interview met de auteur.
- [662] Robert Lambert, geschreven verslag van de acties van het peloton.
- [663] Geschreven verslag van de acties van het peloton, Robert L. Kriz, 14 september 1966.
- [664] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [665] *Dauntless*, blz. 221.
- [666] Senior Circuit, St. Louis, 15 februari 1995.
- [667] Ibid.
- [668] Hugh Trevor-Roper, *The Last Days of Hitler*, Macmillan, New York, 1965, blz. 261.
- [669] John Toland, *The Last Hundred Days*, Random House, New York, 1965, blz. 529.
- [670] *Dauntless*, blz. 234.

[671] Mimeograph news sheet, 7 mei 1945, 'The Checkerboard Battle Baby', archief van de 99e divisie.

[672] Order of Battle, United States Army in World War II – European Theater of Operations, Office of the Theater Historian, ETO, december 1945.

[673] Senior Circuit, St. Louis, 15 februari 1995.

Hoofdstuk 16. De zomer van '45

[674] Charles Whiting SS Peiper, blz. 108.

[675] Ibid. blz. 111–112.

[676] Charles Foley, *Commando Extraordinary*, Putnam, New York, 1989, blz. 159.

[677] Kurt Vonnegut, interview met de auteur.

[678] Peter Gacki aan de auteur, 4 oktober 2003.

[679] Sam Jenkins, interview met de auteur.

[680] *The Last Escape*, blz. 399.

[681] Press Clippings File, Department of Army, verzonden aan leden van het peloton, 30 november 1981, blz. 1.

[682] Risto Milosevich, interview met de auteur.

[683] Ibid.

[684] Fayetteville Observer, 17 september 1981.

[685] Anna Tsakanikas, interview met de auteur.

[686] Tempe Daily News, 30 september 1981.

[687] The Phoenix Gazette, 30 september 1981

[688] Louis Kalil, interview met de auteur.

[689] Ibid.

[690] Ibid.

Hoofdstuk 17. Gerechtigheid

[691] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 465.

[692] Ibid.

[693] James Weingartner, *Crossroads of Death*, University of California Press, 1979, blz. 89–91.

[694] James Weingartner, *Crossroads of Death*, blz. 221.

[695] Charles Whiting, *Jochen Peiper*, Leo Cooper, London, 1999, blz. 39.

[696] Ibid. blz. 240.

[697] Ibid. blz. 245.

[698] Ibid. blz. 254.

[699] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 484.

[700] Press Clippings File, Department of Army, verzonden aan leden van het peloton, 30 november 1981, blz. 1.

[701] Charles Whiting, *Skorzeny*, Combined Publishing Pennsylvania, 1998, blz. 111.

Hoofdstuk 18. De laatste slagen

[702] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, p. 480.

[703] Grand Isle, Nebraska, Daily Independent. 12 november 1979.

[704] Bill James aan Lyle Bouck, 9 december 1965.

[705] Walter E. Lauer aan Lyle Bouck, 24 april 1964.

[706] ‘Affairs of Honor’, Greek Accent magazine, maart 1981.

[707] Ibid.

[708] Anna Tsakanikas, interview met de auteur.

[709] Ibid.

[710] ‘Affairs of Honor’, Greek Accent magazine, maart 1981.

[711] General Orders 92, HQ 99th Infantry Division, APO 449, 31 juli 1945.

[712] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 482.

[713] Anna Tsakanikas, interview met de auteur.

[714] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 481.

[715] Lyle Bouck aan Jochen Peiper, 22 november 1965.

[716] Jochen Peiper aan Lyle Bouck, 26 november 1965.

[717] Jochen Peiper aan Lyle Bouck, 9 december 1967.

- [718] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [719] St. Louis Post-Dispatch, 28 december 1969.
- [720] Ibid.
- [721] Gerald Astor, *A Blood-Dimmed Tide*, blz. 484.
- [722] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [723] St. Louis Post-Dispatch, 28 december 1969.
- [724] 25th Anniversary of Battle of the Bulge, 99th Infantry Division, pamflet, blz. 6.
- [725] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [726] The Knoxville News-Sentinel, 27 september 1981.
- [727] Geciteerd, Charles Whiting, *SS Peiper*, blz. 261.
- [728] Anna Tsakanikas, interview met de auteur.
- [729] Onge-dateerd, ongetiteld krantenknipsel, persarchief Amerikaanse leger over de acties van het peloton.
- [730] Fairfax Journal, 25 november 1981.
- [731] 'Affairs of Honor', Greek Accent magazine, maart 1981.
- [732] Ibid.
- [733] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [734] Press Clippings File, Department of Army, verzonden aan leden van het peloton, 30 november 1981, blz. 1.

- [735] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [736] Ibid.
- [737] Vernon Leopold, interview met de auteur.
- [738] 'How It Happened', Lyle Bouck, 17 mei 1979.
- [739] Kopie van de mededeling van de omroeper, Lyle Boucks privé-archief.
- [740] St. Louis Star-Bulletin, 3 januari 1980.
- [741] Grand Isle, Nebraska, Daily Independent, 12 november 1979.
- [742] Ibid.
- [743] Lyle Bouck, interview met de auteur.
- [744] Fairfax Journal, 25 november 1981.
- [745] General Order No. 26, Headquarters Dept. of the Army, Washington, DC, 29 oktober 1981.
- [746] Ibid.
- [747] Ibid.
- [748] The Times, Shreveport, 4 november 1981. Slape voegde nog toe dat de opwinding over het ontvangen van medailles 'allerlei herinneringen opriep die misschien beter hadden kunnen blijven rusten.'
- [749] 'Affairs of Honor', Greek Accent magazine, maart 1981.
- [750] Checkerboard, nieuwsbrief van de 99e divisie, december 1981.
- [751] Dit is door Ronald Drez als feitelijk gepresenteerd in '25 Yards of War', Hyperion,

New York, 2001, blz. 190. Volgens het Carlisle Barracks Military History Center is het echter misschien niet meer mogelijk om exact te achterhalen welk peloton de meeste onderscheidingen heeft gekregen. Het beleid van het leger schrijft voor dat niet wordt ingegaan op verzoeken welke eenheid in een bepaalde oorlog de meeste medailles heeft verworven.

Bijlagen

Individuele bekroningen en eervolle vermeldingen voor het 394e I&R

I&R-peloton, 394e infanterieregiment, 99e infanteriedivisie, en 394e I&R Presidential Unit Citation

Eerste luitenant Lyle J. Bouck, Jr.: Distinguished Service Cross, Silver Star
Soldaat William James (Tsakanikas): Distinguished Service Cross
Soldaat eerste klasse Risto Milosevich: Distinguished Service Cross
Sergeant William L. Slape: Distinguished Service Cross

Soldaat John B. Creger: Silver Star
Soldaat Louis J. Kalil: Silver Star
Korporaal Aubrey P. McGehee, Jr.: Silver Star
Soldaat eerste klasse Jordan H. Robinson: Silver Star
Soldaat James R. Silvola: Silver Star

Soldaat Robert D. Adams: Bronze Star met Valor Device
Soldaat Robert J. Baasch: Bronze Star met Valor Device
Sergeant William R. Dustman: Bronze Star met Valor Device
Soldaat Clifford R. Fansher: Bronze Star met Valor Device
Technicus vierde klasse James Fort: Bronze Star met Valor Device
Korporaal Samuel L. Jenkins: Bronze Star met Valor Device
Soldaat Joseph A. McConnell: Bronze Star met Valor Device
Soldaat eerste klasse Robert H. Preston: Bronze Star met Valor Device
Sergeant George H. Redmond: Bronze Star met Valor Device

Soldaat eerste klasse Carlos A. Fernandez: Presidential Unit Citation

Soldaat eerste klasse John P. Frankovitch: Presidential Unit Citation
Technicus vijfde klasse Robert L. Lambert: Presidential Unit Citation
Soldaat Vernon G. Leopold: Presidential Unit Citation
Soldaat eerste klasse Elmer J. Nowacki: Presidential Unit Citation
Soldaat Samuel J. Oakley: Presidential Unit Citation

Alle leden van het peloton die individueel zijn onderscheiden, ontvingen ook de Presidential Unit Citation. Lyle Boucks Silver Star werd toegekend in 1945 en werd overtroffen door zijn Distinguished Service Cross.

Dienstrooster van het I&R-peloton, 394e infanterieregiment, 99e infanteriedivisie tijdens het Ardennenoffensief

In het dorp Lanzerath, België

Eerste luitenant Lyle Bouck, bevel
Soldaat Robert Adams
Soldaat Robert Baasch
Soldaat John Creger Sergeant William Dustman
Soldaat Clifford Fansher
Technicus vierde klasse James Fort
Soldaat Bill James Korporaal Sam Jenkins
Soldaat Louis Kalil Soldaat Joseph McConnell
Korporaal Aubrey 'Schnoz' McGehee
Soldaat eerste klasse Risto 'Milo' Milosevich
Soldaat eerste klasse Robert 'Mop' Preston
Sergeant George 'Pappy' Redmond
Soldaat eerste klasse Jordan 'Pop' Robinson
Soldaat Robert 'Siv' Silvola Sergeant Bill Slape

In het regimentshoofdkwartier in Hünningen, België

Soldaat Vic Adams

Soldaat eerste klasse Carlos Fernandez

Soldaat eerste klasse John Frankovitch

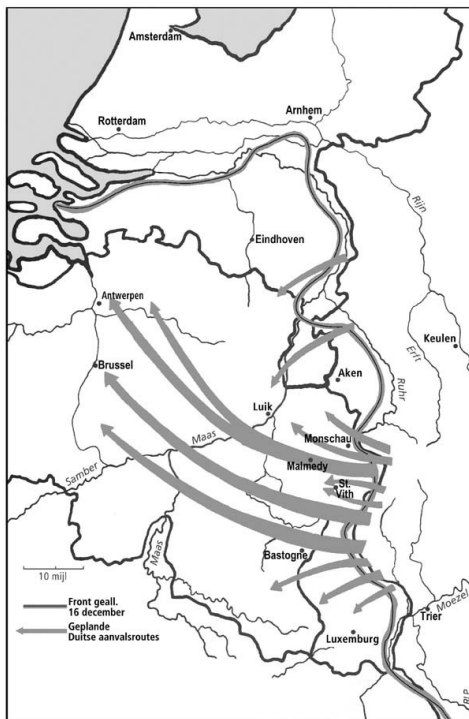
Technicus vijfde klasse Robert Lambert

Soldaat Vernon Leopold

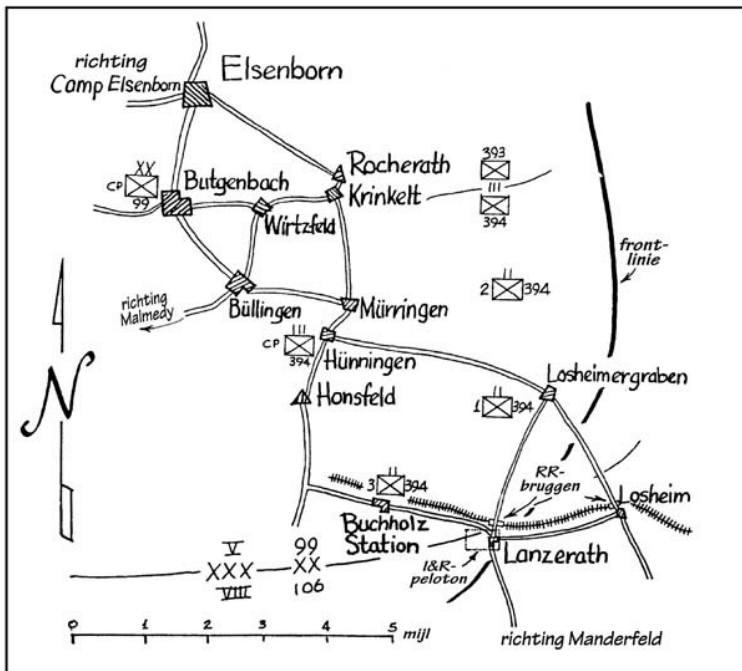
Soldaat eerste klasse Elmer Nowacki

Soldaat Sam Oakley

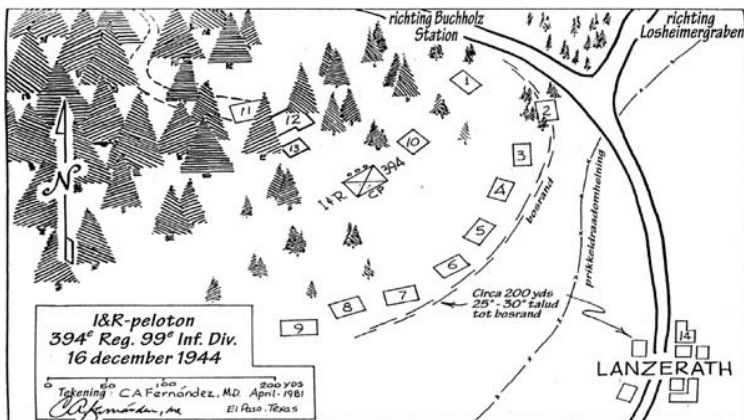
Plattegronden

Het westelijk front, december 1944

Plattegrond van het 394e I&R-operatiegebied gedurende het Ardennenoffensief, december 1944. © Carlos Fernandez, 1981.

Plattegrond van de slag bij Lanzerath, 16 december 1944. © Carlos Fernandez, 1981. (1) Redmond en Kalil; bezocht door Slape. (2) Robinson, Silvola en McGehee, met bazooka en BAR. (3) Slape en Milosevich, met .30-kaliber machinegeweer. (4) Bouck en James; Bouck verplaatste verschillende keren naar 4, 7, en 13. Hij was met James in 13 toen zij zich overgaven. (5) Fansher; verplaatste verschillende keren naar 5 en 12. (6) Baasch en Fort; Fort verplaatste verschillende keren naar 11, 13, en 6. (7) Creger en Adams. (8) Dustman en McConnell. (9) Jenkins en Preston. (10) Jeep met .50-kaliber machinegeweer. Slape en James bedienden het machinegeweer verschillende keren tijdens de aanvallen. (11) Jeep met radio; Fort was hier en bezocht 13. (12) Blokhut. Fansher was hier en bij 5. (13) Loopgraaf naast blokhut. Bouck, Fort en James waren hier verschillende keren. (14) Observatiepost van Slape en Creger in Lanzerath.

Duitse krijgsgevangenenkampen

Bibliografie

- Ambrose, Stephen. *The Supreme Commander: The War Years of General Dwight D. Eisenhower*. Garden City, NY: Doubleday, 1970.
- Ambrose, Stephen. *Citizen Soldiers*. New York: Touchstone, 1997.
- Angolia, John R., en Adolf Schlicht. *Uniforms and Traditions of the German Army, 1933–1945*. Vol. 3. San Jose, CA: R. James Bender Publishing, 1987.
- Arnold, James R. *Ardenne 1944: Hitler's Last Gamble in the West*. Osprey Campaign Series. Number 5. Londen: Osprey Publishing Ltd., 1990.
- Astor, Gerald. *A Blood-Dimmed Tide: The Battle of the Bulge by the Men Who Fought It*. New York: Donald I. Fine, 1992.
- Ayer, Frederick. *Before the Colors Fade*. New York: Houghton Mifflin, 1964.
- Baldwin, Hanson. *Battles Lost and Won: Great Campaigns of World War II*. New York: Harper & Row, 1966.
- Baron, Richard, Abe Baum, en Richard Goldhurst. *Raid!* New York: G.P. Putnam's Sons, 1981.
- Bennett, Ralph. *Ultra in the West: The Normandy Campaign of 1944–1945*. New York: Charles Scribner's Sons, 1980.
- Blumenson, Martin. 'The Hammelburg Affair'. *Army* 15 (oktober 1965).
- Blumenson, Martin. *The Patton Papers, 1940–1945*. Boston: Houghton Mifflin, 1974.
- Blumenson, Martin. *Patton*. New York: Morrow, 1985.
- Bradley, Omar. *A Soldier's Story*. New York: Henry Holt and Co., 1951.
- Brett-Smith, Richard. *Hitler's Generals*. San Rafael, CA: Presidio Press, 1977.
- Bryant, Arthur. *Triumph in the West: A History of the War Years*

- Based on the Diaries of Field-Marshal Lord Alan Brooke, Chief of the Imperial General Staff.* Garden City, NY: Doubleday, 1959.
- Butcher, Harry Cecil. *My Three Years with Eisenhower.* New York: Simon and Schuster, 1946.
- Calvocoressi, Peter. *Top Secret Ultra.* Londen: Cassell, 1980.
- Cavanagh, William. Krinkelt-Rocherath: *The Battle for the Twin Villages.* Norwell, MA: Christopher Publishing House, 1986.
- Chandler, Alfred D., Jr., red. *The Papers of Dwight David Eisenhower, vol. IV, The War Years.* Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1970.
- Chernitsky, Dorothy. *Voices from the Foxholes.* Uniontown, PA: Dorothy Chernitsky, 1991.
- Codman, Charles. *Drive.* Boston: Little, Brown, 1957.
- Cole, Hugh M. *The Ardennes: Battle of the Bulge, US Army in World War II.* Washington, DC: Government Printing Office, 1965.
- Downing, David. *The Devil's Virtuosos: German Generals at War 1940–1945.* New York: St. Martin's Press, 1977.
- Eisenhower, Dwight D. *Crusade in Europe.* Garden City, NY: Doubleday, 1948.
- Eisenhower, Dwight D. *Eisenhower at War, 1943–1945.* New York: Random House, 1986.
- Eisenhower, John. *The Bitter Woods.* New York: Putnam's Sons, 1969.
- Ellis, majoor L.F., met luitenant-kolonel A.E. Warhurst. *Victory in the West, vol. II, The Defeat of Germany.* Londen: Her Majesty's Stationery Office, 1968.
- Elstob, Peter. *Hitler's Last Offensive.* Londen: Secker & Warburg, 1971.
- Erickson, John. *The Road to Berlin.* Londen: Weidenfeld & Nicolson, 1983.

- Essame, H. *Patton: Study in Command*. New York: Scribners, 1974.
- Farago, L. *Patton: Ordeal and Triumph*. New York: Obolensky, 1964.
- Farrar, eerste luitenant Walton T. *The Combat History of the 394th Infantry Regiment*, red. soldaat eerste klasse James L. Haseltine. In eigen beheer uitgegeven, 1945.
- Fest, Joachim C. *Hitler*. Londen: Weidenfeld & Nicolson, 1974.
- Foley, Charles. *Commando Extraordinary*. Costa Mesa, CA: Noontide Press, 1988.
- Forty, George. *Patton's Third Army at War*. Londen: Arms and Armour Press, 1976.
- Frischauer, Willi. *Himmler: Evil Genius of the Third Reich*. Londen: Odhams, 1953.
- Garlinski, Josef. *The Enigma War*. New York: Charles Scribner's Sons, 1980.
- Gilbert, Felix, red. *Hitler Directs His War*. New York: Oxford University Press, 1950.
- Giles, Janet Holt. *The Damned Engineers*. Boston: Houghton Mifflin, 1970.
- Gorlitz, Walter. *The German General Staff: Its History and Structure, 1657–1945*. Londen: Hollis & Carter, 1953. Graber, C.S. *History of the SS*. Londen: Hale, 1978. Grunberger, Richard. *A Social History of the Third Reich*. Londen: Weidenfeld & Nicolson, 1971.
- Hart, B.H. Liddell. *The German Generals Talk*. New York: Quill, 1979.
- Hoffmann, Peter. *The History of the German Resistance 1933–1945*. Londen: Macdonald & Jane's, 1977. Hogg, Ian V., en John Weeks. *Military Small Arms of the 20th Century*. Northbrook, IL: DBI Books, 1985. Hohne, Heinz. *The Order of the Death's Head: The Story of Hitler's SS*. Londen: Secker & Warburg, 1969.
- Infeld, Glenn B. *Skorzeny, Hitler's Commando*. New York: St. Martin's

- Press, 1981. Irving, David. *The War between the Generals: Inside the Allied High Command*. New York: Congdon & Lanes, 1981.
- Keegan, John. *Waffen-SS: The Asphalt Soldiers*. New York: Ballantine Books, 1970.
- Keegan, John. *The Face of Battle*. New York: Viking, 1976.
- Kesselring, Albert. *The Memoirs of Field-Marshal Kesselring*. Londen: W. Kimber, 1953.
- Kessler, Leo. *SS Peiper*. Londen: Leo Cooper in Association with Secker & Warburg, 1986.
- Koehl, Robert Louis. *The Black Corps: The Structure and Power Struggles of the Nazi SS*. Madison: University of Wisconsin Press, 1983.
- Koyen, Kenneth A. *The Fourth Armored Division from the Beach to Bavaria*. München: in eigen beheer uitgegeven, 1946.
- Lauer, Walter. *Battle Babies: The Story of the 99th Infantry Division in World War II*. Baton Rouge: Military Press of Louisiana, 1951.
- Legare, Ben W. 'The Operations of the 2nd Battalion, 394th Infantry (99th Infantry Division) in the German Counteroffensive, Vicinity of Losheimergraben, Germany. 16–19 December 1944 (Personal Experience of a Battalion Executive Officer) (Ardennes Campaign)'. Niet gepubliceerde verhandeling (Advanced Infantry Officers Course, 1949–1950). U.S. Army Infantry School, Fort Benning, Georgia.
- Lehmann, Rudolf. *Die Leibstandarte*. 3 vols. Osnabruck: Munin Verlag, 1977–1982.
- Leinbaugh, Harold P., en John D. Campbell. *The Men of Company K*. New York: William Morrow, 1985.
- Lucas, James, en Matthew Cooper. *Hitler's Elite: Leibstandarte SS*. Londen: Macdonald & Jane's, 1975.
- MacDonald, Charles B. *The Mighty Endeavor: American Armed*

- Forces in the European Theater in World War II*. New York: Oxford University Press, 1969.
- MacDonald, Charles B. *A Time for Trumpets*. New York: William Morrow, 1985.
- Manvell, Roger, en Heinrich Fraenkel. *Heinrich Himmler*. Londen: Heinemann, 1965.
- Marshall, S.L.A. *Night Drop*. Boston: Little, Brown, 1962.
- McMillan, Richard. *Miracle before Berlin*. Londen: Jarrolds, 1946.
- Merriam, Robert. *Dark December*. Chicago: Ziff-Davis, 1947.
- Mitcham, Samuel W., Jr. *Hitler's Legions: The German Army Order of Battle, World War II*. New York: Stein and Day, 1985.
- Mollo, Andrew. *The Armed Forces of World War II*. New York: Military Press. 1987. Montgomery, Bernard L. *The Memoirs of Field-Marshal the Viscount Montgomery of Alamein*, K.G. Cleveland: World, 1958.
- Niedermayer, Walter. *Into the Deep Misty Woods of the Ardennes*. Indiana, PA: A.G. Halldin Publishing Company, 1990.
- Nobecourt, Jacques. *Hitler's Last Gamble: The Battle of the Bulge*. New York: Schocken Books, 1967.
- Pallud, Jean-Paul. *Ardennes 1944: Peiper and Skorzeny*. Osprey Elite Series No. 11. Londen: Osprey Publishing, 1987.
- Parker, Danny S. *Battle of the Bulge: Hitler's Ardennes Offensive, 1944–1945*. Philadelphia: Combined Books, 1991.
- Parrish, Thomas, red. *The Simon and Schuster Encyclopedia of World War II*. New York: Simon and Schuster, 1978.
- Patton, George Smith. *War as I Knew It*. New York: Houghton Mifflin, 1947.
- Pogue, Forrest C. *The Supreme Command: US Army in World War II*. Washington, DC: Government Printing Office, 1954. Reimann, Viktor.

- Joseph Goebbels: The Man Who Created Hitler*. Londen: Sphere paperback edition, 1979. Reitlinger, Gerald. *The SS: Alibi of a Nation, 1922–1945*. Londen: Arms & Armour, 1985. Richardson, William, red., en Seymour Freidin, red. *The Fatal Decisions*. Londen: Michael Joseph, 1956. Ridgway, Matthew B., en Harold H. Martin. *Soldier: The Memoirs of Matthew B. Ridgway*. New York: Harper & Bros., 1956.
- Robichon, Jacques. *The Second D-Day*. New York: Walker & Co., 1969.
- Ryan, Cornelius. *The Last Battle*. New York: Simon & Schuster, 1966.
- Schramm, Wilhelm von. *Conspiracy among the Generals*. Londen: Allen & Unwin, 1956. Seaton, Albert. *The German Army, 1933–1945*. Londen: Weidenfeld & Nicolson, 1982. Shirer, William. *The Rise and Fall of the Third Reich*. Londen: Book Club Associates edition, 1971. Shulman, Milton. *Defeat in the West*. Londen: Mercury Books, 1963. Smith, Bradley F. *The Road to Nuremberg*. Londen: Andre Deutsch, 1981.
- Snyder, Louis L. *Encyclopaedia of the Third Reich*. Londen: Hall, 1976.
- Speer, Albert. *Inside the Third Reich*. Londen: Weidenfeld & Nicolson, 1970.
- Stanton, Shelby L. *World War II Order of Battle*. New York: Galahad Books, 1991.
- Stein, George H. *The Waffen-SS: Hitler's Elite Guard at War, 1939–1945*. Ithaca, NY: Cornell University Press paperbackeditie, 1984.
- Sydnor, Charles W., Jr. *Soldiers of Destruction: The SS Death's Head Division, 1933–1945*. Princeton: Princeton University Press, 1977.
- Taylor, Fred, red. *The Goebbels Diaries, 1939–1941*. Londen: Hamish Hamilton, 1982.
- Toland, John. *Battle: The Story of the Bulge*. New York: Random

- House, 1959.
- Toland, John. *The Last 100 Days*. New York: Random House, 1966.
- Toland, John. *Adolf Hitler*. New York: Doubleday, 1976.
- Trevor-Roper, Hugh, red. *The Goebbels Diaries: The Last Days*.
Londen: Pan paperback edition, 1979.
- Warlimont, Walter. *Inside Hitler's Headquarters, 1939–1945*. Londen:
Weidenfeld & Nicolson, 1964.
- Weigley, Russell E. *Eisenhower's Lieutenants*. Bloomington: Indiana
University Press, 1981.
- Weingartner, James J. *Crossroads of Death*. Berkeley: University of
California Press, 1979.
- Wellard, James Howard. *General George S. Patton, Jr.: Man under
Mars*. New York: Dodd, Mead & Co., 1946.
- Whiting, Charles. *Patton*. New York: Ballantine, 1970.
- Whiting, Charles. *Massacre at Malmedy*. Londen: Leo Cooper, 1971.
- Whiting, Charles. *Death of a Division*. New York: Stein and Day, 1980.
- Whiting, Charles. *48 Hours to Hammelburg*. New York: Jove Books,
1984.
- Whiting, Charles. *The Battle of Hürtgen Forest*. New York: Pocket
Books, 1989.
- Wilmot, Chester. *The Struggle for Europe*. New York: Harper & Bros.,
1952.
- Windrow, Martin, en Francis K.A. Mason. *Concise Dictionary of
Military Biography*. Londen: Purnell, 1975.
- Wistrich, Robert. *Who's Who in Nazi Germany*. Londen: Weidenfeld &
Nicolson, 1982.

Afbeeldingen

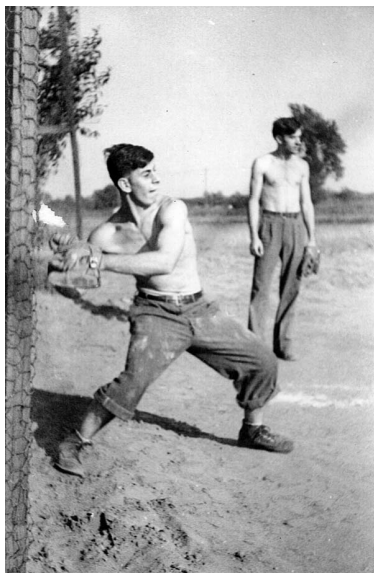
De leider spreekt. Eerste luitenant Lyle Bouck jr., commandant van het I&R-peloton van het 394e regiment van de 99e divisie. Foto: Lyle Bouck jr.

Boven: Adolf Hitler met zijn gewonde arm vlak nadat hij de moordaanslag van 20 juli 1944 overleefde. Foto: National Archives. *Onder:* Hitler met een van zijn favorieten, SS-majoor Otto Skorzeny, ‘de gevaarlijkste man van Europa’. Foto: Süddeutscher Verlag

Boven: De Duits-joodse vluchteling Vernon Leopold als tiener in Londen in de jaren 1930. Foto: Vernon Leopold. *Onder:* Vernon Leopold (*uiterst links*), gekleed in een uniform van de Wehrmacht met andere Duitssprekende soldaten van het 394e infanterieregiment in Camp Maxey, Texas, 1944. Foto: Vernon Leopold.

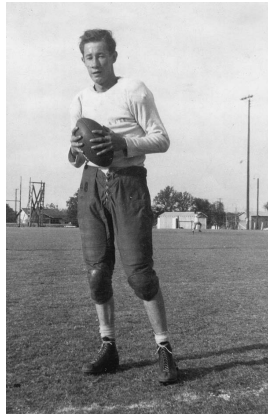
Links: Soldaat Louis Kalil, Camp Maxey, 1944. Foto: Louis Kalil. Onder: Lyle Bouck (eerste rij, tweede van links), kort nadat hij in 1938 toetrad tot de National Guard. Boucks negentien jaar oude broer Robert (eerste rij, vijfde van rechts) zat in dezelfde eenheid.

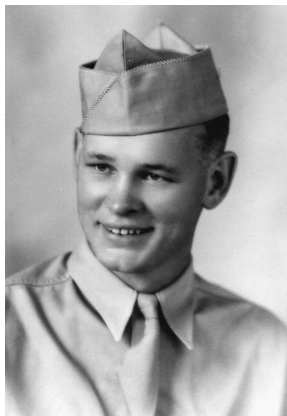
Boven: Joseph McConnell uit Philadelphia. Foto: Joseph McConnell. *Onder:* John Creger uit Virginia met zijn zoontje John jr. in 1943. Foto: John Creger jr.

Majoor Robert Kriz, 'de beste aanvoerder die ik ooit heb gezien', in Grand Island, Nebraska, september 1942. Foto: Barbara Anderson.

Links: Korporaal Aubrey McGehee, de potige verdediger voor Louisiana State University, in Camp Maxey in de zomer van 1944. Foto: Louis Kalil. *Rechts:* Robert Lambert speelde American football voor Renville High School in Minnesota. Foto: John Lambert.

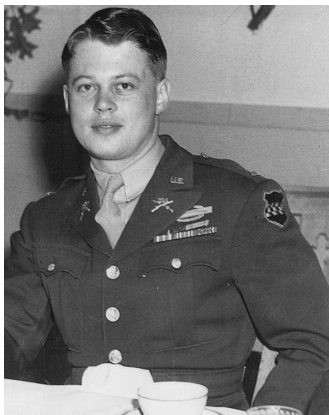
Links: Soldaat Bill 'Tsak' James, zoon van Griekse immigranten. 'Hij zou de hoogste prijs betalen.' Foto: Anna Tsakanikas. *Rechts:* Soldaat James 'Sil' Silvola, de trotse en geharde man uit Minnesota. Foto: Jim Silvola.

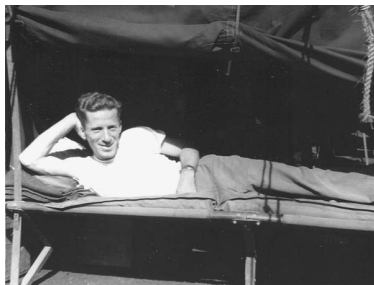
Links: Korporaal Sam Jenkins uit El Paso (*links*) en zijn broer. Foto: Sam Jenkins.
Rechts: Soldaat eerste klasse Risto Milosevich, zoon van Servische immigranten, opgegroeid in het oosten van Los Angeles. Foto: Risto Milosevich.

Links: Peltonsergeant Bill Slape, ‘een echte Amerikaan’ die bij de landmacht zou blijven en die uiteindelijk zou promoveren tot sergeant-majoor, de hoogste rang voor onderofficieren bij de Amerikaanse landmacht. Foto: Mike Slape. *Rechts:* Soldaat eerste klasse Carlos Fernandez, briljant kaartenmaker, zoon van Mexicaanse immigranten. Foto: Delfina Fernandez.

Links: Luitenant Lyle Bouck jr., trots lid van de 99e divisie en een van de jongste beroepsofficieren in de Tweede Wereldoorlog Foto: Lyle Bouck jr. *Rechts:* Robert Lambert als ASTP-rekruut van het I&R-peloton. Foto: John Lambert.

Boven: Soldaat Louis Kalil, een van de oorspronkelijke leden van het peloton. Foto: Louis Kalil. *Onder:* De gemoedelijke en roodharige radiotelegrafist Jim Fort. Foto: Jim Fort.

Leden van de 99e divisie ("Checkerboard"). Enkele leden van het peloton genieten van een
van de laatste warme dagen voordat ze naar het front afreizen. *Van links naar rechts:*
Aubrey McGehee, Bill James, Carlos Fernandez, onbekend, onbekend, Vernon Leopold
en Risto Milosevich.

Boven: SS-kolonel Jochen Peiper, een van Hitlers fanatiekste aanhangers en een van de geniaalste gevechtscommandanten van de Tweede Wereldoorlog Foto: Bundesarchiv.
Onder: Lili Marlene. Filmster Marlene Dietrich zou op 17 december 1944 de 99e divisie

komen vermaken; een dag nadat de Duitsers aanvielen. Foto: Amerikaanse landmacht.

Duitse soldaten naderen de Amerikaanse linies op 16 december 1944. Foto: Bundesarchiv.

De slag bij Lanzerath. Foto: U.S. Army Military History Institute. Legenda: R.H. Byers en *Dauntless*, uitgegeven door Taylor Publishing Company. (1) Positie van I&R-peloton buiten het dorp Lanzerath (2) Schuttersput uiterst links, bemand door Robinson, Silvola en McGehee (3) Route van het Duitse 9e parachutistenregiment (4) Huis waar klein meisje naar buiten rende om de Duitsers te waarschuwen (5) Richting van de herhaaldelijke Duitse aanvallen op het peloton (6) Laatste aanval van de Duitsers in de flank aan het einde van de dag (7) Café Palm (8) Huis van Adolf Schur (9) Huis dat door artillerie-eenheid werd gebruikt als observatiepost (10 en 11) Gebouwen die voor 16 december werden gebruikt door het tankjagerbataljon (12) Het huis van Scholzen dat door het I&R-peloton werd gebruikt als observatiepost (13) Café Scholzen (14) Het huis van Schugen (15) Vanaf hier is in het dal Losheimergraben zichtbaar (16) De weg die *Kampfgruppe* Peiper gebruikte naar Buchholz, Honsfeld en Büllingen (17) De weg naar Losheimergraben (18) De locatie waar Robinson, Silvola en McGehee werden afgesneden

De vijand. Een SS-grenadier neemt een pauze tijdens de felle gevechten gedurende de Duitse aanval op de Ardennen. Foto buitgemaakt op de Duitsers: Amerikaanse landmacht.

Free Dunsigs

At 1550 report from I and B outposts: We are holding our position. Enemy strength 75. They are moving from Lonschuhle to railroad. We still are receiving enemy arty fire. Ammo OK.

rec'd at 1605
gv

ing	GP	303 Inf	Ben Tr	Free Staff	Free
Journal	Asst GP	304 Inf	Slg Co	Corps	Free
Infantry	C of S	305 Inf	Gen Co		Rec'd
SO	C-1	Div Arty	61 Co		ing ab
Evolution	C-2	321 Arty	84 Co		
	C-4	321 Arty	84 Co		

1605
HJ

Boven: Het hoofdkwartier van het peloton in een schoolgebouw in Hünningen, België.
Foto: John Lambert. *Onder:* De laatste geregistreerde communicatie met het peloton op 16 december 1944. *Foto:* National Archives.

Gevangengenomen Amerikaanse soldaten marcheren door het dorp Lanzerath op 17 december 1944, uren nadat ook het I&R-peloton gevangen was genomen. Foto: National Archives.

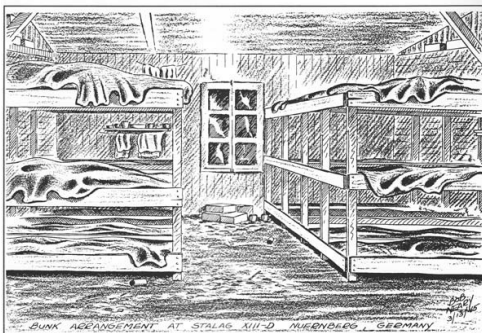
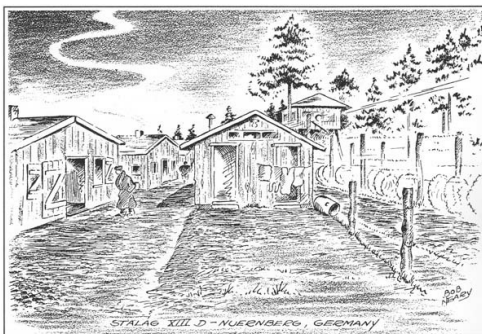
Boven: Officieren van *Kampfgruppe* Peiper, dezelfde eenheid die dwars door Lanzerath ging, verkennen de route door België op 17 december 1944. Foto buitgemaakt op de Duitsers: Amerikaanse landmacht. *Onder:* Typische commandopost bij Elsenborn Ridge, eind 1944 – begin 1945. Foto gemaakt door majoor Robert Kriz, afgedrukt met toestemming van Barbara Anderson.

De opperbevelhebbers bij elkaar in de ruïnes van Bastogne, januari 1945. *Van links naar*

rechts: de generaals Omar Bradley, Dwight Eisenhower en George S. Patton. Foto: Library of Congress.

[illegible]

Sketches of Stammlager XIIIID at Nurnberg, Germany. Drawn in the camp by Bob Neary in March 1945. Also typical of Stammlager XIIIIC at Hammelburg, Germany (from "Stalagluft III" by Robert Neary, Lehigh Acres Florida. Copyrighted)

Schetsen van een typisch Duits krijgsgevangenenkamp door Robert Neary, Lehigh Acres, Florida. Foto: *Dauntless*, uitgegeven door Taylor Publishing Company, 1994.

Boven: luitenant-kolonel Robert Kriz (*tweede van links*) in het gelid nadat generaal Walter Lauer (*uiterst links*), commandant van de 99e divisie, hem het Distinguished Service Cross heeft opgespeld. Maart 1945. Foto: Barbara Anderson. *Onder:* Appel van het 394e infanterieregiment, lente 1945. Foto: Barbara Anderson.

Boven: ‘We hebben toen heel veel vrouwen en kinderen gedood.’ Luitenant-kolonel Robert Kriz, aan de telefoon, leidt artillerievuur tijdens de opruiming van de Ruhr Pocket op 8 april 1945. Foto: Earl B. Smart, uit *Dauntless*, uitgegeven door Taylor Publishing Company. *Onder:* De uiteindelijke formele overgave aan luitenant-kolonel Robert Kriz van de laatste Duitse weerstand in de Ruhr Pocket te Iserlohn, Duitsland, op 16 april 1945. Foto: Barbara Anderson.

Boven: Slechts een nummer. Het krijgsgevangenenplaatje van Lyle Bouck jr. Foto: Lyle Bouck jr. *Onder:* De eindbestemming. Soldaat Vernon Leopold bezoekt Hitlers Beierse hoofdkwartier in Berchtesgaden gedurende de zomer van 1945. Foto: Vernon Leopold.

Linksboven: majoor Abe Baum, bevelvoerder van Task Force Baum. Foto: Abe Baum.

Rechtsboven: Carlos Fernandez, staande naast een gepantserde jeep, als een van de

weinigen in het peloton die niet gevangen werd genomen. Foto: Delfina Fernandez. *Onder:*
Herstellende. Louis Kalil (in het midden zonder hemd) herstelt van zijn plastische
chirurgie in Cleveland in de zomer van 1945. Foto: Louis Kalil.

De eerste avond terug in de Verenigde Staten. Louis Kalil (*Links*) en zijn goede vriend Roy Burke genieten van hun eerste drankje op Amerikaans grondgebied te New York in 1945. Beide mannen raakten gewond aan het gezicht en tonen hier de goede zijde. Foto: Louis Kalil.

Boven: De pijn werd alleen maar erger. Soldaat Bill James met auteur John S.D. Eisenhower en dr. Lyle Bouck jr. in september 1968. Foto: Lyle Bouck jr. *Linksonder:* Soldaat John Creger, blij dat hij nog leeft, in 1945. Foto: John Creger jr. *Rechts onder:* Jim Silvola enkele weken nadat hij werd bevrijd uit het krijgsgevangenenkamp in april 1945. Foto: Jim Silvola.

Links: 'Ik wil helemaal niets voor mijzelf.' Dr. Lyle Bouck ondertekent aanbevelingen voor onderscheidingen voor de leden van zijn peloton in de late jaren 1970. Foto: Lyle Bouck jr. *Rechts:* Risto Milosevich (*links*) en Robert Lambert bestuderen een kaart van de Ardennen, dertig jaar nadat ze van elkaar werden gescheiden. Foto: John Lambert.

Boven: Herenigd. Het peloton is voor het eerst weer bij elkaar op de eerste dag van het honkbalseizoen in New York op 5 april 1979. *Van links naar rechts:* Jim Silvola, Aubrey McGehee, Vernon Leopold, Robert Lambert, Louis Kalil, Sam Jenkins, Carlos Fernandez, John Creger, Lyle Bouck jr. (Robert Adams niet in beeld). Foto: Lyle Bouck jr. *Onder:* Oude krijgsmakkers zien elkaar terug Risto Milosevich en Carlos Fernandez in New York, 1979. Foto: Lyle Bouck jr.

Eindelijk erkenning. De overlevenden van het peloton op de avond dat zij alsnog hun onderscheidingen ontvingen, in Maryland in 1981. Foto: Lyle Bouck jr.

Voetnoten

⁰ ‘Alles heeft zijn einde / alles gaat voorbij / Na elke december / volgt altijd weer een mei’

¹ Het complot om Hitler te vermoorden was al in 1942 gesmeed en had de stilzwijgende steun van Von Rundstedt en Rommel en andere belangrijke generaals. Men hoopte dat nadat Hitler uit de weg was geruimd, en mogelijk ook Göring en Himmler, de democratie kon worden hersteld, vredesonderhandelingen met de westelijke geallieerden konden beginnen en de oorlog met de Russen kon worden gewonnen.

² De benaming *ninety-day wonder*, oftewel wonder van negentig dagen, was een wat neerbuigende benaming voor de jongemannen die de officersopleiding hadden doorlopen in maar een paar maanden tijd.

³ Dit Gevorderd Gespecialiseerd Trainingsprogramma was bedoeld om ‘in de doorlopende en versnelde doorstroming van hoogwaardige technici en specialisten te voorzien die de landmacht nodig heeft.’ Voor dit doel werden soldaten naar selecte universiteiten en hogescholen gestuurd voor gespecialiseerde opleidingen. Hoewel ze aan universiteiten studeerden, stonden ze onder militair gezag en waren ze formeel in actieve dienst. Ze kregen de normale soldij. Wat ze het minst hadden verwacht was dat ze als gewone soldaten naar reguliere infanterie-eenheden zouden doorstromen.

⁴ Het embleem van het ASTP bestond uit een blauwe lantaarn die kennis symboliseerde en die enigszins op een po leek.

⁵ Toen Leopold Amerikaans burger werd in zijn hoedanigheid van ASTP-student aan de Universiteit van Arkansas, veranderde hij zijn naam uit angst dat de nazi's hem zouden vermoorden wanneer ze hem eventueel gevangen zouden nemen. Hij koos daarom Gerald als voornaam, maar niet als roepnaam. Hij wilde alleen de beginletter G gebruiken en zich verder bij zijn tweede zelf gekozen naam Vernon laten noemen. Uiteindelijk bleek dat de landmacht voor de identificatieplaatjes helemaal geen gebruik maakte van de beginletter van zijn eerste naam of van zijn tweede naam als roepnaam, en hem plaatjes gaf die hem

aanduiden met Gerald V. Leopold. Dat is dan ook de naam geworden waaronder hij in alle registers van de landmacht en bij de afdeling Veteranenzaken te boek staat.

⁶ White Anglo-Saxon Protestant, ofwel blanke, Angelsaksische protestant.

⁷ Risto was aan het werk gegaan voor zijn vader zodra hij de lange zware dagen op de bouwlocaties lichamelijk aankon, en had de strenge arbeidsmoraal, de onbuigzame zeden en de neiging tot geweld van zijn vader geërfd. Als kind had Risto gezien hoe een Mexicaanse arbeider zijn vader met een houweel had bedreigd. Risto was op de man afgerend, vastbesloten om ‘de klootzak onderuit te halen’. ‘Houd je erbuiten!’ had zijn vader geschreeuwd. Risto’s vader had de houweel afgepakt van de Mexicaan, de metalen kop eraf gehaald en had de man geslagen met de houten steel. Bij een andere gelegenheid, tijdens een kerkdienst, was hij tegenover de hele bijeengekomen gemeenschap een leugenaar genoemd. Risto’s vader was domweg door de samengepakte kerk naar de beschuldiger toegelopen en had hem een slag in zijn gezicht verkocht waardoor die het bewustzijn verloor. ‘Als je mijn vader een leugenaar noemde,’ herinnerde Risto zich, ‘dan deed hij dat soort dingen. Tjonge, die vent bleef wel heel lang buiten westen.’ Bron: Risto Milosevich, interview met de auteur.

⁸ Net zoals zijn vader, die in 1905 naar Amerika was gekomen, had Kalil na schooltijd gewerkt in een rubberfabriek in de buurt. Hij had veel basketbal gespeeld en had zich ingeschreven voor Notre Dame voordat hij in 1942 op negentienjarige leeftijd werd opgeroepen voor het leger.

⁹ Op een warme zomernacht, herinnerde Adams zich, was hij betrokken bij een verkenningsoefening van de hele divisie. De andere Duits sprekende soldaten, onder wie ook Leopold, kregen bevel zich om te kleden in de warme wollen uniformen van het Duitse Afrika-Korps om te proberen de nachtelijke manoeuvres in de war te brengen ‘We doken voortdurend op in het gebied en spraken dan Duits. Uiteindelijk lieten we ons tegen de ochtend “gevangennemen”. Ze reageerden behoorlijk verward en wisten niet wat ze met ons moesten doen. Hun officieren werden flink kwaad toen we uiteindelijk in het Engels zeiden dat we moe waren en honger hadden en vroegen of ze ons een lift terug naar onze eenheid wilden geven. Toen wisten ze dat we hen hadden beetgenomen.’ Op een van de weinige overgebleven foto’s van de leden van het peloton gedurende de periode in Camp

Maxey zijn soldaat Adams en soldaat Leopold te zien in hun Duitse uniformen en met een schaapachtige grijns op hun gezichten. Bron: Vic Adams aan Will Cavanaugh, 26 juni 1987.

¹⁰ Bill James heette oorspronkelijk William Tsakanikas en veranderde na de oorlog zijn achternaam in James. Om verwarring te voorkomen heet hij in dit boek gewoon James. Onder de leden van zijn peloton die moeite hadden met het uitspreken van zijn eigenlijke naam stond hij bekend als ‘Tsak’.

¹¹ Terwijl hij bij het 60e regiment van de 9e divisie zat, was Kriz officieel opgegeven als vermist in de strijd. Hij had zijn Silver Star dan ook niet gekregen door een voorkeursbehandeling zoals dat gold voor veel van de medailles die werden uitgereikt aan hogere officieren, maar omdat hij uitzonderlijke moed had getoond in de strijd. Kriz zou later zijn aanstelling als S-2 met zijn typische bescheidenheid verklaren, namelijk omdat nadat hij van de wond aan zijn been was hersteld, ‘ze [de landmacht] niet wisten wat ze anders met me aanmoesten, zodat ze mij maar inlichtingenofficier maakten’.

¹² Tot verbazing van luitenant Lyle Bouck reed de trein door zijn eigen woonplaats St. Louis in Missouri. Tot zijn spijt mocht hij de trein niet verlaten. Terwijl de trein wegreed uit St. Louis moesten zijn gedachten zijn uitgegaan naar zijn familie en naar de kwelgeesten uit zijn jeugd die hij nu misschien nooit weer zou zien. En mocht hij toch terugkeren, dan zou hij het beste ervan maken.

¹³ United Service Organisation, een dienst die de zorg had voor het moreel en het welzijn van Amerikaanse troepen overzee.

¹⁴ ‘s Nachts tijdens de verduistering komen de “Piccadilly Commandos” naar buiten en moeten naïevelingen zoals ik vechten voor hun eer’ schreef een 99’er, sergeant Dick Byers, een felle anglofiel die in 1940 thuis bij zijn familie in Cleveland in Ohio naar de BBC-berichten over de Slag om Engeland had geluisterd. ‘De stoepen waren volgepakt met “Commandos” die soldaten aanklampten en mee probeerden te krijgen. Vijf pond (25 dollar) voor een hele nacht, twee pond voor in een taxi, één pond voor in het steegie. Je moest ze bijna van je af slaan. Een aantal keren werd ik bij de arm gegrepen en moest ik flink worstelen om mezelf te redden van een “lot erger dan de hel”! Eerst was het wel

grappig maar uiteindelijk was de nieuwigheid van hun schaamteloosheid er wel af. Sommigen zagen er best aardig uit, en dat maakte het alleen maar walgelijker. De meeste soldaten vergeten de schoonheid van Engeland en het leed en de angst dat de Engelsen hebben ondergaan, en herinneren zich alleen de hoeren op Piccadilly Circus. Dat is jammer.’ – Dick Byers, ongepubliceerde memoires.

¹⁵ Jenkins en Fernandez hadden op dezelfde middelbare school gezeten, maar hadden elkaar nooit ontmoet voordat ze bij het peloton kwamen. Jenkins dacht ook aan zijn vader die in de jaren dertig lange dagen had moeten maken om brood op de plank te krijgen. Jenkins’ moeder en het grootste deel van haar familie was halverwege de jaren dertig gestorven aan tuberculose, zodat zijn vader alleen met twee onstuinige jongens achterbleef.

¹⁶ Dat najaar had Eisenhower met Montgomery gewed dat de oorlog tegen Kerstmis voorbij zou zijn.

¹⁷ Adams werd in september 1945 eervol ontslagen uit de dienst nadat hij enkele maanden had doorgebracht in militaire ziekenhuizen.

¹⁸ Het document werd doorgegeven aan generaal Bradley’s hoofdkwartier en bood al vroeg cruciaal bewijs van de omvang van de aanval, zodat Bradley snel kon handelen en Eisenhower kon informeren dat zoveel mogelijk Amerikaanse divisies naar het strijdperk moesten worden verplaatst. Lambert schreef hier later over: ‘Het is een historisch gegeven dat de 99e divisie dat document onderschepte en dat vele jaren later, toen ik generaal van de landmacht Omar Bradley persoonlijk ontmoette in een vliegtuig dat vloog van Los Angeles naar Washington DC, hij bevestigde dat hij destijds op tijd op de hoogte was gesteld van de inhoud van het document.’ – Robert Lambert, rapport over de acties van het peloton.

¹⁹ Winter was een loyaal lid van de nazipartij.

²⁰ Men liet Queen liggen waar hij was gevallen. Zijn bevroren lichaam werd weken later ontdekt toen de Amerikanen Lanzerath terugveroverden. Er is beweerd dat Queen in de rug werd geschoten nadat hij de loopgraaf had verlaten om dekking te zoeken.

Begrijpelijk(er)wijs accepteerden de overlevende leden van de artillerieobservatiegroep de suggestie niet dat Queen zijn leven had verloren onder zulke oneerbare omstandigheden. Zijn collega-artilleriewaarnemers vonden dat hij eigenlijk nooit op die heuvel had moeten zijn of zelfs maar in de buurt van de strijd. Sergeant Peter Gacki geloofde dat Queen ‘beter had kunnen worden geplaatst in een werkomgeving waar hij zijn opleiding had kunnen gebruiken – hij was zeer intelligent, had altijd een rekenliniaal bij zich en je kon hem elk probleem voorleggen en hij vond er de oplossing voor. Hij zag er zo ongevaarlijk uit, droeg een bril, had krullend haar en was eigenlijk gewoon een wat dikke, goede jongen.’ – Peter Gacki, interview met de auteur.

²¹ Slape legde uit: ‘Ik denk dat de menselijke aard zorgt dat je denkt dat het iemand anders wel zal overkomen, maar niet jou.’

²² Robert Lambert zei hierover later: ‘De tijdwinst die het I&R-peloton van het 394e de Amerikaanse strijdkrachten opleverde is waarschijnlijk waardevoller geweest dan de verovering van de Lundendorff-brug over de Rijn bij Remagen door een eenheid van een Amerikaanse pantserdivisie in maart 1945. Generaal Eisenhower schijnt te hebben gezegd dat die brug zijn gewicht in goud waard was voor de geallieerde strijdkrachten.’ – Robert Lambert, rapport over de acties van het peloton.

²³ Na de oorlog hoorden leden van het peloton over Skorzeny’s manschappen en geloofden ze dat de Duitsers dit deden om die soldaten van valse identiteiten te kunnen voorzien. Risto Milosevich vond het helemaal geen probleem dat de zijne werden afgepakt: ‘Zij konden ze beter gebruiken dan ik. Maar [de mannen van Skorzeny] zouden toch wel erg veel moeite hebben om de Amerikanen ervan te overtuigen dat iemand die Risto Milosevich heette een Amerikaan was.’ – Risto Milosevich, interview met de auteur.

²⁴ Terwijl Buegner een weg af rende naar het schoolgebouw, sloegen de granaten zo dichtbij neer dat hij in de sneeuw en modder moest duiken om dekking te zoeken. Hij vond het schoolgebouw uiteindelijk, maar net toen hij zijn etensblik had gevuld ontploften opnieuw 88 mm’s in de buurt, waardoor de ruiten van het schoolgebouw versplinterden en het eten onder de glasscherven kwam. De mannen lieten hun eetgerei vallen en schoten de kelder in waar ze een halfuur lang in het pikdonker bleven zitten tot de beschieting was

opgehouden.

²⁵ Veel van de mannen van het 394e regiment haalden Krinkelt niet. ‘Ons regiment maakte een aantal slachtoffers in de omgeving en men verkeerde in de veronderstelling dat ze Duitsers aanvielen,’ herinnerde Buegner zich. ‘Ook werden enkele van onze soldaten gedood of raakten gewond terwijl ze zich [richting Krinkelt] terugtrokken dwars door posities van de 2e divisie en ze werden neergeschoten zonder vragen – de algemene regel die gold in de loopgraven aan het front. Op die manier gebeurde het dat een sergeant van luitenant Meldfords team van ondervragers van krijgsgevangenen [dat op de zestiende december Lamberts onderschepte document had vertaald] werd gedood, kort nadat hij zijn voertuig in de gemotoriseerde colonne op de weg van Murringen naar Krinkelt had achtergelaten toen het bevel “ieder voor zich” was gegeven.’

²⁶ ‘Guts’ betekent in het Engels zowel ingewanden als lef.

²⁷ Uiteindelijk keerden op 26 december 1944 afdelingen van de 4e pantserdivisie terug naar Bastogne en waren daarmee de eerste Amerikanen die de zwaar gehavende 101e luchthandingsdivisie zouden aflossen. Abraham Baum zou daar echter niet meer bij zijn omdat zijn eenheid inmiddels in reserve was gebracht.

²⁸ De 99e divisie verloor in vier dagen tijd drieduizend militairen – een verbazingwekkend verlies voor een divisie die nog zo weinig strijd had gezien. De divisie hergroepeerde zich echter geweldig. Het 1e bataljon van het 394e regiment ging bijvoorbeeld op 19 december terug naar het front, maar met slechts 139 van de oorspronkelijke 700 manschappen.

²⁹ Vertaling Nederlands Bijbelgenootschap, 1951.

³⁰ ‘Ik maakte mij zorgen over wat mijn ouders zouden doormaken wanneer ze hoorden dat ik vermist werd,’ zei Kalil. ‘Uiteindelijk kregen ze op oudejaarsdag een telegram dat meldde dat ik vermist werd en dat was natuurlijk verschrikkelijk voor hen.’ – Kalil, interview met de auteur.

³¹ Kort voor kerst zag Kalil hoe een Amerikaanse piloot van een jachtvliegtuig de ziekenzaal werd binnengebracht: een man van indiaanse afkomst uit Oklahoma. ‘Ik ben

neergeschoten,’ vertelde hij Kalil. ‘Ik gebruikte mijn parachute en landde zonder gewond te raken. Maar toen werd ik omsingeld door burgers met hooivorken uit de omgeving. Ze wilden me vermoorden.’ De vliegenier was overgedragen aan de SS, die hem onmiddellijk naar een veld hadden meegenomen en hem in zijn nek hadden geschoten. Ze lieten hem daar zo achter en de piloot was vervolgens ontdekt door boeren, die hem toen naar het ziekenhuis hadden gebracht. De piloot bleef enkele dagen in de ziekenzaal waar Kalil lag en werd toen meegenomen naar een krijgsgevangenenkamp voor geallieerde vliegeniers, een zogeheten ‘Stalag Luft’ die werd geleid door wat er nog over was van de verhoudingsgewijs humane Luftwaffe. – Kalil, interview met de auteur.

³² De slag om Little Round Top was een bepalende slag in de slag om Gettysburg, die op zijn beurt bepalend was in de Amerikaanse Burgeroorlog.

³³ De onregelmatige levering van pakketten van het Rode Kruis droeg ook niet bij aan de leefomstandigheden. Veel van de pakketten met medische voorraden werden door Duitsers gebruikt of bleven simpelweg ongebruikt in loods en staan. Dat de geallieerde regeringen het welzijn van meer dan tweehonderdduizend militairen in handen van het Rode Kruis gaf, dat te kampen had met onoverkomelijke logistieke problemen, is nog steeds een gevoelig onderwerp voor veel van de overlevenden van de krijgsgevangenenkampen. In het algemeen zijn de lotgevallen van de geallieerde krijgsgevangenen in Duitsland in 1945 nauwelijks bekend, maar niettemin bijzonder schrijnend. Het ongeloofwaardige beeld van de krijgsgevangene dat iedereen kent, is afkomstig van legendarische personages in films zoals *The Great Escape* en *Colditz*. De trotse, onverstoorbare gevangene die er alles aan doet om te ontsnappen was in werkelijkheid een zeldzaam verschijnsel. Het merendeel van Hitlers gasten tijdens de winter van 1944–1945 deed er vooral alles aan om in leven te blijven, in de overtuiging dat de oorlog toch niet lang meer zou duren. Voor vele duizenden kwam het einde van de Tweede Wereldoorlog echter te laat: ze stierven in ellende en werden begraven in in elkaar geflanste houten kisten op verlaten begraafplaatsen overal in het Derde Rijk.

³⁴ Op 23 januari 1945 zaten er 453 officieren die allemaal gevangen waren genomen tussen 16 en 22 december 1944. Twee maanden later in maart zouden dat er 1.291 zijn. Bron: Peter Domes, *Hammelburg.com*, meer cijfers beschikbaar op de website. Daaronder bevonden zich 423 officieren die naar het kamp werden overgeplaatst vanuit Oflag 64

(*Offizierslager*) in Polen.

³⁵ Elke morgen om acht uur en elke avond om vijf uur telden de Duitsers de gevangenen, ongeacht de weersomstandigheden. ‘Er waren tijden dat de koude wind rond onze vermagerde armen en benen waaide en we tot op het bot verkleumden terwijl in het hele kamp werd gezocht naar een ontbrekende *Kriegie*,’ herinnerde pater Paul Cavanaugh zich, die op dezelfde dag als Bouck en Reid in het kamp was aangekomen. ‘Op de warmere dagen rekten we de telling in het felle zonlicht doordat uit louter ondeugd de kleinere mannen zich achter de langere verborgen zodat het aantal kleiner was dan het officiële totaal, of werden plekken in de gelederen leeg gelaten opdat het getal hoger zou zijn dan het officiële. Ondeugende glimlachen van plezier verschenen op alle gezichten toen de bewakers telkens opnieuw de gevangenen telden, waarbij ze zonder uitzondering op een ander aantal uitkwamen tot ze zo erg in de war waren dat ze elkaar in het bijzijn van hun gevangenen in vinnig klinkende uitroepen voor allerlei lelijks begonnen uit te maken.’ – pater Paul Cavanaugh, *American Priest in a Nazi Prison*, blz. 70.

³⁶ ‘De officieren van de 106e divisie waren wat het moreel betreft licht in het nadeel,’ herinnerde majoor Albert Berndt zich, de chirurg die in het Oflag de Amerikaanse ziekenboeg leidde. ‘Tijdens de eerste dagen van het Ardennenoffensief, [was] Manteuffels vijfde pantserleger rond de Schnee-Eiffel opgerukt en had de 422e en 423e infanterieregimenten omsingeld en die gaven zich bijna zonder persoonlijke verliezen over. Afzonderlijk waren het prima mensen, maar gemeenschappelijk hadden ze hun eigen kruis te dragen dat hen tijdens hun gevangenschap kwelde. De verantwoordelijkheid voor hun overgave drukte voornamelijk op de schouders van kolonel Charles Cavender, die wat betreft leeftijd en rang de hoogste officier in het hele gevangenenkamp was. Gedurende zijn hele verblijf in het kamp was Cavender gespannen en verward. Hij kon alleen nog maar denken aan het feit dat hij zich had overgegeven met een intact regiment. Hij dacht dat hij vrijwel zeker voor de krijgsraad zou moeten verschijnen als hij de gevangenschap overleefde. Kolonel Cavenders lastige positie was zowel bekend bij de Duitsers als bij de Amerikaanse officieren in het kamp. Hij had geen goede controle over de Amerikanen en zijn relatie met de Duitse bevelvoerende generaal was ook niet al te goed.’ – Albert Berndt, *The Last 100 Days of World War II*, niet gepubliceerd manuscript, blz. 11–12.

³⁷ Milosevich dacht ook verbitterd aan de Duitse krijgsgevangenen die hij had gezien toen

hij nog in Camp Maxey in Texas zat. In dit stadium van de oorlog schreven de Duitse krijgsgevangenen in Amerika aan hun familie en vroegen of ze hun waardevolle voedsel en andere middelen niet wilden verspillen door ze in hulppakketten naar hen toe te sturen – ze kwamen absoluut niets te kort. ‘Ik herinner me nog hoe die Duitse krijgsgevangenen eruitzagen,’ herinnerde Milosevich zich. ‘Het waren vieze, vette klootzakken. We gaven ze te eten alsof we ze moesten vetmesten.’ Overal klonken protesten tegen de milde behandeling van Duitse krijgsgevangenen in Amerika en veel familieleden van krijgsgevangenen zoals Milosevich brachten ertegen in dat de vijand vaak beter te eten kreeg dan veel gewone Amerikanen. De Amerikaanse regering bleef de Duitsers echter goed behandelen in de wetenschap dat zich het gerucht onder Duitse gevechtseenheden had verspreid dat het krijgsgevangenschap in de VS iets was waar ze zich op mochten verheugen, in tegenstelling tot de behandeling die de Duitsers kregen die door de Russen gevangen werden genomen; de Russen gingen werkelijk wreed te werk door in de eerste maanden van 1945 honderdduizenden dood te schieten of te laten verhongeren. De autoriteiten hoopten bovendien dat hun eigen soldaten als krijgsgevangenen beter werden behandeld zolang zij de Duitse krijgsgevangenen maar beter behandelden. Dat maakte echter geen verschil, zoals Lyle Bouck en zijn manschappen nu aan den lijve ondervonden. – Risto Milosevich, interview met de auteur.

³⁸ Later die avond haastte een van de Duitse artsen die in het kamp bij Hammelburg werkte zich terug naar de stad en ontdekte daar dat zijn praktijk aan huis en al zijn medische apparatuur verwoest waren en dat zijn vader ernstig gewond was. Hij keerde de volgende ochtend terug en vertelde aan Berndt dat hij hem niet langer kon helpen aan de extra medische hulpmiddelen die hij tot dan toe had geleverd. – Albert Berndt, *The Last 100 Days*, blz. 31.

³⁹ Cabanatuan was een gevangenenkamp dat kort daarvoor was bevrijd door MacArthurs manschappen op de Filippijnen. Vijfhonderd krijgsgevangenen waren daarbij bevrijd. Het voorval had over de hele wereld de voorpagina's gehaald.

⁴⁰ Goode hield zijn woord en leverde later bij de Zwitserse autoriteiten een geheim verslag in over het schietincident.

⁴¹ In de VS bekend onder de naam ‘Taps’, een naam die overigens is afgeleid van het

Nederlandse ‘taptoe’.

⁴² Dankzij de vaardigheid en de snelheid van kolonel Radovan Danich, een Servische arts die voor de oorlog grote bekendheid genoot in Belgrado, kon Waters’ leven worden gered. Danich beschikte daarbij slechts over papieren verbanden en een tafelmes.

⁴³ Toen het kamp werd bevrijd, stuurde Patton onmiddellijk de tweede chirurg van zijn derde leger, kolonel Charles B. Odum, naar Hammelburg. Toen hij Hammelburg bereikte, gaf hij twee Piper Cub-vliegtuigen bevel om hem en Waters mee te nemen naar het 3e evacuatieziekenhuis in Frankfurt. Baum en de andere gewonde Kriegies waren verontwaardigd en verbitterd over zulke schaamteloze vriendjespolitiek, die alleen maar het vermoeden versterkte dat taakgroep Baum was uitgestuurd om precies één iemand te bevrijden – Bea Waters’ man, oftewel Pattons schoonzoon.

⁴⁴ Dysenterie tierde welig en ook de angst voor een uitbraak van tyfus. De rijen voor de openluchtlatrines waren soms vijftig meter lang; de latrines gebruiken, was een marteling. Het voedsel van de mannen was niet bevorderlijk voor de vele maag- en darmziekten waaraan duizenden gevangenen leden. Op veel dagen was er alleen – bedorven – zuurkool te eten die uit grote tonnen werd gelepeld. De meeste mannen gaven over als ze meer dan een paar lepels ervan aten en iedereen die het voor het eerst proefde, zoals uiteindelijk ook Lyle Bouck en zijn peloton, moest moeite doen om het soms van de maden wemelende spul binnen te houden. Alles wat in Moosberg bewoog en niet menselijk was, werd gedood en opgegeten. Uit de Russische sector van het kamp, waar de omstandigheden nog slechter waren, kwamen geruchten dat sommigen hun overleving hadden gezocht in kannibalisme – later werden lijken met beten ontdekt. Peter Gacki zag op een dag kort na zijn aankomst hoe twee mannen een kat probeerden te vangen: ‘Ik weet niet zeker of ze een huisdier wilden of eten. De kat hing blijkbaar al langer rond in het kamp, want het dier zorgde wel dat het uit hun buurt bleef. Wij waren geen vriendelijk stel. Iedereen had één of twee maten en die kwamen voor elkaar op.’

⁴⁵ Een andere 99’er die uit Moosberg was bevrijd, stafsergeant Vernon McGarity, een groepsleider bij compagnie L van het 393e infanterieregiment, was daarentegen fit genoeg om een volledige verklaring af te leggen. Hij zou de enige man van de Checkerboard-divisie zijn die de Medal of Honor kreeg. Op 16 en 17 december had hij, ondanks dat hij ernstig

gewond was, mitrailleurnesten vernietigd, andere 99'ers onder zwaar vuur gered en hij was uiteindelijk gevangengenomen, maar niet voordat zijn groep de allerlaatste kogel had afgevuurd. (Bron: General Orders #6 War Department, Washington DC, 11 januari 1946.) Aan de 99e divisie werden 24 Distinguished Service Crosses toegekend.

⁴⁶ De volgende avond regelde Vernon Leopold dat het hele peloton naar een musical op Broadway ging: Sweeney Todd. 'Een kapper met een winkel op de eerste verdieping,' herinnerde Bouck zich, 'sneed de keel door van zijn klanten en gooide de lijken dan door een luik naar beneden, waar de vriendin van de kapper ze drie keer vermaalde en als gehaktbroodjes serveerde op haar bierterras. Wow! Dat is pas uitgaan in stijl in New York.' – Lyle Bouck, 'How It Happened', 17 mei 1979.

⁴⁷ Omdat luitenant Warren Springer na de bevrijding uit Moosberg fit genoeg was geweest om over de acties van zijn eenheid op 16 december te rapporteren aan een hogere officier, ontving in 1945 elke man in de eenheid van vier mannen een Silver Star.

⁴⁸ De *Washington Post* had verschillende mannen gevraagd wat ze van de onderscheidingen vonden.

¹⁵⁰ De aanspreektitel is 'overste', de rang 'luitenant-kolonel'. Voor de duidelijkheid houden wij in dit boek consequent luitenant-kolonel aan.